

Województwo Małopolskie 2006

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

**WOJEWÓDZTWO
MAŁOPOLSKIE**

2006

Kraków 2007

opracował zespół pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego,
Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie i Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie

pod kierunkiem Marka Nawary – Marszałka Województwa Małopolskiego

nadzór merytoryczny: Joanna Urbanowicz

Redakcja: Departament Polityki Regionalnej

Zespół autorski dziękuje:

Urzędowi Statystycznemu w Krakowie
za udostępnienie bogatych zbiorów danych, informacji i publikacji statystycznych

oraz

Wydziałowi Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, Wojewódzkiemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska, Wojewódzkiemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiej Komendzie Policji, Komendzie Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej, Regionalnej Izbie Obrachunkowej, Izbie Skarbowej w Krakowie, Małopolskiemu Centrum Zdrowia Publicznego, Telekomunikacji Polskiej SA, Ministerstwu Nauki i Szkolnictwa Wyższego, „PKP Przewozy Regionalne” Sp. z o.o., Małopolski Zakład Przewozów w Krakowie, PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Oddział Regionalny w Krakowie, Międzynarodowemu Portu Lotniczemu im. Jana Pawła II Kraków – Balice Sp. z o.o., Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Krakowie, Zarządowi Dróg Wojewódzkich Oddział w Krakowie, Uniwersytetowi Jagiellońskiemu, Akademii Górniczo-Hutniczej, Akademii Ekonomicznej, Politechnice Krakowskiej, Akademii Rolniczej, Akademii Sztuk Pięknych, Papieskiej Akademii Teologicznej, Akademii Wychowania Fizycznego, Krakowskiej Szkole Wyższej, Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie

za pomoc w zebraniu materiałów

Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
ul. Basztowa 22, 31-156 Kraków
tel. (+48) 12 299 07 00, fax. (+48) 12 299 07 26
www.malopolskie.pl

Projekt okładki:

Zaleskys Media Design

Druk:

Przedsiębiorstwo Poligraficzne „Deka” Sp. z o.o

ISSN: 1730-9310

Zdjęcia: archiwum Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

PRZY PUBLIKOWANIU DANYCH RAPORTU „WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE 2006” PROSIMY
O PODAWANIE ŹRÓDŁA

Spis treści

WSTĘP	7
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	9
I. Zasoby środowiska przyrodniczego	11
1. Warunki fizykogeograficzne	11
2. Obszary chronione	11
3. Surowce mineralne regionu	14
II. Zagrożenia i stan środowiska przyrodniczego	18
1. Gospodarka wodno-ściekowa	18
2. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	24
3. Gospodarka odpadami	26
ZAGADNIENIA SPOŁECZNE	33
I. Ludność	35
1. Stan ludności	35
2. Procesy demograficzne	36
3. Struktura wieku ludności	39
II. Ochrona zdrowia	41
1. Finansowanie opieki zdrowotnej	41
2. Stan bazy i działalność jednostek ochrony zdrowia	41
III. Pomoc społeczna	47
1. Finansowanie pomocy społecznej	47
2. Baza pomocy społecznej	52
3. Korzystający z pomocy społecznej	56
4. Dobre praktyki	61
IV. Oświata i wychowanie	64
1. Finansowanie oświaty	64
2. Baza materialna	65
3. Uczniowie	69
4. Kształcenie ustawiczne	76
V. Nauka	83
1. Szkoły wyższe w Małopolsce	83
2. Studenci szkół wyższych	85
3. Kadra naukowo-dydaktyczna	87
4. Programy badawcze i edukacyjne	88
5. Baza socjalna uczelni małopolskich	89
6. Najważniejsze inwestycje i remonty	90
VI. Kultura	96
1. Finansowanie kultury	96
2. Życie kulturalne	99
3. Baza materialna	106
4. Dziedzictwo kulturowe	111

VII. Kultura fizyczna	115
1. Finansowanie i organizacja kultury fizycznej	115
2. Program rozwoju bazy sportowej województwa małopolskiego	116
VIII. Bezpieczeństwo publiczne	120
1. Zagrożenie przestępczością	120
2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	121
3. Działalność straży miejskiej	123
4. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe	123
GOSPODARKA	125
I. Potencjał gospodarczy	127
1. Produkt Krajowy Brutto	127
2. Rozwój województwa	128
3. Atrakcyjność inwestycyjna	131
4. Inwestycje zagraniczne w Małopolsce w 2006 r.	133
II. Rynek pracy	135
1. Zatrudnienie	135
2. Bezrobocie rejestrowane	137
III. Przedsiębiorstwa	142
1. Przedsiębiorczość	142
2. Handel zagraniczny	145
IV. Rolnictwo	152
1. Uwarunkowania rozwoju	152
2. Produkcja roślinna	154
3. Produkcja zwierzęca	158
4. Programy wsparcia rolnictwa	160
5. Rozwój Rolnictwa eKOLOGicznego	161
6. Promocja małopolskiej wsi i produkcji rolniczej	163
V. Przemysł	165
1. Przemysł Małopolski na tle kraju	165
2. Rozmieszczenie przestrzenne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą	167
3. Zatrudnienie w przemyśle	168
4. Wyniki ekonomiczne przemysłu	172
5. Inwestycje w przemyśle	174
6. Największe przedsiębiorstwa przemysłowe	176
VI. Budownictwo	179
1. Struktura podmiotów i produkcja przedsiębiorstw budowlanych	179
2. Zatrudnienie i wynagrodzenia	181
3. Finanse przedsiębiorstw budowlanych	182
VII. Budownictwo mieszkaniowe	184
1. Zasoby mieszkaniowe	184
2. Mieszkania i budynki oddane do użytku	185
VIII. Turystyka	189
1. Baza turystyczna regionu i jej wykorzystanie	189
2. Ruch turystyczny w Małopolsce	192

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE	197
I. Baza podatkowa	199
II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	200
1. Budżety gmin – bez miast na prawach powiatów	206
2. Budżety powiatów	223
3. Budżety miast na prawach powiatu	227
4. Budżet Województwa Małopolskiego	227
III. Fundusze celowe	231
1. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie	231
2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych	235
3. Wojewódzki Fundusz Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym	236
IV. Programy pomocowe	238
1. Polska na tle państw członkowskich, które wstąpiły do Unii	238
V. Instytucje dla rozwoju	246
1. Instytucje otoczenia biznesu (IOB)	246
2. Wojewódzka informacja i poradnictwo zawodowe	252
3. Konkursy promocyjne	254
VI. Współpraca międzynarodowa, integracja europejska i promowanie Województwa	257
1. Współpraca międzynarodowa	257
2. Integracja europejska	258
3. Promowanie województwa	259
SYSTEMY TECHNICZNE	263
I. Transport i komunikacja	265
1. Infrastruktura drogowa	265
2. Transport kolejowy	269
3. Transport lotniczy	271
II. Infrastruktura energetyczna	274
1. Niekonwencjonalne źródła energii	274
2. Zaopatrzenie w energię elektryczną	274
3. Zaopatrzenie w gaz sieciowy	276
III. Infrastruktura sanitarna	278
1. Wodociągi	278
2. Kanalizacje	279
IV. Społeczeństwo informacyjne	281
1. Regionalny Portal Internetowy Wrota Małopolski	281
2. Informatyzacja	285
3. Łączność	288
ANEKS	291
I. Pozycja Małopolski na tle innych województw	293
II. Wdrażanie Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2007-2013	295
III. Przykładowe inwestycje zrealizowane w Województwie Małopolskim w 2004 roku	299

Pragnę przekazać Państwu kolejny, siódmy raport z cyklu „Województwo Małopolskie”, tym razem dotyczący roku 2006.

Raport jest dla nas dodatkową inspiracją dla kształtowania dobrej polityki regionalnej.

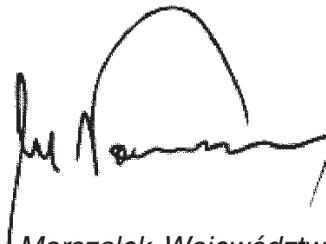
Publikacja opracowana została w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Małopolskiego, przy wykorzystaniu informacji własnych oraz dostarczonych przez urzędy i instytucje działające na terenie naszego województwa, którym składam niniejszym gorące podziękowanie za współpracę.

Dla zachowania porównywalności z poprzednimi wydaniem zachowany został układ i zakres tematyczny Raportu, niewielkie modyfikacje wyniknęły natomiast ze zmieniającej się sytuacji społeczno - gospodarczej zarówno województwa, jak i kraju. Mam tutaj na myśli zwłaszcza efekty przystąpienia Polski do struktur Unii Europejskiej, w tym napływ dużego strumienia finansowego w ramach programów pomocowych, także nowej perspektywy finansowej 2007-2013, jak i zjawisko balansujące na krawędzi pozytywnego odbioru czyli odpływ wykwalifikowanej kadry do pracy za granicą.

Żywię głęboką nadzieję, iż zawarty w raporcie zakres informacji okaże się przydatny w dalszych, szczegółowych analizach zjawisk gospodarczych zachodzących na terenie województwa, pomoże także przedsiębiorcom i potencjalnym beneficjentom przygotowywać dobre projekty do wsparcia ze środków europejskich.

Liczę na przychylny odbiór niniejszego opracowania, zapraszam jednocześnie Państwa do zgłaszania uwag i sugestii dotyczących przyszłych wydań Raportu. Zapewniam, że wszystkie przesłane propozycje zostaną wnikliwie przeanalizowane, a te najistotniejsze będą odzwierciedlone w Raporcie.

Marek Nawara

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Marek Nawara', with a large, sweeping arch over the name.

Marszałek Województwa
Małopolskiego

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

I. Zasoby środowiska przyrodniczego

oprac. Aneta Helak-Świechowska, Krzysztof Żero

1. WARUNKI FIZYKOGEOGRAFICZNE

Województwo małopolskie, położone na południu Polski, zajmuje powierzchnię 15 182,9 km², co stanowi 4,8% powierzchni kraju i plasuje je na 12 miejscu w Polsce. Równocześnie należy do grupy najgęściej zaludnionych, bowiem z zaludnieniem 215 osób/km² znajduje się na 2 miejscu w kraju (po woj. śląskim).

Obszar województwa małopolskiego należy do kilku podprowincji (zgodnie z podziałem Polski na mezoregiony fizyczno-geograficzne, Kondracki J., 1998):

- Wyżyny Śląsko-Krakowskiej,
- Wyżyny Małopolskiej,
- Północnego Podkarpacia,
- Zewnętrznych Karpat Zachodnich,
- Centralnych Karpat Zachodnich.

Analiza warunków klimatycznych wskazuje, że ich zróżnicowanie regionalne pokrywa się z zasięgiem podstawowych jednostek fizjograficznych. Pod względem klimatycznym w regionie małopolskim wydzieli się co najmniej trzy regiony klimatyczne: wyżyn środkowopolskich, kotlin podkarpackich i samych Karpat. Najcieplej jest w Kotlinie Sandomierskiej, tam też najdłużej trwa okres wegetacyjny (powyżej 220 dni), a Tarnów stanowi punkt o najwyższej średniej rocznej temperaturze w kraju (powyżej 8°C), zaś Kasprowy Wierch o najniższej (-0,8°C).

2. OBSZARY CHRONIONE

Województwo małopolskie charakteryzuje się niespotykanym w Polsce zróżnicowaniem środowiska przyrodniczego. Ponad połowa powierzchni województwa małopolskiego objęta jest ochroną prawną, co plasuje województwo na drugim miejscu w kraju. System obszarów i obiektów chronionych tworzą:

- parki narodowe – pięć w całości: Babiogórski, Gorczański, Ojcowski, Pieniński, Tatrzański oraz część Magurskiego;
- rezerваты przyrody – 84, w tym faunistyczne – 1, krajobrazowe – 13, leśne – 44, torfowiskowe – 1, florystyczne – 9, wodne – 1, przyrody nieożywionej – 10, stepowe – 5;
- parki krajobrazowe – 11, w tym:
  - Zespół Jurajskich Parków Krajobrazowych: Bielański-Tyniecki, Rodniański, Dłubniański Tenczyński, Dolinki Krakowskie, Orlich Gniazd (częściowo w województwie śląskim),
  - Zespół Parków Krajobrazowych Pogórza w Tarnowie: Ciężkowicko-Rożnowski, Pasma Brzanki (częściowo w województwie podkarpackim), Wiśnicko-Lipnicki,
  - Park Krajobrazowy Popradzki,
  - Park Krajobrazowy Beskidu Małego (częściowo w województwie śląskim);
- obszary chronionego krajobrazu – 10, w tym 5 w całości: Bratucicki, Zachodniego Pogórza Wiśnickiego, Wschodniego Pogórza Wiśnickiego, Radłowsko-Wierzchosławicki, Województwa Nowosądeckiego, i pięć częściowo: Miechowsko-Działoszycki, Koszycki, Doliny Wisły, Jastrzębsko-Żdżarski, Pogórza Ciężkowickiego
- obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 – 2 (Gorce PLB120001, Tatry PLC120001) ustanowione na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000;

- projektowane* specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000 (obszary z listy rządowej zgłoszone do Komisji Europejskiej) – **25**: Babia Góra, Czarna Orawa, Dolina Prądnika, Dolinki Jurajskie, Ostoja Gorczańska – ostoja siedliskowa, Jaroszowiec, Kalina-Lisiniec, Koło Grobli, Kostrza, Lipówka, Madohora, Michałowiec, Na Policy, Ostoja Magurska, Pieniny, Pustynia Błędowska, Sterczów Ścianka, Tatry – ostoja siedliskowa, Torfowiska Orawsko-Nowotarskie, Wały, Beskid Sądecki, Cerkiew w Łosiach koło Ropy, Grota zbójnicka na Łopieniu, Opactwo Cystersów w Szczyrzycu, Ostoja Środkowojurajska;
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: Lubinka, Wyspa Grodzisko, Dolina Rzeki Soły;
- użytki ekologiczne – 25 powołanych rozporządzeniami wojewody i 8 powołanych uchwałami rad gmin;
- stanowiska dokumentacyjne – 80;
- pomniki przyrody – 2 029;
- strefy ochronne wokół miejsc gniazdowania chronionych gatunków ptaków – 52.

Obszar województwa małopolskiego charakteryzuje się wysoką różnorodnością biologiczną. Na terenie województwa małopolskiego występuje wiele gatunków roślin i zwierząt rzadkich, chronionych oraz zagrożonych.

Jednym z najważniejszych aktualnie zadań krajów członkowskich Unii Europejskiej w ochronie przyrody, jest utworzenie Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. Celem tworzenia Sieci jest ochrona różnorodności biologicznej na terytorium Unii Europejskiej poprzez:

- zabezpieczenie najcenniejszych typów ekosystemów (zwanymi siedliskami przyrodniczymi o znaczeniu europejskim)
- zachowanie rzadkich i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt

Zakłada się, że ochrona różnorodności biologicznej zostanie zagwarantowana poprzez wprowadzenie w życie we wszystkich krajach członkowskich UE dwóch dyrektyw, a mianowicie „Dyrektywy Ptasiej” 79/409/EWG o ochronie dziko żyjących ptaków uchwaloną 2 kwietnia 1979 r. i „Dyrektywy Siedliskowej” 92/43/EWG o ochronie siedlisk przyrodniczych oraz dziko żyjącej fauny i flory uchwalonej 21 maja 1992 r.. Wykonanie tych dyrektyw umożliwia utworzenie Ekologicznej Sieci Obszarów „Natura 2000”, skupiającej obszary o istotnym znaczeniu dla każdego regionu biogeograficznego reprezentowanego na obszarze Unii.

W grudniu 2004 r. cztery ekologiczne organizacje pozarządowe przesłały do Komisji Europejskiej dokument pn: „Propozycja optymalnej sieci obszarów Natura 2000 w Polsce – Shadow List”

Shadow List obejmuje obszary znajdujące się na krajowej liście obszarów Natura 2000 zgłoszonych do KE (obejmującej istniejące „obszary ptasie” i projektowane „obszary siedliskowe”), oraz 225 obszarów proponowanych jako uzupełnienie listy krajowej. Zaproponowano także zwiększenie powierzchni w stosunku do 13 obszarów SOO zgłoszonych przez Rząd RP do KE.

Do czasu zatwierdzenia obszarów Natura 2000 przez Komisję Europejską, Polska musi traktować wszystkie obszary niezgłoszone przez Rząd RP do Komisji Europejskiej, a znajdujące się na Shadow List, jako potencjalne obszary Natura 2000.

* **Uwaga:** zgodnie z art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody projektowane obszary Natura 2000 traktuje się w taki sam sposób jak istniejące do czasu odmowy zatwierdzenia albo zatwierdzenia tych obszarów przez Komisję Europejską jako obszary Natura 2000 i ich wyznaczenia w trybie określonym w ww. ustawie.

Tabela 1. Formy ochrony przyrody w województwie małopolskim

L.p.	Formy ochrony przyrody	Liczba	Powierzchnia* [ha]	% powierzchni województwa	Otuliny	
					[ha]	% powierzchni województwa
1	parki narodowe	6**	38 118,3	2,52	42 456,2	2,80
2	rezerваты przyrody	84	3 024,6	0,20	320,2	0,02
3	parki krajobrazowe	11***	178 289,7	11,77	97 359,3	6,43
4	obszary chronionego krajobrazu	10****	572 517,0	37,80		
5	obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (w granicach TPN i GPN)	2	28 318,3	1,87		
6	obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000	1	11 879,0	0,78		
7	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	3	104,5	0,01		
8	użytki ekologiczne	25	777,3	0,05		
9	pomniki przyrody	2 029				
10	stanowiska dokumentacyjne	80				
11	strefy ochronne wokół miejsc gniazdowania	52				
	RAZEM		833 028,7	53,14	140 135,70	9,25
12	projektowane obszary specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000	25	116 217,1	7,67		
13	Potencjalne obszary specjalnej ochrony siedlisk	16	123 261,0	8,14		
14	Potencjalne specjalne obszary ochrony ptaków	9	65 347,3	4,32		

Powierzchnia województwa małopolskiego – 1 514 410,00 ha

* powierzchnie różnych form ochrony przyrody pokrywają się ze sobą,

** uwzględniono powierzchnię Magurskiego Parku Narodowego położoną na obszarze woj. małopolskiego

*** 3 parki krajobrazowe położone są na obszarze dwóch województw

**** 4 obszary chronionego krajobrazu położone są na obszarze dwóch województw

TPN – Tatrzański Park Narodowy

GPN – Gorczański Park Narodowy

Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki, Wydział Środowiska i Rolnictwa, Wojewódzki Konserwator Przyrody, 2006 r.

3. SUROWCE MINERALNE REGIONU

Problematyka surowcowa Małopolski pozostaje w ścisłej zależności od budowy geologicznej obszaru, będącej wynikiem jego długiej geologicznej ewolucji. Odrębność rozwoju i wykształcenia geologicznego poszczególnych regionów województwa skutkuje występowaniem zróżnicowanej regionalnie bazy surowcowej.

Złoża surowców mineralnych występujących na terenie województwa dzielą się na 5 zasadniczych grup. Są to:

- surowce energetyczne,
- surowce chemiczne wraz z solankami jodowo - bromowymi,
- rudy metali nieżelaznych,
- surowce skalne
- wody lecznicze, mineralne i termalne,

Każda z powyższych grup surowców mineralnych związana jest z innym regionem geologicznym oraz charakterystycznym kompleksem skalnym. Podkreślić jednak należy dominujące znaczenie szerokiego asortymentu, eksploatowanych odkrywkowo, surowców skalnych.

Surowce energetyczne - obejmują one złoża węgla kamiennego, metanu w pokładach węgla, ropy naftowej, gazu ziemnego i torfu.

Złoża węgla kamiennego występują w zachodniej części województwa na obszarze powiatów krakowskiego, chrzanowskiego, oświęcimskiego i wadowickiego, po linię Krzeszowice – Brzeźnica – Sucha Beskidzka, w obrębie utworów Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Spośród udokumentowanych 14 złóż, eksploatacja prowadzona jest w kopalniach Brzeszcze i Janina.

Złoża ropy naftowej związane są z obszarem Karpat oraz zapadliska przedkarpackiego. Terytorialnie rozmieszczenie złóż ropy naftowej odpowiada powiatom gorlickiemu, limanowskiemu, bocheńskiemu, tarnowskiemu, proszowickiemu, dąbrowskiemu. Są to złoża niewielkie, w większości o zasobach nieprzekraczających kilkudziesięciu tysięcy ton. W granicach województwa udokumentowanych zostało 12 złóż ropy naftowej o sumarycznych zasobach 190 tys. ton, z czego 10 pozostaje w trakcie eksploatacji.

Złoża gazu ziemnego towarzyszą często złożom ropy naftowej. Stąd część kopalń ropy wydobywa równocześnie gaz ziemny. Rozmieszczenie złóż gazu ziemnego odpowiada w zasadzie występowaniu złóż ropy naftowej. Ogółem na terenie województwa występują 33 złoża gazu ziemnego o zasobach około 6,2 mld m³. Wydobywanie gazu ziemnego prowadzone jest z 25 złóż o zasobach około 5,4 mld m³, co stanowi ok. 80% udokumentowanych zasobów tego surowca czyniąc niewielkimi jego rezerwy.

Udokumentowane złoża torfu zlokalizowane są w dwóch rejonach. W rejonie Jabłonka – Czarny Dunajec występują rozległe torfowiska wysokie rozwinięte na europejskim wododziale oddzielającym zlewnie mórz Bałtyckiego i Czarnego. Eksploatowane jest tutaj jedno złożo torfu o nazwie „Puścizna Wielka” (kolizja z ochroną obszaru Natura 2000). Drugi rejon występowania złóż torfu to okolice Tarnowa. Należy nadmienić, iż torf nie posiada obecnie znaczenia jako surowiec energetyczny. Eksploatowany jest głównie dla potrzeb rolnictwa, ogrodnictwa i lecznictwa.

Surowce chemiczne – obejmujące sole kamienne, mineralizację siarkową oraz solanki jodowo – bromowe obecnie nie posiadają znaczenia gospodarczego.

Rudy metali nieżelaznych obejmują złoża rud cynku i ołowiu występujące na terenie powiatów olkuskiego i chrzanowskiego. Spośród 12 złóż udokumentowanych eksploatowane są obecnie trzy. Zasoby pozostałych wynoszą około 50% zasobów złóż obecnie eksploatowanych. Perspektywy surowcowe dla eksploatacji złóż cynku i ołowiu są ograniczone i w miarę wyczerpywania się obecnych zasobów, górnictwo cynku i ołowiu w historycznym zagłębiu olkuskim będzie traciło na znaczeniu.

Surowce skalne stanowią najliczniejszą grupę kopalin o różnorodnych zastosowaniach, reprezentowaną przez liczne złoża na terenie województwa małopolskiego. Ich wspólną cechą jest eksploatacja odkrywkowa.

Należą do nich złoża:

- kamieni drogowych obejmujące: piaskowce, wapienie, dolomity, porfiry, melafiry, diabazy, tufy,
- dolomitów z przeznaczeniem dla hutnictwa, rolnictwa, budownictwa,
- wapieni i margli dla przemysłu wapienniczego i cementowego,
- kruszyw naturalnych,
- surowców ilastych ceramiki budowlanej,
- piasków podsadzkowych, formierskich i dla przemysłu ceramicznego,
- surowców skaleniowych

Złoża piaskowców: związane są z obszarem Karpat. Z ogólnej liczby 49 złóż udokumentowanych, eksploatacja prowadzona jest w 16 spośród nich. W zasadzie nie obserwuje się tendencji do dokumentowania nowych złóż, występuje natomiast powrót do eksploatacji zaniechanych niegdyś kamieniołomów.

Złoża wapieni: występują jedynie na obszarze Monokliny Śląsko – Krakowskiej i w granicach miasta Krakowa oraz powiatów krakowskiego, chrzanowskiego, miechowskiego i olkuskiego. Spośród 23 złóż udokumentowanych wydobyte jest w 7 spośród nich. Z wyjątkiem tzw. „marmurów dębnickich”, czyli rzadkiego i cennego złoża czarnych wapieni dewońskich, brak jest zainteresowania pozostałymi złożami. Część złóż położona jest w granicach jurajskich parków krajobrazowych i możliwości ich eksploatacji ogranicza rozporządzenie Wojewody Małopolskiego w sprawie ochrony Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych.

Dolomity występują w regionie chrzanowskim i oluskim. Udokumentowanych zostało 9 złóż. Eksploatacja prowadzona jest w 4 spośród nich. Dolomit wykorzystywany jest jako kamień drogowy, w hutnictwie oraz jako nawóz dla rolnictwa. W roku 2005 nastąpił niewielki 5% przyrost zasobów. Jednakże wobec faktu, iż złoża eksploatowane stanowią 78% udokumentowanych zasobów kopaliny istniejące rezerwy zasobów powinny podlegać szczególnej ochronie.

Porfiry, melafiry, diabazy, tufy są skałami magmowymi i wulkanicznymi. Ich złoża występują jedynie w rejonie Krzeszowic. Eksploatowane są dwa spośród udokumentowanych 7 złóż. Złoża tufów i melafirów mają raczej znaczenie dydaktyczne i naukowe.

Kruszywa naturalne tworzą najliczniejszą grupę złóż. Genetycznie związane są one z dolinami rzek i grupują się w kilku regionach: ujście Soły, środkowy i dolny bieg Raby, dolny fragment doliny Uswicy, dolina Dunajca poniżej Łącka, dolina Wisły. Szczególna ich koncentracja ma miejsce na terenie powiatów brzeskiego i tarnowskiego w widłach Wisły, Dunajca i Uswicy. Z kolei najwartościowsze złoża kruszyw występują na Podhalu. W gminie Czarny Dunajec udokumentowano zasoby wielkości 675 mln ton, które stanowią szczególnie wartościową rezerwę surowcową pozostającą jednak w konflikcie z projektowanym w ich bezpośrednim sąsiedztwie obszarem Natura 2000. W sumie na terenie województwa udokumentowano 227 złóż kruszywa naturalnego. W fazie eksploatacji jest 75 spośród nich. Zasoby surowcowe, zarówno udokumentowane jak i perspektywiczne są znaczne.

Surowce ilaste ceramiki budowlanej obejmują złoża glin czwartorzędowych, ilów trzeciorzędowych oraz permskich. Ich lokalizacja jest dosyć przypadkowa. Spośród 80 udokumentowanych złóż, 17 jest obecnie eksploatowanych.

Piaski podsadzkowe, formierskie i dla przemysłu ceramicznego występują w złożach zlokalizowanych głównie pomiędzy Trzebiną, Olkuszem i Kluczami. Ponadto złoża piasków do produkcji betonów komórkowych występuje w gminie Szczucin. Ogółem udokumentowanych jest 12 złóż piasków o różnorodnym zastosowaniu, aktualnie wydobyte jest w pięciu złożach. Pozostałe stanowią rezerwę surowcową. Przy czym dwa złoża udokumentowane na obszarze Pustyni Błędowskiej, stanowiące 30% zasobów piasków podsadzkowych, pozostają w konflikcie z projektowanym obszarem Natura 2000.

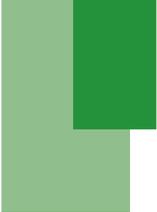
Wody lecznicze i termalne. Ich zasoby stanowią istotny, o rosnącym znaczeniu, element bazy surowcowej regionu. Występowanie wód leczniczych i termalnych związane jest z Zapadliskiem Przedkarpackim, Karpatami oraz Niecką Podhalańską. Na obszarze Zapadliska występują głównie wody siarczanowe i siarczkowe znane z Krzeszowic, Matecznego i Swoszowic. Na obszarze karpackim

wody mineralne i lecznicze o zróżnicowanym składzie chemicznym znane są z terenu powiatów gorlickiego, nowosądeckiego, nowotarskiego, limanowskiego. Natomiast w podłożu Niecki Podhalańskiej stwierdzono występowanie wysokotemperaturowych wód termalnych o znacznych wydajnościach. Znane są one także z rejonu Bukowiny Tatrzańskiej oraz Mszany Dolnej. Obserwuje się rosnącą produkcję wód leczniczych i mineralnych ze złóż karpackich. Główne „zagłębia” to rejon Wysowej, Krynicy Muszyny, Piwnicznej gdzie spotyka się największe wydajności wód leczniczych i wydawane są nowe koncesje na ich eksploatację. Produkcja wód leczniczych i mineralnych wykazuje tendencję wzrostową i powinna stanowić znaczący element działalności gospodarczej oraz wizytówkę województwa. Jednakże przytoczone w tabeli sumaryczne wydajności ujęć wód leczniczych wskazują na ograniczone rezerwy zasobów tych wód w udokumentowanych obecnie złożach.. Należy jednak podkreślić, że występujące na obszarze małopolski złoża wód leczniczych stanowią 33% wszystkich złóż wód leczniczych w kraju.

Tabela 2. Zestawienie złóż kopalin województwa małopolskiego według stanu na dzień 31.12.2006 r.

Rodzaj kopaliny	Liczba złóż	Zasoby geologiczne udokumentowane ogółem	Złoża eksploatowane	Zasoby geologiczne w złożach eksploatowanych
Kopaliny pozostające w kompetencji Ministra Środowiska				
Węgiel kamienny	14	7165611 tys. t.	2	2058626 tys. t.
Ropa naftowa	12	181,15 tys. t.	10	181,15 tys. t.
Gaz ziemny	33	6193,75 mln.m ³	25	5594,95 mln.m ³
Metan z pokładów węgla kamiennego	2	2469 mln.m ³	1	2187 mln.m ³
Sól kamienna	1	2083,0 tys. t.	-	-
Solanki jodowo - bromowe	1	6,2 m ³ /h	1	6,2 m ³ /h
Wody lecznicze	23	269,14 m ³ /h	14	232,29 m ³ /h
wody termalne	6	1.170 m ³ /h	1	550 m ³ /h
Rudy cynku i ołowiu	12	64186 tys. t.	3	34944 tys. t.
Kopaliny pozostające w kompetencji Marszałka Województwa				
Torf	2	393,50 tys. m ³	1	359,50 tys. m ³
Piaskowce	49	524101 tys. t.	16	190119 tys. t.
Wapienie	23	529796 tys. t.	7	91001 tys. t.
Dolomity	9	247703 tys. t.	4	191969 tys. t.
Porfiry	3	89847 tys. t.	1	88873 tys. t.
Melafiry	2	2719 tys. t.	-	nie eksploatowane
Diabazy	1	4659 tys. t.	1	4659 tys. t.
Tufy	1	18270 tys. t.	-	nie eksploatowane
Kruszywa naturalne	227	1642603 tys. t.	75	220467 tys. t.
Surowce ilaste	80	108456 tys. m ³	17	31215 tys.t.
Piaski podsadzkowe formierskie	8	1019946 tys.m ³	3	403469 tys.m ³
kwarcowe (p.cer.)	2	19718 tys.t	1	19718 tys.t
kwarcowe (p.cer.)	2	9436 tys.m ³	1	6854 tys.m ³
Surowce skaleniowe	2	365 tys. t.	-	nie eksploatowane

Liczba koncesji na wydobywanie kopalin udzielona przez organ administracji geologicznej szczebla wojewódzkiego, podlegająca nadzorowi i kontroli Marszałka Województwa wynosiła według stanu na dzień 31 grudnia 2006 132 koncesje.

Wydobycie surowców mineralnych ze złóż podlegających koncesjonowaniu przez organ administracji geologicznej szczebla wojewódzkiego, w poszczególnych rodzajach kopalin, wynosiło w roku 2006:

kruszywo naturalne – 6,6 mln ton,
wapień – 2,1 mln ton,
dolomity – 1,8 mln ton,
piaskowce – 1,1 mln ton,
piaski podsadzkowe, formierskie, kwarcowe – 6,2 mln ton,
skały magmowe – 1,3 mln ton,
surowce ilaste ceramiki budowlanej – 551 tys ton,
torfy – 6,2 tys.m³

II. Zagrożenia i stan środowiska przyrodniczego

oprac. Karolina Laszczak, Robert Pitala, Grzegorz Mróz, Paulina Dąbrowska, Piotr Łyczko

1. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA*

Zużycie wody

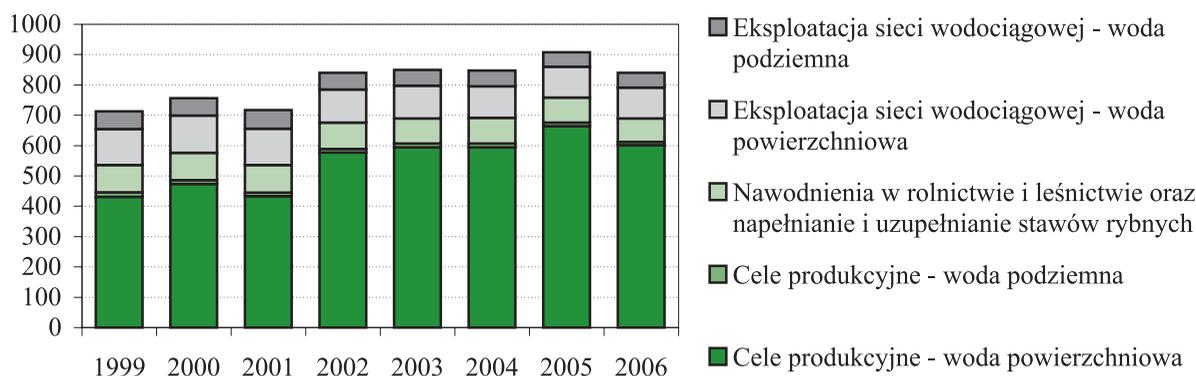
Pod względem poboru wody województwo małopolskie zajmuje 5 miejsce w kraju (GUS, 2006 r.). Zarówno do celów komunalnych jak i przemysłowych ujmuje się wody powierzchniowe i podziemne. Od 2000 r. obserwuje się spadek poboru wody dla celów komunalnych. W 2006 r. pobór wody ogółem zmalał o 7,7% w stosunku do roku poprzedniego wynosząc 871,6 hm³.

Tabela 3. Pobór wody (w hm³)

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005	2006
Ogółem, w tym na cele:	758,7	752,1	885,8	938,7	871,6
a) produkcyjne	492,0	480,7	642,0	706,2	643,0
- powierzchniowe	431,5	433,0	593,9	664,6	601,3
- podziemne	14,9	12,4	12,6	11,2	10,5
b) nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napęnlania i uzupełniania stawów rybnych	89,8	90,5	82,7	83,1	77,7
c) eksploatacji sieci wodociągowych	176,9	181,0	161,0	149,4	150,9
- powierzchniowe	118,3	120,2	108,8	101,1	101,4
- podziemne	58,6	60,8	52,2	48,3	49,5

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wykres 1. Pobór wody (w hm³)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

* W bilansowaniu uwzględniono jednostki wnoszące opłaty za pobór z ujęć własnych rocznie 5 dam i więcej wody podziemnej albo 20 dam i więcej wody powierzchniowej lub za odprowadzenie rocznie 20 dam i więcej ścieków

W roku 2006 spadła ilość wody ujmowanej przez przemysł z 706,2 hm³ (w 2005 r.) do 643,0 hm³ (spadek o 9,8%), przy czym dla wód powierzchniowych spadek wyniósł 10,5% a dla wód podziemnych 6,7%.

Gospodarka komunalna województwa w 67% bazuje na wodzie powierzchniowej. Zatem bardzo ważna dla regionu jest ochrona wód zlewni powyżej ujęć wody pitnej. W 2006r. zanotowano 1% wzrost poboru wód na cele eksploatacji sieci wodociągowej w stosunku do roku poprzedniego, przy czym dla wód powierzchniowych wyniósł on 0,3% a dla wód podziemnych 2,5%.

Główne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

W 2006 roku odprowadzono do wód powierzchniowych lub do ziemi 267,9 hm³ ścieków wymagających oczyszczenia. Pod tym względem województwo małopolskie zajmuje 2 miejsce w kraju po województwie śląskim. Od 2000 roku obserwuje się jednak systematyczny spadek ilości odprowadzanych ścieków. W 2006 roku spadek ten w porównaniu z rokiem poprzednim 2005 wyniósł 0,3%.

Tabela 4. Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód powierzchniowych lub ziemi (w hm³/rok)

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005	2006
Ogółem	739,2	720,9	845,7	898,5	834,1
Odprowadzane bezpośrednio z zakładów*	624,2	615,0	748,4	804,1	739,9
w tym wody chłodnicze	394,5	395,9	558,8	629,7	566,2
Odprowadzane siecią kanalizacyjną	115,0	106,0	97,3	94,4	94,1
Ścieki wymagające oczyszczenia	344,8	325,0	286,8	268,8	267,9
a) oczyszczane	310,5	312,6	283,9	266,6	265,8
- mechanicznie	224,6	224,0	207,6	188,0	185,9
- chemicznie	.	13,6	7,9	7,8	8,5
- biologicznie	49,0	38,1	22,5	22,2	22,8
- z podwyższonym usuwaniem biogenów	22,1	37,0	46,0	48,7	48,6
b) nieoczyszczane	34,3	12,4	2,9	2,2	2,1
- odprowadzane bezpośrednio z zakładów	3,5	3,4	2,2	1,6	1,5
- odprowadzane siecią kanalizacyjną	30,8	9,0	0,7	0,6	0,6

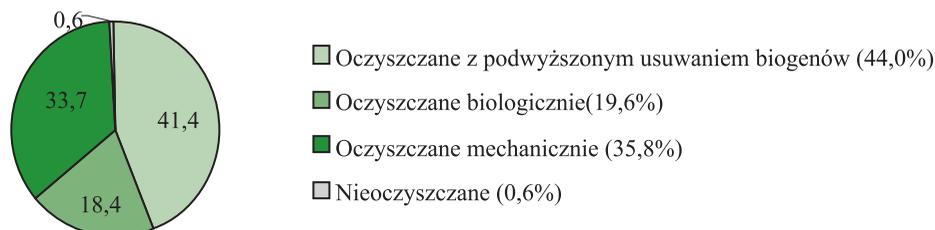
* Łącznie z wodami chłodniczymi, wodami kopalnianymi i zanieczyszczonymi wodami opadowymi.

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie

W porównaniu z rokiem ubiegłym spadła także ilość ścieków odprowadzanych bezpośrednio z zakładów z 804,1 hm³ w 2005 r. do 739,9 hm³ (spadek o 8,7%).

Największym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych w województwie małopolskim jest jednak gospodarka komunalna, z uwagi na olbrzymi ładunek zanieczyszczeń, jaki odprowadza do odbiorników.

Wykres 2. Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną w 2006 r. (w hm³).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

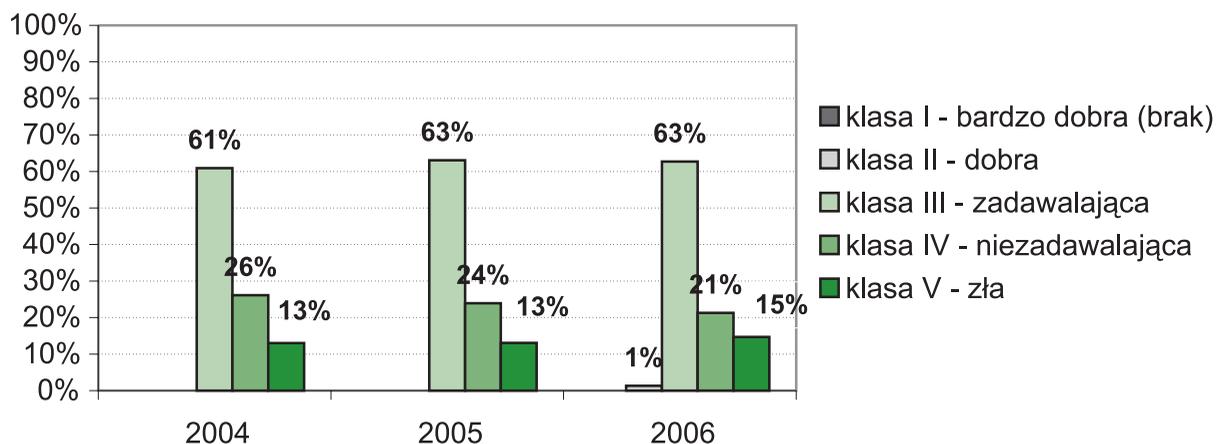
W województwie małopolskim w 2006 roku oczyszczono 99,4% ścieków odprowadzonych siecią kanalizacyjną, w tym 63,6% biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych

Ocena jakości wód powierzchniowych wykonana została przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie, według nowych przepisów obowiązujących od 2004 roku. W 2006 roku sieć monitoringu wód powierzchniowych w województwie obejmowała 47 rzek i potoków oraz 1 zbiornik zaporowy w 87 punktach pomiarowo-kontrolnych (w tym 75 p.p.k. monitoringu diagnostycznego).

W wyniku przeprowadzonej oceny stanu jakości wód powierzchniowych w województwie małopolskim nie stwierdzono na terenie województwa punktów, w których występowałyby wody bardzo dobrej jakości (klasa I). W jednym punkcie na Rabie w Chabówce odnotowano wody dobrej jakości (klasa II). Wody zadowalającej jakości (klasa III) stwierdzono w 47 punktach pomiarowo-kontrolnych. W klasie IV – wody niezadowalającej jakości znalazło się 16 punktów. Wody złej jakości odnotowano w 11 punktach. Większość z nich to punkty, w których od lat obserwowana jest zła jakość wód.

Wykres 3. Jakość wód powierzchniowych w województwie małopolskim w punktach monitoringu diagnostycznego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie

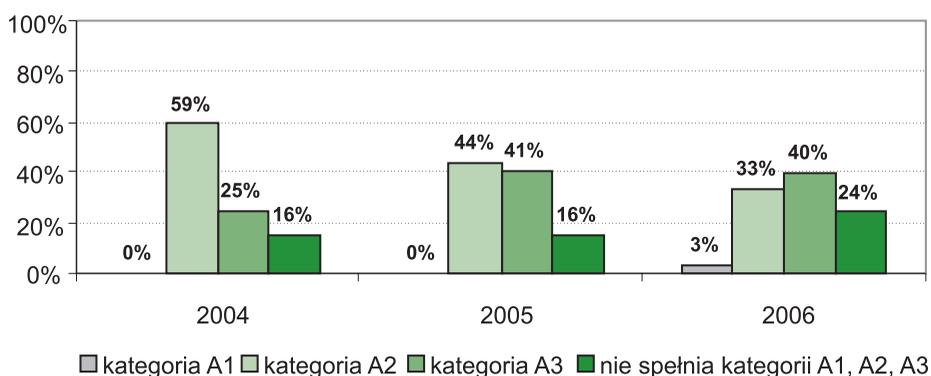
Ocenę wód ujmowanych do celów zaopatrzenia ludności wykonano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz. U. Nr 204/2002 poz. 1728). Zgodnie z ww. rozporządzeniem wody kategorii:

- A1 – to wody wymagające prostego uzdatniania fizycznego, w szczególności filtracji oraz dezynfekcji,
- A2 – wody wymagające typowego uzdatniania fizycznego i chemicznego, w szczególności utleniania wstępnego, koagulacji, flokulacji, dekantacji, filtracji, dezynfekcji (chlorowanie końcowe),
- A3 – wody wymagające wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego, w szczególności utleniania, koagulacji, flokulacji, dekantacji, filtracji, adsorpcji na węglu aktywnym, dezynfekcji (ozonowanie, chlorowanie końcowe).

Wyniki wykonanej oceny wód dla 22 rzek i 1 zbiornika, łącznie dla 33 punktów pomiarowo-kontrolnych informują, że:

- stwierdzono w 1 punkcie (3,0% ogółu p.p.k.) wody kategorii A1 (Bystra pow. ujęcia dla Zakopanego),
- wody kategorii A2 stanowią 33,3% ogółu (11 p.p.k.),
- kategorię A3 stwierdzono w 13 p.p.k. (39,5% ogółu p.p.k.),
- w 8 punktach pomiarowo-kontrolnych (24,2% ogółu p.p.k.) wystąpiły wody nie spełniające wymagań żadnej z kategorii.

Wykres 4. Jakość wód ujmowanych do celów zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia w województwie małopolskim w punktach pomiarowo-kontrolnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie

Pod kątem narażenia na zanieczyszczenia ze źródeł rolniczych oraz oceny stopnia eutrofizacji wód w roku 2006 badaniami objęto 31 rzek w 70 punktach pomiarowo-kontrolnych. W 45 punktach nie stwierdzono przekroczeń wartości granicznych wskaźników stosowanych przy ocenie eutrofizacji, a w 25 wartości te zostały przekroczone.

Najwyższy poziom zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego obserwowany wysokimi stężeniami azotanów stwierdzono w: zlewni Rudawy (Szkłarka – 20,7 mg/l, Rudawa – 18,5 mg/l), Sance (19,1 mg/l), Prądniku (16,9 mg/l), Dłubni (15,5 mg/l), Szreniawy (16-18,4 mg/l), Brniu (21,9 mg/l) i Żabnicy (17 mg/l).

Obszar Małopolski należy w całości do dorzecza górnej Wisły. Ochronie przed powodzią służy w województwie 1 016,3 km wałów przeciwpowodziowych oraz zbiorniki zaporowe na: Dunajcu (*Czorsztyń-Niedzica, Rożnów, Czchów*), Rabie (*Dobczyce*), Ropie (*Klimkówka*) i Dłubni (*Zesławice*). Łączna pojemność zbiorników wynosi ok. 600 hm³, co pokrywa jedynie 7% potrzeb województwa. Dzięki znacznemu zwiększeniu nakładów finansowych, w 2006 r. znacznie przyspieszyły prace nad powstającym

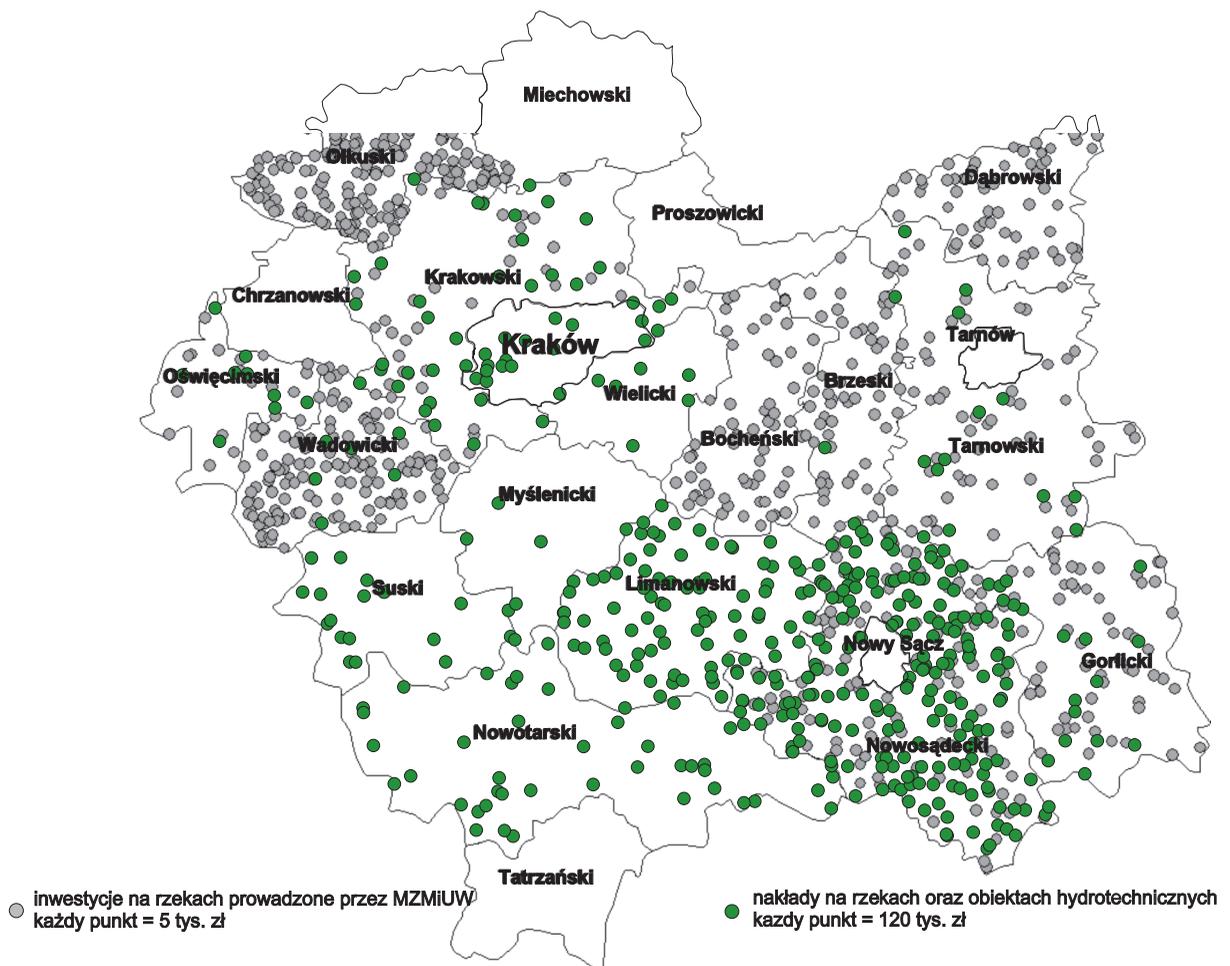
od 1986 r. zbiornikiem wielozadaniowym Świnna Poręba. Retencja wody w tym zbiorniku będzie miała istotne znaczenie ochrony Krakowa przed powodzią.

Górski charakter większości małopolskich rzek wpływa na nierównomierność ich przepływów. Poziom zagrożenia powodziowego w województwie jest więc o ok. 15% wyższy niż średnio w kraju. Z hydrologicznego punktu widzenia największe zagrożenie powodziowe stwarzają dorzecza Soły i Dunajca, ale także Raby, Skawy, Skawinki i Uswicy.

Głównymi administratorami rzek i potoków oraz budowli i urządzeń hydrotechnicznych związanych z ochroną przeciwpowodziową oraz istotnych ze względu na bezpieczny przepływ wielkich wód na terenie województwa są: Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych (MZMiUW) w Krakowie oraz Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej (RZGW) w Krakowie.

Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych na inwestycje związane z ochroną przeciwpowodziową w województwie małopolskim przeznaczono łącznie 19,4 mln. zł, w tym 15,4 mln. zł przeznaczono na inwestycje na wałach przeciwpowodziowych, a 3,8 mln. zł na inwestycje na rzekach.

Mapa 1. Rozkład środków finansowych na konserwację i remonty urządzeń na rzekach i obiektach hydrotechnicznych prowadzone w 2006 r. przez MZMiUW oraz RZGW

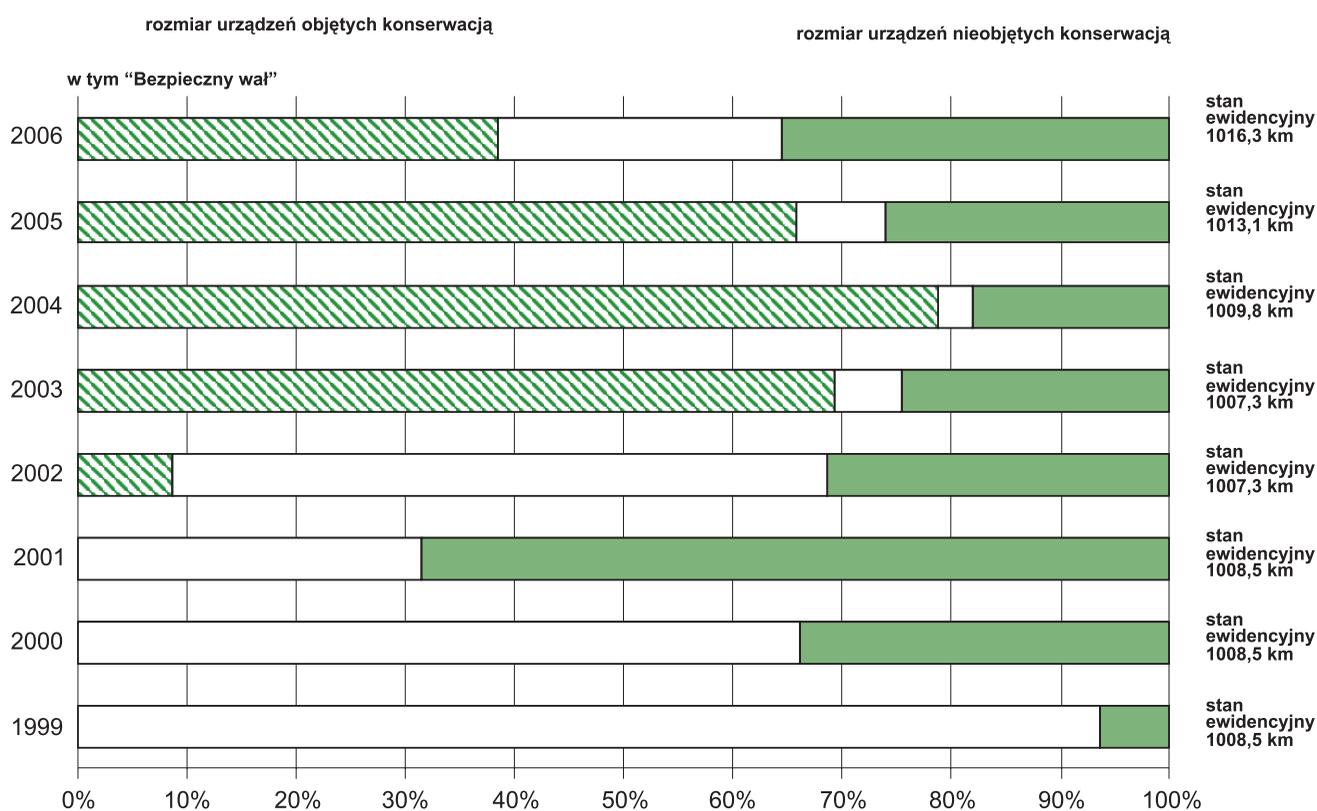

W ramach prac z zakresu eksploatacji i konserwacji cieków i urządzeń melioracji wodnych realizowanych przez MZMiUW w Krakowie, dokonano konserwacji 219,537 km rzek i potoków oraz 264,023 km wałów przeciwpowodziowych. Łącznie w 2006 r. na zadania związane z eksploatacją i konserwacją melioracji wodnych wydatkowano kwotę 5,0 mln. zł.

W wyniku lokalnych powodzi w 2006 roku poszkodowanych zostało 963 rodziny i 201 osób, którym łącznie wypłacono dotację w wysokości 1,5 mln. zł. Największe straty wśród ludności odnotowano na terenie gmin Radgoszcz, Ciężkowice, Skrzyszów i Uście Gorlickie.

Mając na względzie konieczność podniesienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego Małopolski, od 2002 realizowany jest program „Bezpieczny Wał”. Przewiduje on czasowe zatrudnienie osób bezrobotnych z terenu województwa małopolskiego przy pracach na wałach przeciwpowodziowych województwa. Prace te mają na celu utrzymanie wałów w należyłym stanie tak, aby stanowiły one odpowiednie zabezpieczenie w razie powodzi. W roku 2006 r. w programie wzięło udział 37 gmin z 11 powiatów. Program umożliwił konserwację 391,2 km wałów przeciwpowodziowych. Na realizację programu przeznaczono z budżetu województwa małopolskiego 127,5 tys. zł.

Wykres 5. Wały przeciwpowodziowe w województwie małopolskim objęte i nieobjęte konserwacją w latach 1999 - 2006

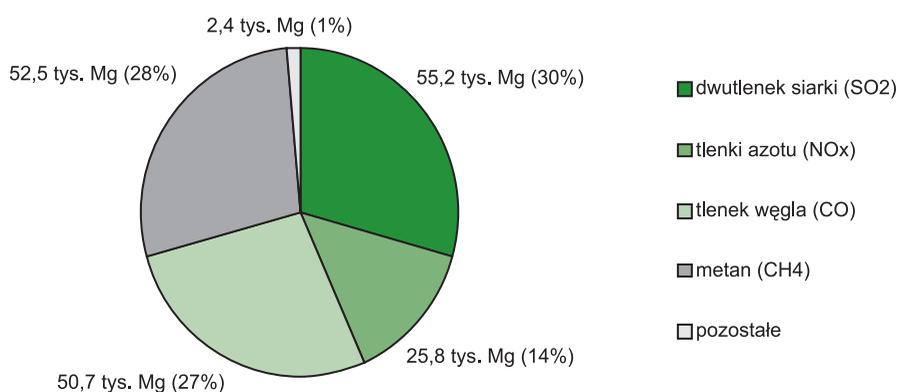

Źródło: MZMiUW w Krakowie

2. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Emisja zanieczyszczeń gazowych w województwie małopolskim w 2006 r. wyniosła ogółem 186,5 tys. ton (wg danych US w Krakowie). W bilansowaniu nie uwzględniano emisji CO₂. W stosunku do roku 2005 nastąpił wzrost emisji o około 4%. Najwięcej zanieczyszczeń gazowych zostało wyemitowanych w Krakowie (38,6%) oraz w powiatach oświęcimskim (29,4%), krakowskim (14,0%), chrzanowskim (7,2%) i w Tarnowie (6,3%).

Wykres 6. Struktura emisji zanieczyszczeń do powietrza w województwie małopolskim w 2006 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

Dodatkowo w 2006 r. zostało wyemitowanych 15,1 mln Mg dwutlenku węgla.

Emisja zanieczyszczeń pyłowych w 2006 r. wyniosła ogółem 9,2 tys. ton. W stosunku do roku 2005 nastąpił spadek emisji pyłów o około 1%. Najwięcej zanieczyszczeń pyłowych zostało wyemitowanych w Krakowie (49,7%) oraz w powiatach krakowskim (14,8%), chrzanowskim (11,1%) i w Tarnowie (9,8%).

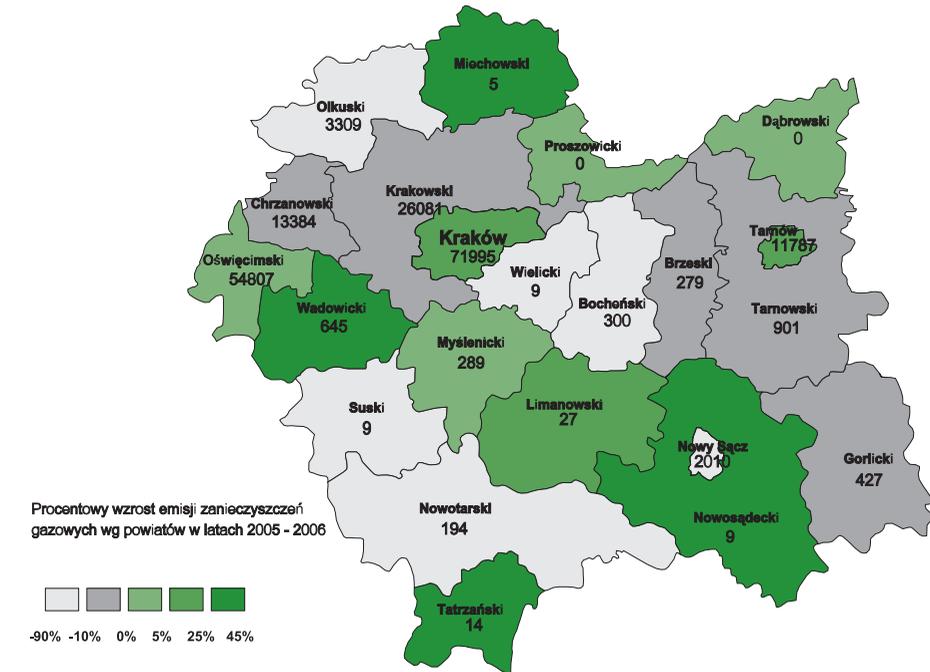
Tabela 5. Emisja zanieczyszczeń do powietrza w Małopolsce (w tys. Mg)

Wyszczególnienie		1999	2001	2003	2005	2006
Zanieczyszczenia pyłowe	ogółem	16,6	14,4	11,5	9,3	9,2
	w tym ze spalania paliw	13,0	10,8	7,9	6,0	5,5
Zanieczyszczenia gazowe (bez CO ₂)	ogółem	197,4	189,9	174,9	179,2	186,5
	w tym SO ₂	64,5	58,4	52,6	56,4	55,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

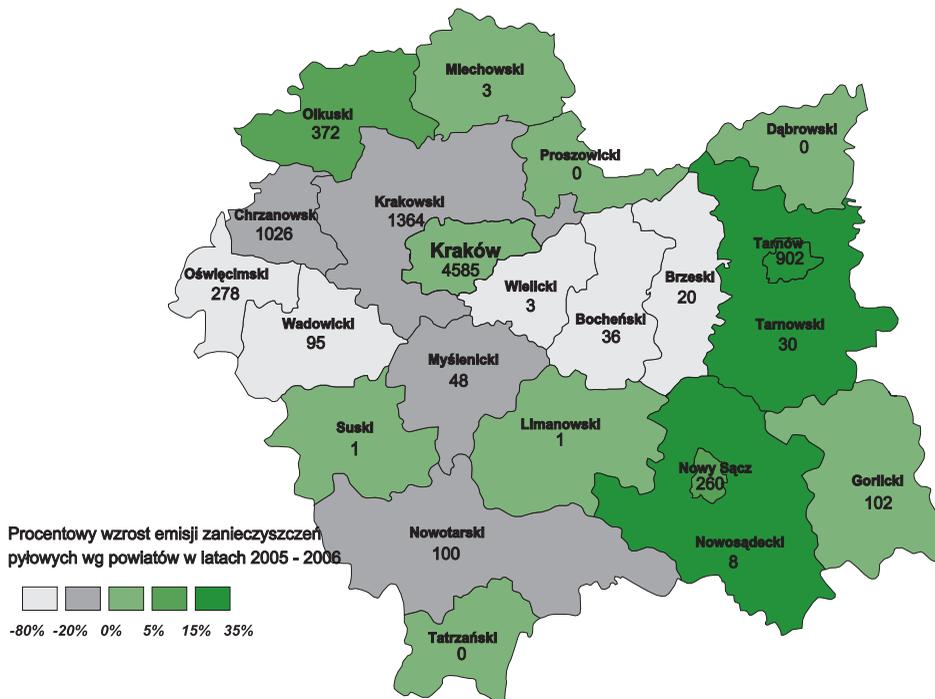

Mapa 2. Emisja zanieczyszczeń gazowych w województwie małopolskim w 2006 r. (Mg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Mapa 3. Emisja zanieczyszczeń pyłowych w województwie małopolskim w 2006 r. (Mg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Stan zanieczyszczenia powietrza

W 2006 roku na terenie województwa małopolskiego Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie kontynuował badania podstawowych zanieczyszczeń powietrza (dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, pyłu), węglowodorów oraz zanieczyszczeń specyficznych, a także metali ciężkich i ozonu.

Pył zawieszony – zakres zmierzonych stężeń średniorocznych w województwie obejmował wartości od 35 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Bochni do 113 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Wadowicach (Pod Skarpą). Na obszarach ochrony uzdrowiskowej zakres stężeń wynosił od 11 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Rabce do 29 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ na terenie Swoszowic.

Dwutlenek siarki – zakres stężeń dwutlenku siarki obejmował wartości od 8 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Nowym Sączu do 37 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Chrzanowie. Na obszarach ochrony uzdrowiskowej zakres stężeń obejmował od 1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Rabce do 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Swoszowicach.

Dwutlenek azotu – zakres stężeń dwutlenku azotu obejmował wartości od 18 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Bochni i Gorlicach do 93 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Oświęcimiu. Na obszarach ochrony uzdrowiskowej zakres stężeń wynosił od 12 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Rabce do 30 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Swoszowicach.

W 2006 roku zanotowano przekroczenia wartości maksymalnej średniej ośmiogodzinnej, spośród średnich kroczących obliczanych ze średnich godzinnych w ciągu doby, dla stężenia ozonu w Krakowie (ul. Prądnicka), Szymbarku oraz Niepołomic. W przypadku tlenku węgla przekroczeń ww. wskaźnika nie odnotowano. Dla benzenu średnie stężenie w roku kalendarzowym 2006 wynosiło w Krakowie na Al. Krasińskiego – 6,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, na ul. Bulwarowej – 4,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (dopuszczalny poziom 5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$).

3. GOSPODARKA ODPADAMI

Odpady powstające w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej

W województwie małopolskim w 2006 roku, w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej powstało łącznie 10 209,5 tys. Mg odpadów, z czego:

- odpady niebezpieczne stanowiły 7,6%, czyli 774,9 tys. Mg,
- inne niż niebezpieczne stanowiły 92,4%, czyli 9 434,6 tys. Mg.

W ogólnej masie odpadów wytworzonych w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej, największy udział mają:

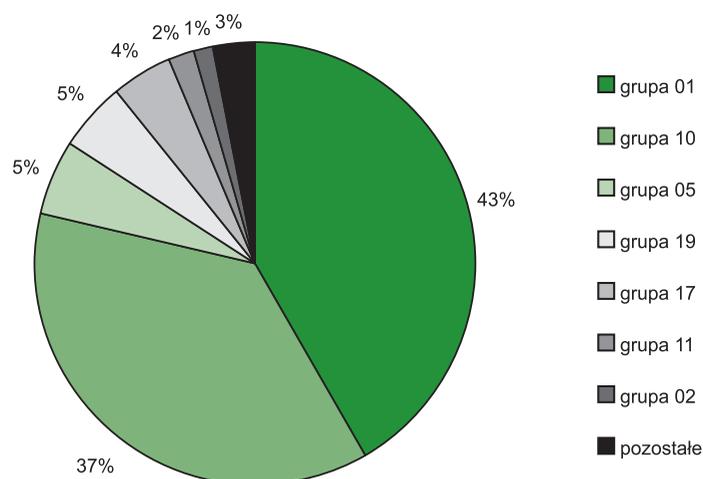
– odpady z flotacyjnego wzbogacania rud metali nieżelaznych (kod 01 03 81):	23,2%,
– odpady powstające przy płukaniu i oczyszczaniu kopalń (kod 01 04 12):	16,8%,
– żużle z procesów wytopienia (kod 10 02 01):	13,5%,
– mieszanki popiołowo-żużlowe z mokrego odprowadzania odpadów paleniskowych (kod 10 01 80):	9,1%,
– odpady ciekłe zawierające fenole (kod 05 06 80*):	5,0%

Tabela 6. Odpady wytworzone w największych ilościach w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej

Nr grupy	Nazwa grupy	Ilość wytwarzanych odpadów w 2006 r. [tys. Mg / rok]	Udział %
01	Odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobyciu i wzbogacaniu rud oraz innych surowców mineralnych	4 270,7	41,8%
10	Odpady z procesów termicznych	3 766,3	36,9%
05	Odpady z przeróbki ropy naftowej, oczyszczania gazu ziemnego oraz pirolitycznej przeróbki węgla	547,6	5,4%
19	Odpady z urządzeń do likwidacji i neutralizacji odpadów oraz oczyszczania ścieków i gospodarki wodnej	531,5	5,2%
17	Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej	450,9	4,4%
11	Odpady z chemicznej obróbki i powlekania powierzchni metali oraz innych materiałów i z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych	188,1	1,8%
02	Odpady z rolnictwa, sadownictwa, hodowli, rybołówstwa, leśnictwa oraz przetwórstwa żywności	137,8	1,4%
Pozostałe grupy		316,7	3,1%
Razem		10 209,5	100%

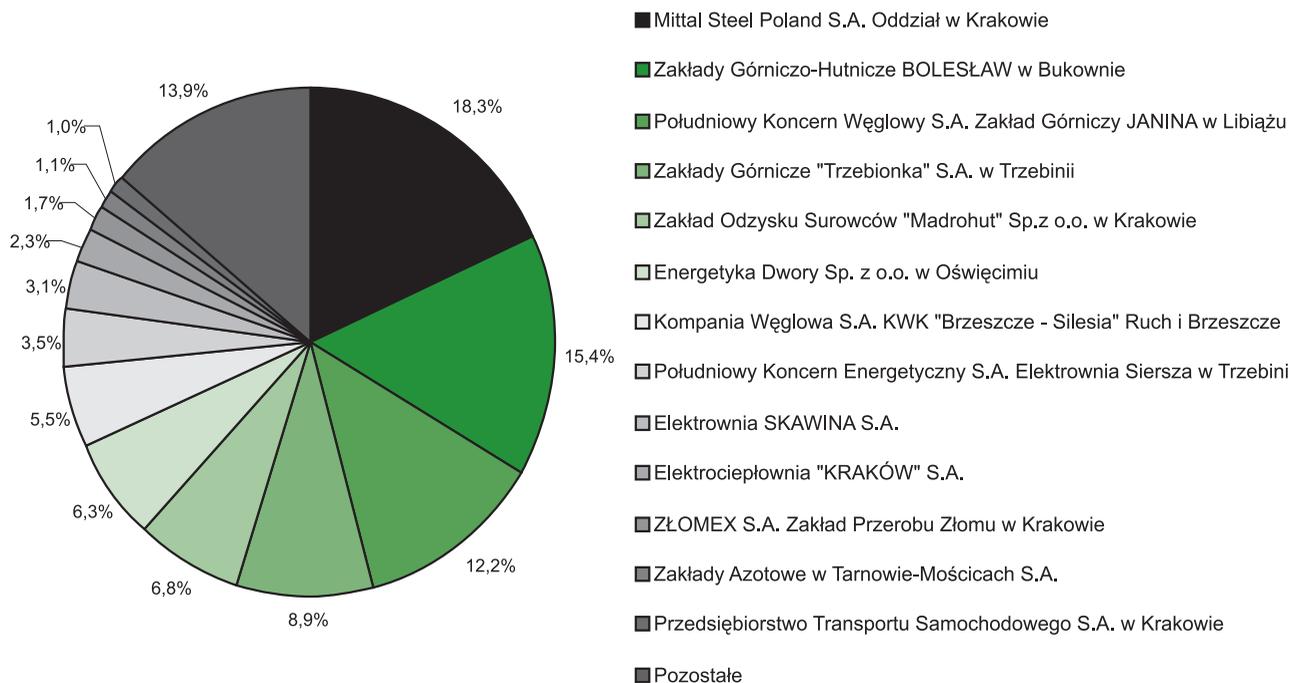
Źródło: wojewódzka baza danych o odpadach

Wykres 7. Struktura wytworzonych w 2006 r. odpadów przemysłowych w podziale na grupy (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wojewódzkiej bazy danych o odpadach

Wykres 8. Jednostki, które wytworzyły największe ilości odpadów w 2006 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wojewódzkiej bazy danych o odpadach

Odpady komunalne

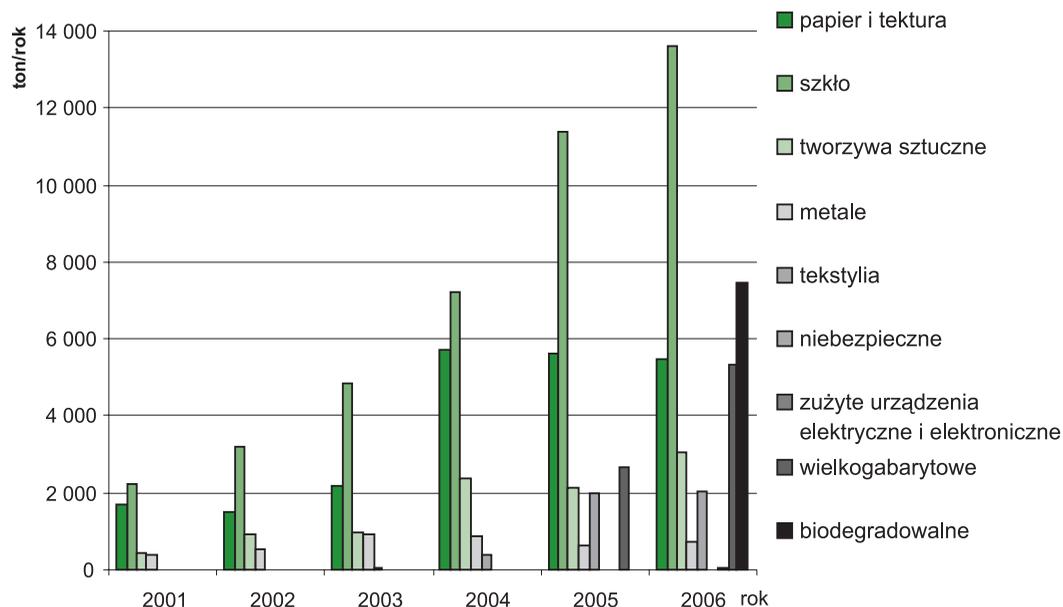
W roku 2006 na terenie województwa małopolskiego zostało zebranych około 685 tys. Mg odpadów komunalnych (wg US w Krakowie), w tym 646 565,3 Mg (94,5%) w sposób nieselektywny. Na ogólną masę zebranych zmieszanych odpadów komunalnych składają się odpady z:

- gospodarstw domowych 425493,0 Mg (65,8%)
- obiektów infrastruktury (biura, instytucje, handel, małe przedsiębiorstwa) 198630,5 Mg (30,7%)
- usług komunalnych (zmiotki z ulic, odpady z koszy na śmieci, oczyszczania cmentarzy, etc.) 22441,8 Mg (3,5%)

Sukcesywnie wzrasta ilość odpadów zbieranych selektywnie – w 2006 r. ilość odpadów zebranych selektywnie wzrosła o około 55% w stosunku do roku 2005 i wyniosła 37 695,9 Mg (wg US w Krakowie). Nadal jednak odpady zbierane selektywnie stanowią jedynie 5,5% masy wszystkich zbieranych odpadów. W 2006 r. zebrano selektywnie następujące ilości odpadów:

– papier i tekturę	5 471,1 Mg
– szkło	13 630,5 Mg
– tworzywa sztuczne	3047,0 Mg
– metale	707,1 Mg
– tekstylia	2 011,1 Mg
– odpady niebezpieczne	1,5 Mg
– zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	27,0 Mg
– odpady wielkogabarytowe	5343,0 Mg
– biodegradowalne	7457,6 Mg

Wykres 9. Jednostki, które wytworzyły największe ilości odpadów w 2006 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

Na terenie województwa małopolskiego funkcjonuje 36 składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których deponowane są odpady komunalne. Na terenie województwa znajduje się również 13 sortowni odpadów i 9 kompostowni odpadów komunalnych.

Mapa 3. Emisja zanieczyszczeń pyłowych w województwie małopolskim w 2006 r. (Mg)

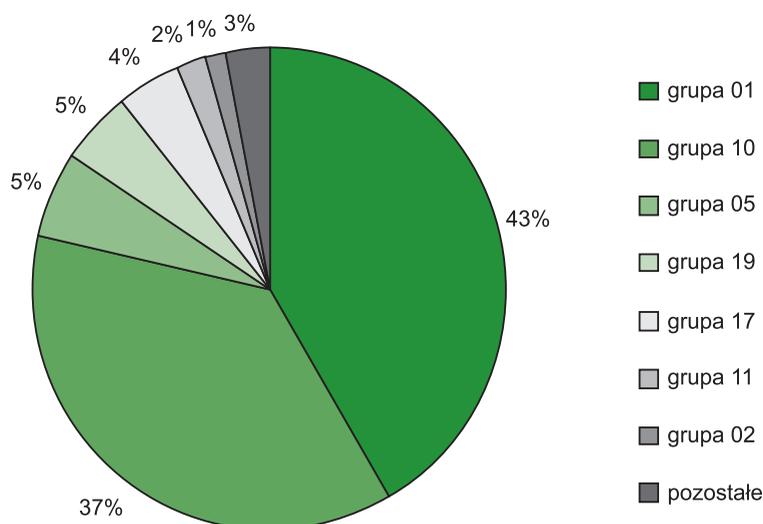

Tabela 7. Odpady wytworzone w największych ilościach w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej

Nr grupy	Nazwa grupy	Ilość wytwarzanych odpadów w 2006 r. [tys. ton / rok]	Udział %
01	Odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobyciu i wzbogacaniu rud oraz innych surowców mineralnych	4 270,7	41,8%
10	Odpady z procesów termicznych	3 766,3	36,9%
05	Odpady z przeróbki ropy naftowej, oczyszczania gazu ziemnego oraz pirolitycznej przeróbki węgla	547,6	5,4%
19	Odpady z urządzeń do likwidacji i neutralizacji odpadów oraz oczyszczania ścieków i gospodarki wodnej	531,5	5,2%
17	Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej	450,9	4,4%
11	Odpady z chemicznej obróbki i powlekania powierzchni metali oraz innych materiałów i z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych	188,1	1,8%
02	Odpady z rolnictwa, sadownictwa, hodowli, rybołówstwa, leśnictwa oraz przetwórstwa żywności	137,8	1,4%
Pozostałe grupy		316,7	3,1%
Razem		10 209,5	100%

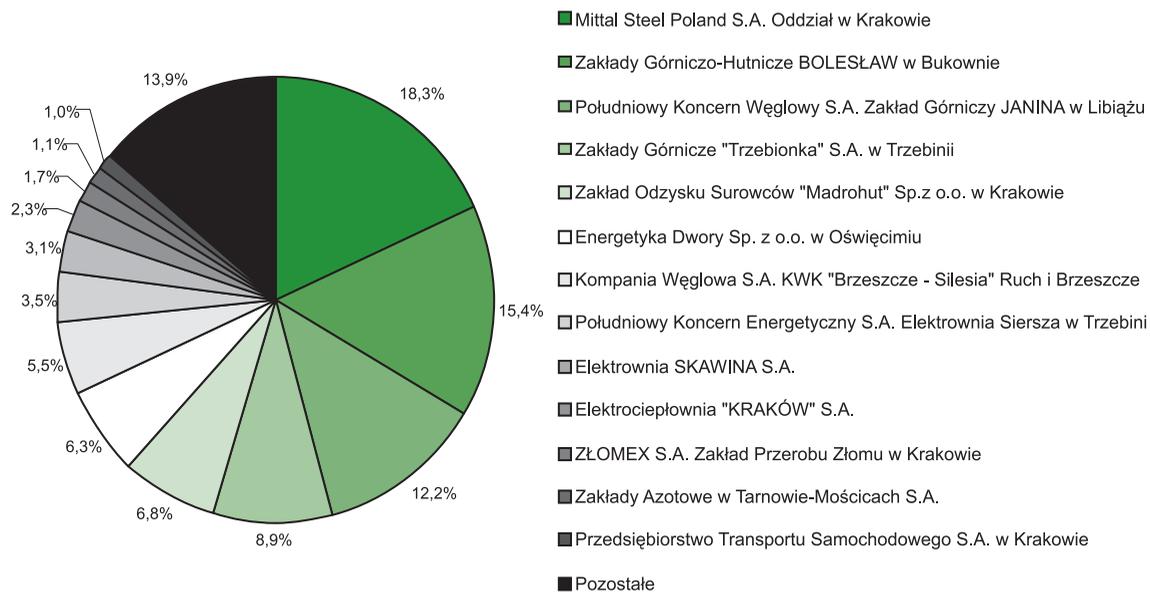
Źródło: wojewódzka baza danych o odpadach

Wykres 10. Struktura wytworzonych w 2006 r. odpadów przemysłowych w podziale na grupy (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wojewódzkiej bazy danych o odpadach

Wykres 11. Jednostki, które wytworzyły największe ilości odpadów w 2006 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wojewódzkiej bazy danych o odpadach

ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

I. Ludność

oprac. Joanna Urbanowicz

1. STAN LUDNOŚCI

Województwo małopolskie zamieszkiwało 3271,2 tys. osób (stan na 31 grudnia 2006). Stanowiło to 8,6% ludności kraju i plasowało województwo na 4 miejscu po woj. mazowieckim, śląskim i wielkopolskim.

Rozwój demograficzny województwa przebiegał zdecydowanie korzystniej niż średnio w kraju. Dynamika wzrostu liczby ludności w latach 1999-2006 wynosiła 101,7% i była jedną z najwyższych wśród województw – w roku 2006 średnioroczne tempo wzrostu wynosiło 0,15%. Tymczasem w kraju od 1999 roku notowano systematyczny ubytek rzeczywisty ludności (99,6%), przy zwiększającym się tempie ubytku do -0,09% w 2006 roku. Podobnie korzystną sytuację jak województwo małopolskie miały jedynie województwa: mazowieckie, pomorskie i wielkopolskie. W pozostałych województwach w 2006 roku nastąpił ubytek rzeczywisty ludności.

W Małopolskich miastach mieszkało 1618,1 tys. osób, co stanowiło 6,9% ludności miejskiej Polski (6 miejsce po woj. śląskim, mazowieckim, dolnośląskim, wielkopolskim i łódzkim). Wskaźnik urbanizacji wynosił 49,5% i był znacznie niższy od średniego dla kraju – 61,3%. Wskaźnik ten w województwie, pomimo otrzymania przez kilka miejscowości praw miejskich, ulegał w ostatnich latach stałemu, nieznacznemu obniżeniu zmniejszając się z 50,8% w 1995 roku. Udział ludności miejskiej uległ zmniejszeniu również w roku 2006 (o 1,3 tys. osób), mimo uzyskania przez Zakliczyn (z 1,6 tys. mieszkańców) statusu miasta. Największy wpływ na tę sytuację miało zmniejszenie ludności w trzech największych miastach województwa: Krakowie do 756,3 tys. (o 0,05%), Tarnowie do 117 tys. (o 0,5%) i Nowym Sączu do 84,5 tys. (o 0,3%). Podobny proces zmniejszania wskaźnika urbanizacji dotyczył również całego kraju (od 2001 roku). Głównym powodem spadku wskaźnika były migracje ludności miejskiej na obszary wiejskie oraz ujemny poziom przyrostu naturalnego w miastach.

Obszary wiejskie zamieszkiwało 1653,1 tys. osób tj. 11,2% ludności wiejskiej Polski. Dawало to województwu drugie miejsce w kraju po woj. mazowieckim. Ludność wiejska wzrastała systematycznie od 2000 roku, głównie dzięki wysokim migracjom z miast.

Tabela 8. Ludność województwa małopolskiego w latach 1995-2006

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005	2006	Dynamika 1999-2006
	w tysiącach					
Województwo – ogółem	3222,5	3240,9	3252,9	3266,2	3271,2	101,5
- mężczyźni	1569,2	1578,2	1578,8	1584,3	1585,9	101,0
- kobiety	1653,3	1662,7	1674,1	1681,9	1685,3	101,9
z ogółem: - miasta	1624,2	1629,8	1623,0	1619,4	1618,1	99,6
- wsie	1598,3	1611,1	1629,9	1646,8	1653,1	103,4

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Średnia gęstość zaludnienia wynosiła 215 osób/km² i była znacznie wyższa od średniej dla kraju (122 osób/km²) – drugie miejsce po województwie śląskim. Wskaźnik ten wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne, nawet w powiatach ziemskich – od powyżej 300 osób/km² w powiatach zachodniej części województwa do 75 osób/km² w powiecie miechowskim. Najsilniej zaludniona jest centralna i zachodnia część województwa, najslabiej – północna i południowo-wschodnia. Małopolskę cechuje wyjątkowo wysoki poziom zaludnienia obszarów wiejskich – 122 osób/km² – pierwsze miejsce w kraju (średnia krajowa 50 osób/km²), co przy znacznym rozproszeniu osadnictwa stwarza wysoką presję na jakość zasobów środowiska i jest przyczyną wysokich kosztów realizacji infrastruktury technicznej.

Struktura ludności wg płci wykazywała nieznaczną przewagę kobiet – 51,5%, tj. 1685,3 tys. Mężczyźni stanowili 48,5%, tj. 1585,9 tys. osób. Współczynnik feminizacji wynosił 106,3 i był zbliżony do

wskaźnika krajowego – 106,5. Podobnie jak w całym kraju uzależniony był od miejsca zamieszkania - na obszarach wiejskich na 100 mężczyzn przypadało 101,5 kobiet, natomiast w miastach 111,3.

2. PROCESY DEMOGRAFICZNE

W roku 2004 zahamowany został spadek przyrostu naturalnego w województwie i po raz pierwszy od wielu lat zanotowano jego wzrost w stosunku do roku ubiegłego (o 18,6%), tj. o 0,6 tys. osób. Natomiast w 2005 roku sytuacja uległa pogorszeniu, nastąpiło zmniejszenie przyrostu naturalnego (o 0,2 tys., tj. 6,5%), jednak był on nadal wyższy niż w najgorszym 2003 roku. W roku 2006 nastąpił powrót do korzystnej tendencji wzrostu przyrostu naturalnego – w porównaniu do 2005 roku o 12,6%, tj. o 0,4 tys. osób.

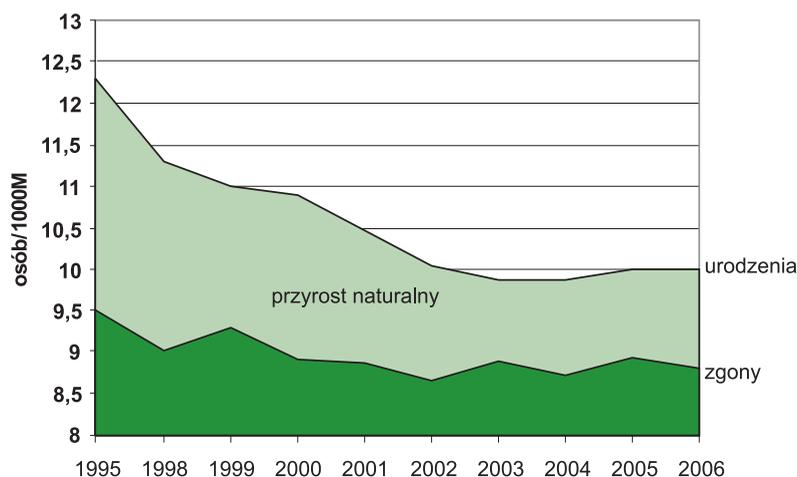
W porównaniu do średniej krajowej ludność województwa małopolskiego odznaczała się relatywnie wysokim poziomem przyrostu naturalnego – wskaźnik 1,2 na 1000 mieszkańców jest znacznie wyższy od wskaźnika krajowego, który w latach 2002-2005 przybierał wartości ujemne a w 2006 roku był nieznacznie dodatni i wynosił 0,1 na 1000 ludności. W skali kraju wyższy poziom przyrostu naturalnego niż w województwie małopolskim notowany jest w województwach: pomorskim (2,5‰), warmińsko-mazurskim (1,7‰), wielkopolskim (1,7‰) i podkarpackim (1,3‰).

Ten wyższy poziom przyrostu był wynikiem wysokiego poziomu urodzeń (10,0‰ – w województwie, 9,8‰ – w Polsce) oraz niższego niż w innych województwach wskaźnika zgonów (8,8‰ – w województwie, 9,7‰ – w Polsce).

Wskaźnik urodzeń był wyraźnie wyższy na obszarach wiejskich - 10,8‰, jednak po roku 2005, kiedy zahamowany został jego spadek, w 2006 roku liczba urodzeń na obszarach wiejskich znów uległa zmniejszeniu (do 17,9 tys., tj. o 0,5%). W miastach natomiast rok 2006 był kolejnym (od 2004), w którym zanotowano wzrost poziomu urodzeń – w 2006 roku urodziło się o 1,8% więcej dzieci w stosunku do roku poprzedniego. Wzrost liczby urodzeń był efektem wejścia w wiek wysokiej płodności dużej liczby kobiet z wyżu demograficznego lat osiemdziesiątych. Jednak współczynnik płodności (wyrażający liczbę urodzeń na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat) był w 2006 roku nadal niski i wynosił 38,8% (kraj 38,1%), w tym w miastach 35,3% a na obszarach wiejskich 42,2%.

Poziom zgonów systematycznie spadał od 1999 roku zarówno w miastach jak i na wsiach.

Wykres 12. Przyrost naturalny

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Pomimo dość korzystnej sytuacji demograficznej, podobnie jak w całym kraju, w województwie małopolskim do 2003 roku następował systematyczny spadek przyrostu naturalnego. W latach 1995-2003 przyrost naturalny zmniejszył się o 64%. Ten niekorzystny trend został zahamowany w roku 2004, w którym przy niewielkim wzroście urodzeń (o 0,3% więcej niż rok wcześniej) i znaczącym spadku liczby zgonów (o 1,7%), przyrost naturalny ukształtował się na poziomie 3,8 tys. osób i był wyższy od roku ubiegłego o 18,7%, tj. o 0,6 tys. osób. Analogicznie wskaźnik na 1000 mieszkańców zmniejszył się z 2,7 do 0,98‰, po czym wzrósł do 1,16‰ w roku 2004. W roku 2005 nastąpił dalszy, bardziej dynamiczny wzrost urodzeń (o 1,5%, tj. o 0,5 tys. osób), ale towarzyszył mu również wzrost poziomu zgonów (o 2,6% tj. o 0,7 tys. osób). Spowodowało to niewielki spadek przyrostu naturalnego w stosunku do poziomu roku 2004. Rok 2006 stanowił powrót do wzrostu przyrostu naturalnego. Nastąpił dalszy wzrost poziomu urodzeń do 32,7 tys. (o 0,5% więcej niż w 2005 roku) oraz spadek liczby zgonów do 28,7 tys. (o 0,9% mniej niż w 2005 roku).

Występowały wyraźne różnice pomiędzy miastami a obszarami wiejskimi, choć w ostatnich latach ulegały one zmniejszeniu, głównie poprzez zmniejszanie się poziomu urodzeń na obszarach wiejskich a wzrostem w miastach. Powoduje to zacieranie się różnicy poziomu urodzeń pomiędzy miastami a wsią. Poziom zgonów dla obszarów wiejskich i miast jest porównywalny.

W miastach przyrost naturalny był do 2003 roku minimalnie ujemny, natomiast od 2004 roku przybrał niewielkie wartości dodatnie z wyraźnym wzrostem w 2006 roku. Wykazywał znaczne zróżnicowanie: od dość wysokiego w małych miastach południowej części województwa (Piwniczna 5,6‰, Sułkowice 4,1‰, Limanowa 3,5‰) do wyraźnie ujemnego w zachodniej części (Bukowno-4,9‰), ale także w okolicach Krakowa (Świątniki Górne -5,4‰, Skała -2,7‰). Wyjątkiem południowych obszarów województwa cechujących się wysokim przyrostem naturalnym jest miasto Zakopane, w którym wskaźnik przyrostu jest od kilku lat ujemny i wynosi -3,5‰. Również niewielki ujemny poziom przyrostu naturalnego występował w największych miastach województwa, tj. Krakowie i Tarnowie po -0,4‰.

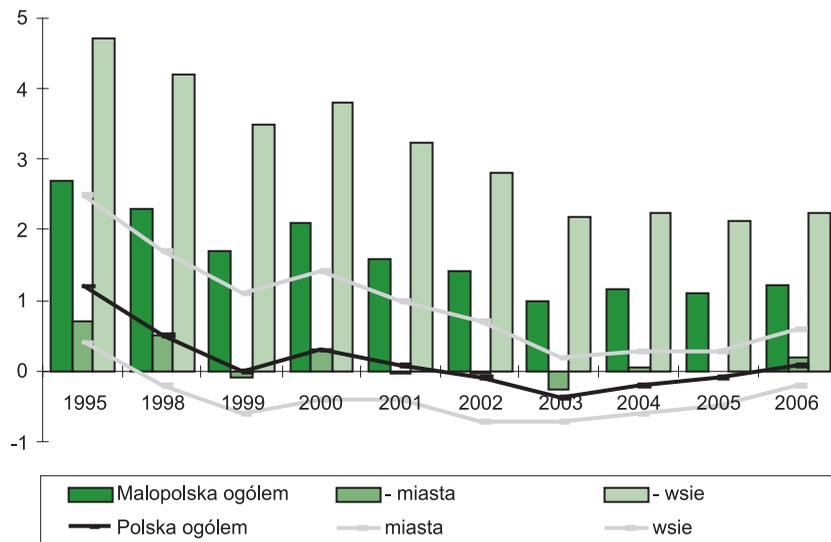
Na terenach wiejskich, po znacznym spadku do 2003 r. przyrost naturalny w latach 2004-2006 pozostawał na podobnym, dość wysokim poziomie (3,7 tys. osób, tj. 2,2‰). Cechował go dość wysoki, ale zmniejszający się dynamicznie poziom urodzeń oraz niski, pozostający na podobnym poziomie od 2000 roku wskaźnik natężenia zgonów.

Tabela 9. Wskaźniki ruchu naturalnego

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005	2006
Urodzenia na 1000 mieszkańców					
Województwo – ogółem	11,0	10,5	9,9	10,0	10,0
- miasta	9,0	8,9	8,7	9,1	9,3
- wieś	12,9	12,1	11,0	10,9	10,8
Zgony na 1000 mieszkańców					
Województwo – ogółem	9,3	8,9	8,9	8,9	8,8
- miasta	9,1	8,9	8,9	9,1	9,1
- wieś	9,4	8,9	8,8	8,8	8,6
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców					
Województwo – ogółem	1,7	1,6	1,0	1,1	1,2
- miasta	-0,1	-0,02	-0,26	0	0,2
- wieś	3,5	3,2	2,2	2,1	2,2

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 13. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w latach 1995-2006

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Najniższy poziom przyrostu naturalnego – przyjmujący wartości ujemne – występuje w gminach położonych w zachodniej, północnej i północno-wschodniej części województwa osiągając skrajne wartości w powiatach: miechowskim $-3,5\text{‰}$ (gminy: Gołcza $-5,4\text{‰}$, Charsznica $-6,0\text{‰}$) oraz proszowickim $-1,1\text{‰}$, (gmina Raclawice $-5,9\text{‰}$). Obszar ten charakteryzuje szczególnie niski, ujemny przyrost naturalny na obszarach wiejskich. Obszary południowe województwa wyróżniają się wysokim przyrostem na terenach wiejskich, np. gmina Słupnice ($11,2\text{‰}$), Krynica ($10,6\text{‰}$), Muszyna ($9,2\text{‰}$), Łabowa ($9,8\text{‰}$), oraz znacznie niższym na terenie miast. Zróżnicowanie przestrzenne wielkości przyrostu naturalnego wykazuje stałą niezmienną tendencję od kilku lat: niskiego lub nawet ujemnego przyrostu na obszarach północnych i zachodnich województwa oraz wysokiego przyrostu w części południowej. Pogłębia to corocznie wyraźne zróżnicowanie struktury wieku ludności na tych obszarach, chociaż od trzech lat różnice te ulegają nieznacznemu spłaszczeniu.

W roku 2006 zanotowano najwyższy od 1999 roku poziom migracji ludności w województwie. Na pobyt stały zameldowano 35,4 tys. osób, tj. o 9,2% więcej niż w 2005 roku. Wysoki był również poziom stan wymeldowań z pobytu stałego – 34,1 tys. osób, tj. o 16,7% więcej niż rok wcześniej. Na powyższą dynamikę duży wpływ, w porównaniu do lat poprzednich, wywarła migracja zagraniczna, szczególnie w zakresie wymeldowań. Na pobyt stały za granicę wymeldowało się 3,2 tys. osób, czyli 2,5-krotnie więcej niż w 2005 roku. Liczba zameldowań emigrantów wynosiła 1,2 tys. osób i była na porównywalnym poziomie jak w poprzednich latach. Stąd saldo migracji zagranicznej w ostatnich latach niewielkie a w roku 2005 nawet nieznacznie dodatnie (+30 osób), w roku 2006 było głęboko ujemne (-2,0 tys. osób).

W związku z dużym ubytkiem ludności związanym z migracją zagraniczną w roku 2006 wyraźnemu zmniejszeniu, najniższemu od 1999 roku, uległ wskaźnik migracji liczony na 1000 ludności i wynosił $0,4\text{‰}$ (1‰ w roku 2005).

Dla kraju średni wskaźnik był od wielu lat ujemny, w 2006 roku zdecydowanie obniżył się do poziomu $-0,9\text{‰}$. Wśród województw jedynie trzy miały dodatnie saldo migracji: małopolskie zajmowało drugie miejsce po woj. mazowieckim ($+3,0\text{‰}$).

Odmierna sytuacja występuje w migracjach wewnętrznych. Podobnie jak we wszystkich ostatnich latach napływ ludności (34,2 tys.) przewyższa odpływ (30,9 tys.). Saldo migracji wewnętrznych jest więc dodatnie 3,3 tys. osób (3,2 tys. osób w 2005 roku).

Tabela 10. Migracje ludności

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005	2006
w tysiącach					
Zameldowania na pobyt stały – ogółem województwo	32,9	28,3	34,2	32,4	35,4
- miasta	14,6	14,1	16,0	15,7	15,5
- wsie	18,3	14,2	18,2	16,7	18,7
Wymeldowania z pobytu stałego – ogółem województwo	31,3	25,7	30,6	29,2	34,1
- miasta	16,2	13,8	17,5	16,6	17,1
- wsie	15,1	11,9	13,1	12,6	13,8
Saldo migracji – ogółem województwo	1,6	2,6	3,6	3,2	1,3
- miasta	-1,5	0,3	-1,5	-1,0	-2,9
- wsie	3,1	2,3	5,1	4,2	4,2
na 1000 mieszkańców					
Saldo migracji – ogółem województwo	0,5	0,8	1,1	0,98	0,39
- miasta	-0,9	0,2	-1,0	-0,6	-1,8
- wsie	2,0	1,4	3,1	2,5	2,6

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Rozmieszczenie przestrzenne migracji jest jednak bardzo nierównomierne. Dodatnie saldo migracji występuje na obszarach wiejskich, gdzie w roku 2006 przybyło 4229 osób, tj. 2,6‰. Szczególne natężenie napływu ludności na obszary wiejskie miało miejsce w szerokiej strefie podmiejskiej Krakowa, gdzie najwyższy poziom salda migracji wystąpił w gminach powiatu krakowskiego: Michałowice (+20,5‰), Mogilany (+20,3‰), Zielonki (+16,2‰), Zabierzów (+13,1‰), ale również powiatu wielickiego: Wieliczka (+15,9‰), Biskupice (+7,1‰) oraz północnej części powiatu myślenickiego: Dobczyce (+5,1‰), Myślenice (+10,3‰). Niższy poziom salda migracji, ale również dodatni, występował na obszarach podmiejskich Tarnowa (w gminach: Tarnów +8,2‰, Lisia Góra 4,1‰, Skrzyszów +4,5‰) oraz Nowego Sącza (w gminach: Chelmiec +8,7‰, Nawojowa +7,3‰). Na pozostałych obszarach wiejskich, głównie powiatów rolniczych północnej części województwa (miechowski, dąbrowski) oraz obszarów górskich (powiat tatrzański, gorlicki) obserwuje się przewagę odpływu ludności.

W 2006 roku utrzymywało się i uległo wyraźnemu zwiększeniu, ujemne saldo migracji dla miast (ubyło 2,9 tys. osób a w 2005 roku 943 osoby). Jedynie 14 miast wykazywało dodatnie saldo migracji: z dużych miast tylko Kraków (+825 osób, tj. 1,12‰), pozostałe to miasta małe o niskim, dodatnim saldzie z wyjątkiem: Niepołomic (+20‰), Czchowa (+10,8‰), Nowego Wiśnicza (+10,6‰). W Tarnowie ubyło 837 osób (-7,1‰) a w Nowym Sączu -512 osób (-6,0‰). Odpływ ludności obejmuje także małe miasta położone w obszarach rolniczych oraz wszystkie miasta przemysłowe zachodniej części województwa.

3. STRUKTURA WIEKU LUDNOŚCI.

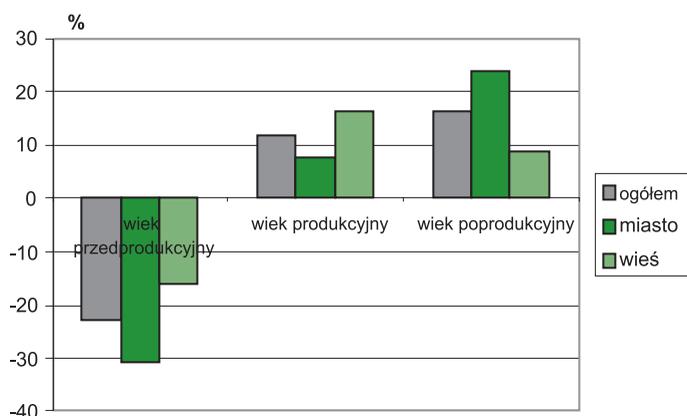
Ludność województwa małopolskiego cechowała się nieznacznie młodszą strukturą wieku od średniej dla kraju. Charakteryzował ją wyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym: 21,3% (kraj 20,1%), niższy w wieku produkcyjnym: 63,0% (kraj 64,2%) i taki sam w wieku poprodukcyjnym: 15,7%.

W ostatnich latach, podobnie jak w całym kraju, nastąpiły niewielkie zmiany struktury w kierunku zmniejszania się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 28,4% w roku 1995 do 21,3% w roku 2006), oraz systematycznego wzrostu w wieku produkcyjnym (z 57,8% w roku 1995 do 63% w roku 2006) i poprodukcyjnym (z 13,8% w roku 1995 do 15,7% w roku 2006). Podstawowy wpływ na liczeb-

ność dwóch pierwszych grup wiekowych miała zmniejszającą się do roku 2003 liczbą urodzeń oraz wejście w wiek produkcyjny osób urodzonych w pierwszej połowie lat 80-tych, tj. w okresie ostatniego wyżu demograficznego.

Zmiany te w zróżnicowanym stopniu dotyczyły miast i obszarów wiejskich. W latach 1995-2005 w miastach nastąpił gwałtowny spadek grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym (o -28,8%), nieznaczny wzrost w wieku produkcyjnym (o 7,5%) oraz bardzo duży wzrost w wieku poprodukcyjnym (o 21,3%). Obszary wiejskie charakteryzowały bardziej wyrównane zmiany struktury wiekowej. Ludność w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się tu o 14,6% w stosunku do poziomu z roku 1995, w wieku produkcyjnym wzrosła o 14,9% a w wieku poprodukcyjnym o 8,4%.

Wykres 14. Zmiany struktury wiekowej ludności województwa małopolskiego w latach 1995-2006

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Podobnie jak pozostałe czynniki demograficzne obraz struktury wiekowej ludności jest bardzo zróżnicowany przestrzennie. Najmłodszą strukturą wieku charakteryzują się obszary położone na południu i wschodzie województwa, gdzie udział ludności w wieku poprodukcyjnym kształtuje się na poziomie 14%. Natomiast największy udział ludności w wieku emerytalnym występuje w Krakowie (17,7%) oraz na obszarze północnym województwa w rolniczych powiatach miechowskim (19,7%) i proszowickim (17,1%). Tereny te cechuje wyjątkowo wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym zamieszkującej obszary wiejskie i znacznie młodsza struktura wieku ludności miejskiej.

Tabela 11. Struktura wieku ludności

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005	2006
Ludność ogółem (w tys.)	3222,5	3240,9	3252,9	3266,2	3271,2
w wieku:					
- przedprodukcyjnym (0-17 lat)	835,2	792,2	751,2	713,6	696,8
- produkcyjnym (18-59 l. – kob., 18-64 l. – męż.)	1916,0	1965,1	2008,1	2046,6	2061,3
- poprodukcyjnym (60 l. i w. – kob., 65 l. i w. – męż.)	471,3	483,7	493,7	506,0	513,0
Województwo –	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
% ludność w wieku:					
- przedprodukcyjnym	25,9	24,4	23,1	21,9	21,3
- produkcyjnym	59,5	60,7	61,7	62,6	63,0
- poprodukcyjnym	14,6	14,9	15,2	15,5	15,7

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

II. OCHRONA ZDROWIA

oprac. Urszula Sanak, Anna Młynarczyk

1. FINANSOWANIE OPIEKI ZDROWOTNEJ

W roku 2006 na sfinansowanie kosztów świadczeń Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia w Krakowie przeznaczył 3 091 291 tys. zł.

Tabela 12. Koszty MOW NFZ poszczególnych rodzajów świadczeń

Rodzaj świadczenia	2001	2003	2005	2006
podstawowa opieka zdrowotna	250 770,50	242 000,00	309 200,00	335 393,00
ambulatoryjna opieka specjalist.	150 544,10	139 000,00	197 941,00	237 444,00
leczenie stomatologiczne	67 594,00	67 000,00	83 122,00	100 564,00
leczenie szpitalne	980 386,70	928 028,48	1 169 204,00	1 303 379,00
opieka psych. i leczenie uzależnień		62 240,00	76 500,00	88 725,00
pomoc doraźna i transport sanit.	59 920,20	52 000,00	68 300,00	76 371,00
lecznictwo uzdrowiskowe	30 334,60	30 000,00	60 386,00	35 730,00
opieka długoterminowa	24 932,30	27 500,00	53 700,00	61 854,00
refundacja cen leków	434 986,90	500 000,00	561 635,00	600 632,00
sprzęt ortop. i środki pomocnicze	23 873,20	31 000,00	46 121,00	49 534,00
rehabilitacja lecznicza	25 920,60	25 760,00	75 634,00	95 801,00
świadczenia odrębnie kontraktow.	9 839,60	9 504,50	86 400,00	92 008,00
programy zdrowotne	2 966,60	3 000,00	8 671,00	13 889,00
inne świadczenia	27	500	0	0
Ogółem	2 062 096,30	2 117 532,98	2 796 814,00	3 091 291,00

Źródło: www.nfz.gov.pl (plany finansowe NFZ)

2. STAN BAZY I DZIAŁALNOŚĆ JEDNOSTEK OCHRONY ZDROWIA

Zasoby kadrowe

W roku 2006 została wyhamowany dotychczasowy trend spadkowy i nastąpiło zwiększenie zatrudnienia personelu medycznego w stosunku do roku 2005 ogółem o 567 osób, w tym największy wzrost odnotowano w grupie lekarzy 422 osób, mgr pielęgniarstwa 122 osoby, analityków medycznych 80 osób i lekarzy dentyków 74 osoby. Spadek zatrudnienia nastąpił w grupach pielęgniarek 255 osób, techników fizjoterapii 43 osoby i dietetyków 19 osób. W 2006 roku zaobserwować można 8% wzrost zatrudnienia personelu medycznego z wyższym wykształceniem oraz 1% wzrost zatrudnienia personelu medycznego ze średnim wykształceniem, zatrudnionego podstawowo w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej.

Tabela 13. Personel medyczny z wyższym wykształceniem zatrudniony podstawowo w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej w latach 1999-2006

Grupa zawodowa	1999	2001	2003	2005	2006
Lekarze	7 737	7 233	7 567	6 796	7 218
Lekarze stomatolodzy	1 214	1 249	1 381	1 185	1 259
Mgr rehabilitacji	511	472	467	380	392
Mgr pielęgniarstwa	383	381	489	512	634
Psycholodzy	331	297	332	324	370
Farmaceuci	470	309	277	159	164
Analitycy medyczni	289	252	287	288	368

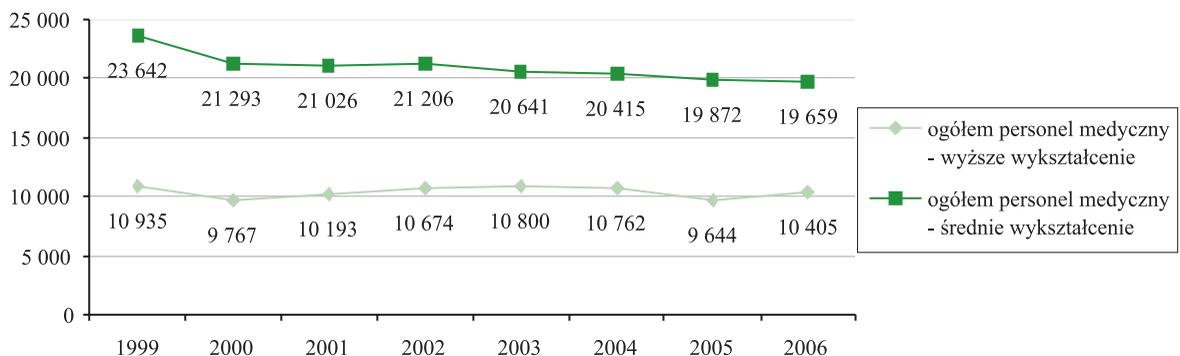
Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego

Tabela 14. Personel medyczny ze średnim wykształceniem zatrudniony podstawowo w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej w latach 1999-2006

Grupa zawodowa	1999	2001	2003	2005	2006
Pielęgniarki	17 027	15 400	15 368	14 935	14 710
Położne	2 024	1 957	1 845	1 743	1 764
Technicy dentystyczni	250	113	111	82	83
Technicy farmaceutyczni	276	249	178	135	131
Technicy analityki medycznej	1 498	1 090	962	845	878
Technicy elektroradiologii	907	842	808	778	798
Technicy fizjoterapii	927	771	787	821	778
Technicy masażyści	213	196	223	199	202
Dietetycy	520	408	359	334	315

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego

Wykres 15. Zatrudnienie ogółem personelu medycznego w latach 1999-2006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie powyższych tabel

Zasoby i działalność lecznictwa ambulatoryjnego

W roku 2006 na terenie województwa małopolskiego działało 1 184 przychodni i ośrodków zdrowia, w tym 277 w zakładach publicznych i 907 w zakładach niepublicznych. Liczba przychodni dla ogółu ludności łącznie z ośrodkami zdrowia wynosiła na koniec 2006 roku 1 447. Zmniejszyła się (o 23) w stosunku do roku poprzedniego liczba przychodni w służbie medycyny pracy i wynosiła 37. Ponadto działało 445 praktyk lekarskich, tj. o 55 więcej niż w roku 2005.

W 2006 roku ogółem w zakładach opieki zdrowotnej i praktykach lekarskich w ambulatoryjnej podstawowej i specjalistycznej opiece zdrowotnej (dla ogółu ludności, przy zakładach pracy) lekarze udzielili 20 617 667 porad, o 113 734 porady mniej niż w roku 2005.

W podstawowej opiece zdrowotnej województwa małopolskiego w poradniach ogólnych lekarze udzielili 8 816 041 porad, w tym 321 455 wizyt domowych (odsetek wizyt domowych wynosi 2,6%). W porównaniu z rokiem 2005, w którym udzielono 8 586 580 porad, nastąpił wzrost liczby porad o 229 461.

W poradniach dla dzieci udzielono w 2006 r. 3 376 721 porad, z czego 64 059 stanowiły wizyty domowe (1,9%). Dla porównania w roku 2005 udzielonych zostało 3 603 739 porad, w tym wizyt domowych było 73 127 (2,0%).

W specjalistycznej opiece zdrowotnej dla ogółu ludności i służbie medycyny pracy lekarze specjaliści udzielili 8 424 905 porad, tj. o 358 330 porad więcej niż w roku 2005.

Liczba porad udzielonych przez lekarzy dentyistów w 2006 roku zmniejszyła się o 31 903, tj. z poziomu 2 635 617 do 2 603 714 porad.

Tabela 15. Porady udzielone w podstawowej i specjalistycznej opiece zdrowotnej w zakładach publicznych, niepublicznych i praktykach lekarskich.

Rok	Liczba udzielonych porad			z tego w			
	razem	w tym:		podstawowej opiece zdrowotnej	specjalistycznej opiece zdrowotnej		
		lekarskie	stomatologiczne		razem	lekarskie	stomatologiczne
2002	21 952 751	19 202 185	2 750 566	11 488 008	10 464 743	7 714 177	2 750 566
2003	22 137 810	19 442 975	2 694 835	11 752 350	10 385 460	7 690 625	2 694 835
2004	22 155 930	19 659 067	2 496 863	11 730 145	10 425 785	7 928 922	2 496 863
2005	23 205 003	20 731 401	2 473 602	12 190 319	10 702 192	8 066 575	2 635 617
2006	23 221 381	20 617 667	2 603 714	12 192 762	11 028 619	8 424 905	2 603 714

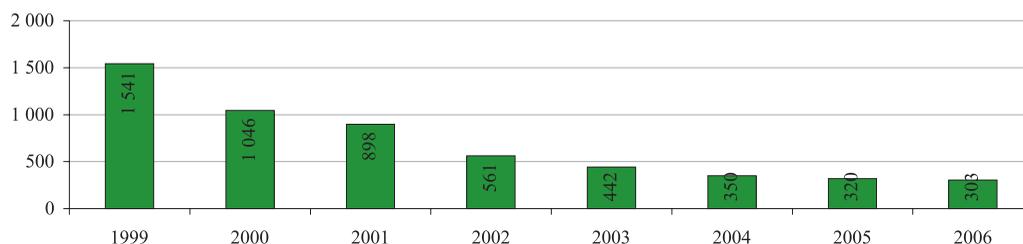
Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego

Choroby zawodowe

Z informacji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego^{*} wynika, że w roku 2006 stwierdzono ogółem 303 przypadki chorób zawodowych (tj. o 5% mniej niż w roku 2005), w tym 32% to przewlekłe choroby narządu głosu, 15% to nowotwory złośliwe powstałe w wyniku działania czynników rakotwórczych, 13% stanowią pylice płuc, 8% to choroby zakaźne, 7% to uszkodzenia słuchu wywołane hałasem. Ogólna liczba chorób zawodowych systematycznie spada w kolejnych latach, co przedstawia poniższy wykres.

^{*} WSSE w Krakowie "Ocena stanu sanitarnego województwa małopolskiego w roku 2006, str. 35

Wykres 16. Liczba chorób zawodowych w województwie małopolskim w latach 1999-2006

Źródło: opracowanie własne

Zasoby i działalność lecznictwa stacjonarnego

Na koniec 2006 roku w województwie małopolskim w ramach stacjonarnej opieki medycznej funkcjonowało 17 jednostek wojewódzkich (w tym 2 szpitale o profilu psychiatrycznym, 2 jednostki udzielające świadczenia w zakresie opieki długoterminowej), 21 szpitali powiatowych oraz 8 szpitali resortowych. Ponadto funkcjonowały 23 niepubliczne ogólne zakłady opieki stacjonarnej, 3 niepubliczne psychiatryczne zakłady opieki stacjonarnej. Świadczenia w zakresie opieki długoterminowej udzielane były w ramach 28 jednostek. Jednostki opieki stacjonarnej dysponowały łącznie 17 762 łózkami.

Tabela 17. Zestawienie liczby łóżek w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej wg stanu na dzień 31.12.2006 r.

Powiat	liczba łóżek ogółem w powiatach	łóżka w szpitalach ogólnych				łóżka w szpitalach psychiatrycznych				ZOL, ZPO, hospicja			
		publiczne			nzo	publiczne			nzo	publiczne			nzo
		woj.	pow.	res.		woj.	pow.	res.		woj.	pow.	res.	
Kraków	7 822	1 833	1 132	2 736	291	816			109		350		555
Tarnów	1 028	634	394										
Nowy Sącz	576	493			65								18
bocheński	191		191										
brzeski	387		347								40		
chrzanowski	615		534										81
dąbrowski	309		255								37		17
gorlicki	512		512										
krakowski	336	236			46								54
limanowski	363		316		47								
miechowski	340		324										16
myślenicki	325		325										
nowosądecki	600		189	250	47								114
nowotarski	751		430	193	70						26		32
olkuski	656	135	372										149
oświęcimski	801		485		21								295
proszowicki	274		274										
suski	614		464							150			
tarnowski	92		48		44								
tatrzański	660	140	336	184									
wadowicki	505		279			226							
wielicki	5				5								
Województwo małopolskie	17 762	3 471	7 207	3 363	636	1 042	0	0	109	150	453	0	1 331
		14 041				1 042							
		14 677					1 151				1 934		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Małopolskiego Centrum Zdrowia Publicznego oraz z rejestru ZOZ

Tabela 17. Liczba łóżek w zakładach opieki zdrowotnej według organu założycielskiego

Organ założycielski	liczba łóżek 2004	%	liczba łóżek 2005	%	liczba łóżek 2006	%
województwo	5 132	28%	4 764	27%	4 663	26%
powiat	7 810	42%	7 727	43%	7 660	43%
resort	3 423	19%	3 377	19%	3 363	19%
niepubliczne	1 948	11%	1 975	11%	2 076	12%
RAZEM	18 313	100%	17 834	100%	17 762	100%

Jednostki publiczne działające na terenie województwa małopolskiego dysponowały ogółem 15 686 łóżkami. Wskaźnik liczby leczonych na 10 000 ludności od roku 1999 systematycznie rośnie (z wyjątkiem roku 2003). Podobną tendencję można zaobserwować w zakresie przeciętnego wykorzystania łóżka w dniach. Przeciętny okres pobytu leczonego w dniach systematycznie skraca się – w roku 1999 wynosił on 10,3 w 2005 roku 7,5 natomiast w 2006 roku 7,3.

Tabela 18. Wskaźniki działalności szpitali ogólnych

Wskaźnik	Polska*				Woj. Małopolskie**				
	2001	2003	2004	2005	2001	2003	2004	2005	2006
Liczba leczonych na 10 000 ludności	1 640	1 802	1 834	1 821	1 377	1 402	1 483	1 499	1 535
Przelotowość – liczba chorych na 1 łóżko	33,7	36,7	38,2	38,7	30,8	32,5	35,2	36,3	37,9
Przeciętny okres pobytu leczonego (w dniach)	8,4	7,5	6,9	6,7	9,5	8,7	7,9	7,5	7,3
Przeciętne wykorzystanie łóżka (w dniach)	282	273	262	259	292,1	284,0	276,2	272,7	277,4

* dot. publicznych i niepublicznych szpitali ogólnych

** dot. publicznych szpitali ogólnych

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego CSIOZ Biuletyn Statystyczny MZ

Na terenie województwa małopolskiego w 2006 r. działały 2 publiczne szpitale psychiatryczne, w których liczba łóżek rzeczywistych na dzień 31 grudnia wynosiła 1 042 co oznacza, że w stosunku do roku ubiegłego liczba łóżek spadła o 10. Zmniejszyła się również liczba pacjentów leczonych (bez ruchu międzyoddziałowego) z 12 895 w roku 2005 do 12 525 w roku 2006, tj. o 370 leczonych mniej. Wskaźniki działalności szpitali psychiatrycznych obrazuje poniższa tabela.

Tabela 19. Wskaźniki działalności szpitali psychiatrycznych publicznych

Wskaźnik	2000	2001	2003	2005	2006
Liczba leczonych na 10 000 ludności	32,7	33,9	37,2	35,7	34,9
Przelotowość – liczba chorych na 1 łóżko	9,7	9,9	11,2	11,0	10,9
Przeciętny okres pobytu leczonego (w dniach)	35,0	34,8	31,2	30,9	31,7
Przeciętne wykorzystanie łóżka (w dniach)	340,6	345,7	350,1	339,5	346,3

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego

Ponadto usługi w zakresie lecznictwa stacjonarnego udzielane były przez niepubliczne zakłady. Według stanu na dzień 31.12.2006 r. jednostek takich było 25, w tym 3 zakłady psychiatryczne dla osób uzależnionych.

Liczba łóżek rzeczywistych w niepublicznych ogólnych zakładach opieki stacjonarnej na koniec 2006 r. wynosiła 636, tj. o 50 łóżek mniej niż w roku 2005. Zwiększeniu uległa natomiast liczba leczonych pacjentów (bez ruchu międzyoddziałowego) – w ciągu 2006 roku hospitalizowanych było 26 987, tj. o 2890 więcej niż w roku poprzednim.

Zmianie uległa liczba łóżek w niepublicznych psychiatrycznych zakładach stacjonarnej opieki zdrowotnej ze 123 łóżek w 2005 r. do 109 w roku 2006. Odnotowano również spadek liczby leczonych o 58, tj. z 906 leczonych w roku 2005 do 848 w 2006 roku.

W zakresie opieki długoterminowej świadczenia udzielane były przez publiczne i niepubliczne zakłady pielęgnacyjno – opiekuńcze, zakłady opiekuńczo – lecznicze oraz hospicja. Ogółem dysponowały one 1 934 łózkami (o 131 więcej w stosunku do roku poprzedniego), w tym w jednostkach publicznych było 603 łóżka (31%). Liczba leczonych w roku 2006 w opiece długoterminowej wynosiła 4681 (tj. o 334 więcej niż w roku 2005).

W ramach zakładów opieki długoterminowej na terenie województwa działało 5 hospicjów. Liczba łóżek w tych jednostkach wynosiła 93, liczba leczonych 762 osoby. Średni okres pobytu pacjentów w hospicjach w roku 2005 wynosił 36,9 dnia, natomiast w 2006 r. średnio 33,9 dnia. Zakłady opiekuńczo – lecznicze w roku 2006 dysponowały 1 742 łózkami (w tym 108 łóżek dla psychiatrycznych), na których było leczonych 3 700 pacjentów, natomiast w zakładach pielęgnacyjno - opiekuńczych przebywało 219 pacjentów na 99 łózkach. Średni okres pobytu w roku 2006 w zakładach opieki długoterminowej wynosił 84,4 dnia (79,4 dnia w roku 2005).

III. POMOC SPOŁECZNA

oprac. Małgorzata Szlązak, Joanna Kubik

1. FINANSOWANIE POMOCY SPOŁECZNEJ

Środki wydatkowane przez gminy na świadczenia związane z realizacją ustawowych zadań z zakresu pomocy społecznej (własnych i zleconych) dały w 2006 roku łączną sumę 190 832 tys. złotych, tj. o ponad 43 211 tys. zł więcej niż w roku poprzednim, ale o 14 349 tys. mniej niż w roku 2001.

Suma środków wypłaconych przez gminy na świadczenia z katalogu zadań własnych w roku 2006 wyniosła 128 791 tys. złotych, w tym 24 161 tys. złotych pochodziło z dotacji celowej budżetu państwa na pokrycie części wydatków na zasiłki okresowe. Było to o 20 666 tys. złotych więcej niż w roku 2005 (wzrost o 16%) i o 64 860 tys. więcej niż w roku 2001 (wzrost nakładów o 50%).

Do świadczeń z zakresu zadań własnych gmin w 2006 roku należały: zasiłki okresowe – przyznawane osobom mającym dochód niższy od uprawniającego do korzystania z pomocy społecznej, najczęściej w przypadku braku pracy, ale także w sytuacji długotrwałej choroby, niepełnosprawności; zasiłki celowe – wypłacane m.in. z przeznaczeniem na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego, pokrywanie wydatków na świadczenia zdrowotne osób nie posiadających dochodu np. osób bezdomnych. W ramach zadań własnych gminy organizowały również usługi opiekuńcze, w tym usługi o charakterze specjalistycznym. Obejmowano nimi mieszkańców, którzy z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy, a są jej pozbawieni. Ten rodzaj świadczenia polega na wsparciu w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, pielęgnacji, a także, w miarę możliwości, zapewnianiu kontaktów z otoczeniem. Specyficznym rodzajem takich usług są usługi specjalistyczne, dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze odpowiednim przygotowaniem zawodowym. Ponadto, w ramach zadań własnych, gminy zapewniały posiłki (w tym prowadzono dożywianie dzieci), ubranie i schronienie osobom tego wymagającym.

Tabela 20. Świadczenia udzielone w latach 2001, 2005, 2006 – zadania własne gmin

ROK	liczba osób, którym przyznano świadczenia	kwota świadczeń w złotych	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	średnie roczne świadczenie w złotych
2001	122 382	63 930 868	83 503	327 999	194,9
2005	158 494	108 125 582	92 847	344 990	313,4
2006	158 320	128 791 208	94 751	337 421	381,7

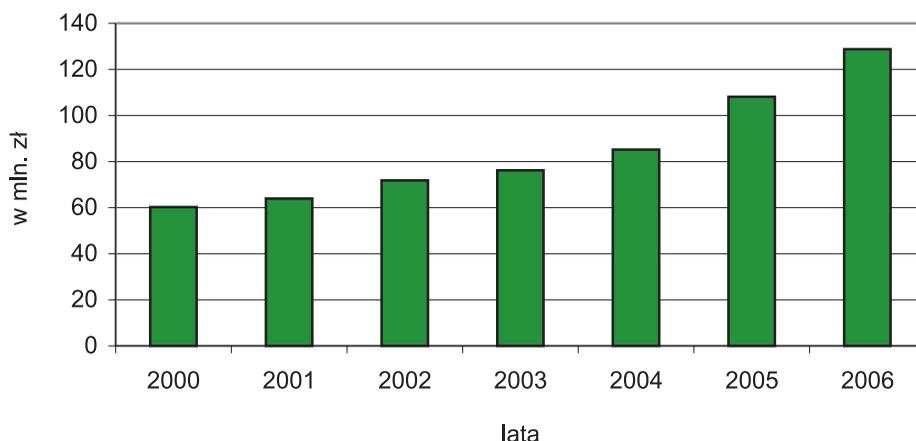
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03 I-XII .

Nakłady finansowe na realizację zadań własnych gmin z zakresu pomocy społecznej na przestrzeni ostatnich lat stale rosły i kształtowały się następująco: w roku 2000 przeznaczono na ten cel – 60 265 tys. złotych, w roku 2001 – 63 931 tys. złotych, w roku 2002 – 71 797 tys. zł, w roku 2003 – 76 179 tys. złotych, w roku 2004 – 85 167 tys. złotych, w roku 2005 – 108 126 tys. złotych, a w roku 2006 już 128 791 tys. zł.

Wraz ze wzrostem nakładów na zadania własne wzrastała średnia roczna wartość wypłaconego świadczenia, w przeliczeniu na 1 członka rodziny objętej pomocą – ze 195 złotych w roku 2001 i 205 złotych w roku 2003 do 313 złotych w 2005 roku i 382 zł w roku 2006.

Ze świadczeń tych skorzystało w 2001 roku 327 999 osób (liczba osób w rodzinach objętych pomocą), w roku 2003 – 372 233 osoby, w roku 2005 - 344 990 osób, a roku 2006 – 337 421 osób, tj. od 83 do blisko 95 tysięcy małopolskich rodzin.

Wykres 17. Środki finansowe na zadania własne gmin z zakresu pomocy społecznej

Do świadczeń będących zadaniami administracji rządowej zlecanymi gminom należały w 2006 roku zasiłki stałe dla osób całkowicie niezdolnych do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, o odpowiednio niskich dochodach oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze, świadczone osobom psychicznie chorym. W ramach realizacji zadań zleconych udzielono także blisko 20 tysięcy zasiłków na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiołową. Koszt realizacji w/w zadań zleconych gminom wyniósł w 2006 roku 62 041 tys. złotych. W związku z koniecznością wypłacenia wspomnianych zasiłków celowych była to kwota większa o 22 546 tys. złotych niż w roku poprzednim, ale mniejsza o 79 210 tys. w porównaniu do roku 2001, a także znacznie niższa niż w latach 2002 i 2003, kiedy to nakłady na te zadania (obejmujące znacznie więcej form pomocy) były zdecydowanie wyższe.

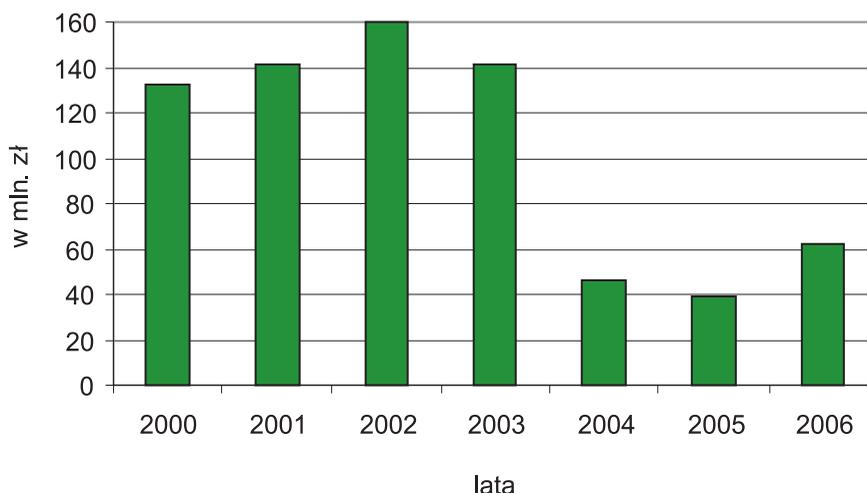
Tabela 21. Świadczenia udzielone w latach 2001, 2005, 2006 – zadania zlecone gminom

ROK	liczba osób, którym przyznano świadczenia	kwota świadczeń w złotych	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	średnie roczne świadczenie w złotych
2001	51 882	141 250 499	50 647	178 755	790,2
2005	12 794	39 494 881	12 644	23 844	1 656,4
2006	32 122	62 040 799	14 156	27 375	2 266,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03

W przeliczeniu na 1 członka rodziny objętej pomocą, w 2006 roku na średnie, roczne świadczenie z zakresu zadań zleconych wydano więcej niż w latach poprzednich tj. przeciętnie 2 266 złotych. W porównaniu z poprzednimi latami daje to – o 610 zł więcej niż w roku poprzednim i o blisko 1 500 złotych więcej niż w roku 2001. Przeciętne roczne świadczenie w roku 2001 wyniosło 790 złotych, w roku 2005 – 1 656.

Wykres 18. Środki finansowe na zadania z zakresu pomocy społecznej zlecone gminom

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03

Świadczeniami wypłacanymi w ramach zadań zleconych gminom w latach 2005 -2006 objęto kilkanaście tysięcy małopolskich rodzin rocznie, natomiast w latach wcześniejszych – aż kilkadziesiąt tysięcy w ciągu roku.

Tak znaczny spadek liczby rodzin (i osób) objętych tego rodzaju pomocą, a także nagłe zmniejszenie nakładów na zadania zlecone związany jest ze wspomnianą redukcją zakresu tych świadczeń tj. przeniesieniem niektórych z nich do innych systemów zabezpieczenia społecznego. W roku 2004 wraz ze zmianami w ustawie o pomocy społecznej ze zbioru zadań zleconych gminom (a także z zadań pomocy społecznej w ogóle) zniknęły takie świadczenia jak: renty socjalne dla osób niepełnosprawnych od dzieciństwa, które w roku 2003 miały ponad 53% udział w środkach wydatkowanych przez gminy na zadania zlecone – łączna suma wydatków na wypłatę rent socjalnych wyniosła wtedy 75 196 tys. zł. Ponadto do systemu świadczeń rodzinnych przeniesiono zasiłki macierzyńskie, rodzinne i pielęgnacyjne, na które w roku 2003 w województwie małopolskim przeznaczono blisko 22 000 tys. złotych.

Natomiast wzrost kwoty nakładów na zadania zlecone gminom przez administrację rządową pomiędzy rokiem 2005 a 2006 spowodowało wypłacenie przez ośrodki pomocy społecznej kwoty blisko 19 000 tys. złotych (zasiłki celowe) małopolskim rolnikom, którzy utracili zbiory z powodu suszy, która w 2006 roku nawiedziła kraj, w tym i nasze województwo. Środki te dystrybuowano w ramach „Rządowego programu pomocy dla gospodarstw rolnych w celu złagodzenia skutków suszy”. W roku 2005 nie udzielono w Małopolsce ani jednego świadczenia tego typu tj. zasiłku celowego na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową bądź ekologiczną.

W obszarze zabezpieczania środków na realizację gminnych świadczeń z pomocy społecznej w dalszym ciągu obserwowalny jest – utrzymujący się od kilku lat – kierunek zmian polegający na konsekwentnym przesuwaniu odpowiedzialności za ich finansowanie na lokalne samorządy, przy jednoczesnym ograniczaniu ilości zadań zleconych, finansowanych centralnie.

Z kolei do świadczeń wypłacanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie w 2006 roku należały: pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem osób opuszczających różnego typu placówki, świadczenia dla rodzin zastępczych (zadania własne), a także pomoc dla uchodźców (zadanie zlecone).

Tabela 22. Świadczenia udzielone w 2006 roku – zadania własne powiatów (pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem osób opuszczających niektóre typy placówek)

Rodzaj jednostki	Kwota świadczeń w zł
rodziny zastępcze	6 384 688
placówki opiekuńczo - wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego	2 003 437
młodzieżowe ośrodki wychowawcze	414 551
zakłady poprawcze	206 910
specjalne ośrodki szkolno - wychowawcze	31 182
domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	0,00
domy dla matek z małymi dziećmi i kobiet w ciąży	5 373
schroniska dla nieletnich	0,00
zakłady karne	0,00
RAZEM	9 046 141

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03

W porównaniu do roku 2005 wzrosła suma środków przeznaczonych na życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem opuszczających różnego typu placówki, jak również suma środków przekazanych przez małopolskie powiaty rodzinom zastępczym, funkcjonującym w województwie.

W ramach działań usamodzielniających i integrujących udzielano pomocy: młodzieży opuszczającej rodziny zastępcze, domy dziecka, ośrodki wychowawcze, zakłady poprawcze oraz matkom opuszczającym schroniska. Pomoc ta polegała na przyznawaniu świadczeń pieniężnych na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki, wsparciu w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, przydzielaniu pomocy rzeczowej na zagospodarowanie. Na te cele małopolskie powiaty w 2006 roku przeznaczyły łącznie kwotę 9 046 tys. zł, w roku poprzednim kwotę 8 123 tys. złotych, a w roku 2001 – 7 984 tys. złotych.

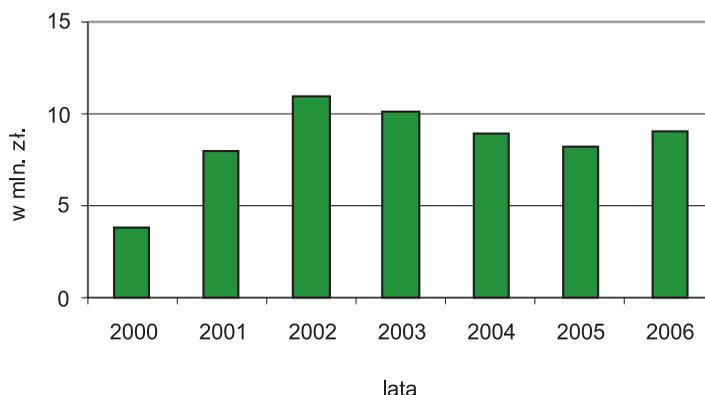
Tabela 23. Świadczenia udzielone w latach 2001, 2005, 2006 – zadania własne powiatów (pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem osób opuszczających niektóre typy placówek)

Rok	Kwota świadczeń w zł
2001	7 983 628
2005	8 122 934
2006	9 046 141

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03 I-XII

Wykres 19.

Środki finansowe na życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem opuszczających niektóre typy placówek

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03

W analizowanym okresie roku 2006 w województwie małopolskim funkcjonowało 2 746 rodzin zastępczych, w których wychowywało się 4 191 dzieci. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba rodzin zastępczych w województwie małopolskim wzrosła o 69 – z 2 677, a liczba umieszczonych w nich dzieci o 219 – z 3 972. Corocznie tworzone są kolejne rodziny zastępcze, których liczba w latach 2001-2005 wzrosła o 330. W tym samym okresie liczba dzieci, nad którymi sprawują one opiekę i wychowanie zwiększyła się o 1 013.*

Tabela 24. Świadczenia udzielone w latach 2001, 2005, 2006 – zadania własne powiatów

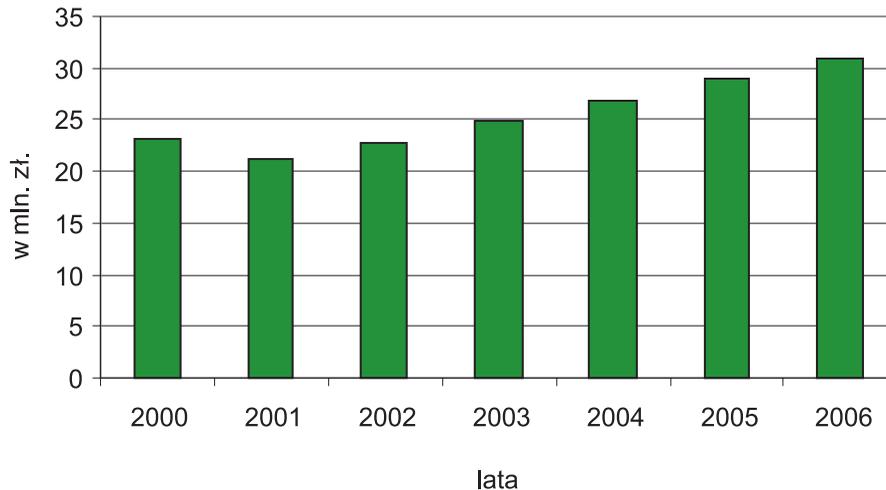
Rodziny zastępcze	Liczba osób którym przyznano świadczenia	Kwota świadczeń w złotych	Liczba rodzin zastępczych	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych
2001	3 198	21 286 397	2 416	3 178
2005	4 054	28 893 565	2 677	3 972
2006	4 294	30 896 142	2 746	4 191

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03

Wraz z rocznie zwiększającą się liczbą rodzin zastępczych w Małopolsce, a co za tym idzie liczbą przebywających w nich dzieci, zwiększają się nakłady pomocy społecznej na ich funkcjonowanie. W roku 2001 powiatowe centra pomocy rodzinie w Małopolsce skierowały do rodzin zastępczych świadczenia na łączną kwotę 21 286 tys. złotych, w roku 2005 kwotę 28 894 tys. złotych, a w roku 2006 kwotę 30 896 tys. złotych tj. o blisko 10 000 tys. więcej niż w roku 2001.

* Jedyny spadek ilości rodzin zastępczych, który zaobserwować można w dokumentacji sprawozdawczej na przełomie lat 2000 i 2001 tłumaczyć należy trwającą w tym czasie reformą systemu opieki nad dzieckiem i rodziną i związaną z nią zmianą sposobu organizowania rodzinnej opieki zastępczej. Spadek liczby rodzin zastępczych w tym okresie może mieć także związek z wejściem w fazę usamodzielnień młodzieży urodzonej w okresie wyżu demograficznego lat 80-tych. W pozostałej części analizowanego okresu, tj. w latach 2001-2006 systematycznie wzrastała liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w regionie, wzrastała też ilość dzieci umieszczonych w tych rodzinach.

Wykres 20. Środki finansowe na świadczenia dla rodzin zastępczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03.

Na świadczenia pieniężne zlecone powiatom do realizacji przez administrację rządową, którymi zarówno w roku 2005, jak i roku 2006 była pomoc uchodźcom (świadczenia pieniężne na utrzymanie, wydatki na naukę języka polskiego, poradnictwo) nie wydatkowano Małopolsce w żadnych środkach.

2. BAZA POMOCY SPOŁECZNEJ

2.1. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej

Istotne ogniwo systemu pomocy społecznej – obok przydzielania wsparcia finansowego mieszkańcom o najniższych dochodach, prowadzenia pracy socjalnej poprawiającej funkcjonowanie osób i rodzin, wdrażania programów i projektów społecznych kierowanych do grup najsłabszych - stanowi infrastruktura socjalna, mogąca zapewnić kompleksowe wsparcie mieszkańcom o określonych problemach.

Ofertę prowadzonych przez siebie placówek pomoc społeczna kieruje do tych, którzy ze względu na wiek, stan zdrowia czy sytuację życiową wymagają okresowego wsparcia lub stałej opieki. Świadczone jest także szeroko rozumiane poradnictwo. Ten rodzaj świadczeń, nazywanych niepieniężnymi, przyznawany jest bez względu na osiągnięty dochód.

W oparciu o charakter świadczonych usług jednostki prowadzone przez pomoc społeczną* można podzielić na trzy podstawowe kategorie – jednostki całodobowe, placówki dzienne (niestacjonarne) oraz instytucje doradcze.

Osobną kategorię tworzą te jednostki, które organizują pracę w/w placówek, kreują regionalną politykę społeczną, pełnią funkcje kontrolne.

Do pierwszej z wymienionych kategorii zaliczyć należy miejsca opieki całodobowej przeznaczone dla osób w podeszłym wieku, osób niepełnosprawnych fizycznie, niepełnosprawnych intelektualnie (również dzieci) oraz przewlekłe somatycznie i psychicznie chorych czyli domy pomocy społecznej. Prowadzone są także całodobowe placówki dla dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej lub tych, nad

* Jednostki lokalne i ponad gminne - prowadzone przez gminy, powiaty i inne podmioty, w tym organizacje pozarządowe i instytucje kościelne (na zlecenie).

którymi opieka ta sprawowana jest w sposób nieprawidłowy tj. placówki opiekuńczo - wychowawcze. Placówki te przybierają różne formy organizacyjne (publiczne – prowadzone przez samorząd lub inny podmiot na zlecenie; rodzinne – zapewniające dzieciom wychowanie w warunkach zbliżonych do domu rodzinnego), a także spełniają – w zależności od potrzeb przebywających tam dzieci - różnorodne funkcje (placówki interwencyjne - przyjmujące dzieci w sytuacjach nagłych, kryzysowych, socjalizacyjne – opiekujące się dziećmi, dla których nie znaleziono rodzinnej opieki zastępczej, wielofunkcyjne – łączące różne rodzaje usług w jednej jednostce).

Inną grupę jednostek stanowią miejsca oferujące pobyt dzienny. Są nimi przede wszystkim tzw. ośrodki wsparcia – środowiskowa forma pomocy służąca utrzymaniu osoby w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałaniu instytucjonalizacji. W ośrodkach wsparcia świadczy się pomoc tym, którzy nie wymagają opieki całodobowej, ale ze względu na swoje problemy czy okresowo trudną sytuację potrzebują wspomoczenia w codziennym funkcjonowaniu. Do ośrodków wsparcia zalicza się: środowiskowe domy samopomocy dla osób psychicznie chorych, dzienne domy pomocy dla osób starszych, ośrodki dla bezdomnych, kluby samopomocy, jadłodajnie. W grupie jednostek niestacjonarnych należy wymienić także inny ich typ - świetlice i ogniska dla dzieci tzw. placówki opiekuńczo - wychowawcze wsparcia dziennego, tym opiekuńcze – organizujące czas wolny, rozwijające zainteresowanie, pomagające w odrabianiu lekcji i specjalistyczne - realizujące indywidualne oddziaływania socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne.

Oferta placówek specjalistycznego poradnictwa (prawnego, rodzinnego i psychologicznego), usługi ośrodków interwencji kryzysowej i ośrodków adopcyjno-opiekuńczych tworzą odrębną, trzecią kategorię jednostek prowadzonych przez pomoc społeczną. Rolą ośrodków interwencji kryzysowej jest świadczenie specjalistycznych usług, zwłaszcza psychologicznych, prawnych, hotelowych, dostępnych przez całą dobę – osobom, rodzinom i społecznościom będącym ofiarami przemocy lub znajdującym się w innej sytuacji kryzysowej, tak by zapobiegać powstawaniu lub pogłębianiu się problemów. Natomiast rolą ośrodków adopcyjno-opiekuńczych jest prowadzenie poradnictwa dla dzieci i rodziców dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, a także działalność diagnostyczno-konsultacyjna, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość przy sposobienia dziecka, pełnienia funkcji rodziny zastępczej czy prowadzenia placówki rodzinnej.

W roku 2006 w województwie małopolskim funkcjonowało 361 placówek prowadzonych przez gminne i powiatowe jednostki pomocy społecznej:

- 139 instytucji opieki całodobowej, w tym 87 domów pomocy społecznej i 52 placówki opiekuńczo-wychowawcze inne niż dzienne,
- 165 placówek dziennych – z czego 114 stanowiły ośrodki wsparcia (66 środowiskowych domów samopomocy dla osób chorych psychicznie, 6 dziennych domów pomocy dla osób starszych, 18 ośrodków dla osób bezdomnych, 4 jadłodajnie oraz 20 pozostałych, sklasyfikowanych w zbiorczą kategorię „inne”), a 51 placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego,
- 28 placówek doradczych funkcjonowało 12 ośrodków interwencji kryzysowej,
- 7 ośrodków adopcyjno-opiekuńczych oraz 9 jednostek specjalistycznego poradnictwa. Ponadto prowadzonych było 29 mieszkań chronionych – form pomocy społecznej przygotowujących, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępujących pobyt w placówce zapewniającej opiekę całodobową.

W ciągu roku na terenie Małopolski powstało 29 nowych jednostek. Swą działalność rozpoczęło 21 ośrodków wsparcia - 13 środowiskowych domów samopomocy dla osób psychicznie chorych, 3 ośrodki wsparcia dla osób bezdomnych, 2 dzienne domy dla seniorów oraz 3 inne ośrodki. Oddano 5 mieszkań chronionych. Wsparcie zaoferowały kolejne 2 ośrodki interwencji kryzysowej oraz 1 jednostka specjalistycznego poradnictwa. Nie zmieniła się liczba domów pomocy społecznej oraz ośrodków adopcyjno - opiekuńczych. Łączna liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych zmniejszyła się o dwie jednostki, co oznacza likwidację 2 placówek rodzinnych oraz 2 placówek wsparcia dziennego przy jednoczesnym uruchomieniu 2 placówek o charakterze socjalizacyjnym.

Na przestrzeni ostatnich sześciu lat tj. w okresie od 2001 do 2006 roku oferta małopolskiej pomocy społecznej wzbogaciła się o 124 jednostki różnego przeznaczenia. Przybyło 58 ośrodków wsparcia, po 23 placówki opiekuńczo-wychowawcze i mieszkania chronione, 8 ośrodków interwencji kryzysowej, 7 jednostek specjalistycznego poradnictwa, 4 domy pomocy społecznej, 1 ośrodek adopcyjno-opiekuńczy.

Tabela 25. Jednostki pomocy społecznej o zasięgu lokalnym i ponad gminnym finansowane z budżetu gmin i powiatów ze środków na pomoc społeczną

Rodzaj jednostki	2001	2003	2005	2006
	liczba jednostek			
domy pomocy społecznej	83	90	87	87
rodzinne domy pomocy	0	0	0	0
domy dla matek	0	0	0	0
ośrodki wsparcia	56	80	93	114
jednostki specjalistycznego poradnictwa	2	4	8	9
mieszkania chronione	6	12	24	29
ośrodki interwencji kryzysowej	4	6	10	12
ośrodki adopcyjno - opiekuńcze	6	6	7	7
placówki opiekuńczo - wychowawcze	80	104	105	103

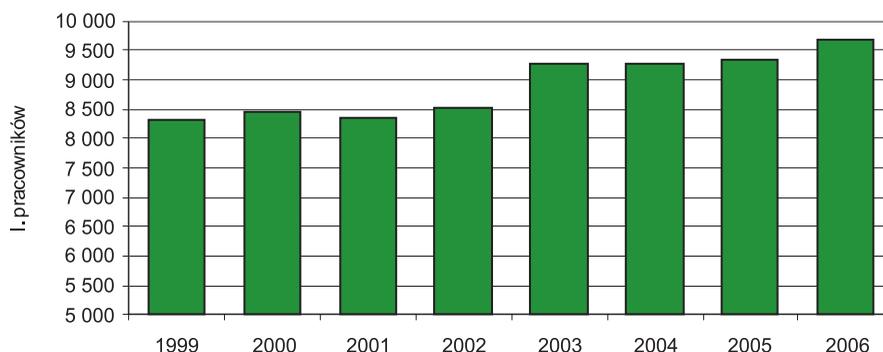
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPIPS-03

Ponadto w Małopolsce funkcjonują 182 ośrodki pomocy społecznej (w każdej gminie), 19 powiatowych centrów pomocy rodzinie (w każdym powiecie)* i 1 regionalny ośrodek polityki społecznej.

2.2. Kadra pomocy społecznej

Wraz z rozwojem infrastruktury socjalnej w województwie małopolskim wzrasta poziom zatrudnienia w sektorze pomocowym. W 2006 roku w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej zatrudnionych było 9 681 pracowników, tj. o 346 więcej niż w roku poprzednim, i o 1 369 więcej w porównaniu do roku 1999. Obserwowalny wzrost zatrudnienia wiąże się głównie ze stałym rozwojem bazy pomocy społecznej w regionie, a także zwiększaniem zatrudnienia w już istniejących jednostkach pomocowych, usprawniających jakość usług i rozszerzających ofertę.

Wykres 21. Liczebność kadry pomocy społecznej w województwie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPIPS-03

* W powiatach grodzkich (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów) zadania powiatowych centrów pomocy rodzinie pełnią miejskie ośrodki pomocy społecznej.

W 2006 roku w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Krakowie, jednostce organizacyjnej powołanej do realizacji zadań województwa z zakresu pomocy społecznej zatrudnionych było 15 * pracowników. W tym samym czasie służby wojewody zatrudniały 37 osób. Kadry małopolskich ośrodków pomocy społecznej liczyły 2 761 pracowników, w tym 1 285 pracowników socjalnych, kadry powiatowych centrów pomocy rodzinie – 223. W porównaniu do roku 1999 wzrosło zatrudnienie we wszystkich jednostkach organizujących pomoc społeczną w Małopolsce, których liczba nie zmienia się w związku z zasadami funkcjonowania systemu. I tak: w ROPS obsada kadrowa zwiększyła się o 11 pracowników, w służbach wojewody o 5. Ośrodki pomocy społecznej zatrudniają o 367 pracowników więcej, PCPR – o 94.

Ponadto zatrudnienie w małopolskich domach pomocy społecznej, których liczba w tym okresie wzrosła z 78 do 87, zwiększyło się o 794 pracowników. Ośrodki wsparcia, których w latach 2000-2006 ** przybyło 37 zatrudniają o 286 pracowników więcej. Na przestrzeni lat 2000 - 2006 przy wzroście liczby jednostek zmniejszyła się liczba pracowników zatrudnionych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych z 1 015 do 778. Jest to związane głównie z prowadzoną reformą systemu (tworzenie placówek wielofunkcyjnych, rozwój rodzinnych form opieki), w tym zmianą zasad zatrudniania, które uprzednio w znacznej części oparte były o tzw. kartę nauczyciela, w związku z wcześniejszym usytuowaniem tych form pomocy w resorcie edukacji.

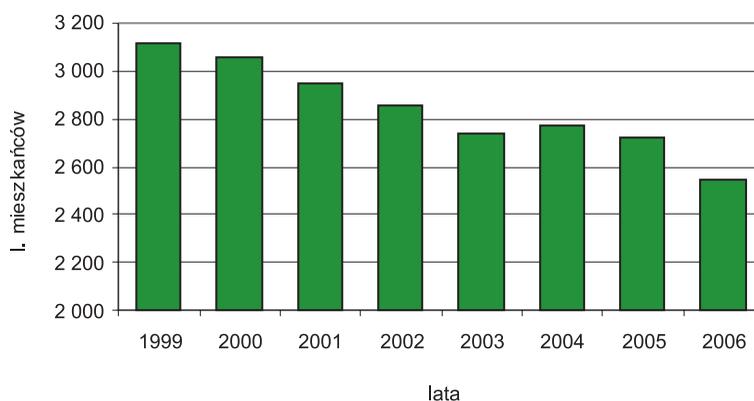
2.3. Pracownicy socjalni

Wraz ze wzrostem liczebności kadr pomocy społecznej w województwie małopolskim przybywa także pracowników socjalnych zatrudnionych w gminnych ośrodkach pomocy, będących podstawową instytucją przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz instytucjami istotnymi w systemie wsparcia osób bezrobotnych.

W małopolskich ośrodkach pomocy społecznej w 2006 roku zatrudnionych było łącznie 1 285 pracowników socjalnych, o 85 więcej niż w roku 2005 i o 250 więcej w porównaniu do roku 1999. ***

W roku 2006 przeciętna dla województwa w zakresie liczby mieszkańców przypadających na statystycznego pracownika socjalnego wyniosła 2 546 (w porównaniu do 2 717 w roku 2005), czyli nadal zdecydowanie niekorzystnie w stosunku do obowiązku określonego w ustawie o pomocy społecznej (2000 mieszkańców). Ponadto wskaźnik ten jest znacznie zróżnicowany terytorialnie.

Wykres 22. Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w województwie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03, danych Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Statystycznego w Krakowie.

* W sumie w roku 2006 w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Krakowie zatrudnione były 23 osoby, przy czym 8 do realizacji projektu „Akademia przedsiębiorczości. Rozwój alternatywnych form zatrudnienia”, prowadzonego w ramach IW Equal.

** W roku 1999 sprawozdanie MPiPS-03 I-XII, na którym oparta jest analiza publikowane było w formie uniemożliwiającej porównanie danych za ten okres.

*** Jedynym wyjątkiem w stałym wzroście poziomu zatrudnienia pracowników socjalnych w województwie był rok 2004, kiedy to zanotowano minimalny spadek ze 1 189 pracowników zatrudnionych w roku 2003 do 1 174 zatrudnionych w roku 2004.

W roku 2006 najkorzystniejszą sytuację pod tym względem (średnia gmin z danego powiatu) zanotowano w powiatach: chrzanowskim, Nowym Sączu, olkuskim, gorlickim, Krakowie, Tarnowie, oświęcimskim i limanowskim – od 2 001 do 2 395 mieszkańców przypadających na pracownika socjalnego. Przy czym ustawowy wymóg, co do ilości pracowników socjalnych zatrudnianych w gminach spełniony był w pełni w powiecie chrzanowskim i nowosądeckim grodzkim. Z kolei najtrudniejszą sytuację pod tym względem zanotowano w powiecie proszowickim – średnio 3 952 mieszkańców przypadających na pracownika socjalnego oraz w powiatach: krakowskim, nowotarskim, dąbrowskim i wielickim – przeciętnie od 3 153 do 3 418. W powiatach tych nie był spełniony wymóg co do proporcji zatrudnienia, a w ośrodkach pracowało częściej mniej niż 3 pracowników socjalnych.

Mapa 5. Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego wg powiatów w 2006 r.

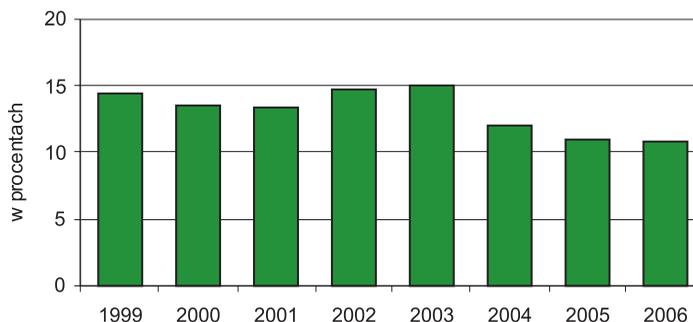
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03, danych Głównego Urzędu Statystycznego.

3. KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ

W roku 2006 po raz kolejny nieznacznie zmniejszyła się grupa mieszkańców korzystających z pomocy społecznej. Świadczeniami objęto 103 298 małopolskich rodzin tj. 354 703 osób w rodzinach, co obecnie daje tej grupie 10,8% udział w liczbie mieszkańców regionu, o 0,2% mniejszy niż przed rokiem.

Dla porównania, w roku 2004 z w/w świadczeń skorzystało 11,9% mieszkańców Małopolski. W latach poprzednich: w roku 2003 – 14,9%, 2002 – 14,7%, 2001 – 13,4%, 2000 – 13,5%, a w roku 1999 – 14,4%. Przy czym przypomnieć należy, iż do roku 2004 katalog świadczeń był znacznie szerszy i obejmował formy pomocy, które aktualnie są elementami systemu ubezpieczeń społecznych i tzw. świadczeń rodzinnych.

Wykres 23. **Udział korzystających z pomocy społecznej* w ludności województwa**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03, danych Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomiędzy rokiem 2005 a 2006 (porównywalny katalog świadczeń) zmniejszyła się o 5 163, a w porównaniu do roku 1999 zmalała o blisko 110 tysięcy. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w porównaniu do roku 1999 zmniejszyła się ponad 16,5 tysiąca, ale w ciągu ostatniego roku wzrosła o 2 535. Wzrost ten tłumaczy obserwowalna w ostatnim roku pewna zmiana w typach rodzin objętych pomocą. W porównaniu do roku 2005 o ponad 2 tysiące zwiększyła się liczba osób samotnych, które otrzymały świadczenie i jednocześnie zmniejszyła się liczba rodzin dużych (o 1 731 – 6 i więcej osobowych, o 336 – 5 osobowych) korzystających z pomocy.

Tabela 26. **Liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną**

LATA	liczba osób którym przyznano świadczenie	liczba rodzin		liczba osób w rodzinach	liczba mieszkańców województwa	% mieszkańców województwa
		ogółem	w tym: na wsi			
1999	158 177	119 821	b.d	463 795	3 222 525	14,4
2001	158 060	116 446	65 676	433 831	3 240 928	13,4
2005	166 852	100 763	53 618	359 866	3 260 201	11,0
2006	183 720	103 298	53 151	354 703	3 271 206	10,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03 I-XII, danych Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Średnia dla województwa małopolskiego odnośnie udziału osób, które skorzystały ze świadczeń pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców dla roku 2006 wyniosła 10,8%. Odsetek klientów pomocy społecznej w poszczególnych powiatach był jednak różny i często znacznie odbiegał od średniej dla województwa.

Najkorzystniejszą sytuację pod tym względem – tak jak i przed rokiem – odnotowano w Krakowie oraz powiecie krakowskim ziemskim. W Krakowie ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało w 2006 r. 42 339 osób (19 821 rodzin) tj. 5,6% (w 2005 r. – 5,1%) wszystkich mieszkańców miasta. Natomiast w powiecie krakowskim ziemskim udział klientów pomocy społecznej w ludności powiatu wyniósł 6,4% (5 333 rodzin, 15 843 osób w rodzinach), w roku 2005 – 6,5%. Ponadto w grupie

* odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców województwa (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną – świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

powiatów charakteryzujących się korzystniejszymi wskaźnikami niż przeciętna dla Małopolski znalazły się także: powiat oświęcimski, tatrzański, wielicki, wadowicki, olkuski, nowotarski, chrzanowski oraz miasto Nowy Sącz i powiat miechowski – od 7,3% do 10,6%.

Najwyższy odsetek mieszkańców będących klientami pomocy społecznej miały w 2006 roku powiaty: nowosądecki ziemski (20,5%), gorlicki (20,3%), limanowski (19,1%), Tarnów (18,9%), powiat dąbrowski (18,6%) oraz powiat tarnowski ziemski ze wskaźnikiem 17,7%.

Mapa 5. Korzystający z pomocy społecznej w odsetku mieszkańców* wg powiatów w 2006r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPIPS-03, danych Głównego Urzędu Statystycznego.

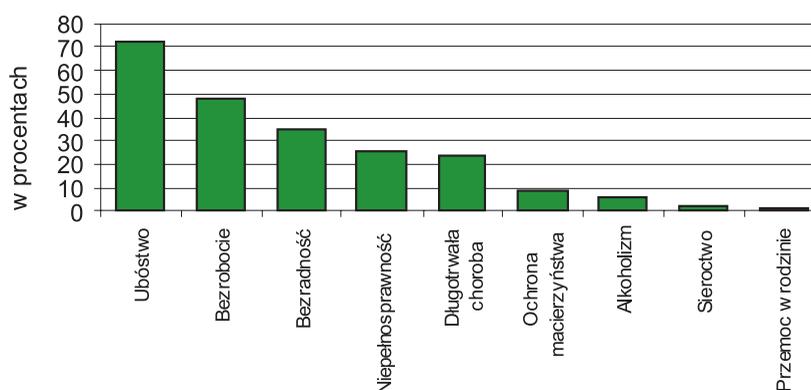
Mapa problemów społecznych, sporządzona na bazie danych określających odsetek mieszkańców pobierających świadczenia z pomocy społecznej w danym powiecie, szczególnie w przypadku tych o najmniej korzystnych wskaźnikach, w znacznym stopniu pokrywa się z terytorialnym zróżnicowaniem stopy bezrobocia w Małopolsce. Wymienione powyżej powiaty nowosądecki, limanowski, gorlicki i dąbrowski charakteryzowały się w 2006 roku również najwyższym udziałem zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie czynnych zawodowo mieszkańców (stopa bezrobocia). Jednocześnie w Krakowie, miejscu o najniższej stopie bezrobocia w skali regionu wskaźnik udziału klientów pomocy społecznej w populacji mieszkańców był również najniższy w województwie (5,5). Znaczącym wyjątkiem w tym zakresie był powiat tarnowski grodzki, charakteryzujący się jednym z najwyższych w 2006 roku odsetkiem osób korzystających z pomocy społecznej, w którym stopa bezrobocia w analizowanym okresie była jedną z niższych.

Najliczniejszą kategorię rodzin korzystających z pomocy społecznej w roku 2006, tak jak i w latach poprzednich, stanowiły rodziny z dziećmi – ponad 53% ogółu. Przy czym ich liczba w porównaniu do roku ubiegłego, kiedy to rodziny z dziećmi stanowiły ponad 55% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej, zmalała o blisko 2,5 tysiąca. 42% rodzin z dziećmi, które skorzystały ze świadczeń to rodziny wielodzietne (3 i więcej dzieci), 21,8% to rodziny niepełne. Rodziny emerytów i rencistów stanowiły 24,4% ogółu rodzin klientów pomocy społecznej.

* odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie ludności danego powiatu (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną, świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Grupę dominujących powodów przyznawania pomocy stanowią, tak jak przed rokiem i w latach wcześniejszych: ubóstwo, bezrobocie, bezradność życiowa, niepełnosprawność, choroba (odpowiednio: 71,7%, 48,2%, 34,9%, 25,7%, 23,3% ogółu klientów dotyczyły takie problemy). Znacznie rzadziej powodem przyznania pomocy były sytuacje związane z ochroną macierzyństwa, alkoholizmem, sieroctwem, przemocą w rodzinie, zdarzeniami losowymi, bezdomnością. Od 8,5% do 0,7% klientów otrzymało wsparcie powodowane w/w problemami. Sporadycznie powodem przyznania pomocy pieniężnej były trudności po opuszczeniu placówki opiekuńczej, więzienia czy inne sytuacje kryzysowe, a także narkomania – od 0,5 do 0,1% klientów dotyczyły takie problemy.

Wykres 24. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej* w 2006 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03

W latach 1999 - 2005 wraz ze zmniejszającą się liczbą klientów pomocy społecznej w ogóle, stale wzrastał procentowy udział osób bezrobotnych w tej grupie: z 31% w roku 1999 do 40,9% w roku 2005. Chociaż w liczbach bezwzględnych udział bezrobotnych wśród klientów pomocy społecznej zmniejszył się nieco w latach 2003 - 2005 ciągle pozostawał wyższy od poziomu z roku 1999. W roku 2006 po raz pierwszy od 7 lat zauważyć można niewielki spadek liczby bezrobotnych klientów pomocy społecznej z 49 do 48,2% ogółu. W porównaniu do roku 2005 – z 176,5 tysiąca do 171 tysięcy osób w rodzinach, z 44 864 do 44 263 rodzin.

Pomoc społeczna, obok przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych polega także na prowadzeniu pracy socjalnej, świadczeniu specjalistycznego poradnictwa oraz organizowaniu opieki w różnego typu placówkach. Praca socjalna, będąca pomocą w osobistym i społecznym usamodzielnianiu się jest realizowana w ramach kontaktów interpersonalnych między pracownikiem socjalnym, a osobami wspomaganymi. Świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym, bez względu na osiągnięty dochód. W roku 2006 pracą socjalną – obok świadczeń opisywanych powyżej – małopolskie jednostki pomocy społecznej objęły dodatkowo 27 276 rodzin stanowiących łącznie grupę 75 843 osób. Liczba rodzin obejmowanych pracą socjalną w województwie małopolskim na przestrzeni lat 1999-2006 nie uległa istotnym zmianom podlegając pewnym niewielkim wahaniom – od 26 247 rodzin w roku 1999, poprzez 27 184 rodzin w roku 2001, do 29 619 i 27 276 rodzin w roku 2005 i 2006.

Ponadto ponad 43,5 tysiąca mieszkańców Małopolski skorzystało z oferty funkcjonujących placówek pomocowych.

* odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (l. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Tabela 27. Jednostki pomocy społecznej o zasięgu lokalnym i ponad gminnym finansowane z budżetu gmin i powiatów ze środków na pomoc społeczną w roku 2006

Rodzaj jednostki	Liczba jednostek	Liczba miejsc*	Liczba korzystających**
domy pomocy społecznej	87	7 716	8 283
rodzinne domy pomocy	0	0	0
domy dla matek	0	0	0
ośrodki wsparcia	114	5 111	6 128
jednostki specjalistycznego poradnictwa	9	x	4 131
mieszkania chronione	29	107	83
ośrodki interwencji kryzysowej	12	75	9 173
ośrodki adopcyjno - opiekuńcze	7	x	5 694
placówki opiekuńczo - wychowawcze	103	3 767	5 870

*wg statutu ** rzeczywista liczba osób korzystających z miejsc lub porad.

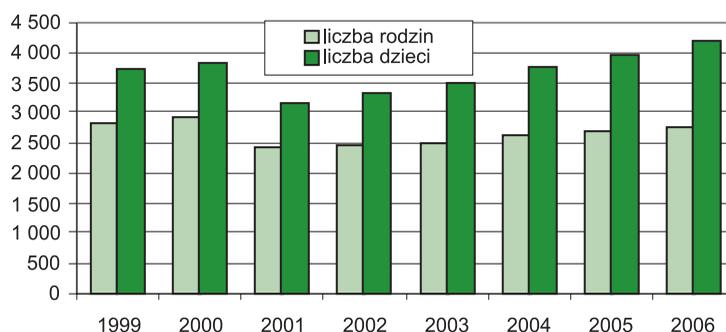
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03

W placówkach całodobowych – domach pomocy społecznej, placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinach zastępczych w 2006 roku funkcjonowało blisko 15 tysięcy podopiecznych – dzieci i osób dorosłych. Z czego w domach pomocy społecznej (dla ludzi w podeszłym wieku, przewlekle psychicznie chorych, dorosłych i dzieci niepełnosprawnych intelektualnie) zamieszkiwały 8 283 osoby. W stacjonarnych placówkach opiekuńczo -wychowawczych wychowywało się 2 149 dzieci. W 2 746 w rodzinach zastępczych funkcjonujących w 2006 roku w naszym województwie przebywało 4 191 dzieci.

Oddziaływania małopolskich ośrodków wsparcia takich jak: środowiskowe domy samopomocy dla osób psychicznie chorych, dzienne domy pomocy dla osób starszych objęły łącznie 6 128 osób dorosłych.

Specyficznym typem jednostek pomocowych, nie zaliczanych do ośrodków wsparcia, ale mających charakter niestacjonarny są placówki opiekuńczo-wychowawcze o charakterze dziennym przeznaczone dla dzieci i młodzieży – świetlice, ogniska, kluby. Placówki te zapewniają dzienną opiekę i wychowanie, a także wspierają działania rodziców w sprawowaniu opieki, zapobiegają demoralizacji. Z zajęć organizowanych w takich miejscach korzystało w 2006 roku 3 721 dzieci.

Wykres 25. Liczba rodzin zastępczych i dzieci w rodzinach zastępczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03 I-XII .

Usługami o charakterze specjalistycznego doradztwa i terapii objęto kolejnych 18 998 mieszkańców. W tym z usług małopolskich ośrodków interwencji kryzysowej w roku 2006 skorzystało 9 173 mieszkańców. Jednostki specjalistycznego poradnictwa objęły swym oddziaływaniem 4 131 osób, a ośrodki adopcyjno-opiekuńcze 5 694 osoby.

4. DOBRE PRAKTYKI

Ekonomia społeczna

Pomimo, iż nie ma jednej uzgodnionej definicji ekonomii społecznej, a w Europie używa się szeregu określeń zamiennych: gospodarka społeczna, ekonomia solidarnościowa, niewątpliwym faktem jest, iż trend ten zaczyna zyskiwać na znaczeniu. Również w Polsce zauważalny jest dynamiczny rozwój wszelkich form przedsiębiorczości społecznej.

Ekonomia społeczna to działalność gospodarcza, gdzie instrumenty rynkowe są wykorzystywane do realizacji celów społecznych, człowiek zaś jest ważniejszy niż kapitał i maksymalizacja zysku. Aktywność podmiotów ekonomii społecznej to nie tylko wymiar gospodarczy, ale przede wszystkim przedsięwzięcia, które mają sprzyjać zmianie postrzegania osób długotrwale bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, umożliwiać tym osobom odnalezienie się na rynku pracy, a także w ich rolach społecznych. Ekonomia społeczna jest również traktowana jako część aktywnej polityki społecznej (zgodnie z założeniami Strategii Lizbońskiej), zakładającej odejście od redystrybucji świadczeń na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy, sprzyjającej rozwojowi przedsiębiorczości, budowaniu kapitału ludzkiego i społecznego.

Przedsiębiorstwa społeczne, poprzez działalności w takich obszarach jak pomoc społeczna, usługi dla społeczności lokalnej, zdrowie, bankowość, handel, edukacja i kultura, przyczyniają się do budowy lokalnej infrastruktury.

Małopolska postrzegana jest coraz częściej jako kolebka ekonomii społecznej w Polsce, zaczynając stopniowo pełnić rolę nieformalnej stolicy. Świadczyć może o tym fakt, że to właśnie Kraków wybrano na miejsce II Europejskiej Konferencji Ekonomii Społecznej w październiku 2004 roku, zorganizowanej pod patronatem Rządu Polskiego, Komisji Europejskiej oraz Rządów Luksemburga, Belgii, Szwecji i Hiszpanii, a która zgromadziła ponad 900 uczestników z poszerzonej Europy i nowych krajów kandydujących: partnerów społecznych, przedstawicieli organizacji ekonomii społecznej, samorządów, dziennikarzy, przedstawicieli Wspólnoty Europejskiej, delegatów narodowych ministerstw pracy i polityki społecznej, będąc jednym z ważniejszych wydarzeń w tej dziedzinie, miejscem wymiany najnowszych informacji, badań, narzędzi i pomysłów.

Również Krakowski Rynek jako pierwszy w Polsce gościł w dniach 28-29 września 2006 roku Pierwsze Ogólnopolskie Spotkania Ekonomii Społecznej (POSES)^{*}. „Spotkania” zgromadziły po raz pierwszy tak szerokie grono przedstawicieli środowisk polskiej ekonomii społecznej. Wśród ponad 240 zaproszonych osób znaleźli się zarówno reprezentanci administracji publicznej i samorządowej, działacze organizacji pozarządowych, przedstawiciele ruchu spółdzielczego (m.in. przedstawiciele spółdzielni, spółdzielni socjalnych, towarzystw ubezpieczeń wzajemnych) i instytucji wspierających rozwój tych podmiotów tj. wszyscy ci, którzy mogą i chcą współpracować w ramach szeroko pojętej gospodarki społecznej.

Wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, rozwój podmiotów ekonomii społecznej nabrał przyspieszonego tempa, szczególnie dzięki środkom finansowym Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, temat D: *Wzmocnienie krajowej gospodarki społecznej (trzeciego sektora), a w szczególności usług na rzecz społeczności lokalnych, z akcentem na podnoszenie jakości miejsc pracy.*

^{*} Głównym pomysłodawcą organizacji „Spotkań” było Partnerstwo realizujące projekt pn. „*W poszukiwaniu polskiego modelu ekonomii społecznej*”. Honorowy patronat nad wydarzeniem objęła Minister Rozwoju Regionalnego Grażyna Gęsicka.

Obecnie w ramach IW EQUAL w Małopolsce realizowanych jest 5 dużych, wieloletnich projektów o łącznej wartości budżetów blisko 41 milionów złotych, prowadzonych w szerokich partnerstwach*:

1. Projekt „*Akademia Przedsiębiorczości. Rozwój alternatywnych form zatrudnienia*” z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w roli administratora. Głównym celem partnerstwa (8 partnerów) jest opracowanie koncepcji zatrudnienia wspieranego (coachingu) i zatrudnienia socjalnego, a także ich wdrożenie i przetestowanie. Wartość projektu 8 954 tys. zł (www.akademia-equal.pl).
2. Projekt „*MOŻEMY WIĘCEJ – Partnerstwo na rzecz spółdzielni socjalnych*” z Małopolskim Instytutem Samorządu Terytorialnego i Administracji w roli lidera, którego głównym założeniem jest stworzenie (na podstawie doświadczeń krajów realizujących już takie przedsięwzięcia) polskiego praktycznego modelu spółdzielni socjalnej dla osób wykluczonych lub marginalizowanych społecznie. Wartość projektu 3 423 tys. zł (www.mozemywiecej.pl)
3. Projekt „*Gospodarka Społeczna na Bursztynowym Szlaku*”. Administrator – Fundacja Partnerstwo dla Środowiska. Głównym celem przedsięwzięcia jest stworzenie innowacyjnych i modelowych narzędzi lokalnej gospodarki społecznej, prowadzonej przez organizacje pozarządowe. Wartość projektu 10 107 tys. zł (www.equal.szlakbursztynowy; www.epce.org.pl)
4. Projekt „*Krakowska Inicjatywa na Rzecz Gospodarki Społecznej – COGITO*” z Domem Maklerskim PENETRATOR S.A. w roli Administratora. Celem Partnerstwa jest doprowadzenie do wzrostu aktywności zawodowej osób pozostających bez pracy z powodu chorób psychicznych oraz osób, u których wystąpiły psychiczne konsekwencje długotrwałego bezrobocia. Trwają prace nad wykreowaniem modelu zatrudnienia w ramach gospodarki społecznej, a zwłaszcza opracowanie i testowanie mechanizmu tworzenia i promocji przedsiębiorstw społecznych, jako metody integracji społeczno-zawodowej tych ludzi. Wartość projektu 9 567 tys. zł (www.cogito-equal.org)
5. Projekt „*Partnerstwo Inicjatyw Nowohuckich*” z Ośrodkiem Kultury im. Cypriana Kamila Norwida w roli Administratora. Partnerstwo działające na terenie pięciu dzielnic Krakowa wchodzących w skład Nowej Huty, za cel postawiło sobie zaszczepienie przedsiębiorczości wśród kobiet i mężczyzn defaworyzowanych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także przygotowanie i wzmocnienie struktur organizacyjnych lokalnego rynku pracy. Cel ten realizowany jest poprzez zorganizowanie „manufaktur integracyjnych” oraz Centrum Przedsiębiorczości Społecznej, jako laboratoriów przedsiębiorczości w nowym nurcie gospodarki społecznej. Wartość projektu 8 548 tys. zł (www.pin.nowa-huta.net)

Dalszy rozwój ekonomii społecznej w Małopolsce, zależy od wielu czynników -wsparcia tego typu inicjatyw (organizacyjnego, prawnego, finansowego) przez lokalne samorządy, dostępu do wiedzy, dostępu do narzędzi.

By stworzyć warunki do profesjonalizacji sektora z inicjatywy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie powstaje *Małopolski Pakt na rzecz Ekonomii Społecznej*. Trwają prace nad ustalaniem reguł funkcjonowania tego dobrowolnego i otwartego porozumienia. Pakt zrzesza podmioty chcące wspierać przedsiębiorczość społeczną, wpływać na jej otoczenie prawne i polityczne dla dalszego rozwoju, informować i edukować nt. korzyści z tworzenia tego typu inicjatyw, tworzyć pozytywny wizerunek w mediach oraz promować główne założenia ekonomii społecznej.

Silnym wsparciem małopolskich podmiotów ekonomii społecznej jest stale poszerzająca się oferta szkoleniowa. W ramach projektu „*W poszukiwaniu polskiego modelu ekonomii społecznej*”, realizowanego m.in. przez Małopolską Szkołę Administracji Akademii Ekonomicznej w Krakowie przygotowywane jest Regionalne Centrum Ekonomii Społecznej (RCESK, www.ekonomiaspoleczna.msap.pl), którego celem będzie tworzenie warunków, metod i narzędzi dla wspierania działań oraz procesów uczestniczenia różnych sektorów w kształtowaniu ekonomii społecznej na terenie naszego województwa.

* Sumy budżetów wymienionych projektów obejmują środki przeznaczone na realizację Działania 1, 2 i 3.

W październiku 2006 roku rozpoczęła się 1 edycja studiów podyplomowych z zakresu ekonomii społecznej w Małopolskiej Szkole Administracji Publicznej, w przygotowaniu edycja druga. Również Uniwersytet Jagielloński (Instytut Socjologii) uruchomi w zimowym semestrze 2007/2008 60-godzinny kurs z tego zakresu przeznaczony dla studentów socjologii, studiów dziennych i wieczorowych.

IV. Oświata i wychowanie

oprac. Anna Grzegórzko-Pietak, Anna Perończyk, Lidia Żurawicka, Marta Wiekiera

1. FINANSOWANIE OŚWIATY

Oświata, z wyłączeniem szkół artystycznych, finansowana jest przez jednostki samorządu terytorialnego. Głównym źródłem finansowania oświaty jest dla gmin, powiatów i województwa tzw. część oświatowa subwencji ogólnej oraz dotacje z budżetu państwa. Wielkość subwencji i dotacji jest jednak niewystarczająca w stosunku do zadań oświatowych realizowanych przez samorządy. Powstała w ten sposób różnica, pomiędzy wielkością subwencji a wydatkami, pokrywana jest przez samorządy z dochodów własnych. Powyższa sytuacja utrzymuje się nieprzerwanie od rozpoczęcia procesu reformowania oświaty, stając się powoli trwałym elementem systemu finansowania edukacji. W roku 2006 wysokość subwencji oświatowej przekazana jednostkom samorządu terytorialnego wyniosła 2560,1 mln zł. Z kolei wydatki samorządów na oświatę ukształtowały się na poziomie 3181,3 mln zł. Różnica pokrywana przez samorządy wyniosła 621,3 mln zł. Analiza wydatków na oświatę w latach 1999-2006 wskazuje na systematyczny wzrost środków finansowych przeznaczanych przez samorządy na zadania edukacyjne. W mijającym roku przeznaczono na oświatę o 201,6 mln zł więcej, niż rok wcześniej. Na ten znaczący wzrost w dużej mierze miały wpływ wydatki miast na prawach powiatów większe o 51,5 mln zł. Podobnie jak w latach ubiegłych więcej środków przeznaczono na sfinansowanie wynagrodzeń nauczycieli. Nie bez znaczenia była również zwiększająca się liczba inwestycji modernizujących bazę dydaktyczną. W roku 2006 jednostki samorządu terytorialnego przeznaczyły na inwestycje oświatowe 220,6 mln zł., o około 25,9% więcej niż w roku ubiegłym.

Tabela 28. Dochody jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe w latach 1999-2006 (w mln zł)

	ogółem	gminy	powiaty	miasta na prawach powiatu	województwo
Część oświatowa subwencji ogólnej i dotacje					
1999	1428,6	773,0	239,0	386,9	29,7
2001	1962,9	959,5	389,2	576,1	38,1
2003	2192,8	1174,9	401,3	582,5	34,1
2005	2464,5	1268,3	466,5	680,6	49,1
2006	2560,1	1320,2	489,7	696,4	53,8

Źródło: Ministerstwo Finansów

Tabela 29. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe w latach 1999-2006 finansowane z subwencji i dochodów własnych (w mln zł)

	ogółem	gminy	powiaty	miasta na prawach powiatu	województwo
Oświata i wychowanie					
1999	2113,8	1117,9	287,4	663,6	44,9
2001	2384,3	1238,5	403,4	698,7	43,7
2003	2625,5	1402,7	420,4	762,9	39,5
2005	2979,7	1565,8	486,6	863,3	64,0
2006	3181,4	1665,1	529,9	914,8	71,6

Źródło: Ministerstwo Finansów

2. BAZA MATERIALNA

Struktura własnościowa

Struktura własnościowa sieci szkół i placówek oświatowych, zmieniona zasadniczo w latach 1996-1999, od kilku lat nie ulega większym przekształceniom. Do obowiązkowych zadań gmin należy prowadzenie zarówno szkół podstawowych jak i gimnazjów. Szkoły średnie (ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne) oraz policealne prowadzone są w większości przez powiaty. Województwo jest organem prowadzącym dla szkół policealnych o zasięgu regionalnym oraz dla kolegiów nauczycielskich, placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych, a także młodzieżowych ośrodków wychowawczych i szkół funkcjonujących przy zakładach opieki zdrowotnej.

Nieprzerwanie od kilku lat bardzo dynamicznie rozwijało się szkolnictwo niepubliczne wszystkich szczebli. Dynamika wzrostu ulegała jednak w poszczególnych latach pewnym wahaniom. Na przestrzeni pięciu ostatnich lat liczba szkół niepublicznych zwiększała się średnio o 11% rocznie. W roku szkolnym 2005/2006 utrzymała się dodatnia tendencja rozwoju szkolnictwa niepublicznego. Odnotowany wzrost liczby szkół niepublicznych dotyczy praktycznie wszystkich typów szkół, z wyjątkiem kończących swoją działalność szkół ponadpodstawowych. Intensywny rozwój niepublicznego szkolnictwa na poziomie policealnym oraz szkół dla dorosłych związany jest z coraz większym znaczeniem kształcenia ustawicznego dorosłych jako jednej z najważniejszych form przeciwdziałania bezrobociu. Wśród podmiotów niepublicznych prowadzących szkoły tego typu dominują osoby fizyczne oraz podmioty prawa handlowego. Aktywność małopolskich stowarzyszeń koncentruje się przede wszystkim na zakładaniu i prowadzeniu szkół podstawowych i gimnazjalnych. Stowarzyszenia są również obecne wśród organów prowadzących pozostałe rodzaje szkół. W ostatnim roku małopolskie stowarzyszenia uruchomiły 4 gimnazja oraz 6 szkół podstawowych. W roku szkolnym 2005/2006 następuje dalszy spadek liczby szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego (2,5%), głównie szkół ponadgimnazjalnych: liceów profilowanych i techników. Zasady wprowadzania reformy szkolnictwa średniego skutkowały otwarciem nowych trzyletnich liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych, czteroletnich techników oraz dwuletnich zasadniczych szkół zawodowych. Równocześnie likwidowano szkoły ponadpodstawowe „starego typu”.

Tabela 30. Organy prowadzące szkół

Szkoły prowadzone przez		
Jednostki samorządu terytorialnego...	1999/2000	3103
	2002/2003	3246
	2004/2005	3122
	2005/2006	3042
Jednostki administracji centralnej.....	1999/2000	42
	2002/2003	44
	2004/2005	43
	2005/2006	42
Organizacje społeczne.....	1999/2000	87
	2002/2003	133
	2004/2005	144
	2005/2006	159
Związki wyznaniowe.....	1999/2000	25
	2002/2003	37
	2004/2005	44
	2005/2006	40
Pozostałe (osoby fizyczne i prawne)..	1999/2000	190
	2002/2003	291
	2004/2005	346
	2005/2006	363

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

W roku szkolnym 2005/2006 w województwie szkolnictwo dla dzieci i młodzieży obejmowało 1527 szkół podstawowych. W porównaniu z pierwszym rokiem wdrażania nowego systemu edukacji (1999/2000) liczba szkół podstawowych zmniejszyła się o 172, tj. o 10,1%. Odnotowane zmniejszenie liczby szkół podstawowych jest kontynuacją procesu zapoczątkowanego w roku 1999 reformą systemu edukacji oraz czynnikami demograficznymi. Zmniejszenie liczby dzieci w wieku 6-7 lat wskutek mniejszego przyrostu naturalnego, połączone z wprowadzeniem zasady finansowania oświaty zawierającej się w formule „pieniądz podąża za uczniem”, skutkuje podejmowaniem przez gminy głębokich programów restrukturyzacji szkół. Likwidacji części szkół podstawowych towarzyszy dalszy stały wzrost liczby gimnazjów z 526 w roku szkolnym 1999/2000 do 706 w roku szkolnym 2005/2006. W porównaniu do pierwszego roku funkcjonowania tych szkół, w Małopolsce nastąpił wzrost liczby placówek o 180, tj. o 34,2%. Szczególnie istotny jest fakt, że większość powstających szkół gimnazjalnych jest tworzone w nowych, dobrze wyposażonych obiektach dydaktycznych, powstałych w wyniku prowadzonych przez gminy inwestycji. Liczba pomieszczeń przeznaczonych do nauki w szkolnictwie gimnazjalnym zwiększyła się o ponad 1,8 tys. z 3868 w roku szkolnym 2000/2001 do 5839 pomieszczeń w roku szkolnym 2005/2006.

Szkolnictwo średnie (ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne)

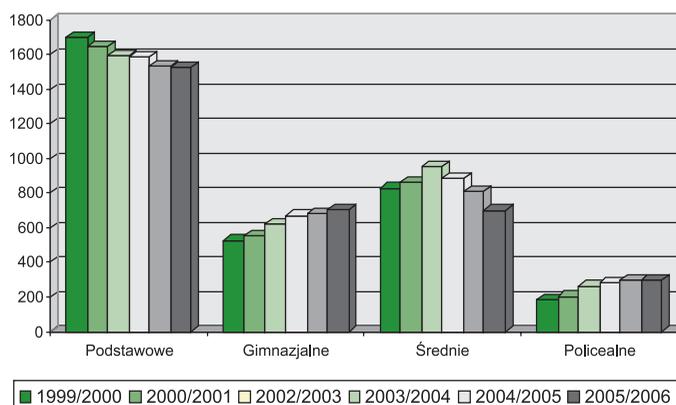
W mijającym roku obserwujemy dalszy spadek liczby szkół średnich w Małopolsce. W roku szkolnym 2005/2006 funkcjonowało 701 szkół średnich (bez szkół dla dorosłych). W stosunku do roku poprzedniego nastąpił spadek szkół średnich o 106 szkół, tj. 13,1%. Spadek ten wynika głównie ze zmniejszenia się liczby szkół technicznych i profilowanych, gdzie obserwujemy ponad 22% spadek.

Tabela 31. Liczba szkół według typów

Szkoły	1999/2000	2002/2003	2004/2005	2005/2006
Podstawowe	1699	1594	1536	1527
Podstawowe	1564	1479	1434	1429
Filialne	128	97	82	77
Artystyczne I stopnia	4	5	5	5
Sportowe	3	4	4	4
Małe szkoły	-	9	11	12
Gimnazjalne	526	619	683	706
Ponadgimnazjalne	828	953	807	701
Ogólnokształcące	178	207	207	205
Techniczne i profilowane	454	517	430	331
Zasadnicze zawodowe	196	229	170	165
Policealne	182	263	295	298

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Wykres 26. Szkoły w Małopolsce w latach 1999-2006

Kształcenie osób niepełnosprawnych

Rok szkolny 2005/2006 przyniósł niewielki spadek liczby uczniów kształcących się w szkołach specjalnych podstawowych (5,1%) i gimnazjach (5,6%). Natomiast w szkołach średnich i policealnych obserwujemy odwrotną tendencję. W szkołach średnich (ponadgimnazjalnych) odnotowujemy ponad 9% wzrost, natomiast w szkołach policealnych 69% wzrost.

Tabela 32. Kształcenie osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Szkoły specjalne		uczniowie
Szkoły podstawowe.....	1999/2000	3933
	2002/2003	2257
	2004/2005	2081
	2005/2006	1975
Klasy integracyjne w szkołach podstawowych.....	1999/2000	2271
	2002/2003	6278
	2004/2005	6441
	2005/2006	6254
Gimnazja.....	1999/2000	1021
	2002/2003	2539
	2004/2005	2354
	2005/2006	2222
Klasy integracyjne przy szkołach gimnazjalnych.....	1999/2000	287
	2002/2003	5095
	2004/2005	5086
	2005/2006	5069
Szkoły średnie (ponadgimnazjalne).....	1999/2000	3046
	2002/2003	2197
	2004/2005	2347
	2005/2006	2570
Szkoły policealne.....	1999/2000	202
	2002/2003	232
	2004/2005	144
	2005/2006	224

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Nie zmieniła się natomiast struktura kształcenia osób niepełnosprawnych, w której dominują klasy integracyjne, terapeutyczne lub wyrównawcze w szkołach ogólnodostępnych w stosunku do szkół specjalnych. Powyższa sytuacja odpowiada współczesnym standardom kształcenia osób niepełnosprawnych, zgodnie z którym zastępuje się kształcenie zlokalizowane w szkołach specjalnych – kształceniem integracyjnym.

Nauczanie języków obcych

Nauczanie języków obcych jest coraz ważniejszym elementem edukacji w systemie kształcenia. W roku szkolnym 2005/2006 w szkołach dla dzieci i młodzieży realizowana była nauka następujących języków obcych: angielskiego, francuskiego, niemieckiego, rosyjskiego oraz w mniejszym stopniu innych m.in. łaciny, hiszpańskiego i włoskiego. Dominującym językiem obcym wśród ogólnej liczby uczniów wszystkich typów szkół jest język angielski. Szczególnie jest to widoczne w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych, gdzie aktualnie języka angielskiego uczy się: w gimnazjach 80,9% oraz w szkołach ponadgimnazjalnych 87% ogółu uczniów. Taka tendencja jest widoczna od kilku lat. Drugim językiem obcym najchętniej wybieranym przez młodzież w Małopolsce jest język niemiecki. W gimnazjach uczy się go 24,7% uczniów, natomiast w szkołach ponadgimnazjalnych 65,9%. Zdecydowanie rzadziej wybierane są przez młodzież klasy z językiem francuskim. Języka włoskiego i hiszpańskiego uczy się młodzież sporadycznie. Na uwagę zasługuje fakt, że większa ilość młodzieży uczy się języków romańskich dopiero na poziomie szkoły średniej. Ma to zdecydowany wpływ na poziom znajomości tych języków w późniejszym okresie oraz ilość osób kontynuujących naukę podczas studiów. Odnotowuje się systematyczny spadek liczby uczących się języka rosyjskiego na wszystkich poziomach kształcenia, z wyjątkiem szkół policealnych.

Tabela 33. Nauczanie języków obcych w szkołach

Szkoły	lata	% ogółu uczniów w szkołach uczących się języka obcego						
		angielski	francuski	niemiecki	rosyjski	włoski	hiszpański	Łacina
Podstawowe	2000/2001	48,8	2,0	17,9	1,8	-	-	-
	2003/2004	58,8	1,2	15,9	0,5	-	-	-
	2004/2005	41,8	0,6	11,6	0,3	-	0,1	-
	2005/2006	42,1	0,5	10,6	0,2	-	-	-
Gimnazja	2000/2001	79,4	6,8	41,6	3,5	0,1	-	-
	2003/2004	79,3	2,6	33,4	1,2	0,1	0,1	-
	2004/2005	79,4	2,1	26,4	0,6	-	0,1	-
	2005/2006	80,9	1,7	24,7	0,5	0,1	0,1	-
Szkoły ponadgimnazjalne	2000/2001	x	x	x	x	x	x	x
	2003/2004	84,1	13,7	63,1	12,9	1,6	0,5	3,1
	2004/2005	82,7	13,2	62,6	10,9	1,4	0,5	2,8
	2005/2006	87,0	13,5	65,9	10,2	1,4	0,6	2,7
Policealne	2000/2001	41,1	6,0	12,3	2,4	0,3	0,3	-
	2003/2004	44,6	4,9	9,9	2,5	0,6	0,6	1,2
	2004/2005	43,6	3,9	10,8	2,8	0,2	0,2	0,6
	2005/2006	43,0	3,3	10,2	3,1	0,2	-	0,7
Szkoły	lata	Uczący się języka obcego ogółem						
Ogółem szkoły wszystkich typów	2000/2001	339140	37431	187361	47285	2091	918	4610
	2003/2004	391768	26467	178163	20809	2196	1024	4406
	2004/2005	351842	25797	166891	19092	2333	1145	4519
	2005/2006	351096	24480	162582	17193	2255	1097	4185

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Wychowanie przedszkolne

Od 1999 do 2004 roku w niewielkim stopniu zmieniała się liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. W 2004 roku odnotowano po raz pierwszy wzrost liczby dzieci w przedszkolach o około 400 osób. W roku 2005 nadal utrzymywała się dodatnia tendencja – nastąpił wzrost o 629 dzieci (1,1%). W roku 2006 przybyło kolejne 1000 dzieci (tj. 1,7%). Łącznie w województwie małopolskim w roku 2005/2006 uczęszczało do przedszkoli ponad 58,2 tys. dzieci w wieku 3-6 lat. Około 19,0 tys. dzieci – głównie sześciolatków uczęszczało w tym czasie do oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. W tym przypadku odnotowano spadek liczby dzieci w porównaniu z rokiem ubiegłym o 89 osób. Około 2/3 miejsc przedszkolnych znajduje się w mieście a 1/3 na wsi. Taka niekorzystna tendencja utrzymuje się nieprzerwanie od 1999 roku. Pomiędzy rokiem 1999 a 2006 odsetek dzieci w wieku 3-6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego zwiększył się z 48,8% do 54,7%. Odsetek dzieci w wieku 3–6 w przedszkolach wzrósł w tym okresie z 35,8% do 41,2%.

Tabela 34. Przedszkola i oddziały przedszkolne

Przedszkola	Przedszkola	Miejsca	Dzieci	
Woj. małopolskie.....	1999/2000	831	59239	59668
	2002/2003	798	59083	56170
	2004/2005	791	59125	57212
	2005/2006	794	60547	58212
Miasta	1999/2000	392	39216	40383
	2002/2003	393	39514	37858
	2004/2005	389	39216	38438
	2005/2006	394	40495	39171
Wieś.....	1999/2000	439	20023	19285
	2002/2003	405	19569	18312
	2004/2005	402	19909	18774
	2005/2006	400	20052	19041
Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych				
Woj. małopolskie.....	1999/2000	1048		20994
	2002/2003	1001		19512
	2004/2005	1011		19049
	2005/2006	1022		18960

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

3. UCZNIOWIE

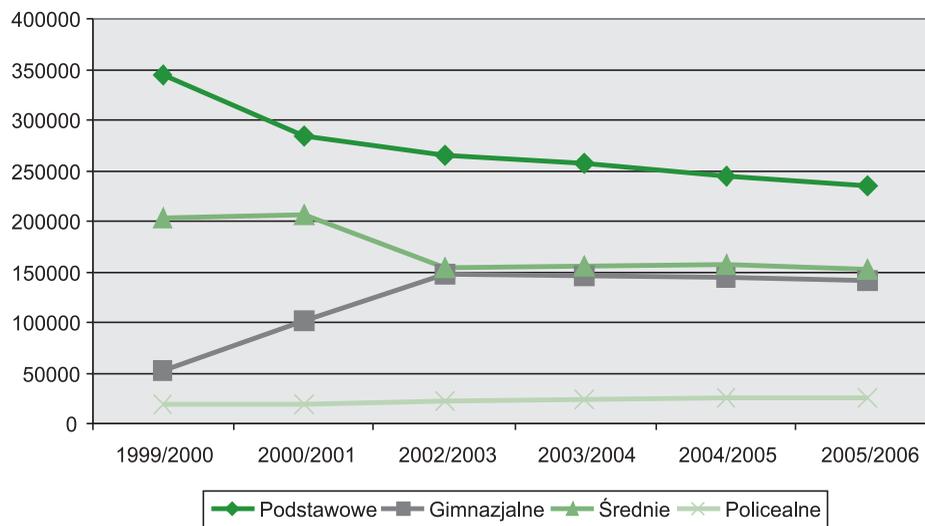
Zmiany zachodzące w sieci szkolnej warunkowane są przede wszystkim liczbą uczniów w poszczególnych typach szkół. Pomiędzy rokiem szkolnym 1999/2000 a 2005/2006 liczba uczniów szkół podstawowych spadła o ponad 109 tys. W ostatnich sześciu latach spadek liczby uczniów szkół podstawowych utrzymuje się na poziomie ok. 10 tys. uczniów rocznie. Sytuacja demograficzna nie wskazuje na zmianę tendencji spadkowej w najbliższych latach. Dotyczy to również szkół gimnazjalnych, gdzie corocznie trafiają absolwenci kolejnych (zmniejszających się liczebnie) roczników ze szkół podstawowych. W latach 2002-2005 ustabilizowała się na poziomie ok. 155 tys. liczba uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych. Nastąpiło to po znaczącym spadku w roku szkolnym 2001/2002 spowodowanym przede wszystkim brakiem naboru do klas pierwszych, wynikającym z harmonogramu wdrażania nowego ustroju szkolnego. Dotychczas szkolnictwo ponadgimnazjalne tylko w niewielkim stopniu odczuwało niekorzystne zmiany demograficzne. W roku szkolnym 2005/2006 obserwujemy rozszerzenie negatywnych tendencji na ten sektor szkolnictwa. Liczba uczniów w szkołach średnich spadła o 4257 osób, tj. o 2,7%.

Tabela 35. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół

Uczniowie w szkołach	1999/2000	2002/2003	2004/2005	2005/2006
Podstawowych	344 491	265 410	245 216	235 236
Podstawowe	339 121	260 343	240 675	230 753
Sportowe	1754	1839	1764	1704
Filialne	2733	2150	1740	1709
Artystyczne I stopnia	883	884	892	903
Małe szkoły	-	194	145	167
Gimnazjalnych	52 207	147 601	144 807	141 415
Ponadgimnazjalnych	202 430	154 547	156 660	153 186
Ogólnokształcące	70 699	62 777	65 368	65 287
Techniczne i profilowane	81 316	67 658	68 353	65 470
Zasadnicze zawodowe	50 415	24 112	22 939	22 429
Policealnych	19 841	21 609	25 209	26 080

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Wykres 27. Uczniowie w Małopolsce w latach 1999-2005

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Stypendia dla uczniów

W roku 2004 rozpoczęto wdrażanie w Małopolsce regionalnego programu stypendialnego, który jest odpowiedzią na zwiększające się trudności uczniów i studentów w pokonywaniu barier materialnych. W roku 2004 Województwo Małopolskie rozpoczęło wdrażanie Działania 2.2. „Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne” w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej. O stypendia w ramach programu mogli ubiegać się uczniowie szkół ponadgimnazjalnych kończących się maturą, zamieszkałi na terenach wiejskich oraz studenci studiów dziennych, zaocznych i wieczorowych, którzy spełniali kryteria socjalne. W roku 2004 pomocą stypendialną zostało objętych 6735 uczniów oraz 704 studentów. Łączna wartość przyznanych stypendiów wyniosła ok. 12 mln zł. W roku 2005 rozpoczęto

wdrażanie II edycji programu stypendialnego. Łączna wartość stypendiów wyniosła ponad 17 mln zł. Zostało nim objętych 11407 uczniów i 996 studentów. W roku szkolnym/akademickim 2006/2007 pomocą stypendialną objęto 13 363 uczniów oraz 2643 studentów. Łączna wartość projektów stypendialnych w ramach III edycji wyniosła 25,6 mln. zł. W 2004 roku rozpoczęła działalność SAPERE AUSO Małopolska Fundacja Stypendialna, utworzona przez Województwo Małopolskie jako jeden z elementów regionalnego systemu stypendialnego. Finansowym fundamentem działalności Fundacji były środki pieniężne przekazane przez Województwo Małopolskie w formie funduszu założycielskiego oraz środki ofiarowane przez darczyńców, którymi są wiodące podmioty gospodarcze regionu. W roku 2004 Małopolska Fundacja Stypendialna przyznała łącznie 172 stypendia na łączną kwotę 610 tys. zł. W roku 2005 Fundacja przyznała 381 stypendiów, na łączną kwotę 981,05 tys. zł, liczba stypendystów wzrosła o ponad 100%. Głównymi odbiorcami pomocy stypendialnej Fundacji byli studenci i uczniowie wykazujący się szczególnymi osiągnięciami edukacyjnymi, artystycznymi i sportowymi, mającymi jednak trudności materialne w realizacji swoich aspiracji edukacyjnych. W roku 2006 „Sapere Auso” Małopolska Fundacja Stypendialna zrealizowała projekty stypendialne i stażowe, w ramach których wsparcie finansowe o łącznej wartości 1 885,9 tys. zł, otrzymało 432 beneficjentów. Stypendia otrzymali uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz studenci szczególnie wyróżniający się. Ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz budżetu państwa przyznano stypendia dla doktorantów z zakresu dziedzin naukowych przyczyniających się do rozwoju strategicznych obszarów regionu. W całości z Europejskiego Funduszu Społecznego sfinansowano staże dla absolwentów małopolskich uczelni wyższych w przedsiębiorstwach służące transferowi wiedzy i innowacji pomiędzy sektorem badawczo – rozwojowym, a przedsiębiorstwami.

Uczniowie małopolskich szkół mogą ubiegać się również o pomoc materialną ze środków zarezerwowanych na ten cel w budżecie państwa. Poszczególne samorządy prowadzące szkoły różnych typów coraz częściej przyznają najzdolniejszym uczniom premie za wyniki w nauce.

Tabela 36. Liczba uczniów otrzymujących pomoc materialną

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba uczniów w roku szkolnym (2004/05) otrzymujących stypendia	Liczba uczniów w roku szkolnym (2005/06) otrzymujących stypendia
1	Stypendium za wyniki w nauce lub osiągnięcia sportowe	6425	2870
2	Stypendium Prezesa Rady Ministrów	484	380
3	Stypendium ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania	633	550
4	Stypendium ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego	397	256
5	Inne stypendium	41005	33212
6	Wyprawka szkolna	0	8693
7	Stypendium ze środków ZPORR Działanie 2.2	22300	13250
8	Pomoc materialna na podstawie rządowego programu dla uczniów pochodzących z rodzin byłych pracowników PGR	125	79
9	Stypendium szkolne – uczniowie szkół podstawowych	68347	41265
10	Stypendium szkolne – uczniowie gimnazjów	38279	22919
11	Stypendium szkolne – uczniowie szkół ponadgimnazjalnych bez policealnych	27601	16209
12	Stypendium szkolne – uczniowie szkół policealnych	506	337

13	Stypendium szkolne – uczniowie kolegów	58	37
14	Zasiłek szkolny – uczniowie szkół podstawowych	920	497
15	Zasiłek szkolny – uczniowie gimnazjów	538	313
16	Zasiłek szkolny – uczniowie szkół ponadgimnazjalnych bez policealnych	393	226
17	Zasiłek szkolny – uczniowie szkół policealnych	8	7
18	Zasiłek szkolny – słuchacze kolegów	2	1
19	Pomoc w ramach programów rządowych	8689	6795

Źródło: System Informacji Oświatowej – Kuratorium Oświaty w Krakowie

Egzaminy

Wyniki egzaminów zewnętrznych ze sprawdzianu na zakończenie szkoły podstawowej w Małopolsce wypadły na tle innych województw bardzo dobrze. Do egzaminu przystąpiło 41,8 tys. uczniów z terenu województwa małopolskiego. Analizując wyniki egzaminu klas VI możemy zauważyć, iż uczniowie województwa małopolskiego oraz uczniowie województwa mazowieckiego uzyskali najlepsze wyniki spośród wszystkich szóstoklasistów. Najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie szkół podstawowych w następujących powiatach: Miasto Kraków, Miasto Nowy Sącz, myślenickim.

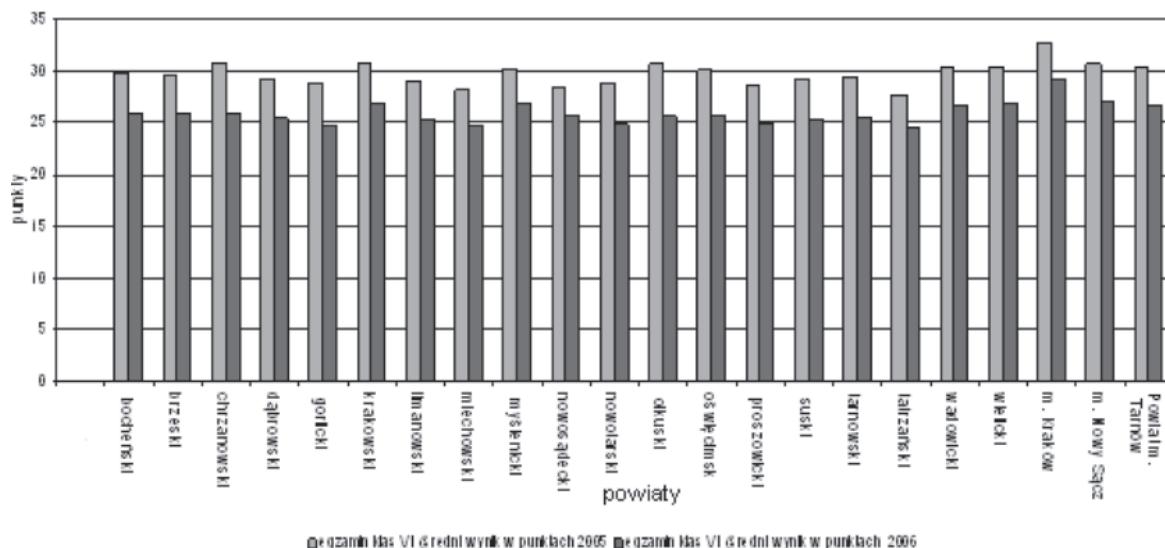
Tabela 37. Sprawdzian na zakończenie szkoły podstawowej

Województwo	Wynik ogółem	
	2005	2006 *
Maksymalna liczba punktów	40	
dolnośląskie	74%	64%
kujawsko-pomorskie	72%	60%
lubelskie	74%	63%
lubuskie	72%	61%
łódzkie	74%	63%
małopolskie	76%	66%
mazowieckie	76%	66%
opolskie	75%	64%
podkarpackie	73%	64%
podlaskie	74%	62%
pomorskie	73%	62%
śląskie	73%	62%
świętokrzyskie	72%	61%
warmińsko-mazowieckie	73%	62%
wielkopolskie	73%	63%
zachodniopomorskie	72%	62%
kraj	74%	63%

* Wyniki sprawdzianu w województwach – uczniowie bez dysfunkcji i z dysleksją – liczba uczniów 464 807, co stanowi 98,08% wszystkich zdających.

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna

Wykres 28. Egzamin w klasach VI szkół podstawowych w podziale na powiaty

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Porównując wyniki egzaminu gimnazjalnego uczniów z Małopolski na tle innych województw dostrzegamy, iż w części humanistycznej w 2006 roku Małopolska wypadła najlepiej, z kolei w części matematyczno – przyrodniczej uzyskaliśmy drugie miejsce zaraz po województwie mazowieckim. Podobne wyniki uzyskali gimnazjaliści w roku ubiegłym. W 2006 roku do egzaminu gimnazjalnego przystąpiło ponad 46 tys. uczniów klas trzecich gimnazjów z terenu województwa małopolskiego. Egzamin w całej Polsce w porównaniu do ubiegłego roku wypadł gorzej. Jednak bezpośrednie porównywanie tegorocznych wyników z wynikami z lat ubiegłych wymaga dodatkowych badań, gdyż za każdym razem sprawdzane są nieco inne wiadomości i umiejętności.

Najlepsze wyniki z egzaminu gimnazjalnego łącznie z dwóch części tj. w części humanistycznej i w części matematyczno-przyrodniczej osiągnęli uczniowie gimnazjów w następujących powiatach m. Nowy Sącz, wadowicki, m. Tarnów. Podczas egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej w każdym z powiatów uczniowie wykazali się wyższą wiedzą niż w części matematyczno-przyrodniczej.

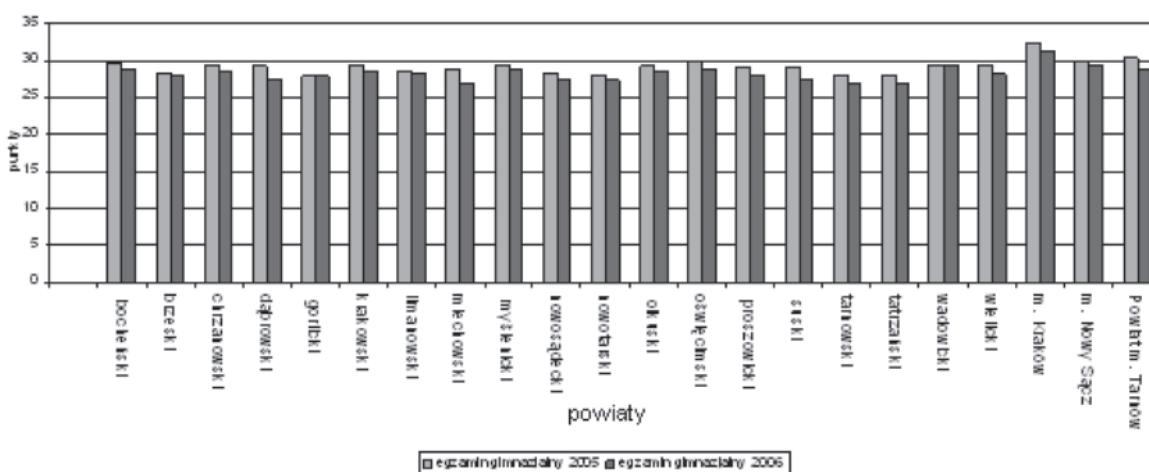
Tabela 38. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w latach 2005 i 2006

	Wynik części humanistycznej		Wynik części matematyczno-przyrodniczej	
	2005	2006	2005	2006
Maks. liczba punktów	50		50	
Województwo	2005	2006	2005	2006
dolnośląskie	65,01%	61,3%	47,68%	47,3%
kujawsko-pomorskie	65,30%	59,9%	47,29%	46,7%
lubelskie	66,95%	64,4%	48,58%	47,3%
lubuskie	64,88%	61,5%	45,47%	45,1%
łódzkie	65,04%	61,9%	49,75%	48,7%
małopolskie	68,59%	65,2%	49,88%	49,4%
mazowieckie	68,92%	64,8%	51,68%	50,5%
opolskie	63,09%	60,6%	47,11%	46,8%
podkarpackie	67,04%	64,2%	48,40%	47,1%
podlaskie	65,71%	62,5%	49,47%	48,6%

pomorskie	65,62%	60,0%	48,72%	48,2%
śląskie	67,13%	63,4%	47,70%	47,7%
świętokrzyskie	65,47%	61,8%	49,13%	46,7%
warmińsko-mazurskie	62,95%	60,6%	45,61%	45,3%
wielkopolskie	66,19%	62,6%	47,53%	46,8%
zachodniopomorskie	64,77%	62,6%	46,13%	46,0%
kraj	66,36%	62,8%	48,51%	47,8%

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna

Wykres 29. Egzamin gimnazjalny w podziale na powiaty

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Już drugi rocznik maturzystów ma za sobą zewnętrzny egzamin maturalny. W roku szkolnym 2004/2005 egzamin maturalny w skali całego kraju zdało 86,5 % maturzystów. Najlepiej na tle wszystkich województw wypadli uczniowie województwa małopolskiego (średnia 90,2%). W roku szkolnym 2005/2006 do egzaminu maturalnego przystąpiło ponad 36,5 tys. maturzystów. Porównując wyniki na przestrzeni dwóch lat zauważamy, iż w roku 2006 we wszystkich województwach egzamin wypadł gorzej niż w roku poprzednim. Wynika to w dużej mierze z faktu, iż technikach i liceach uzupełniających egzamin maturalny wypadł najgorzej, a w 2006 roku absolwenci tych typów szkół przystąpili po raz pierwszy do matury.

Tabela 39. Egzamin maturalny

Województwo	Wyniki	
	2005	2006
dolnośląskie	84,8%	74,9%
kujawsko-pomorskie	86,0%	79,5%
lubelskie	87,7%	80,1%
lubuskie	83,5%	76,7%
łódzkie	87,1%	81,4%
małopolskie	90,2%	82,3%
mazowieckie	87,4%	79,8%

Zdawalność egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w OKE w Krakowie była wyższa niż na terenie Polski.

Tabela 41. Wyniki ogólne egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w kraju i w OKE w Krakowie

KRAJ	OKE W KRAKOWIE	KRAJ	OKE W KRAKOWIE
ETAP PISEMNY ZDAŁO		DYPLOM POTWIERDZAJĄCY KWALIFIKACJE ZAWODOWE UZYSKAŁO:	
83656 87,3%	19785 86,2%	59 507 61,3%	14 299 62,1%
ETAP PRAKTYCZNY ZDAŁO			
63365 66,6%	15254 67,7%		

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna

4. KSZTAŁCENIE USTAWICZNE

W ostatnich latach zauważyć można dynamiczny wzrost liczby placówek edukacyjnych i uczestników systemu kształcenia ustawicznego.

W polskim prawodawstwie termin ten odnosi się do kształcenia i doksztalania osób, które ukończyły 18 rok życia. Dokumenty Unii Europejskiej operują pojęciem *lifelong learning* (*ang. uczenie się przez całe życie*), obejmując nim wszelką aktywność jednostki, zmierzającą do jej rozwoju w perspektywie osobistej, zawodowej i społecznej przez okres całego życia.

4.1. Kształcenie ustawiczne w systemie formalnym

Kształcenie ustawiczne w systemie formalnym realizowane jest przez szkoły dla dorosłych i szkoły wyższe, placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki doksztalania i doskonalenia zawodowego.

Szkoły dla dorosłych

Szkoły dla dorosłych dają osobom, które ukończyły 18 rok życia możliwość uzupełnienia bądź podniesienia formalnego wykształcenia. W roku szkolnym 2005/2006 funkcjonowało w województwie małopolskim 298 szkół policealnych, o dwie więcej niż w roku ubiegłym oraz 374 szkoły dla dorosłych, co w porównaniu do roku poprzedniego stanowi zwiększenie liczby szkół o 18.

W porównaniu do roku 1999/2000 odnotowano zwiększenie liczby szkół policealnych o 38,6% oraz szkół dla dorosłych o 44 %. Równocześnie należy zauważyć, iż w dalszym ciągu obserwuje się wzrost liczby szkół dla dorosłych, kształcących na różnych poziomach. Najbardziej popularną formą kształcenia w przypadku zasadniczych szkół zawodowych są zajęcia w trybie dziennym i wieczorowym, zaś w szkołach średnich – zajęcia prowadzone w systemie wieczorowym i zaocznym.

Zwiększeniu ilości szkół dla dorosłych i szkół policealnych towarzyszy wzrost liczby podmiotów organizujących pozaszkolne formy kształcenia i doksztalania osób dorosłych. Rosnące wymagania pracodawców, konieczność uzyskiwania dodatkowych kwalifikacji i umiejętności, przyczynia się do rozbudowy sektora kształcenia ustawicznego.

Tabela 42. Liczba szkół dla dorosłych według typów

Szkoły	1999/2000	2002/2003	2004/2005	2005/2006
Policealne	182	263	295	298
Dla dorosłych	212	322	356	374
podstawowe	3	-	-	-
gimnazjalne	1	5	5	5
średnie	208	317	351	369

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

W związku z zapotrzebowaniem na osoby z wykształceniem średnim (potwierdzonym egzaminem maturalnym), do roku szkolnego 2005/2006 utrzymywał się stały wzrost liczby uczniów małopolskich średnich szkół ogólnokształcących dla dorosłych oraz szkół policealnych. Tendencje spadkowe odnotowały, podobnie jak w latach poprzednich, szkoły techniczne i profilowane oraz zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych.

Tabela 43. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół

Uczniowie	1999/2000	2002/2003	2004/2005	2005/2006
Policealne	19 841	21 609	25 209	26 080
Dla dorosłych	23 704	30 518	26 339	23 995
podstawowe	54	-	-	-
gimnazjalne	11	353	309	325
średnie	23 639	30 165	26 030	23 670
ogólnokształcące	6 958	11 363	12 576	13 149
techniczne i profilowane	15 884	17 968	13 007	10 077
zasadnicze zawodowe	797	834	447	444

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Egzaminy eksternistyczne

Egzaminy eksternistyczne stanowią dogodną formę uzyskania wykształcenia bez konieczności uczęszczania do szkoły. Zaletą takiego kształcenia jest możliwość indywidualnego zaplanowania przebiegu nauki i czasu jej trwania.

Do egzaminów eksternistycznych mogą przystąpić wyłącznie osoby, które ukończyły 18 lat. Po zdaniu wszystkich egzaminów otrzymuje się świadectwo ukończenia szkoły oraz prawo przystąpienia do egzaminu zawodowego lub egzaminu dojrzałości.

W roku 2006 w województwie małopolskim egzaminy eksternistyczne przeprowadzały 3 placówki kształcenia ustawicznego: w Krakowie, Tarnowie i w Limanowej, dla których komisję egzaminacyjną powołał Małopolski Kurator Oświaty. Do egzaminów eksternistycznych w sesji wiosennej i jesiennej przystąpiło łącznie 2 316 osób, z czego 2 223 zakończyło egzamin z wynikiem pozytywnym (dane na podstawie informacji z Kuratorium Oświaty w Krakowie).

Centra Kształcenia Ustawicznego

Wzrost świadomości potrzeby podnoszenia kwalifikacji pracowników, przyczynia się do wzrastającego zainteresowania ofertą edukacyjną placówek oświatowych, tworzonych w celu kształcenia, doksztalcania i doskonalenia osób dorosłych.

Centra Kształcenia Ustawicznego są publicznymi placówkami edukacji dorosłych funkcjonującymi w ramach systemu oświaty.

Oferta centrów kształcenia ustawicznego daje osobom dorosłym możliwość nieodpłatnego uzupełnienia wykształcenia na różnych poziomach, zarówno ogólnego jak i zawodowego (w ramach prowadzonych szkół dla dorosłych), a także doskonalenie osób dorosłych w formach pozaszkolnych (kursy na zasadach komercyjnych). Na terenie województwa małopolskiego w roku 2006 działało 6 centrów kształcenia ustawicznego – w Krakowie, Czernichowie, Limanowej, Tarnowie oraz Marcinkowicach i Radocy, w tym dwa ostatnie są rolniczymi centrami kształcenia ustawicznego.

Zakłady Doskonalenia Zawodowego

Wśród dostawców usług szkoleniowych szczególnie miejsce zajmują Zakłady Doskonalenia Zawodowego (ZDZ). Są one jedną z najstarszych instytucji oświatowych w Małopolsce. ZDZ jest stowarzyszeniem, którego oferta szkoleniowa obejmuje kursy kwalifikacyjne, doskonalące i przyuczające oraz dla potrzeb własnych Małopolan, w ponad 200 zawodach i specjalnościach.

Zakład Doskonalenia Zawodowego prowadzi również zasadnicze szkoły zawodowe, średnie szkoły zaoczne oraz liceum ogólnokształcące dla dorosłych, a także szkoły policealne.

Tabela 44. Zakłady Doskonalenia Nauczycieli

Zakład Doskonalenia Zawodowego	Ośrodek	Oferta szkoleniowa	Liczba prowadzonych szkół
Zakład Doskonalenia Zawodowego w Krakowie	Kraków	+	2
	Czarny Dunajec	+	1
	Czchów	+	1
	Tarnów	+	–
	Brzesko	+	–
Zakład Doskonalenia Zawodowego w Tarnowie	Tarnów	+	–
Zakład Doskonalenia Zawodowego w Nowym Sączu	Nowy Sącz	+	1
	Nowy Targ	–	1
	Limanowa	+	–
	Gorlice	+	–
	Krynica	+	–
Zakład Doskonalenia Zawodowego w Katowicach	Olkusz	+	3
	Chrzanów	+	1
	Oświęcim	+	–
	Kęty	+	5
	Wadowice	–	1
	Andrychów	+	4
	Sucha Beskidzka	+	1

Źródło: Opracowanie własne

Doskonalenie nauczycieli

Reforma edukacji, a w szczególności nowe zasady awansu zawodowego nauczycieli są powodem wzrastającego zainteresowania tego środowiska kształceniem ustawicznym. Podobnie jak w roku 2005, w roku bieżącym w Małopolsce działały 4 publiczne placówki doskonalenia nauczycieli, w tym 1 wojewódzka placówka doskonalenia nauczycieli MCDN z 4 oddziałami (dane podstawie strony informacji Kuratorium Oświaty w Krakowie).

W latach 1999 do 2005 liczba zarejestrowanych niepublicznych placówek doskonalenia nauczycieli sukcesywnie rosła. Jednakże obecnie na terenie województwa małopolskiego działa 39 tego typu placówek, czyli o jedną mniej w porównaniu do zeszłego roku (dane za publikacją Centralnego Ośrodka Kształcenia Nauczycieli w Polsce, *Placówki Doskonalenia Nauczycieli 2006*).

Liczba osób korzystających z doskonalenia zawodowego realizowanego w Małopolskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli w roku 2006 wyniosła 16 710, w tym w konferencjach organizowanych przez MCDN uczestniczyło ponad 7 tys. nauczycieli.

Szkoły wyższe

Na kształcenie ustawiczne składa się również kształcenie na poziomie wyższym i pomagisterskim. W województwie małopolskim w 2006 roku działało 16 państwowych i 18 niepaństwowych szkół wyższych, które prowadziły studia w systemie dziennym, zaocznym, wieczorowym i eksternistycznym. 10 spośród uczelni państwowych realizowało studia doktoranckie; 15 państwowych oraz 15 niepaństwowych proponowało studia podyplomowe, a większość z nich oferował również kursy i szkolenia, w tym e-learningowe.

4.2 Kształcenie ustawiczne nieformalne i incydentalne

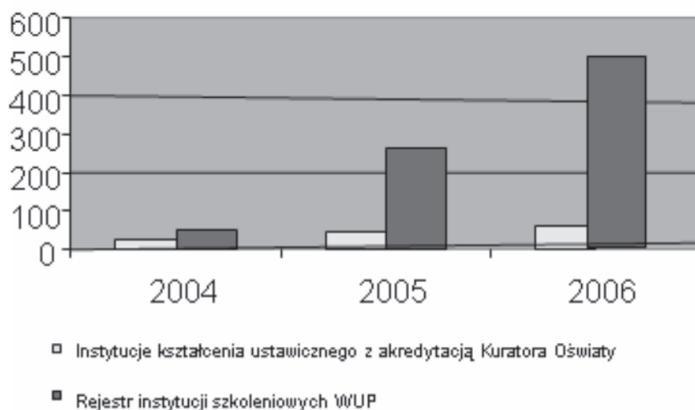
Kształcenie nieformalne realizowane jest m. in. w formie kursów, szkoleń, konferencji, seminariów, warsztatów szkoleniowych, praktyk, staży, kursów korespondencyjnych i e-learningowych, prowadzonych zarówno przez podmioty publiczne, jak i niepubliczne.

Poza osobami uzupełniającymi swoje kwalifikacje zawodowe, uczestniczą w nim osoby z wykształceniem wyższym, których udział w kształceniu ustawicznym – jak wskazują raporty np. OECD i badania aktywności edukacyjnej dorosłych – jest znacznie większy niż osób o niższych kwalifikacjach. Na edukacyjny i samorozwojowy aspekt kształcenia ustawicznego wskazuje także zdominowanie rynku usług edukacyjnych przez podmioty szkoleniowe, nie mające uprawnień do nadawania kwalifikacji, działające w oparciu o przepisy prawa gospodarczego. Ich liczba, ze względu na brak odpowiednich danych (numery REGON nie są w tym przypadku wystarczająco precyzyjną informacją) nie jest możliwa do określenia.

Dostępne są jedynie dane dotyczące firm i instytucji prowadzących szkolenia dla osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy, wpisanych do Rejestru Instytucji Szkoleniowych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie. Ich struktura, mogąca dać wyobrażenie o całości rynku szkoleń, wyglądała w 2006 roku następująco: przeważająca ilość spośród 475 podmiotów to stowarzyszenia, fundacje spółki oraz inne osoby prawne – 191, osoby fizyczne – 190, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego – 38, centra kształcenia ustawicznego i praktycznego – 27, szkoły średnie lub policealne – 18, szkoły wyższe – 9 oraz 2 instytucje w kategorii placówki naukowo-badawcze i ośrodki badawczo-rozwojowe (pozostałych 70 – zaliczono do kategorii „inne”).

Jednocześnie należy zaznaczyć, że liczba podmiotów, starających się o wpis do Rejestru WUP-u stale wzrasta. Podobnie, rośnie również liczba firm i instytucji potwierdzających poziom świadczonych przez siebie usług akredytacją Kuratora Oświaty lub innymi znakami jakości (ISO, PASE i in.).

Wykres 31. Liczba instytucji szkoleniowych w województwie małopolskim akredytowanych przez Kuratora Oświaty lub wpisanych do Rejestru Instytucji Szkoleniowych Wojewódzkiego Urzędu Pracy

Źródło: Kuratorium Oświaty w Krakowie i Wojewódzki Urząd Pracy

Spośród instytucji, zajmujących się szkoleniem osób dorosłych najpełniej skatalogowane są instytucje publiczne: Uniwersytety Trzeciego Wieku, a także placówki dokształcania i doskonalenia zawodowego oraz centra kształcenia ustawicznego, które ze względu na działalność prowadzoną również w systemie szkolnym opisane zostały w poprzedniej części rozdziału.

Uniwersytety Trzeciego Wieku

Coraz szerszym zainteresowaniem cieszy się oferta edukacyjna uniwersytetów trzeciego wieku, która nie jest kierowana wyłącznie do osób w wieku emerytalnym, ale obejmuje także osoby w wieku przedemerytalnym, w tym osoby bezrobotne.

Z racji braku uregulowań prawnych Uniwersytety Trzeciego Wieku przybierają różne formy organizacyjne. Próbując je usystematyzować pod względem organizacyjnym, można wyodrębnić cztery typy Uniwersytetów Trzeciego Wieku: UTW prowadzone przez uczelnię, działające w jej strukturach, UTW powołane i prowadzone przez organizacje pozarządowe, najczęściej stowarzyszenia, UTW działające przy instytucjach kultury, UTW funkcjonujące jako grupy nieformalne.

Częstą praktyką jest wspieranie Uniwersytetów przez samorządy lokalne, a także lokalne szkoły wyższe, które sprawują nad nimi opiekę patronacką i których rady naukowe uczestniczą w tworzeniu programów zajęć

W 2006 roku istniało w województwie małopolskim 12 Uniwersytetów Trzeciego Wieku, w tym 2 działały w strukturach uczelni, 5 działało pod patronatem szkół wyższych.*

* „Małopolski Informator dla Seniorów 2006” opracowany przez Samarytańskie Towarzystwo im. Jana Pawła II w Zakliczynie oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej podaje, iż w roku 2006 było 11 UTW, jednakże nie ujęto w nim funkcjonującego od października 2006 r. Kluczewskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku).

Tabela 45. Uniwersytety Trzeciego Wieku

1.	Jagielloński Uniwersytet Trzeciego Wieku	Jednostka Uniwersytetu Jagiellońskiego
2.	Stowarzyszenie Sądecki Uniwersytet Trzeciego Wieku	Patronat: – Uniwersytetu Jagiellońskiego, – Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu, – Wyższej Szkoły Biznesu – National-Louis University w Nowym Sączu
3.	Uniwersytet Trzeciego Wieku w Tarnowie	Jednostka Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie
4.	Uniwersytet Trzeciego Wieku w Oświęcimiu	Funkcjonuje przy: Oświęcimskim Centrum Kultury Patronat: Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Oświęcimiu
5.	Uniwersytet Trzeciego Wieku w Brzesku	Działający po opieką : Jagielloński Uniwersytet Trzeciego Wieku
6.	Kluczewski Uniwersytet Trzeciego Wieku	Funkcjonuje przy: Gminnym Ośrodku Kultury w Kluczach Patronat: Akademii Ekonomicznej w Krakowie
7.	Stowarzyszenie „Rabczański Uniwersytet Trzeciego Wieku”	Patronat: Podhalańskiej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Targu
8.	Podhalański Uniwersytet Trzeciego Wieku	Organizacja pozarządowa - stowarzyszenie
9.	Uniwersytet Złotego Wieku w Gorlicach	Funkcjonuje przy: Zespole Szkół Zawodowych im. Kazimierza Pułaskiego w Gorlicach
10.	Tarnowski Uniwersytet Trzeciego Wieku	Funkcjonuje przy: Fundacji <i>Kromka Chleba</i> – Duszpasterstwo Akademickie Tratwa
11.	Uniwersytet Trzeciego Wieku w Andrychowie	Funkcjonuje przy: Centrum Kultury Wypoczynku w Andrychowie „Klub pod Basztą”
12.	Uniwersytet Trzeciego Wieku w Wolbromiu	Funkcjonuje przy: Centrum Kultury, Promocji i Informacji w Wolbromiu

Źródło: Małopolski Informator dla Seniorów 2006 Samarytańskiego Towarzystwa im. Jana Pawła II w Zakliczynie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej oraz opracowanie własne.

Inne formy

Do ogółu form kształcenia ustawicznego zalicza się również kształcenie na odległość. Obok znanych dotąd kursów korespondencyjnych, popularną formą stały się szkolenia e-learningowe (realizowane jako samoistny kurs lub jako wsparcie tradycyjnego). Jest to obszar mający praktycznie nieograniczone możliwości rozwoju, a tym samym – wobec braku uregulowań prawnych – dziedzina niezbadana i niemożliwa do zobrazowania poprzez dane statystyczne.

Narzędzia teleinformatyczne mają również coraz większe znaczenie w realizowanym prywatnie rozwoju indywidualnych osób. Sieć Internet stanowi obecnie bazę najaktualniejszej wiedzy i informacji, biblioteki internetowe udostępniają dzieła literackie, a pracodawcy rekrutują tą drogą pracowników. W dobie społeczeństwa wiedzy umiejętność samodzielnego zdobywania informacji jest kluczową umiejętnością, a brak dostępu do Internetu prowadzi do wykluczenia informacyjnego.

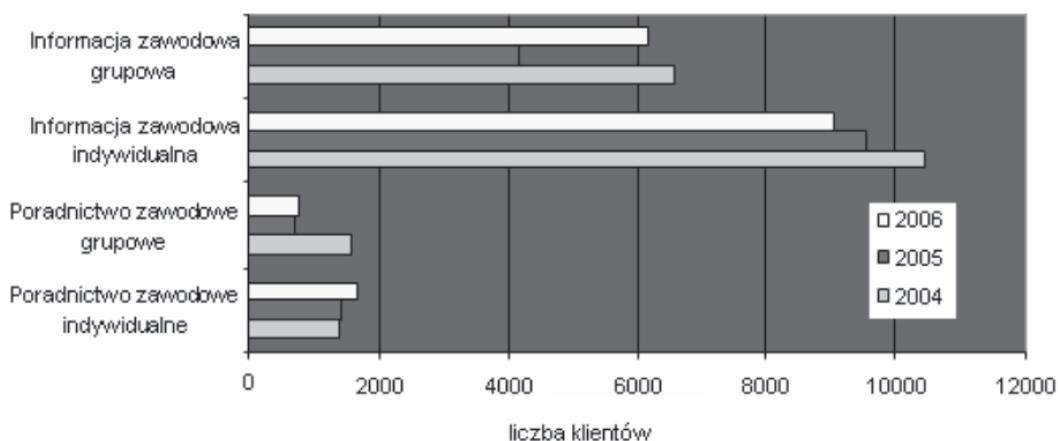
Jednocześnie nadal niezwykle istotne są wszelkie inne formy aktywności podejmowane przez jednostkę, a prowadzące do zdobycia nowej wiedzy czy umiejętności, a także pozyskiwanie w ciągu całego życia wszelkich informacji i doświadczeń w wyniku naturalnego rozwoju każdego człowieka.

4.2 Poradnictwo i informacja zawodowa

Celem poradnictwa zawodowego jest udzielanie pomocy bezrobotnym i innym poszukującym pracy w wyborze lub zmianie zawodu, zatrudnienia, kierunku kształcenia i szkolenia zawodowego, przy uwzględnieniu możliwości psychofizycznych i sytuacji życiową klienta oraz potrzeb rynku pracy. Jednocześnie doradztwo zawodowe służyć ma pracodawcom w wyborze kandydatów do pracy wymagającej szczególnych predyspozycji psychofizycznych.

Usługi informacji i poradnictwa zawodowego realizowane są w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Krakowie w Centrach Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w Krakowie, Tarnowie i Nowym Sączu. W ciągu minionych 7 lat skorzystało z nich prawie 140 tysięcy osób, w tym w 2006 roku ok. 20 tys., czyli o 1000 więcej niż w roku 2005.

Wykres 32. Klienci poradnictwa i informacji zawodowej

Źródło: Ocena sytuacji na rynku pracy Województwa Małopolskiego w roku 2006, Wojewódzki Urząd Pracy

Wśród instytucji udzielających informacji zawodowej, należy wymienić także: Centrum Edukacji i Pracy, Akademickie Biura Karier, Państwową Inspekcję Pracy, Gminne Centra Informacji, Ochotnicze Hufce Pracy oraz Zakłady Doskonalenia Zawodowego.

Warto także wspomnieć o kwestii doradztwa zawodowego dla młodzieży szkolnej. Obecnie w gimnazjalnych i szkołach ponadgimnazjalnych z terenu województwa małopolskiego nie istnieje spójny system doradztwa zawodowego dla uczniów, którzy mogliby uzyskać w ten sposób informację o aktualnej ofercie edukacyjnej oraz potrzebach rynku pracy. Niewielki jest odsetek szkół, które zatrudniają doradcę zawodowego. Jednocześnie zaczęły w placówkach powstawać Szkolne Ośrodki Karier. W chwili bieżącej Kuratorium Oświaty w Krakowie gromadzi dane liczbowe na ten temat.

W każdym powiecie uczniowie mogą korzystać z usług doradcy zawodowego w poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

oprac. Konrad Dudzik

1. SZKOŁY WYŻSZE W MAŁOPOLSCE

W roku akademickim 2006/2007 działały w Małopolsce 34 szkoły wyższe, z czego 22 w Krakowie, 3 w Tarnowie, 3 w Nowym Sączu oraz po jednej w Nowym Targu, Chrzanowie, Bochni, Brzesku, Oświęcimiu i Suchoj Beskidzkiej. Spośród wymienionej liczby wyższych uczelni dwadzieścia to niepaństwowe szkoły wyższe.

Wśród szkół wyższych z terenu województwa znajdują się uczelnie o bardzo zróżnicowanym charakterze i wielkości. Szkołami o największej liczbie studentów i kadry nauczycielskiej są: Uniwersytet Jagielloński, Akademia Górniczo-Hutnicza oraz Akademia Ekonomiczna.

Tabela 46. Szkolnictwo w Małopolsce na tle kraju

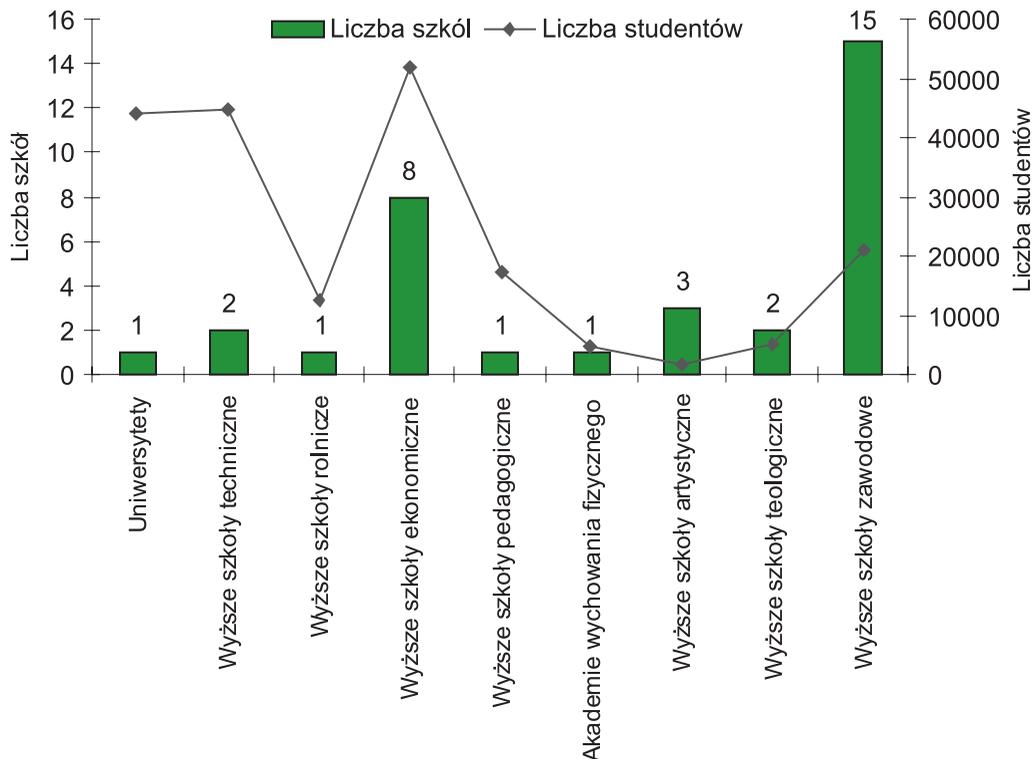
Wyszczególnienie		2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007
Szkoly wyższe	Polska	390	420	438	441
	Małopolska	31	32	34	34
	%	7,9	7,6	7,8	7,8
Studenci ogółem	Polska	1 846 464	1 912 829	1 939 898	1 927 699
	Małopolska	178 441	192 282	201 115	203 060
	%	9,7	10,1	10,4	10,5
Absolwenci ogółem	Polska	363 807	381 532	388 542	391 696
	Małopolska	27 614	29 483	32 862	34 302
	%	7,6	7,7	8,5	8,8
Nauczyciele akademicy	Polska	89 842	94 551	97 702	98 262
	Małopolska	10 471	11 487	11 874	12 096
	%	11,6	12,2	12,2	12,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie US w Krakowie oraz GUS

Znaczenie i pozycję małopolskich uczelni bardzo dobrze odzwierciedlają rankingi szkół wyższych. W zestawieniu tygodnika „Wprost” od lat plasują się one w ścisłej czołówce kraju. W rankingu za 2006 rok na pierwszym miejscu znajduje się: Akademia Pedagogiczna w grupie „Uczelnie pedagogiczne”, Collegium Medicum UJ w kategorii „Uczelnie medyczne” oraz ex quo Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University w Nowym Sączu w grupie „Niepaństwowe wyższe szkoły biznesu i zarządzania”. Również wysokie, drugie miejsca, zajmują: Uniwersytet Jagielloński w kategorii „Uniwersytety” oraz Akademia Ekonomiczna w grupie „Uczelnie ekonomiczne”.

Wychodząc naprzeciw potrzebom rynku pracy, szkoły wyższe uruchomiły w ostatnich latach wiele nowych, atrakcyjnych kierunków i specjalności. Znaczną popularnością cieszy się informatyka i powiązane z nią kierunki, a także filologie, kulturoznawstwo oraz kierunki i specjalności ekonomiczne, przede wszystkim zarządzanie i finanse.

Wykres 33. Ilość szkół wyższych i studiujących w nich studentów (wg kategorii uczelni)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Rozwojowi nowoczesnego szkolnictwa sprzyja również współpraca z zagranicznymi uczelniami. Utrzymywanie kontaktów z innymi placówkami pozwala na stworzenie systemu, w którym szkoły wymieniają się doświadczeniami poprzez udział w seminariach międzynarodowych, stażach i szkoleniach, konferencjach i sympozjach oraz poprzez współpracę przy projektach międzynarodowych. Małopolskie uczelnie aktywnie biorą też udział w międzynarodowych programach wymiany studentów. Jedną z form współpracy międzynarodowej wpierającą kształcenie studentów, są umowy o podwójnych dyplomach, zawierane z zagranicznymi partnerami.

Największe doświadczenie w zakresie współpracy z zagranicznymi uczelniami mają uczelnie publiczne: Uniwersytet Jagielloński, Akademia Górniczo-Hutnicza, Politechnika Krakowska, Akademia Ekonomiczna, Akademia Muzyczna. Uczelnie niepubliczne również nawiązały ciekawe kontakty z zagranicznymi szkołami. Wśród nich wyróżnia się Wyższa Szkoła Biznesu w Nowym Sączu, której partnerem – współzałożycielem jest amerykański uniwersytet National-Louis University. Współpraca zagraniczna małopolskich szkół wyższych dotyczy przede wszystkim uczelni w Europie zachodniej, szczególnie Francji i Niemiec, chociaż również znaczna ilość zawieranych porozumień dotyczy wschodniego sąsiada Polski – Ukrainy. Silna współpraca prowadzona była również z uczelniami ze Stanów Zjednoczonych. Niektóre uczelnie nawiązały również ciekawe kontakty z krajami z innych kontynentów, takimi jak: Brazylia, Argentyna, Chile, Meksyk, Ekwador, Peru, Indie, Chiny czy Japonia.

2. STUDENCI SZKÓŁ WYŻSZYCH

Pod względem liczebności studentów Małopolska zajmuje trzecie miejsce po województwach: mazowieckim i śląskim. W uczelniach województwa małopolskiego w roku akademickim 2006/2007 kształciło się 203 060 studentów, co stanowi 10,5% ogólnej liczby studentów w kraju. W stosunku do poprzedniego roku akademickiego nastąpił wzrost liczby studentów o 1%, a w stosunku do roku 1999/2000 o 57%. Od końca lat osiemdziesiątych liczba studiujących na małopolskich uczelniach wzrosła o ponad 300%.

Do odnotowanego wzrostu przyczynił się przede wszystkim dynamiczny przyrost słuchaczy studiów zaocznych i wieczorowych oraz zwiększenie limitów przyjęć na studia i otwieranie nowych kierunków. Duże znaczenie miało również tworzenie się nowych szkół wyższych, zwłaszcza niepublicznych. Poza ośrodkiem krakowskim wybijają się szkoły powstałe w Tarnowie i Nowym Sączu.

Tak znaczny wzrost ilości studiujących nastąpił przede wszystkim dzięki rozwojowi uczelni pu-

Tabela 47. Liczba studentów uczelni małopolskich w latach 1989-2006

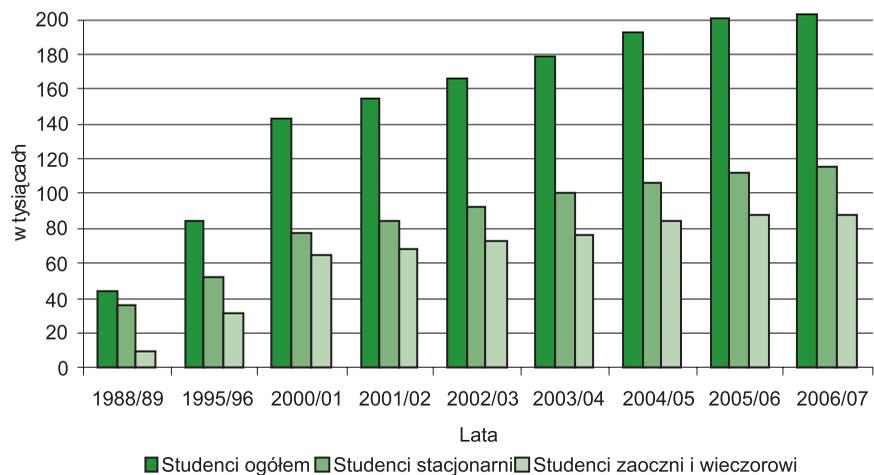
Rok akad.	Studenci ogółem	Wzrost w %	Studenci stacjonarni	Wzrost w %	Studenci zaoczeni i wieczorowi	Wzrost w %
1988/89	44 488		35 694		8 794*	
1993/94	66 713	50,0	47 404	32,8	16 309*	85,5
1999/00	128 445	92,5	70 306	48,3	56 864	248,7
2000/01	143 537	11,7	77 831	10,7	64 431	13,3
2001/02	154 694	7,8	85 026	9,2	68 229	5,9
2002/03	167 278	8,1	93 186	9,6	72 624	6,4
2003/04	178 441	6,7	100 214	7,5	76 947	5,9
2004/05	192 282	7,8	106 937	6,7	84 333	9,6
2005/06	201 115	4,6	112 053	4,8	88 302	4,7
2006/07	203 060	1,0	115 297	2,9	87 763	-0,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

blicznych, które skupiają blisko 80% wszystkich studentów. W uczelniach tych przeważają studenci stacjonarni, jednak proporcje między ilością studentów stacjonarnych a zaocznych systematycznie ulegają zmniejszeniu. W większości szkół publicznych ilość studentów studiów dziennych kształtuje się na poziomie ok. 60-70%. W niektórych jednak uczelniach liczba studentów kształcących się w systemie zaocznym i wieczorowym przekroczyła 50% ogółu studiujących (Akademia Ekonomiczna, Akademia Pedagogiczna, Akademia Wychowania Fizycznego).

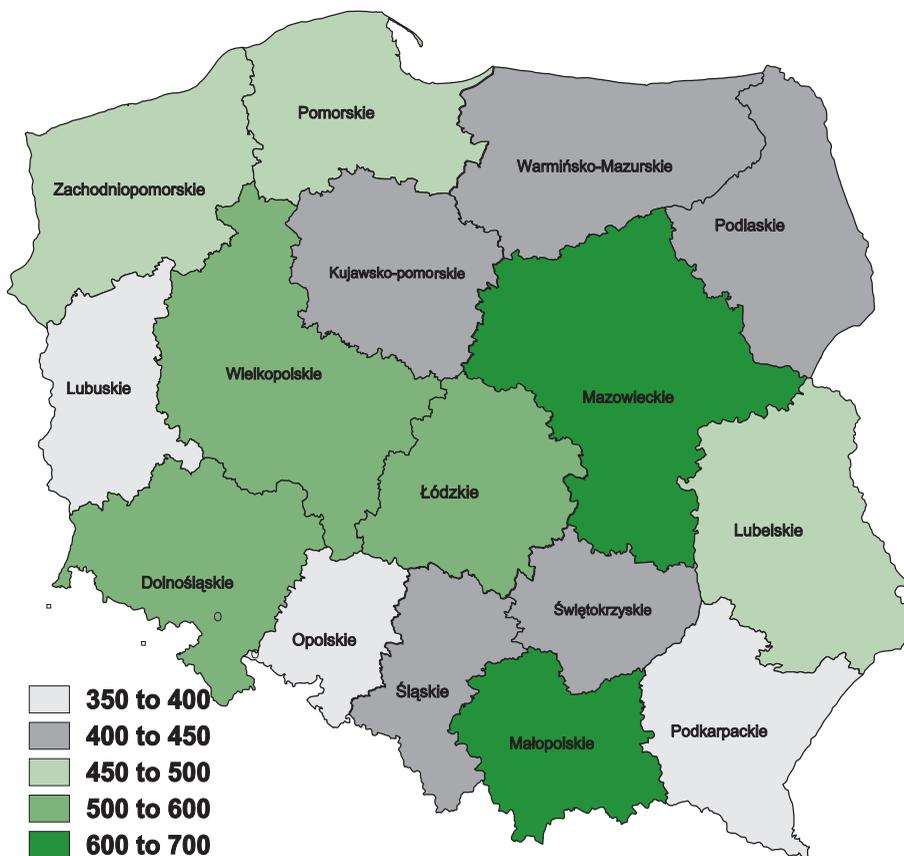
Uczelnie niepubliczne są na ogół placówkami kształcącymi stosunkowo niedużą liczbę studentów, zawierającą się w przedziale od ok. 100 osób do ok. 5,5 tysiąca. W województwie małopolskim studenci uczelni niepaństwowych stanowią około 22% ogólnej liczby studiujących. W strukturze studiujących przeważają studenci studiów dziennych, którzy stanowią ponad 56%.

Wykres 34. Studenci szkół wyższych w Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Mapa 7. Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców w roku akademickim 2006/07

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS

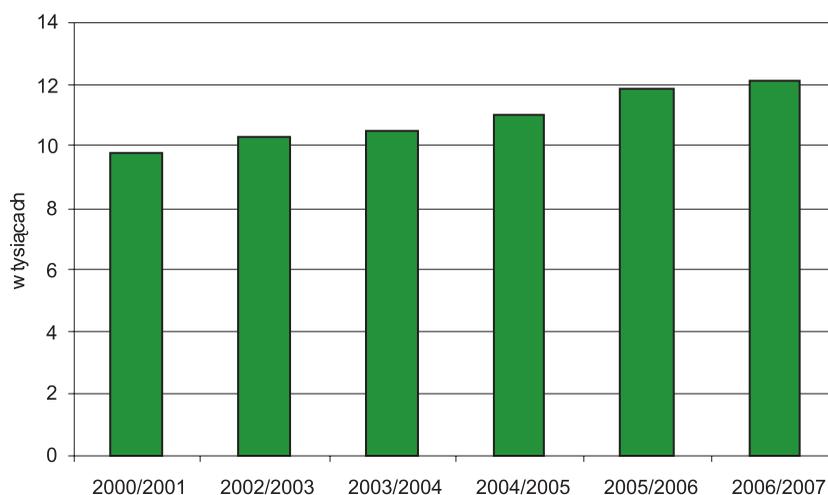
W uczelniach małopolskich, zarówno publicznych jak i niepublicznych, kształcą się także studenci z innych krajów. Liczba studiujących obcokrajowców w ostatnich latach systematycznie wzrastała z 720 w roku 1995/1996 do 1542 w roku 2005/2006. Studiujący w roku akademickim 2005/2006 obcokrajowcy to przede wszystkim studenci Uniwersytetu Jagiellońskiego – 954 osoby, szkół ekonomicznych – 292 osób oraz szkół technicznych - 160 osób. Wśród studiujących na małopolskich uczelniach są również obywatele z tak odległych krajów jak: Australia, Kongo, Sudan, Brazylia, Laos, Wietnam.

3. KADRA NAUKOWO-DYDAKTYCZNA

W szkołach wyższych województwa małopolskiego w roku akademickim 2006/2007 zatrudnionych było 12 096 nauczycieli. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost o 222 osoby, czyli o 1,89%. Jakkolwiek wielkość ta plasuje Małopolskę na wysokiej, drugiej pozycji po województwie mazowieckim i stanowi ponad 12% liczby wszystkich nauczycieli akademickich w kraju, to jednak liczebność kadry coraz częściej oceniana jest jako niewystarczająca. Od połowy lat 90-ych liczba nauczycieli akademickich wzrosła o około 30%, podczas gdy w tym samym okresie ilość studiujących zwiększyła się o ponad 200%.

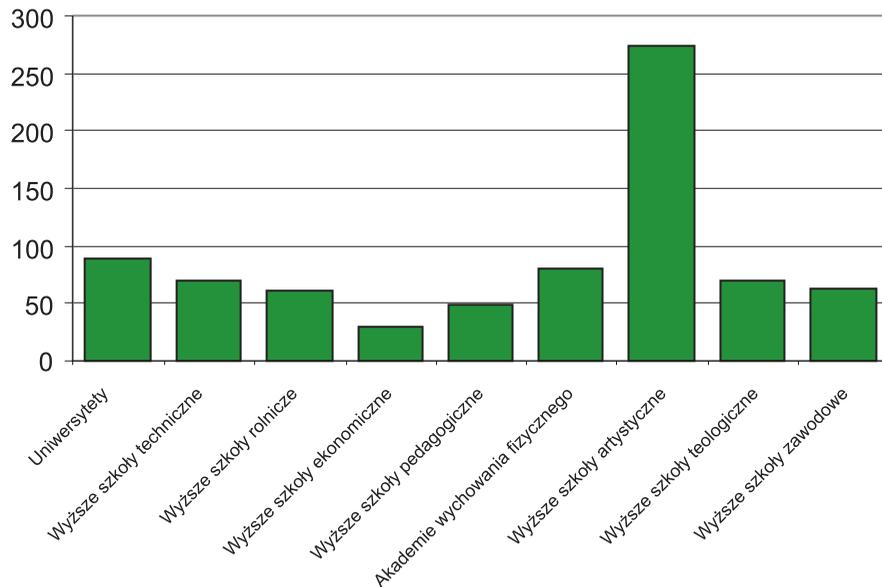
Dane przedstawiające ilość kadry akademickiej nie dość, że pokazują stosunkowo niewielki jej przyrost, są zniekształcone i zawyżone poprzez powszechne zjawisko wieloetatowości. Chodzi tu o fakt zatrudniania się nauczycieli najczęściej na tzw. „pierwszym etacie” w szkole publicznej i dodatkowo w szkołach niepublicznych.

Wykres 35. Nauczyciele akademicy w Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 36. Nauczyciele akademicy na 1000 studentów w roku szkolnych 2006/2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Studia doktoranckie prowadzą wyłącznie uczelnie publiczne. Szczegółowe dane dotyczące liczby uczestników studiów doktoranckich, przeprowadzonych promocji oraz otwartych przewodów przedstawia poniższa tabela. Na małopolskich uczelniach przewody doktorskie przeprowadzają również obcokrajowcy, których liczba ulega pewnym wahaniom – w roku akademickim 2000/2001 wynosiła 96, w 2002/2003 – 68, w 2003/2004 – 85, w 2004/2005 – 47, a w 2005/2006 – 49.

4. PROGRAMY BADAWCZE I EDUKACYJNE

Szkoły wyższe prowadzą działalność naukowo-badawczą, która obejmuje prace prowadzone w ramach działalności własnej, projekty badawcze tzw. „granty” dofinansowywane przez Komitet Badań Naukowych, fundacje krajowe i zagraniczne oraz instytucje gospodarcze. Komitet Badań Naukowych dofinansowuje również prace w ramach działalności statutowej i badań własnych.

Ze środków przyznawanych przez KBN na finansowanie lub dofinansowanie działalności statutowej, przyznawanych w formie dotacji podmiotowej, korzystają uczelnie państwowe. Znaczna część tych środków przypada w Małopolsce na największe uczelnie tj. Uniwersytet Jagielloński, Akademię Górniczo-Hutniczą oraz Politechnikę Krakowską, uczelnie te prowadzą bowiem największą ilość prac w ramach działalności statutowej. Równocześnie wymienione wyżej uczelnie realizują również najwięcej projektów badawczych finansowanych z KBN oraz prac w ramach badań własnych.

Uczelnie realizują także wiele projektów w ramach międzynarodowych programów edukacyjnych. Do najpopularniejszych programów, z których korzystają uczelnie należą przede wszystkim: 6 Program Ramowy UE, Socrates, Leonardo da Vinci. W programie Socrates, a przede wszystkim w jego adresowanym do szkolnictwa komponentie Erasmus, mającym na celu wymianę studentów, uczestniczą niemal wszystkie publiczne uczelnie, zarówno uniwersytet, akademie, szkoły techniczne i artystyczne oraz również niektóre szkoły prywatne.

Tabela 48. Studia doktoranckie

Uczelnia	Liczba uczestników studiów doktoranckich				Liczba przeprowadzonych promocji doktorskich				Liczba otwartych przewodów doktorskich			
	1999	2004	2005	2006	1999	2004	2005	2006	1999	2004	2005	2006
Uniwersytet Jagielloński	1659	2282	2224	2107	190	360	337	363	323	584	594	506
Akademia Górniczo-Hutnicza	552	641	596	555	94	127	110	146	61	240	151	157
Politechnika Krakowska	207	226	49	170	50	46	57	59	47	68	73	52
Akademia Rolnicza	109	129	131	145	27	70	42	40	12	22	16	38
Akademia Ekonomiczna	148	168	b.d.	186	39	33	b.d.	35	39	45	b.d.	52
Akademia Pedagogiczna	46	141	164	173	18	34	28	35	23	57	59	47
Akademia Wychowania Fizycznego	21	50	69	68	7	18	14	12	8	12	19	15
Papieska Akademia Teologiczna	386	543	493	438	23	28	24	37	54	80	88	21
Akademia Muzyczna	b.d.	b.d.	b.d.	17	b.d.	b.d.	b.d.	8	b.d.	b.d.	b.d.	12
Akademia Sztuk Pięknych	b.b.	b.d.	b.d.	15	b.b.	b.d.	b.d.	8	b.b.	b.d.	b.d.	27
Razem	3128	4180	3726	3874	448	703	612	743	593	888	1000	927

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z uczelni oraz US w Krakowie

5. BAZA SOCJALNA UCZELNI MAŁOPOLSKICH

W roku akademickim 2005/2006 szkoły wyższe dysponowały 53 domami studenckimi o liczbie 20 263 miejsc. Najlepiej rozwiniętą bazę socjalną mają uczelnie publiczne, przede wszystkim Akademia Górniczo-Hutnicza oraz Uniwersytet Jagielloński. Uczelnie niepubliczne ze względu na to, że są to szkoły stosunkowo nowe, posiadają znacznie uboższą bazę socjalną.

Duże dysproporcje istnieją również pomiędzy uczelniami krakowskimi i pozakrakowskimi. Sytuacja ta spowodowana jest jednak przede wszystkim różną odległością od uczelni.

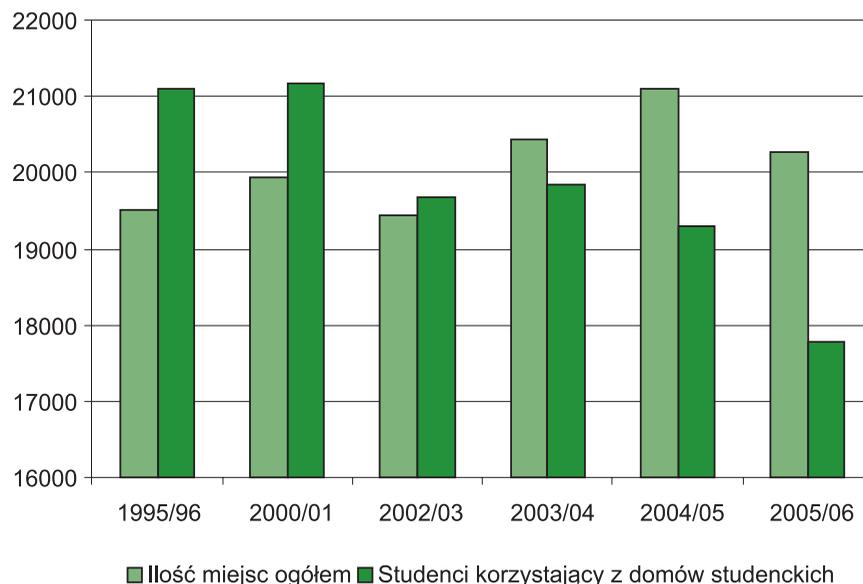
W posiadanej przez uczelnie bazie noclegowej zakwaterowanych było 17 774 studentów studiów stacjonarnych, co stanowiło 15,9% ogółu studentów studiów dziennych.

Tabela 49. Domy studenckie i stołówki

Wyszczególnienie	1995/96	2000/01	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Domy studenckie	47	51	52	53	55	53
Miejsca	19 504	19 936	19 446	20 423	21 108	20 263
Studenci studiów dziennych zakwaterowani w domach studenckich w % studentów studiów dziennych	21 105	21 171	19 686	19 851	19 292	17 774
	39,9	27,6	21,4	20,1	18	15,9
Stołówki	17	19	18	19	18	8
Miejsca konsumenckie	3 289	3 135	2 803	3 004	2 844	1 490
Korzystający z obiadów	11 823	10 604	9 561	8 751	2 748	2 212

Źródła: Roczniki statystyczne województwa małopolskiego.

Wykres 37. Stopień zaspokajania potrzeb w zakresie miejsc w domach studenckich

Źródło: opracowanie na podstawie danych uczelni oraz US w Krakowie

W roku akademickim 2005/2006 potrzeby studentów w zakresie wyżywienia zaspokajane były przez 8 stołówek o 1 490 miejscach, przy liczbie korzystających wynoszącej 2 212 osób. W porównaniu do roku akademickiego 2004/2005, w którym to ze stołówek korzystało 2 748 osób, widoczny jest postępujący w ostatnich latach spadek liczby korzystających ze stołówek.

6. NAJWAŻNIEJSZE INWESTYCJE I REMONTY

W roku 2006 realizowanych oraz kontynuowanych było kilka znaczących inwestycji w zakresie szkolnictwa wyższego. Uczelnią, która w ostatnich latach najwięcej inwestuje w infrastrukturę jest zdecydowanie Uniwersytet Jagielloński, który m.in. realizuje budowę Kampusu 600-lecia Odnowienia UJ, kontynuuje budowę Audytorium Maximum oraz rozbudowę Biblioteki Jagiellońskiej.

Tabela 50. Zadania inwestycyjne uczelni o wartości powyżej 5 mln zł realizowane w 2006 r. (w tys. zł)

Lp.	Nazwa zadania inwestycyjnego i jego lokalizacja	Źródło finansowania (środki własne/ program operacyjny)	Zakres rzeczowy	Termin rozpocz./ Zakończ.	Wartość kosztorysowa	Nakłady w latach ubiegłych	Nakłady w 2006 r.	Nakłady do poniesienia w 2007 r.	Nakłady w latach następnych
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Uniwersytet Jagielloński									
1.	Auditorium Maximum Uniwersytetu Jagiellońskiego – II etap budowy / ul. Krupnicza 33	ZPORR, budżet państwa i środki własne	Uzupełnienie stanu surowego, prace instalacyjne, prace wykończeniowe, wyposażenie podstawowe, wyposażenie audiowizualne, system tłumaczeń bezprzewodowych	IV kw. 2004 /III kw. 2007	44 940	38 926	1 731	4 283	0
3.	Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej	budżet państwa	Budowa budynku o powierzchni użytkowej 23 315 m ²	2003/ 2008	109 766	7 540	2 133	58 227	44 009
4.	Wydział Matematyki i Informatyki	budżet państwa	Budowa budynku o powierzchni użytkowej 12 853 m ²	2003/ 2008	68 472	9 373	4 949	43 960	15 139
5.	Wydział Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej	budżet państwa		2003/ 2011	109 239	1 333		3 933	103 973
6.	Instytut Zoologii	budżet państwa		2004/ 2010	58 705	500		1 052	57 153
7.	Instytut Geologii	budżet państwa		2004/ 2011	25 157	300			24 857
8.	Wydział Chemii	budżet państwa		2004/ 2013	100 417	400			100 017
9.	Infrastruktura	budżet państwa		2001/ 2013	13 037	1 648	1 348	2 704	7 337
10.	III etap rozbudowy Biblioteki Jagiellońskiej	MINiSW	modernizacja budynku nr 1	1994/ 2008	151 647	133 893	10 000	3 000	4 754

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Akademia Górniczo-Hutnicza									
11.	"Modernizacja DS-I bl. 1-4 w Krakowie, ul. Reymonta 17	Środki własne, dotacja MNISW	Wykonanie prac budowlanych, instalacyjne: elektryczne, wod-kan, ppoż.	2000/ 2006	17 188	15 823	1 354	-	-
12.	"Adaptacja kompleksu hal technologicznych A-1-A-2 dla potrzeb dydaktyki" w Krakowie przy Al. Mickiewicza 30	Środki własne, dotacja MNISW	Przebudowa hali A-1 w celu dostosowania dla potrzeb badawczo - edukacyjnych Wydziału Górnictwa i Geoinżynierii AGH	2004/ 2006	8 416	8 169	63	-	-
13.	"Rozbudowa budynku Katedry Telekomunikacji przy ul. Czarnowiejskiej 78"	Środki własne, dotacja MNISW	Dobudowa do istniejącego budynku Katedry Telekomunikacji skrzydła z salą wykładową i zapleczem laboratoryjnym	2002/ 2007	7 760	874	4 868	2 241	-
14.	"Budowa krytej pływalni wraz z infrastrukturą towarzyszącą w rejonie ulic Piastowska-Buszka"	Środki własne, dotacja MNISW, środki Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej	Budowa obiektu krytej pływalni wraz z funkcją rekreacyjno-sportową i infrastrukturą towarzyszącą.	2005/ 2008	25 465	92	5 433	14 485	4 482
15.	"Budowa sal wykładowych oraz modernizacja pomieszczeń laboratoryjnych w hali technologicznej B-1/B-2 dla Wyzd. EAIIE i IMiR" w Krakowie, Al. Mickiewicza 30	Środki własne, dotacja MNISW	Zagospodarowanie wolnej kubatury hal technologicznych B-1/B-2 na duże sale wykładowe oraz modernizacja istniejących pomieszczeń laboratoryjnych w hali technologicznej.	2002/ 2008	7 331	237	450	4 801	1 800
16.	"Przebudowa budynku U-2 przy ul. Reymonta 7 na Centrum Dydaktyczne"	Środki własne	Przebudowa budynku, byłej siedziby Studium Wychowania Fizycznego i Sportu AGH na Centrum Dydaktyczne, z salą na ok. 600 osób wraz z zapleczem.	2006/ 2008	14 835	-	258	12 363	2 200

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Akademia Ekonomiczna									
17.	Adaptacja i unowocześnienie zaplecza dydaktycznego Akademii Ekonomicznej w Krakowie. Lokalizacja: Kampus uczelni w Krakowie.	ZPORR MNISW AE	Salę wykładowe	IV kw 2004 – III kw 2007	5 950	3 956	725		
Politechnika Krakowska									
18.	Modernizacja obiektu dydaktyczno-laboratoryjnego Kampusu w Czyżynach – budynek nr 5” Kraków al. Jana Pawła II 37	Dotacja Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego ZPORR Środki własne Politechniki Krakowskiej	Przeprowadzono modernizację budynku: wymianę ścian zewnętrznych (6.000 m ²) oraz instalacji c.o. w całym budynku.	2005/2006	10 361	3 799	6 562	0	0
23.	Biblioteka Nowy budynek Kraków ul. Warszawska 24	Środki własne Politechniki Krakowskiej	Nowoczesny 6-cio kondygnacyjny budynek biblioteki o pow. 14,381 m ² i kubaturze 106.200 m ³ : biblioteka, aula oraz pom. Dydaktycznych. W 2006 r. Zostało wykonane studium wykonalności oraz aktualizacja koncepcji projekt.	2006/2011	117 491,2	0	51,2	2 440	115 000
24.	Basen pływakki Czyżyny Kraków Al. Jana Pawła II 37	Środki własne Politechniki Krakowskiej Środki zewnętrzne	Pełnowymiarowy basen kryty będzie obiektem sportowo – rekreacyjnym o standardach olimpijskich. W 2006 r. Zostało wykonanie studium wykonalności.	2006/2009	38 000	0	14,6	1 500	36 485

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
25.	Modernizacja budynku dla Wydziału Architektury Kraków ul. Podchorążych 1	Dotacja Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa Środki własne Politechniki Krakowskiej	Budynek umieszczony jest w Rejestrze Zabytków. Roboty polegają na odtworzeniu zabytkowej części obiektu z przystosowaniem do potrzeb Wydziału Architektury. W 2006 r. Rozpoczęto remont konserwatorski elewacji budynku.	1994/ 2008	25 542	15 675	1 200	846	7 821
Akademia Rolnicza									
26.	Szklarnia dydaktyczna Wydziału Ogrodniczego, Kraków, Al. 29-Listopada 54	środki własne, dotacja z budżetu państwa	m ³ - 9 225 m ² - 1 568	2004/ 2008	8 489	153	99	3 126	5 273
28.	Małopolskie Centrum Monitoringu i Atestacji Żywności	środki własne, dotacja z budżetu państwa, ZPORR – działanie 1.3.1.	-	2005/ 2006	8 000	6 780	3 836	-	-
Akademia Sztuk Pięknych									
29.	Przebudowa budynku przy ul. Lea 27/29 dla potrzeb Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki	Dotacja MKiDN, program operacyjny Min. Kultury - rozwój infrastruktury, kultury i szkolnictwa wyższego	Adaptacja, rozbudowa i modernizacja	1997/ 2006	8 055	-	1 836,5	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
30.	Sala wielofunkcyjna ASP w Krakowie w bloku zabudowy pl. Matejki – Basztowa – Paderewskiego	Dotacje MKiDN, fundusze europejskie	Zabudowa podworca wewnętrznej wraz z przebudową instalacji	2006/2009	15 769	-	1 100	1 500	1 317
Papieska Akademia Teologiczna									
31.	Budowa Biblioteki PAT na terenie III Kampusu UJ w Krakowie – Pychowicach	-	-	2000	56 261	22 199	11 782	10 000	12 279
Akademia Wychowania Fizycznego									
32.	„Kryte korty tenisowe” w obrębie kampusu Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie przy alei Jana Pawła II 78 - działka 7/18 obr. 52	środki własne Akademii	Budowa krytych kortów tenisowych z salą do squasha wraz z zapleczem sanitarnym z uwzględnieniem architektury krajobrazowej	Kwiecień 2006/grudzień 2006	5 255	113	5 141	-	-
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie									
34.	Budowa obiektu dla potrzeb Centrum Nowoczesnych Technologii – Instytut Politechniczny Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie	ZPORR – MENIS PWSZ w Tarnowie	Budynek laboratoryjny o powierzchni całkowitej 2 266 m ² (pow. użytkowa 1785 m ² , kubatura 6250 m ³) Budynek dydaktyczny o powierzchni całkowitej 5 782 m ² (pow. użytkowa 4316 m ² , kubatura 23000 m ³)	II kwartał 2005 r. do II kwartał 2007 r.	15 550	3 371	12 179	1 130	-

Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych z uczelni.

oprac. Michał Sapeta

1. FINANSOWANIE KULTURY

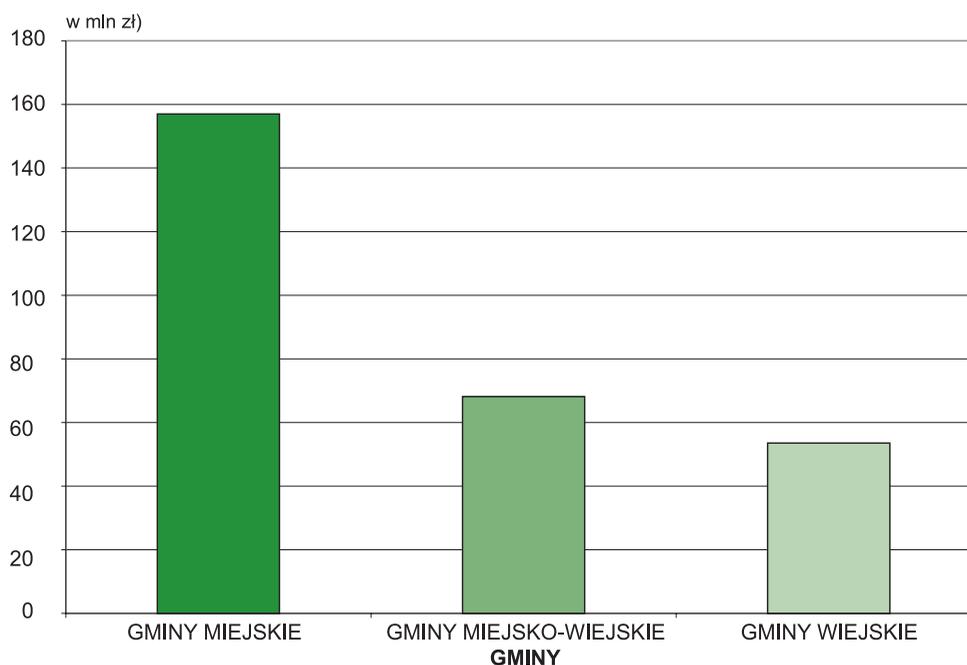
Kultura jest jednym z podstawowych czynników rozwoju regionu w odniesieniu do kapitału intelektualnego, wyrównywania szans, zwiększenia jego atrakcyjności dla mieszkańców, turystów i inwestorów. Kultura i krajobraz kulturowy, wraz z dziedzictwem przyrodniczym, jest też głównym wyznacznikiem poczucia przynależności do wspólnego terytorium. Województwo Małopolskie to obszar historycznej wielokulturowości, który charakteryzuje się jednak wyraźnie wykształconą tożsamością regionalną.

Działalność kulturalna polegająca na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury prowadzona jest w województwie małopolskim przez instytucje kultury i w formie pozainstytucjonalnej, zarówno w obrębie kultury profesjonalnej, jak i amatorskiej oraz w zakresie ochrony materialnych i niematerialnych dóbr kultury.

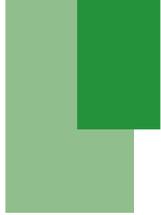
Na uczestnictwo w kulturze składają się różnorodne formy aktywności społecznej, którą tworzą różnego rodzaju stowarzyszenia, fundacje, zrzeszenia kulturalne, a także liczne grupy nieformalne. Na terenie województwa małopolskiego działalność prowadzą instytucje kultury o charakterze narodowym i regionalnym, ponadto funkcjonuje kilkaset gminnych oraz powiatowych instytucji kultury i placówek kultury z wieloma filiami, klubami, świetlicami, a także placówki przyzakładowe i spółdzielcze.

W latach 1999-2006 największymi źródłami finansowania kultury były budżety jednostek samorządu terytorialnego: budżet Województwa Małopolskiego, budżety gmin i powiatów.

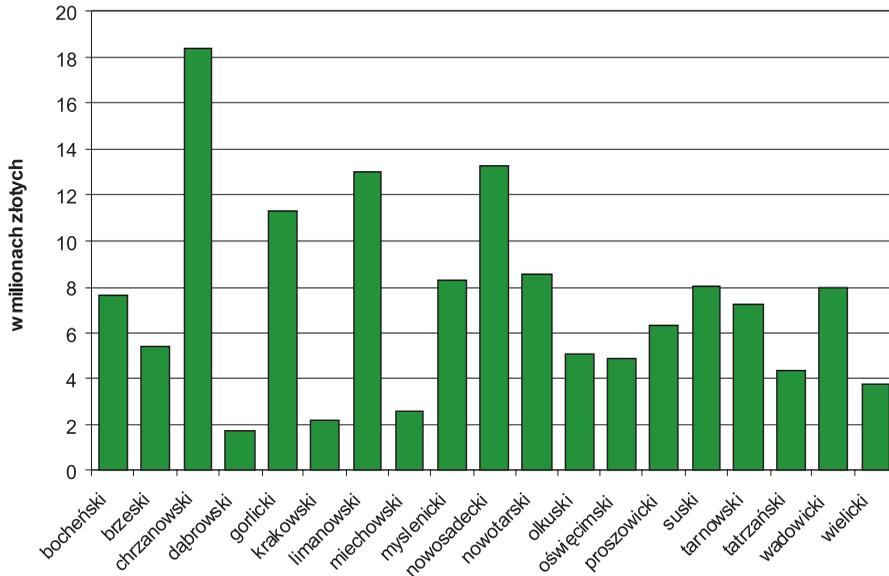
Wykres 38. Wydatki gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2006 r.

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

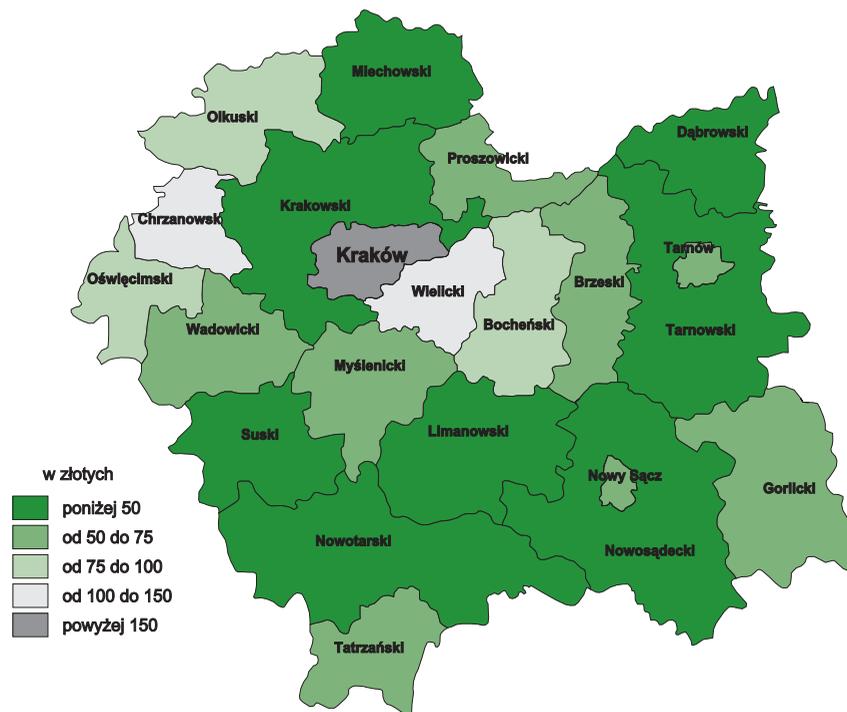

Wykres 39. Wydatki gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2006 r. (w układzie powiatowym)

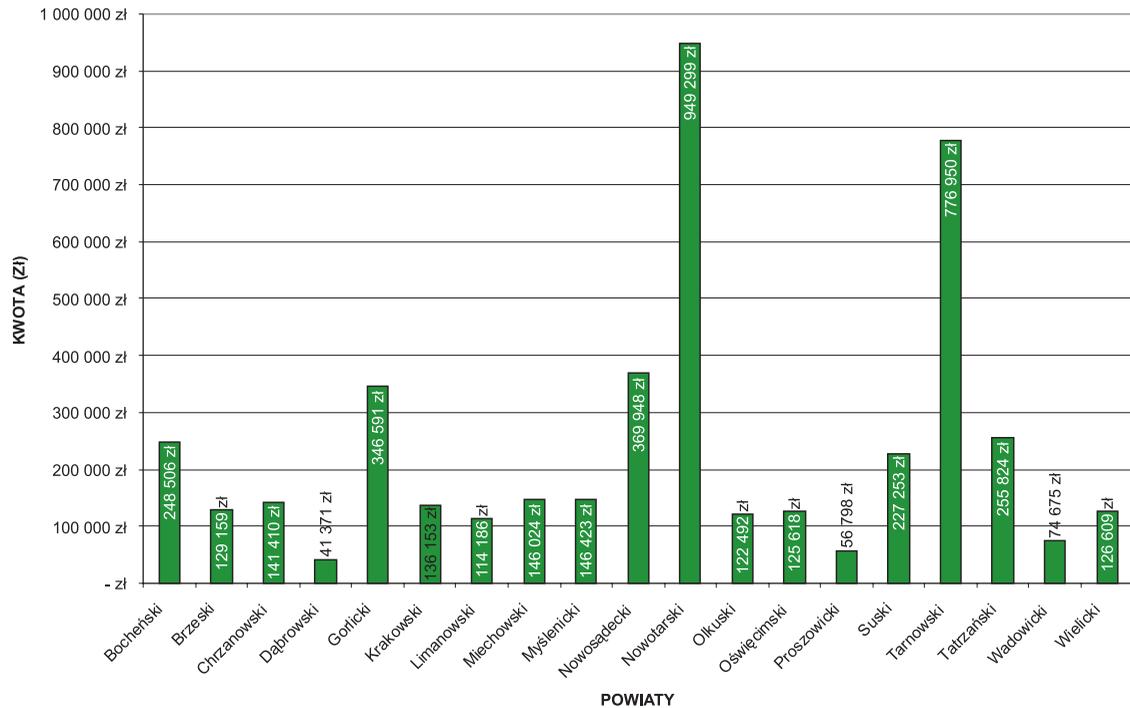
Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Mapa 8. Wydatki budżetów gmin, powiatów i miast na prawach powiatów na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego na 1 mieszkańca w 2006 roku

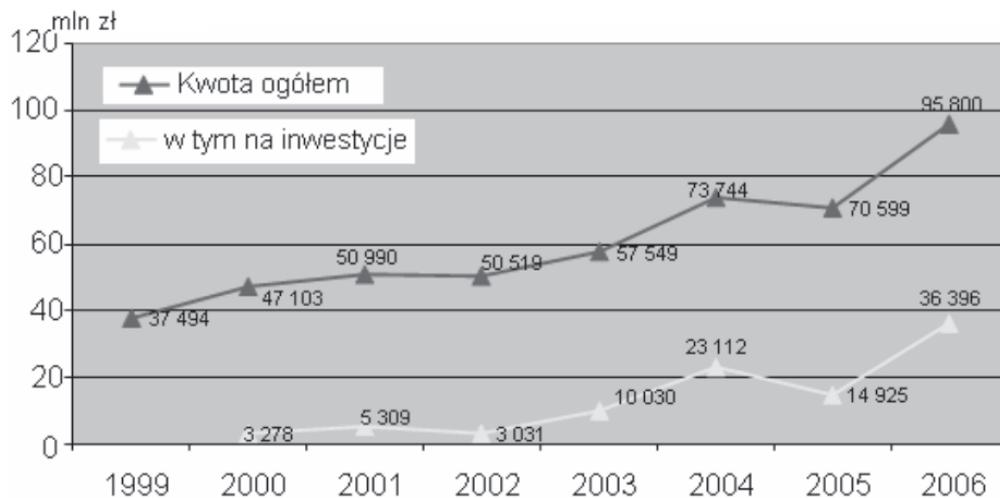
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 40. Wydatki samorządów powiatowych na ochronę dziedzictwa narodowego w 2006r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 41. Środki przekazane w latach 1999-2006 z budżetu Województwa Małopolskiego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w tys. zł)

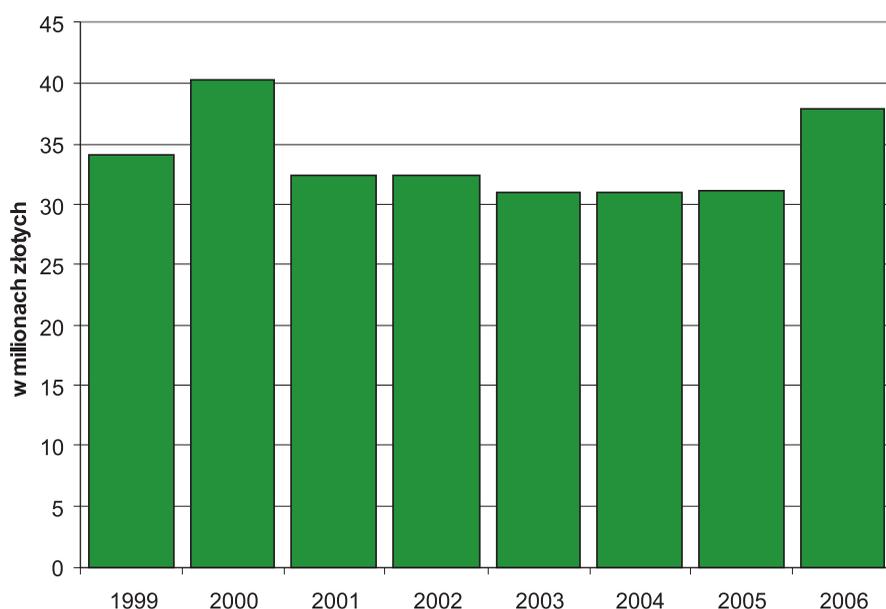
Źródło: Urząd Marszałkowski WM

Z budżetu państwa utrzymywanych jest 9 narodowych instytucji kultury zlokalizowanych na terenie województwa małopolskiego, w tym 8 instytucji podległych Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego: Muzeum Narodowe w Krakowie, Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce, Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki

w Krakowie, Centrum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie, Instytut Książki w Krakowie, Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie oraz 1 instytucja współprowadzona przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Europejskie Centrum Muzyki im. Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach.

Ważnym źródłem finansowania odnowy zabytków były środki celowe Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa.

Wykres 42. Środki Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa w latach 1999-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NFRZK

Formą wspierania życia kulturalnego, wciąż jeszcze w niewystarczającej ilości, jest sponsorowanie inicjatyw artystycznych, wydarzeń kulturalnych i działań instytucji kultury przez podmioty sektora gospodarczego. Pozytywnym przykładem sponsoringu są nagrodzone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w konkursie *Mecenas Kultury 2006*, jako najwyższe wyróżnienie dla osób i instytucji znacząco wspierających działania w obszarze kultury: w kategorii Donator – Claude i Paweł Sanguszko – za przekazanie zbioru dzieł sztuki jako darowizny dla Muzeum Okręgowego w Tarnowie; w kategorii Sponsor – Bank Gospodarki Żywnościowej SA – za wsparcie wystawy *Tadeusz Kantor. Interior imaginacji* w Zachęcie Narodowej Galerii Sztuki; w kategorii Fundator – Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA – za program ochrony zabytkowych kościołów drewnianych w ramach programu *PZU dla kultury i sztuki*; w kategorii Promotor – Krakowskie Towarzystwo Przemysłowe – za organizację cyklu koncertów *Last Night of the Proms in Cracow* oraz koncertu monograficznego Stefana Kisielewskiego. W roku 2006 nawiązana została także współpraca Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie z firmą Pratt Whitney, która dofinansowała projekt nowej ekspozycji muzealnej oraz doposażenie silnikowni. W ramach współpracy na terenie muzeum będzie prezentowana kolekcja silników Pratt, światowego lidera w projektowaniu, produkcji i serwisie silników lotniczych, systemów napędowych do rakiet i turbin gazowych.

2. ŻYCIE KULTURALNE

Województwo małopolskie jest miejscem wielu wspaniałych wydarzeń kulturalnych, które przyciągają coraz liczniejszych turystów krajowych i zagranicznych, pragnących łączyć poznawanie walorów

przyrodniczych i architektonicznych z prawdziwą rozrywką i doznaniem artystycznymi. W każdym miejscu, bez względu na porę roku, region oferuje wiele ciekawych i atrakcyjnych wydarzeń, moc wrażeń i niezapomniane przeżycia.

W roku 2006 odbyły się w Małopolsce wydarzenia kulturalne, które stały się już markowymi produktami kulturalnymi regionu, m.in.: *Krakowski Festiwal Filmowy*, *Triennale Grafiki*, *Biennale Architektury*, *Festiwal Folkloru Ziem Górskich*, III Festiwal *Sacrum-Profanum*, III Festiwal *Misteria Paschalia*, VIII Festiwal *Muzyki Tradycyjnej Rozstaje 2006*, *Święto Chleba i Festiwal Produktów Regionalnych*, *Święto Miasta Krakowa*, a także masowe wydarzenia kulturalno-rekreacyjne, takie jak *Wianki* czy *Noc Sylwestrowa na Rynku Sylwester z gwiazdami*.

Aktywność środowisk twórczych i animatorów kultury w województwie małopolskim wyraża się między innymi organizowaniem imprez artystycznych i innych przedsięwzięć kulturalnych o szczególnym znaczeniu i wysokich walorach promocyjnych dla rozwoju poszczególnych dziedzin kultury. Organizacje pożytku publicznego i instytucje kultury, mające swą siedzibę w mieście Krakowie organizują prestiżowe wydarzenia artystyczne i interdyscyplinarne o znaczeniu międzynarodowym, ogólnopolskim i regionalnym.

Szczególną formę aktywności kulturalnej w regionie stanowi społeczny ruch kulturalny zorganizowany w regionalnych stowarzyszeniach kulturalnych i stowarzyszeniach twórczości amatorskiej, które przedstawiają bogatą ofertę programową dla społeczności lokalnych we wszystkich dziedzinach kultury (organizują min. małopolskie konkursy, przeglądy i festiwale chórów, orkiestr dętych, zespołów teatralnych i folklorystycznych a także cenne formy opieki nad sztuką ludową i zanikającymi rzemiosłami artystycznymi). Podejmowane są coraz częściej inicjatywy udostępniania i prezentowania sztuki profesjonalnej.

Inicjatywy twórców i animatorów kultury wspierane są finansowo przez Województwo Małopolskie. W 2006 r. były to między innymi przedsięwzięcia:

- Muzyczne: II Festiwal Muzyki Polskiej, 42 Studencki Festiwal Piosenki, X Międzynarodowy Konkurs Współczesnej Muzyki Kameralnej, Europejski Festiwal im. Jana Kiepury, Festiwal Muzyki Tradycyjnej *Rozstaje 2006*, XXXII Międzynarodowy Festiwal *Muzyka w Starym Krakowie*, XXVIII *Starosądecki Festiwal Muzyki Dawnej*, XVI Międzynarodowy Festiwal Muzyki Kameralnej i Organowej w Wygiełzowie, XII Międzynarodowe Olkuskie Dni Muzyki, XI *Dni Bachowskie*, Małopolskie Konkursy Chórów i Orkiestr Dętych, XXV *Jubileuszowy Międzynarodowy Festiwal Piosenki Żeglarskiej „Shanties 2006”*, *Festiwal Ogrody Muzyką Malowane*, 51 *Zaduszki Jazzowe*, XII *Międzynarodowy Festiwal Jazzowy „Starzy i Młodzi, czyli jazz w Krakowie”* połączony z koncertem specjalnym - premierowym wykonaniem *Kantaty Jazzowej do poezji Karola Wojtyły*, *Muzyczne Spotkania na Wzgórzach Krzesławickich*, 50 *lat Piwnicy pod Baranami – „Koncert dla Piotra S.”*, I *Międzynarodowy Festiwal Muzyki Gregoriańskiej Na Skalce*, XXVIII *Ogólnopolski Przegląd Piosenki Turystycznej i Poetyckiej Piostur Gorol Song*, *Drugi Ogólnopolski konkurs Wykonawstwa Muzyki Operowej i Musicalowej im. Iwony Borowickiej*, I *Ogólnopolski Konkurs wokalny im. Mieczysława Karłowicza*.
- Teatralne i baletowe: Festiwal Opery w Krakowie, X Festiwal Komedii Talia w Tarnowie, Międzynarodowy Festiwal Teatralny *31 Krakowskie Reminiscencje Teatralne*, *Opera Kameralna w Regionie* (Wolfgang Amadeus Mozart *Zaide* i *La Festa Teartale*), Cykl spektakli kpt. Stefana Wierzbę *„Misterium Narodowe Polaków”*, IV Edycja Festiwalu *„Na ziarnku grochu 2006” – cudowna podróż z literaturą nordycką*, XIV Warsztaty Wydziałów Aktorskich Polskich Szkół Teatralnych.
- Filmowe i fotograficzne: 46 *Krakowski Festiwal Filmowy*, 20 *Tarnowska Nagroda Filmowa* – festiwal najciekawszych polskich filmów fabularnych, XIII *Międzynarodowy Festiwal Filmowy Etiuda & Anima 2005*, *Nowohucka Kronika Filmowa*, Festiwal Filmu Górskiego – *II Spotkania z filmem górskim*, *„Szukałem was i teraz przyszliście do mnie”* Jan Paweł II u kresu drogi – wystawa fotografii Agence France-Presse, Warsztaty pamięci *„Nowa Huta- 35 mm. Historia Bogdana Włosika”*.
- Plastyczne: Międzynarodowy Plener Malarsko Rzeźbiarski *„Inspiracje w cieniu Babiej Góry*.
- Literackie i czytelnicze: *Homines Urbani – Międzynarodowe Forum Dla Pisarzy, Tłumaczy i Krytyków Literatury w Willi Decjusza*, *„Między książką a obrazem”* – wystawiennictwo sztuki arty-

- stów niesłyszących w czytelnich bibliotecznych, Zbigniew Herbert – poeta i patriota, międzynarodowa konferencja naukowa „*Mit i rzeczywistość zbójnictwa na pograniczu polsko-słowackim w historii, literaturze i kulturze*”, realizacja wydawnictw: VIII tomu rocznika *Małopolska*, wirtualnego przewodnika *Drewniane kościoły podhalańskie Archidiecezji Krakowskiej*, przewodnika turystycznego „*Cmentarze wojenne I Wojny Światowej na Ziemi Tarnowskiej*”, *Za Klauzurą. Starosądecki klasztor klarysek od założenia do współczesności. Śladami podhalańskiej mody oraz wirtualnej Galerii - Sądeccy twórcy i ich dzieła*”.
- Interdyscyplinarne: 16 Festiwal Kultury Żydowskiej, Międzynarodowy Festiwal Kultury Chrześcijańskiej, Międzynarodowa Letnia Szkoła Wyszehradzka, Letni program edukacyjny pn. „Ukraina-Europa. Dziedzictwo Europy Środkowej. Wspólna pamięć- wspólne perspektywy”, międzynarodowe konferencje: *Dziedzictwo kulturowe u progu XXI wieku. Szanse i wyzwania, oraz Mit środka Europy*, VI Konfrontacje Artystyczne „Sacrum w sztuce”, Łemkowskie Lato, Dni Muzyki Słowackiej, obchody jubileuszu XV-lecia pracy artystycznej Folklorystycznego Zespołu Romskiego „Kałe Jakha”, Festiwal *Geniusz Loci* – V edycja, warsztaty regionalne *Panorama Kultur* w Szymbarku.
  - Folkloru i sztuki ludowej: 43 Tydzień Kultury Beskidzkiej – estrady w Makowie Podhalańskim i Oświęcimiu, *Klub Miłośników Sztuki Ludowej*, Szkoła Ginących Zawodów, Folkloru i Sztuki Ludowej w Bukowinie Tatrzańskiej, VII Międzynarodowy Festiwal Koronki Klockowej w Bobowej, 64 Konkurs na Najpiękniejszą Szopkę Krakowską, *Karpacki Festiwal Dziecięcych Zespołów Regionalnych* w Rabce, II Parada Kultur Pogranicza *Słowiańska Biesiada, Folklor Sześciu Kontynentów* – wystawa lalek świata z kolekcji M. Mroczek – Stachowiak, *Mecenat Tarnowskiej Kultury, Wielkie i małe królestwo - ziemia miechowska w dziejach Polski*, Szlakiem Architektury Drewnianej. *Drewniana architektura sakralna Karpat Polskich, Spotkania z tradycją, Kultura bliska – misja lokalna*.
  - Muzealne: Realizacja wystaw pn. *Atrakcyjne ekspozycje w małopolskich muzeach* (Muzeum Archeologiczne, Etnograficzne, Tatrzańskie, Archidiecezjalne, Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie); Program *Archeologia w Gminie* (Muzeum Okręgowe w Tarnowie); tworzenie kolekcji sztuki współczesnej w województwie małopolskim i konserwacja eksponatów muzealnych.
  - W dniach 19-22 października 2006 r. odbyły się 10 *Jubileuszowe Targi Książki w Krakowie*, będące bez wątpienia czołowym krajowym przedsięwzięciem kulturalno-handlowym. Z roku na rok Targi rozrastają się i zyskują na znaczeniu, są coraz bogatsze w wydarzenia handlowe i kulturalne. Przyczynia się do tego nie tylko atmosfera, ale także bogaty program imprez kulturalnych, spotkań z autorami, przedstawicielami świata kultury, nauki, sztuki, mediów. Targi gościły blisko 300 znanych postaci życia kulturalnego, a w 2006 roku spotkali się z czytelnikami między innymi: Hal Duncan, Wiktor Suworow, Katarzyna Grochola, o. Leon Knabit, Janusz L. Wiśniewski, Krzysztof Mroziewicz, Sławomir Mrozek, Joanna Chmielewska W roku 2006 uczestniczyło w nich ponad 412 wystawców z całego kraju, którzy zaprezentowali ponad 300 nowości wydawniczych. Podczas czterech dni trwania hale targowe odwiedziło blisko 19 tys. osób.

W dniach 9-10 czerwca 2006 r. odbyła się piąta edycja *Małopolskich Dni Książki „Książka i Róża”*. Pomysł, aby w trakcie trwania Dni księgarne obniżyły ceny książek o 10% oraz do każdej zakupionej książki dołączyły różę okazał się bardzo dobrym sposobem promocji książki i czytelnictwa. Pośród głównych celów *Małopolskich Dni Książki „Książka i Róża”* są przede wszystkim: upowszechnianie czytelnictwa oraz próba przywrócenia istotnej roli księgarni jako miejsca najbardziej przyjaznego dla spotkań z literaturą naukową i popularną. W akcji uczestniczyło 43 księgarń z całego regionu; program wzbogacony został dwiema wystawami starodruków, salonem poezji oraz dorożką, w której aktor czytał poezję.

Od roku 2000 r. przyznawana jest *Nagroda im. Kazimierza Wyki* za wybitne osiągnięcia w dziedzinie eseistyki oraz krytyki literackiej i artystycznej. Jest bardzo wysoko oceniana zarówno przez teoretyków literatury i sztuki, jak i samych twórców. Laureatami Nagrody Marszałka Województwa Małopolskiego w latach 2000-2005 zostali kolejno: Tadeusz Nyczek, prof. Maria Janion, prof. Michał Głowiński, prof. Jan Prokop, prof. Przemysław Czapliński. Od roku 2004 Nagroda im. Kazimierza Wyki

przyznawana jest wspólnie przez Marszałka Województwa Małopolskiego i Prezydenta Miasta Krakowa. W roku 2005 nagrodę otrzymała prof. Teresa Walas, a w roku 2006 nagrodę przyznano Profesorowi Aleksandrowi Fiutowi za całość instytucji, w którym działają również prężnie liczne środowiska twórcze: muzyczne, teatralne, literackie, plastyczne i inne. Poza Krakowem działają: Teatr im. Stanisława Ignacego Witkiewicza w Zakopanem (instytucja Województwa Małopolskiego), Tarnowski Teatr im. Ludwika Solskiego w Tarnowie (instytucja Miasta Tarnowa), Teatr Lalki „Rabcio” w Rabce (instytucja Powiatu Nowotarskiego) oraz Tarnowska Orkiestra Kameralna.

Na scenach teatralnych i w instytucjach muzycznych odbyło się 3913 przedstawień (tj. mniej o 3,9% w porównaniu z rokiem poprzednim), z czego w teatrach dramatycznych odbyło się 80,7% przedstawień. Na drugim miejscu uplasowały się koncerty zorganizowane przez orkiestry, chóry i filharmonie – 15,4% ogółu, a najmniej przedstawień miało miejsce w teatrach muzycznych – 3,9%.

Liczba widzów w teatrach i instytucjach muzycznych w Małopolsce wyniosła 704,2 tys. i w stosunku do roku 2005 zanotowano spadek o 1,9%. Na 1 przedstawienie przypadało 180 widzów i słuchaczy (więcej o 4 widzów w porównaniu z poprzednim rokiem).

Tabela 51. Działalność teatrów i instytucji muzycznych w 2006 r.

Wyszczególnienie	Liczba teatrów *		Miejsca na widowni *		Widzowie i słuchacze		Widzowie na 1 przedstawienie
	w liczbach bezwzględnych	w %	w liczbach bezwzględnych	w %	w tys.	w %	
Ogółem	19	100,0	5144	100,0	704,2	100,0	180
Teatry dramatyczne	12	63,2	4301	83,6	534,8	75,9	169
Teatry muzyczne	3	15,8	150	2,9	52,4	7,4	347
Filharmonie, orkiestry i chóry	4	21,1	693	13,5	117,1	16,6	194

* Stan na 31 XII

Źródło: Informacja sygnałna Urzędu Statystycznego Krakowie, lipiec 2007 r.

Bogate życie teatralne Krakowa wyznaczają zarówno teatry repertuarowe jak i sceny kabaretowe i teatry niezależne.

Jednym z najstarszych teatrów w Polsce jest Narodowy Stary Teatr im. Heleny Modrzejewskiej w Krakowie, od lat 50-tych stał się miejscem głośnych, nowatorskich inscenizacji. W 1991 roku uzyskał status prawny sceny narodowej; w 1994 roku został przyjęty do prestiżowej Unii Teatrów Europy, a w 1996 roku V festiwal UTE odbywał się w Krakowie pod patronatem Starego Teatru.

Narodowy Stary Teatr im. Heleny Modrzejewskiej, począwszy od 2005 roku realizuje cykl pn. *Spotkania w Antrakcie*, poświęcony aktorskim jubileuszom. Nowym nurtem repertuarowym, polegającym na prezentowaniu najciekawszych osiągnięć młodej dramaturgii inscenizowanych przez młodych polskich reżyserów (od 2004 r.) jest festiwal *Baz@rt*, będący przede wszystkim refleksją nad współczesnym teatrem. Drugim kierunkiem poszukiwań Starego Teatru jest program festiwalu *Rewizje* wyznaczający reinterpretacje klasyki polskiej i światowej. Oba te nurty współtworzą dziś główną linię repertuarową Starego Teatru.

Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie zrealizował 6 przedstawień premierowych. Były to 3 premiery na dużej scenie oraz 3 premiery na scenie Miniatura. Teatr zagrał ogółem 322 spektakle dla 69 tys. osób.

Teatr im. J. Słowackiego kontynuował przedsięwzięcia znakomicie przyjęte przez widzów: *Krakowski Salon Poezji* (34 spotkania), *Scenę przy Pompe* (14 koncertów i 8 seansów Kina Letniego),

Scenę w Bramie (w ramach której odbywały się Projekcje – cykl wykładów teatralnych wraz z prezentacjami audiowizualnymi; *Scena Literatury Współczesnej* popularyzująca ambitną polską i światową literaturę współczesną poprzez prezentację tekstów zarówno indywidualnych pisarzy jak też grup literackich; przegląd inicjatyw aktorskich *Poszukiwania*).

Teatrem działającym w Nowej Hucie jest Teatr Ludowy, który oprócz działalności artystycznej prowadzi zakrojoną na szeroką skalę działalność wychowawczo-terapeutyczną pod hasłem „Terapia przez sztukę”.

Począwszy od 2005 roku w budynku warsztatów szkolnych na os. Szkolnym w Nowej Hucie umieścił swą siedzibę Teatr Łąźnia Nowa, który wcześniej działał jako Stowarzyszenie Teatralne Łąźnia na krakowskim Kazimierzu. Teatr jest organizatorem festiwalu *Genius Loci*.

Duże zasługi w kształtowaniu wrażliwości teatralnej najmłodszych widzów ma Teatr Lalki i Maski „Grotoska”, założony jako lalkowy teatr dziecięcy, ale działający również jako scena nowych form teatru maski i aktora dla dorosłej widowni. Od 1999 roku w „Grotosce” działa Scena OF Grotoska prezentująca najlepsze zespoły teatralne i kabaretowe młodego pokolenia. W ciągu ostatnich lat „Grotoska” znacznie poszerzyła zakres swych działań artystycznych. Jej specjalnością stała się organizacja plenerowych imprez teatralnych, takich jak *Wielka Parada Smoków*, *Chochół Stulecia* czy *Teatr Żywy*, adresowanych do bardzo szerokiej i zróżnicowanej widowni. Teatr „Grotoska” angażuje się również w działania edukacyjne, których celem jest przybliżenie dzieciom i młodzieży sztuki teatru oraz pomoc nauczycielom w prowadzeniu edukacji teatralnej.

Bogaty repertuar prezentują: Teatr Bagatela, Teatr KTO, Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna im. L. Solskiego w Krakowie oraz Teatr Scena EL – JOT Krakowska Opera Kameralna.

Powstała nowa instytucja kultury Miasta Krakowa pod nazwą „Cracovia Danza” - baletu dworskiego, która zainaugurowała swą działalność we wrześniu 2006 r.

W latach 2005 i 2006 Zarząd Województwa Małopolskiego przeznaczył dodatkowe środki na rozszerzenie oferty teatrów i instytucji muzycznych na terenie województwa małopolskiego. Dzięki temu mieszkańcy Tarnowa, Nowego Sącza i Zakopanego podziwiali spektakle Opery Krakowskiej, Teatru im. Juliusza Słowackiego i Krakowskiego Teatru Scena STU oraz wysłuchali koncertów zespołów artystycznych Filharmonii im. Karola Szymanowskiego. Odbywały się one m. in. w nowej sali im. Lucjana Lipińskiego w „Sokole” w Nowym Sączu, w sali widowiskowej Mościckiej Fundacji Kultury. Duży zasięg terytorialny mają koncerty umuzykalniające organizowane przez Filharmonię im. Karola Szymanowskiego w Krakowie, w ramach wieloletniego programu edukacji muzycznej dzieci i młodzieży.

W Krakowie działa 5 instytucji muzycznych: Filharmonia im. Karola Szymanowskiego, Capella Cracoviensis, Chór Polskiego Radia w Krakowie, Opera Krakowska w Krakowie, Sinfonietta Cracovia – Orkiestra Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa.

W 2006 roku Filharmonia im. Karola Szymanowskiego w Krakowie rozpoczęła 61 sezon artystyczny. Obok swej podstawowej działalności, tj. cotygodniowych koncertów symfonicznych, symfoniczno-oratoryjnych, kameralnych i recitali Filharmonia realizowała cykle koncertów umuzykalniających dla młodzieży *Musica Ars Amanda*, koncerty dla dzieci, *Koncerty Uniwersyteckie*, *Wieczory Wawelskie*. W roku 2006 zrealizowała 431 koncertów (w tym 300 koncertów umuzykalniających na terenie województwa małopolskiego i 26 koncertów w województwie śląskim) oraz rozpoczęła nowy cykl koncertów, które odbywają się w niedzielne przedpołudnia – *edycja Britten Sinfonia*.

W ramach swej działalności w 2006 r. Filharmonia zorganizowała koncerty okolicznościowe: w 100 rocznicę urodzin Dymitra Szostakowicza; w ramach Roku Mozartowskiego; w 70 rocznicę urodzin Jerzego Maksymiuka; w pierwszą rocznicę śmierci Ojca Świętego Jana Pawła II. Filharmonia była organizatorem lub współorganizatorem Festiwalu *Młodzi Artyści w Krakowie*, Dni Organowych, *II Festiwalu Muzyki Polskiej*, wspólnie z Polskim Wydawnictwem Muzycznym, Stowarzyszeniem Muzyki Polskiej i Polskim Radiem.

W 2006 r. Opera Krakowska zaprezentowała łącznie 187 spektakli, w tym 58 spektakli i koncertów na scenie Teatru im. Juliusza Słowackiego oraz spektakle plenerowe, na scenach gościnnych w Małopolsce i zagranicą; obejrzało je blisko 68 tys. osób. Dużym powodzeniem cieszyły się: *X Festiwal Opera Viva* (edycja letnia i zimowa), *Lato Operowe w Krakowie*, *Wieczór z Gwiazdami z Metropolitan Opera*, *Koncert Noworoczny* w Komorze „Warszawa” Kopalni Soli w Wieliczce. Opera Krakowska

w koprodukcji z holenderską Fundacją Międzynarodowe Produkcje Operowe i Agencją Artystyczną Supierz Artist Management zaprezentowała operę komiczną G. Donizettiego *Don Pasquale*. Był to spektakl pokazowy przed europejską premierą w Rotterdamie.

Kontynuowano budowę pierwszego w dziejach Krakowa gmachu operowego. Powstaje nowoczesny teatr z widownią na 760 miejsc, z dużym zapleczem scenicznym, salami prób, garderobami, kawiarnią i restauracją.

Muzea w województwie małopolskim wciąż odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu życia kulturalnego regionu. Na terenie województwa na koniec 2006 roku działały 103 muzea i oddziały muzealne, co stanowi blisko 1/6 wszystkich muzeów w Polsce (75,7% muzeów należy do sektora publicznego, a 24,3% do sektora prywatnego). Obiekty muzealne przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich stanowiły 21,4%.

Muzea prowadziły działalność edukacyjną, organizowały odczyty i prelekcje. W 2006 roku liczba odczytów i lekcji muzealnych wzrosła o 663 (z 7655 w 2005 roku do 8318), natomiast liczba seansów filmowych zorganizowanych dla zwiedzających zmalała o 658 (z 4798 w 2005 roku do 4140). W małopolskich muzeach odnotowano spadki zarówno w liczbie muzealiów, jak i w liczbie zwiedzających muzea. Liczba muzealiów w 2006 roku wyniosła 3450,9 tys. eksponatów i był to spadek w stosunku do roku 2005 o 12,0%. Natomiast liczba zwiedzających zmalała o 2,9% i wyniosła w 2006 roku 5481,5 tys. Młodzież szkolna stanowiła 29,9% wszystkich zwiedzających muzea.

Zbiory muzeów województwa małopolskiego obejmują przedmioty o trwałej wartości kulturowej: historycznej, naukowej, poznawczej, estetycznej politycznej lub społecznej, podlegających ochronie prawnej, objętych inwentarzem zabytków w muzeum. Najwięcej muzealiów to zbiory z dziedziny przyrody (60%), historii (14%) i sztuki (10%).

Zbiory muzealiów w województwie małopolskim stanowią blisko 30% zasobów muzealnych Polski. Zasoby o wartości muzealnej zgromadzone są także w kościołach i klasztorach, w wyodrębnionych ekspozycjach o charakterze muzealnym w bibliotekach i archiwach oraz u osób prywatnych. Część zbiorów w muzeach państwowych i samorządowych stanowią depozyty kolekcji prywatnych. W muzeach województwa małopolskiego w 2006 roku znajdowało się ponad 50 tys. obiektów wypożyczonych z innych muzeów, instytucji oraz osób prywatnych, wpisanych do księgi depozytów. Funkcjonuje w nich ponad 300 stałych wystaw własnych. Zbiory muzealne uzupełniane są poprzez zakupy i darowizny. Na przykład w latach 2005-2006, dzięki współfinansowaniu zakupów przez Województwo Małopolskie i Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Muzeum Tatrzańskie wzbogaciło swoje zbiory o portrety i rysunki Stanisława Ignacego Witkiewicza (pochodzące ze zbiorów rodziny Fedorowiczów) oraz obraz Rafała Malczewskiego „Wiosna w górach”. Stosując montaż finansowy Muzeum Tatrzańskie zakupiło 18 portretów pastelowych autorstwa Stanisława Ignacego Witkiewicza, 2 pejzaże olejne i 4 rysunki tego autora oraz „Autoportret z fajką i książką na tle gór” Rafała Malczewskiego. Systematycznie pozyskiwane są nowe eksponaty do Muzeum Lotnictwa Polskiego, które posiada w swych zbiorach 176 samolotów, siedem śmigłowców, 22 szybowce, ponad 100 silników lotniczych, a także wiele pamiątek i przedmiotów związanych z historią lotnictwa polskiego.

W latach 2001-2006 otwarto nowe stałe ekspozycje w muzeach, których organizatorem jest Województwo Małopolskie: w Muzeum Archeologicznym w Krakowie – wystawę Bogowie starożytnego Egiptu, oraz nową stałą ekspozycję *Pradzieje i wczesne średniowiecze Małopolski*; w Muzeum Okręgowym w Tarnowie zmodernizowano stałą ekspozycję poświęconą Romom pn. *Cyganie – historia, kultura*; Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem zakończyło trzyletnie prace nad modernizacją wystawy stałej poświęconej przyrodzie ożywionej pn. *Przyroda Tatr* oraz zmodernizowało wystawę geologiczną; Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu wyposażyło i udostępniło do zwiedzania szkołę z Nowego Rybia oraz adoptowało na cele wystawiennicze spichlerz z Męciny w Sądeckim Parku Etnograficznym.

Działalność małopolskich muzeów jest w Polsce wysoko oceniana, o czym świadczą nagrody OI wyróżnienia uzyskane w organizowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego konkursie na Wydarzenie Muzealne Roku *Sybilli 2006*. W kategorii „wystawy sztuki” wyróżnienie otrzymało Muzeum Narodowe w Krakowie za wystawę *Jerzy Panek (1918-2001)*. W kategorii „programy edu-

kacyjne, oświatowo-wychowawcze i promocyjne” wyróżnienie otrzymało Państwowe Muzeum Auschwitz Birkenau w Oświęcimiu za projekt edukacyjny *Zaschnięte róże*. W kategorii „dokonania z zakresu działalności naukowej” III nagrodę otrzymał Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki za *Kobierce i tkaniny wschodnie z kolekcji Kulczyckich*, a wyróżnienie Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego za *Przygotowanie, organizację i realizację międzynarodowej konferencji naukowej „XXV Scientific Instrument Symposium” of the Scientific Instrument Commission of the International Union of the History and Philosophy of Science*. W kategorii „dokonania z zakresu konserwacji” I nagrodę otrzymało Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce za *Zabezpieczenie górnictwo-konserwatorskie zespołu zabytkowych komór Maria Teresa*.

W plebiscycie. pn. „Wielkie Odkrywanie Małopolski” w roku 2006 w I miejsce w kategorii wydawnictwa otrzymał *Turniej rycerski o złoty warkocz Tartłówny* na zamku w Dębnie, II miejsce *Święto Chleba* w Krakowie, III miejsce *Piknik lotniczy* w Muzeum Lotnictwa w Krakowie.

Do wyróżniających się wystaw czasowych zrealizowanych przez muzea, których organizatorem jest Województwo Małopolskie, należały: *Troja. Sen Henryka Schliemanna* (Muzeum Archeologiczne w Krakowie); *Ikony i krzyże w zbiorach Ikonen-Museum z Frankfurtu nad Menem* (Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie); *Ojczyźnie można służyć wszędzie* (Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie); *Broń strzelecka z kolekcji dra Stanisława Wcisły* (Muzeum Armii Krajowej im. Gen. Emila Fieldorfa „Nila” w Krakowie); *Zabytki Piśmiennictwa Ojców Cystersów ze Szczyrzyca* (Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu); *Gabriel Morvay – Powrót. 1934, Tarnów – 1988, Sabadell* (Muzeum Okręgowe w Tarnowie); *Rafał Malczewski i mit Zakopanego* (Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem); *Wystawa fotograficzna na 400-lecie wsi Lipnica Wielka na Orawie* (Muzeum – Orawski park Etnograficzny w Zubrzyicy Górnej).

Muzea organizują cykliczne imprezy kulturalno-rekreacyjne, spośród których największe to: *Małopolski Piknik Lotniczy*, którego inicjatorem i wykonawcą jest Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie i organizowany przez Muzeum Okręgowe w Tarnowie *Turniej Rycerski „O złoty warkocz Tartłówny”*.

Na szczególną uwagę zasługuje udział muzeów w organizowanej po raz trzeci w Krakowie *Nocy Muzeów*, które na tę okazję udostępniły obiekty dotąd nie eksponowane, a także przygotowały specjalne wystawy i imprezy, w projekcie edukacyjno-promocyjnym *Muzeobranie* (zorganizowanym przez Małopolski Instytut Kultury a obejmującym muzea województwa małopolskiego) oraz w *Dniu Otwartych Drzwi Muzeów Krakowskich*.

Ofertę muzeów uzupełniają galerie sztuki, jako instytucje zajmujące się wystawiennictwem. W 2006 roku w województwie małopolskim działało 66 galerii, czego 54,5% stanowiły galerie sektora prywatnego, a 45,5% galerie sektora publicznego. Liczba zwiedzających w porównaniu z rokiem 2005 zmniejszyła się o 6,9%, tj. z 452,0 tys. do 420,6 tys. Około 2/3 wszystkich galerii posiadało własną stronę internetową. Wystawy krajowe obejrzało 316,1 tys. osób (75,2% ogółu zwiedzających), wystawy zagraniczne w Polsce zwiedziło 61,0 tys. osób (14,5% ogółu), natomiast wystawy międzynarodowe w Polsce 43,5 tys. osób (10,3% zwiedzających).

Galerie w województwie małopolskim zorganizowały 769 wystaw, tj. o 2,5% więcej niż w roku 2005, z czego 737 to wystawy w kraju. Wystawy krajowe stanowiły 82,2% wszystkich wystaw zorganizowanych w Polsce, wystawy zagraniczne – 9,4%, międzynarodowe – 4,3%, a wystawy polskie za granicą – 4,2%. Zbiory własne galerii sektora publicznego stanowiły w 2006 r.: „nowe media” elektroniczne – 46,1%, fotografia 48,0%, malarstwo – 2,5%, grafika – 1,6%, pozostałe – 1,8%. Działalność wydawnicza galerii w 2006 roku obejmowała 1243 tytuły o łącznym nakładzie 207,9 tys. egzemplarzy. Były to: katalogi – 16,2%, foldery – 16,2%, plakaty – 40,3%, inne wydawnictwa – 27,4%.

W 2005 roku zainaugurowała swoją działalność Małopolska Fundacja Muzeum Sztuki Współczesnej w odpowiedzi na zainicjowany przez Ministerstwo Kultury Narodowy Program Kultury *Znaki Czasu*. Samorząd Województwa Małopolskiego postawił przed fundacją zadanie tworzenia kolekcji sztuki najnowszej z myślą o przyszłej kolekcji muzealnej. W latach 2005-2006 pozyskano dzieła wybitnych artystów współczesnych.

Małopolska może poszczycić się dużą ilością oficyn wydawniczych, które wydają ponad 3 000 tytułów książek i prawie 600 tytułów gazet i czasopism rocznie. Krajowy dorobek wydawniczy prezentowany jest na corocznych, międzynarodowych *Targach Książki w Krakowie*.

Większość oficyn wydawniczych stanowią wydawnictwa prywatne oraz kościelne i zakonne. W Krakowie działają wydawnictwa o wieloletnich tradycjach jak: Wydawnictwo Literackie, Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak”, Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Oddział Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, oddziały Państwowego Wydawnictwa Naukowego i Wydawnictwa Prasowego oraz nowe oficyny wydawnicze.

Na rynku wydawniczym książek obserwuje się od 1990 r. stałą tendencję wzrostu liczby wydawanych tytułów, przy jednoczesnym stałym ograniczaniu ich nakładów. Pod względem liczby tytułów książek i broszur wydawanych przez wydawców – wg informacji Głównego Urzędu Statystycznego (Wyd. GUS, *Kultura 2005*, Warszawa 2006) – najbardziej aktywne w Polsce (ponad 1000 wydawanych tytułów wydawnictw nieperiodycznych) są województwa: mazowieckie – 8592 tytuły, małopolskie – 3017 tytułów, śląskie – 1356 i wielkopolskie – 1195 tytułów, przy czym liczba tytułów wydanych książek i broszur przez oficyny wydawnicze tylko w trzech miastach – w Warszawie, Krakowie i Poznaniu – przekroczyła połowę wszystkich wydanych publikacji nieperiodycznych w Polsce i stanowiła 59,2% ogółu wydanych tytułów.

Zwiększyła się liczba wydawanych tytułów czasopism; odnotowano również wzrost ich nakładów globalnych – o 25,5%, przy jednoczesnym wzroście nakładów jednorazowych.

Najwięcej tytułów periodyków w 2005 r. wydawano w województwach: mazowieckim – 2494 tytuły, małopolskim – 616 i śląskim – 608 tytułów, przy czym periodyki wydane tylko w stolicach tych województw: w Warszawie, Krakowie i Katowicach – stanowiły 42,2% wszystkich prasowych tytułów wydanych w Polsce, a udział ich nakładu globalnego wyniósł 75,5% łącznej produkcji wydawniczej periodyków w 2005 r. (w roku poprzednim odpowiednio: 42,0% i 76,7%).

Małopolskie wydawnictwa ugruntowały swą wiodącą w skali kraju pozycję promotora dobrej, współczesnej literatury polskiej. W roku 2006 aż pięć z finałowych siedmiu książek najważniejszej polskiej nagrody literackiej „Nike” wydały krakowskie wydawnictwa: Wydawnictwo Literackie, Znak, a5, Korporacja Halart). Już w pierwszej turze nominacji znalazło się dwanaście małopolskich publikacji.

Na szczególną uwagę zasługują media audiowizualne – radio i telewizja. Wśród polskich koncesjonowanych stacji radiowych około 30 działa w województwie małopolskim, a wśród nich jedna z największych polskich stacji komercyjnych – Radio RMF FM, katolickie Radio Plus, Radio Echo – radio Beskidów i Tatr, Radio Alex – rozgłośnia radiowa na Podhalu, Radio Alfa. Najstarszą stacją radiową w kraju jest Radio Kraków „Małopolska” S.A. (w dniu 15 lutego 1927 r. zainaugurowana została [http://www.radiokrakow.pl/www/Www_rk2.nsf/Bitmaps/zdjecia/\\$FILE/RK_01.JPG](http://www.radiokrakow.pl/www/Www_rk2.nsf/Bitmaps/zdjecia/$FILE/RK_01.JPG) antenowa działalność krakowskiej rozgłośni).

W województwie małopolskim działają dwie stacje telewizyjne: Ośrodek Regionalny Telewizji Polskiej S.A. oraz TVN Południe. Ponadto liczni operatorzy sieci kablowych, działający zwłaszcza w miastach i dużych osiedlach dostarczają pakiet programów telewizyjnych i radiowych; uruchomili także własne programy o charakterze lokalnym, głównie informacyjno-rozrywkowe.

3. BAZA MATERIALNA

Działalność w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzą w województwie małopolskim liczne instytucje i placówki kulturalne. Ilość instytucji i liczba uczestników wydarzeń kulturalnych przez nie organizowanych plasuje go w pierwszej trójce województw w Polsce, zarówno pod względem liczby instytucji kultury, jak i liczby osób, które je odwiedzają. Rok 2006 potwierdził tę znaczącą rolę województwa w dziedzinie kultury, czego odzwierciedleniem jest m.in.:

1 lokata w kraju:

- W Małopolsce znajdowały się 103 muzea i oddziały muzealne, podobnie jak w województwie mazowieckim. Na województwo małopolskie przypadało 30,1% wszystkich zwiedzających w kraju, podczas gdy dla drugiego z kolei województwa mazowieckiego odsetek ten stanowił 15,8%.

- W województwie małopolskim zlokalizowanych było 66 galerii sztuki, tj. 22,5% galerii, w których odbyło się 20,1% wszystkich wystaw w kraju. W województwie łódzkim, które zajmowało 2 lokatę, działało 15,0% galerii, a ich udział w liczbie wystaw w kraju wyniósł 13,7%.

3 lokata w kraju:

- Działo tu 766 bibliotek publicznych i filii bibliotecznych, co stanowi 9,0% wszystkich bibliotek publicznych i filii, natomiast w województwie mazowieckim – 11,7%, a w śląskim – 9,8%. Czytelnicy województwa małopolskiego stanowili 10,0% wszystkich czytelników w kraju, podczas gdy w województwie śląskim odsetek ten wyniósł 14,3%, a w mazowieckim 12,6%.
- Małopolska uplasowała się również za województwem mazowieckim i śląskim pod względem liczby kin stałych (47 kin – 9,3% wszystkich kin w Polsce) oraz liczby widzów na seansach (10,4% wszystkich widzów).

4 lokata w kraju:

- W roku 2006 działalność kulturalną prowadziło 19 teatrów i instytucji muzycznych. Pod względem liczby teatrów i instytucji muzycznych oraz widzów Małopolskę wyprzedziły województwa: mazowieckie, śląskie i dolnośląskie. Teatry i instytucje muzyczne zlokalizowane na terenie województwa małopolskiego stanowiły 10,2% ogółu, a liczba widzów w tych instytucjach – 7,3% wszystkich widzów w kraju.

W 2005 roku w województwie działa także 489 domów i ośrodków kultury oraz klubów i świetlic.

Tabela 52. Instytucje i placówki kultury w województwie małopolskim

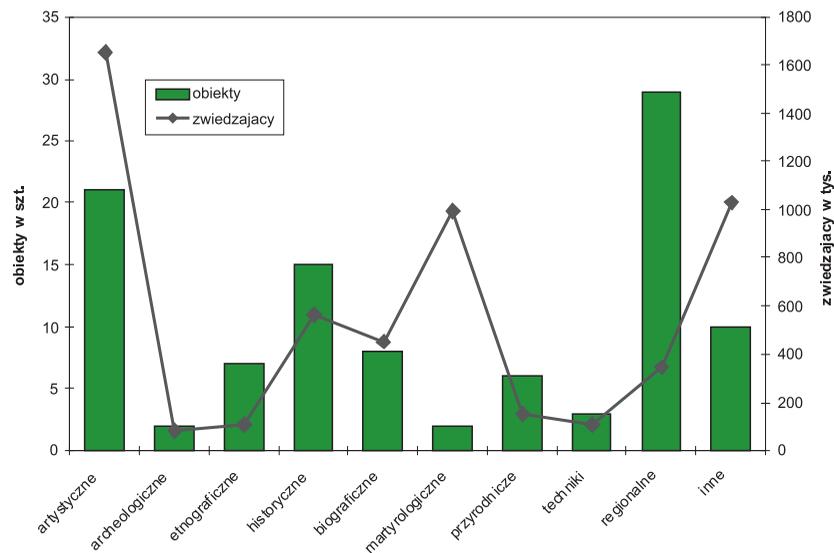
Lp.	Instytucje kultury	1999	2001	2003	2005	2006
1	Muzea wraz z oddziałami muzealnymi	91	107	103	104	103
2	Teatry zawodowe i instytucje muzyczne	21	17	21	20	19
3	Kina	57	58	52	49	47
4	Biblioteki i filii biblioteczne	789	775	773	766	766
5	Domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice	489	463	479	489	brak danych
6	Galerie sztuki	42	75	71	66	66

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

W Małopolsce w 2006 roku działało 19 teatrów i instytucji muzycznych: 12 dramatycznych (w tym 2 lalkowe), 3 muzyczne oraz 1 filharmonia i 3 orkiestry i chóry. Instytucje te dysponowały łącznie 5 144 miejscami na widowni.

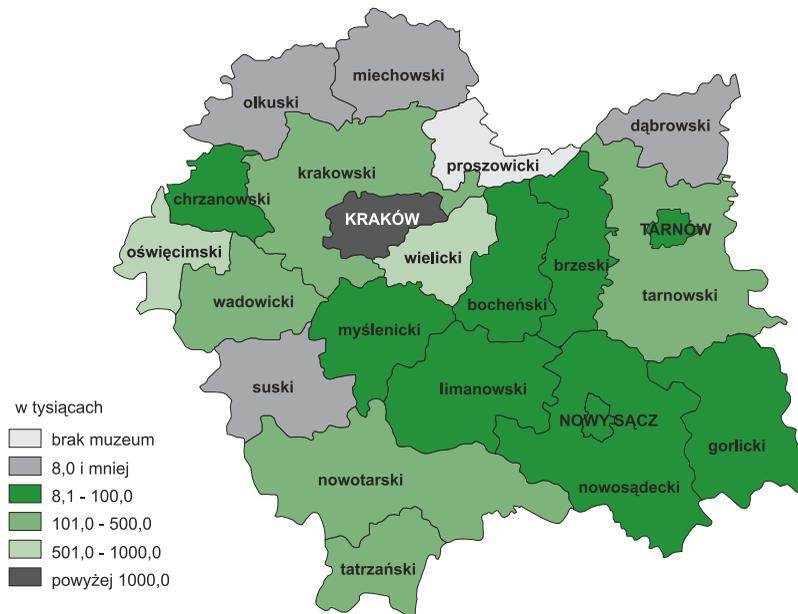
Według stanu na koniec 2006 roku w województwie małopolskim działały 103 muzea i oddziały muzealne. Muzea te posiadają zbiory z różnych dziedzin, m.in.: malarstwa, rzeźby, grafiki, archeologii, etnografii, historii kraju, życia i działalności wybitnych osób, okazy przyrody i techniki. Najliczniejszą grupę stanowiły muzea regionalne (28,2%), artystyczne (20,4%) i historyczne (14,6%). Natomiast najczęściej odwiedzane były muzea artystyczne (30,2% ogółu zwiedzających).

Wykres 43. Muzea i zwiedzający muzea według rodzajów w 2006 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Mapa 9. Zwiedzający muzea według powiatów w 2006 r.

Źródło: Informacja sygnałna Urzędu Statystycznego Krakowie, lipiec 2007 r.

Najbardziej popularną, powszechnie dostępną i najlepiej zorganizowaną formą uczestnictwa ludności w kulturze stanowi sieć bibliotek publicznych. W 2006 roku ilość bibliotek publicznych wraz z filiami nie zmieniła się i wyniosła 766, w tym biblioteki na wsi stanowiły 73,8% wszystkich bibliotek. Księgozbiór bibliotek na koniec 2006 r. wyniósł 10843,1 tys. woluminów i był o 0,6% wyższy niż w roku 2005, natomiast zbiory specjalne uległy niewielkiemu spadkowi o 0,5% w stosunku do roku poprzedniego i wyniosły 228,6 tys. woluminów. Liczba czytelników zmalała o 1,1% w stosunku do roku 2005 i wyniosła 703,1 tys.

Wśród czytelników według wieku wzrost zanotowano w grupach wiekowych: 20-24 lata (o 0,6%), 25-44 lata (o 2,2%), 45-60 lat (o 1,9%) oraz powyżej 60 lat (o 5,7%). W pozostałych grupach wiekowych odnotowano spadki: dzieci do lat 15 (o 4,7%) i młodzież w wieku 16-19 lat (o 3,8%). Spośród czytelników według zajęcia wzrost liczby czytelników miał miejsce w grupie studentów (o 5,4%), pracowników umysłowych (o 3,0%), robotników (o 2,0%), rolników (o 1,8%), natomiast spadek wystąpił w grupie uczniowie (o 4,8%).

Spadki zanotowano także w liczbie wypożyczeń księgozbioru (książek i czasopism) o 3,0% z 12741,1 tys. woluminów w 2005 roku do 12356,2 tys. wol. w 2006 roku. Na 1 czytelnika przypadało średnio 17,6 wol. wypożyczeń księgozbioru (w 2005 r. 17,9 wol.). W miastach wskaźnik ten wyniósł 16,8 wol., a na wsi – 19,3 wol. W 2006 roku w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się powierzchnia pomieszczeń bibliotecznych o 882 m² (do 67338 m²), co wiąże się ze wzrostem liczby miejsc dla korzystających ze zbiorów bibliotecznych. W 2006 r. liczba ta wzrosła o 97 miejsc i wyniosła 8021.

Z roku na rok zwiększa się liczba pracowników bibliotek publicznych. W omawianym okresie wyniosła ona 1460 pracowników, w tym z wykształceniem wyższym bibliotekarskim 492 osoby, tj. o 8,4% więcej niż w 2005 roku. Wykształceniem średnim bibliotekarskim legitymowało się 509 osób. Wzrasta także poziom informatyzacji małopolskich bibliotek. Liczba bibliotek wyposażonych w komputery w 2006 roku wyniosła 454 (tj. więcej o 11,5% niż w roku 2005). Komputerów użytkowanych w bibliotekach w badanym roku było 1719 (wzrost o 22,2% porównując z rokiem poprzednim), w tym 973 dostępne dla czytelników (wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 20,7%).

Tabela 53. Działalność bibliotek publicznych w 2006 r.

POWIATY	Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną	Czytelnicy	Wypożyczenia księgozbioru w woluminach	Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika
		na 1000 mieszkańców		
WOJEWÓDZTWO	4 271	215	3 781	17,6
Powiaty	3 427	186	3 381	18,2
bocheński	2 722	245	3 846	15,7
brzeski	3 009	206	4 758	23,1
chrzanowski	3 371	316	5 535	17,5
dąbrowski	3 256	170	3 501	20,6
gorlicki	3 441	220	4 468	20,3
krakowski	3 967	124	2 309	18,6
limanowski	3 301	184	3 114	16,9
miechowski	3 384	176	2 495	14,2
myślenicki	4 883	156	2 567	16,5
nowosądecki	3 204	178	4 042	22,7
nowotarski	3 196	172	2 563	14,9
olkuski	3 682	215	3 539	16,5
oświęcimski	3 929	224	3 646	16,3
proszowicki	3 344	142	1 735	12,2
suski	2 414	176	3 019	17,1
tańmowski	3 028	169	3 545	21,0
tatrzański	3 835	171	3 331	19,5
wadowicki	3 357	159	2 967	18,6
wielicki	5 297	175	3 023	17,2
Miasta na prawach powiatu	10 524	285	4 745	16,6
Kraków	10 652	287	4 892	17,0
Nowy Sącz	10 561	269	4 419	16,4
Tarnów	9 747	283	4 029	14,2

* – stan na 31 XII

Źródło: Informacja sygnałna Urzędu Statystycznego Krakowie, lipiec 2007 r.

W województwie małopolskim działały także placówki informacyjno-biblioteczne (wg danych Urzędu Statystycznego Krakowie, lipiec 2006 – w 2005 r. działało 393 placówek). Wśród nich 61% stanowiły biblioteki naukowe, 24% biblioteki fachowe, 7% biblioteki pedagogiczne, 4% ośrodki informacji naukowo-technicznej (INTE), 3% biblioteki fachowo-beletrystyczne, a biblioteki towarzystw naukowych - 1%. Liczba czytelników we wszystkich placówkach informacyjno-bibliotecznych łącznie wyniosła 434,4 tys., z czego najwięcej czytelników było w bibliotekach naukowych (86,5%) i pedagogicznych (9,3%). Wśród czytelników tych bibliotek największą grupę tworzyli studenci, uczniowie, pracownicy naukowcy i nauczyciele. Czytelnicy wypożyczyli na zewnątrz łącznie 3240,8 tys. woluminów księgozbioru, w tym 3060,5 tys. książek. Łączna liczba miejsc dla czytelników wyniosła 6530.

Bazę do działalności w zakresie edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży oraz organizowania czynnego uczestnictwa w kulturze stanowią domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice, których w 2005 roku było 489 (brak danych za rok 2006). Wśród tych instytucji 136 to domy kultury, 142 – ośrodki kultury, 68 – kluby i 143 – świetlice. Na wsi znajdowało się 65% wszystkich placówek, a w miastach 35%. Corocznie odbywa się w tych placówkach około 25 tys. imprez. W placówkach tych działa ponad 2 tys. zespołów artystycznych z blisko 35 tys. członków, około 1600 kół i klubów zainteresowań (m.in. plastycznych, komputerowych, fotograficznych) z 29,5 tys. członków.

W województwie małopolskim w 2006 roku działało 47 kin. Wśród nich było 35 kin z jedną salą projekcyjną, 6 kin z 2 salami projekcyjnymi, 2 kina z liczbą sal od 3 do 5 oraz 4 kina z liczbą sal wynoszącą 8 i więcej. Łącznie kina te dysponowały 22,2 tys. miejsc na widowni.

W 2006 roku w 97 salach wyświetlonych zostało 121,8 tys. seansów i było to o 11,1% więcej niż w 2005 roku. Liczba widzów wyniosła 3375,5 tys. i w porównaniu z 2005 rokiem wzrosła o 32,9%. Przeciętnie na 1 seans przypadało 28 widzów, tj. o 5 osób więcej niż rok wcześniej.

Ważną rolę w rozwoju kultury pełni szkolnictwo artystyczne, które przygotowuje zarówno przyszłych twórców i odtwórców kultury, jak i kadrę pedagogiczną – nauczycieli i instruktorów szkolnych przedmiotów artystycznych i zajęć edukacji kulturalnej. W województwie małopolskim działa 21 szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe, 3 policealne szkoły artystyczne oraz 28 szkół artystycznych nie dających uprawnień zawodowych.

Tabela 54. Dostępność wybranych form kultury w latach 1999-2006

Instytucje kultury	1999	2001	2003	2005	2006
Teatry i instytucje muzyczne przedstawienia i koncerty *	4548	3946	3909	4 072	3 913
Kina – seanse filmowe	38 069	58073	93 084	109 670	121 830
Muzea – wystawy **	389	433	446.	465	428
Biblioteki publiczne księgozbiór w woluminach (w tys.)	10 705,7	10 602,5	10 595,2	10 780,3	10 843,1

* Według siedziby

** wystawy własne w kraju oraz obce krajowe i z zagranicy

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Tabela 55. Uczestnictwo w wybranych formach kultury w latach 1999 - 2006

Instytucje kultury	1999	2001	2003	2005	2006
	w tysiącach				
Teatry i instytucje muzyczne - widzowie i słuchacze*	739,2	677,5	715,8	717,6	704,2
Kina - widzowie	2 592,9	2 408,3	2 559,0	2 539,5	3 375,5
Muzea zwiedzający	3 574,4	3 665,5	4 650,2	5 644,4	5 481,5
- wypożyczenia księgozbioru	12 507,1	12832,7	13 338,4	12 741,1	12 356,2
- czytelnicy	627,9	667,5	708,9	710,6	703,1

* według siedziby

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

4. DZIEDZICTWO KULTUROWE

Małopolska, na tle polskich regionów, wyróżnia się swoim bogactwem naturalnym i kulturowym, a jej dziedzictwo kultury materialnej jest powszechnie uznawane w całej Europie.

Ewidencja zabytków znajdujących się na terenie województwa małopolskiego (na podstawie szacunkowych danych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Krakowie) obejmuje około 50 tys. obiektów. Obecnie wśród polskich obiektów (zespołów) wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO na terenie województwa małopolskiego znajduje się: Kopalnia Soli w Wieliczce; Historyczny zespół urbanistyczno-architektoniczny miasta Krakowa, obszar byłych obozów zagłady Auschwitz-Birkenau; Zespół klasztorno - pielgrzymkowy OO. Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej oraz cztery unikatowe zabytki architektury drewnianej, kościoły: p.w. św. Michała Archanioła w Binarowej, p.w. św. Michała Archanioła w Dębnie, p.w. św. Leonarda w Lipnicy Murowanej, p.w. śś. Filipa i Jakuba Apostołów w Sękowej.

Województwo małopolskie szczyci się również pięcioma zespołami zabytkowymi, uznanymi przez Prezydenta RP za Pomnik Historii. Są to: miasto Kraków, Kopalnia Soli w Wieliczce i Bochni, Krajobrazowy zespół parku pielgrzymkowego w Kalwarii Zebrzydowskiej i Pole Bitwy pod Raclawicami.

Spośród kilkudziesięciu tysięcy zespołów zabytkowych i obiektów (nieruchomych) do wojewódzkiego rejestru zabytków jest wpisanych 3036 zabytków nieruchomych.

Zadania z zakresu rewaloryzacji obiektów zabytkowych finansowanych jest ze środków publicznych i prywatnych. Jednak prywatne nakłady na ochronę zabytków są bardzo trudne do oszacowania, gdyż żadna z instytucji nie gromadzi takich danych.

Porównawcza analiza wydatków jednostek samorządu terytorialnego w Polsce wskazuje, że na „muzea i konserwację zabytków” samorządy w województwie małopolskim przeznaczają 18% budżetów przeznaczonych na zadania w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, tj. powyżej średniej krajowej, która wynosi 16%.

Najważniejszym źródłem finansowania odnowy zabytków jest Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa, którego wydatki w roku 2006 wyniosły 37,9 mln. zł. i zostały przeznaczone na realizację 103 zadań, dla których przyjęto następującą hierarchię: Wzgórze Wawelskie z Zamkiem Królewskim, Katedrą oraz całokształtem znajdującej się tu zabudowy z fortyfikacjami; historyczne centrum Krakowa w obrębie średniowiecznych fortyfikacji miejskich i dziewiętnastowiecznych Plant; Kazimierz z bogatą tradycją dwóch kultur - chrześcijańskiej i żydowskiej: monumentalne zespoły kościelne i klasztorne, synagogi i cmentarze żydowskie, architektura świecka; tereny pomiędzy Plantami a „drugą obwodnicą”: średniowieczny Kleparz, osiemnastowieczne Podgórze, dawne przedmieścia z Wesołą

i Garbarami, tereny zurbanizowane w dobie autonomii galicyjskiej (1866-1918); zespoły zabudowy sakralnej z różnych epok, monumentalne zespoły budowli użyteczności publicznej i kamienic z XIX/XX w.; najcenniejsze enklawy na obrzeżach miasta, związane z dawnymi układami wiejskimi, relikdami wiejskiego krajobrazu, zespołami rezydencjonalnymi i sakralnymi, zespołami fortecznymi; wybitne założenia i realizacje z XX w.

Z budżetu Województwa Małopolskiego w roku 2006 przeznaczono środki w wysokości 1 mln zł na wsparcie przedsięwzięć z zakresu ochrony zabytków realizowanych przez regionalne instytucje kultury, dla których Województwo Małopolskie pełni funkcję organizatora, w tym: 450 tys. na zabytki instytucji kultury (min. kasztel w Szymbarku, zabytkowe hangary Lotniczego Parku Kulturowego, rewitalizacja Ratusza w Tarnowie, Dwór z Drogini w Nadwiślańskim Parku Etnograficznym w Wygielzowie) oraz 400 tys. zł na obiekty zabytkowe szpitali (Wojewódzkiego Szpitala Dziecięcego im. Św. Ludwika, Ośrodka Rehabilitacji Narządu Ruchu w Krzeszowicach i Krakowskiego Szpitala Specjalistycznego im. Jana Pawła II).

Samorząd Województwa Małopolskiego podejmuje także wieloletnie projekty realizowane w celu ochrony budownictwa drewnianego, rozwoju skansenów; rewitalizacji centrów zabytkowych miast; inicjuje nowatorskie projekty z zakresu ochrony zabytków i ich promocji (np. *Konserwator, Szlak Architektury Drewnianej, Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego, projekt Tarcza*, nagrody w dziedzinie ochrony zabytków i in.).

W roku 2006 Województwo Małopolskie zrealizowało trzecią edycję Programu „Konserwator”, dotyczącego czasowego zatrudnienia - w ramach robót publicznych i prac interwencyjnych - osób długotrwale bezrobotnych przy pracach związanych z zachowaniem i rewitalizacją substancji zabytkowej oraz ochroną krajobrazu kulturowego. Na jego realizację przeznaczono 1 850 tys. zł dla 35 beneficjentów zewnętrznych (gmin, powiatów, organizacji pozarządowych, instytucji użyteczności publicznej) a także dla 11 instytucji kultury, których założycielem jest Województwo Małopolskie. W ramach programu zatrudniono 450 osób bezrobotnych.

Po raz czwarty w roku 2006 przyznana została *Nagroda Województwa Małopolskiego im. Mariana Korneckiego* za wybitne osiągnięcia w dziedzinie ochrony zabytków architektury drewnianej Małopolski oraz ich promocji. Nagrodę otrzymał ks. Kanonik Władysław Janczy - za trzydziestoletnią opiekę nad XV-wiecznym kościołem p.w. św. Michała Archanioła w Dębnie na Podhalu. Wyróżnienie w ramach Nagrody im. Mariana Korneckiego otrzymali: Pani Magdalena Kraszewska, za wysiłki na rzecz utrzymania autentyczności willi w stylu zakopiańskim z 1898 roku; Ksiądz Ryszard Honkisz, za szczególne zaangażowanie w opiekę nad drewnianym kościołem p.w. św. Jakuba Apostoła w Więclawicach.

Po raz trzeci przyznane zostały *Nagrody Województwa Małopolskiego im. Stanisława Witkiewicza* za twórcze zastosowanie tradycji regionalnych w architekturze współczesnej Województwa Małopolskiego. Nagrody przyznano w dwóch kategoriach: budownictwa użyteczności publicznej (w tym budownictwa sakralnego) i budownictwa mieszkalnego, za projekty architektoniczno-budowlane wykorzystujące tradycję architektury regionalnej – oddane do użytku w okresie od roku 2000 do 31 grudnia 2005 r. Na konkurs wpłynęło 14 prac, w tym 7 w kategorii „budownictwo użyteczności publicznej” i 7 w kategorii „budownictwo mieszkaniowe”.

Najważniejszym przedsięwzięciem kulturalnym Województwa Małopolskiego są *Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego*, organizowane od roku 1999. Zostały one pomyślane i są z powodzeniem realizowane jako priorytetowy, stały element integrujący region i promujący jego wspólną spuściznę historyczną, stanowiącą ważną część dziedzictwa narodowego.

W ośmiu edycjach Dni, które odbyły się w latach 1999-2006, udostępniono zwiedzającym 127 obiektów zabytkowych, m.in. klasztory, kościoły, muzea, kompleksy dworskie, pałace, wiekowe ogrody i stare nekropolie, miasteczka z ich charakterystyczną zabudową, zabytki sztuki ludowej i budownictwa. Inicjatywa bezpłatnego udostępnienia obiektów zabytkowych, w tym wielu obiektów na co dzień niedostępnych, spotkała się z dużym zainteresowaniem mieszkańców województwa i turystów, o czym świadczy udział ponad 20 tys. zwiedzających w każdej edycji Dni, a w programie zwiedzania zabytków i przedsięwzięciach towarzyszących w 2006 roku wzięło udział ok. 33 tys. osób.

VIII Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego odbyły się w dniach 20-21 maja 2006 r.; uroczyste spotkanie w ramach Dni odbyło się w dniu 21 maja 2006 r. w Zamku w Korzkwi, gdzie zaprezentowano efekty kompleksowej konserwacji obiektu i zagospodarowania go na cele użytkowe. Odbyło się także podsumowa-

nie i wręczenie nagród dla uczestników konkursów i imprez towarzyszących Małopolskim Dniom Dziedzictwa Kulturowego: trzeciej edycji konkursu historycznego: *Z rodzinnych albumów...Od „Solidarności” do Niepodległości 1980–1989*, przeprowadzonego przez Instytut Pamięci Narodowej; konkursów plastycznych dla dzieci i młodzieży; projektu edukacyjnego *Sekrety zabytków*; konkursu fotograficznego *Skarby Małopolski*.

Organizatorem Małopolskich Dni Dziedzictwa Kulturowego jest Województwo Małopolskie, współpracujące z właścicielami i opiekunami obiektów zabytkowych, samorządami powiatowymi i gminnymi, mediami oraz organizacjami pozarządowymi.

Laureatem kulturalnej Nagrody Wyszehradzkiej za 2006 rok zostało Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie. O przyznaniu nagrody zdecydowali szefowie resortów kultury Czech, Słowacji, Węgier i Polski.

Elementem skutecznej ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Małopolski jest powszechność stosowania wymogów ustawy o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, która nakłada na gminy obowiązek opracowania gminnych programów ochrony zabytków wraz z wprowadzeniem Gminnych Kart Zabytków. Obecnie gminy przygotowują się do wdrożenia zapisów ustawy. W tym miejscu należy zauważyć, że Województwo Małopolskie jak pierwsze w kraju opracowało i przyjęło wojewódzki program opieki nad zabytkami pn. *Wojewódzki Program Ochrony Dziedzictwa i Krajobrazu Kulturowego Małopolski*, oraz obszernie uwzględniło tematykę dziedzictwa i przestrzeni regionalnej w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013 (obszar VII Strategii).

Tabela 56. Finansowanie prac konserwatorskich i innych zadań z zakresu ochrony zabytków w latach 1999-2006

Lp.	Źródło finansowania	Przeznaczenie	1999	2001	2003	2005	2006
1	Budżet Województwa Małopolskiego	Zabytki ruchome	757 000	755 472	828 029	1 102 000	1 000 000
2.	Budżet Wojewody Małopolskiego (Środki będące w dyspozycji Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków)	Zabytki ruchome	664 962	168 577	996 863	840 480	872 966
		Archeologiczne dobra kultury	137 000	218 004	72 730	54 434	56 000
		Zabytki nieruchome	-	-	-	-	58 500
3.	Środki finansowe Ministra właściwego ds. kultury i dziedzictwa narodowego przeznaczone dla województwa małopolskiego *	Zabytki nieruchome, zabytki architektury Skarbu Państwa, obiekty własne resortu, programy resortowe: sakralne drewniane i zabytki romańskie	3 078 450	424 578	767 684	678 491	5 029 995 ²
4.	Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa	Zabytki nieruchome	34 100 000	32 400 300	31 066 076	31 072 076	37 935 686

* Środki finansowe przyznane na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Realizacja 18 zadań w ramach Programu Operacyjnego – Dziedzictwo Kulturowe, Priorytetu 1 – Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych.

Źródło: Urząd Marszałkowski WM, Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ważnym czynnikiem rozwoju bazy materialnej kultury jest pomoc europejskiej wspólnoty. Do 2006 r. blisko 64 mln zł z funduszy ZPORR przeznaczono na inwestycje związane z kulturą. Dzięki tym funduszom współfinansowana jest min. renowacja Zamku Piastowskiego Książąt Oświęcimskich; odrestaurowany został także zespół dworsko-parkowy w Zakopanem Kuźnicach. Dawną świetność odzyskał średniowieczny rynek w Starym Sączu. Dobiega końca budowa nowego gmachu Opery Krakowskiej, która będzie dysponowała najnowocześniejszymi urządzeniami scenicznymi i widownią na 750 miejsc. Unijne środki pozwoliły także na zainstalowanie zabezpieczeń przeciwpożarowych i antywłamaniowych wraz z systemem monitoringu i systemem gaśniczym w 40 drewnianych sakralnych obiektach o najwyższej wartości zabytkowej, znajdujących się na terenie Małopolski. Znaczące środki przeznaczono na odnowę klasztoru OO. Bernardynów w Tyńcu i OO. Kamedułów na Bielanach.

VII. Kultura fizyczna

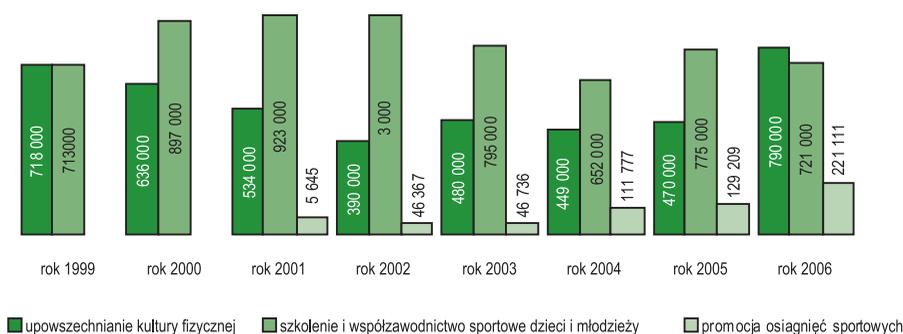
Oprac. Ewa Grydźuk, Małgorzata Madej

1. FINANSOWANIE I ORGANIZACJA KULTURY FIZYCZNEJ

W roku 2006 małopolskie samorządy szczebla gminnego, powiatowego oraz województwo przeznaczyły na kulturę fizyczną środki finansowe w wysokości ok. 185 mln złotych.

Budżet Województwa Małopolskiego wsparł kulturę fizyczną kwotą 1 732 tys. złotych, co stanowi w porównaniu do 2005 roku wzrost o 26%. Zmienia się również parytet środków pomocy finansowej z budżetu. O ile w latach ubiegłych większa część środków przeznaczona była na wsparcie zadań z zakresu współzawodnictwa i szkolenia sportowego dzieci i młodzieży, o tyle od roku 2006 następuje wzrost nakładów na dofinansowanie coraz bardziej wartościowych projektów z zakresu upowszechniania kultury fizycznej, zadania skierowanego do najszerszego grona odbiorców, mieszkańców naszego regionu.

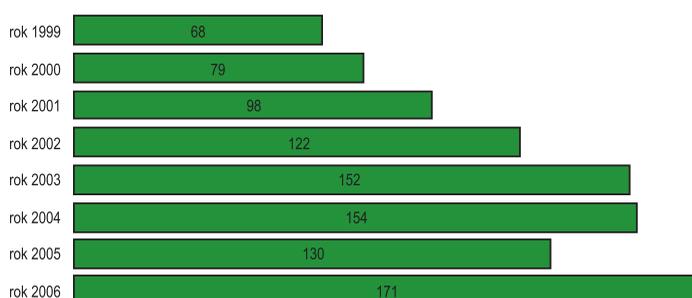
Wykres 44. Wielkość i struktura wsparcia finansowego Województwa Małopolskiego na zadania z zakresu kultury fizycznej

Źródło: opracowanie własne

Zwiększenie nakładów Województwa na rozwój kultury fizycznej jest pochodną wzrostu zainteresowania organizacji pozarządowych aktualnie obowiązującą formą dofinansowania zadań z dziedziny kultury fizycznej tj. otwartym konkursem ofert. Ostatnie lata charakteryzuje dynamiczny wzrost liczby i jakościowy składanych ofert.

Wykres 45. Liczba składanych wniosków o dofinansowanie zadań z zakresu kultury fizycznej

Źródło: opracowanie własne

Na terenie województwa zarejestrowanych było 2 406 stowarzyszeń kultury fizycznej w których w formie zorganizowanej trenuje ponad 160 tys. osób (stan na koniec 2006 r.). Przeprowadzone badania statystyczne wykazały, że ponad 320 tys. mieszkańców naszego regionu, czyli ok. 10% populacji, czynnie zajmuje się kulturą fizyczną.

W roku 2006 Ministerstwa Sportu przyznało Województwu limit środków z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w wysokości 14.612 tys. złotych, w tym na:

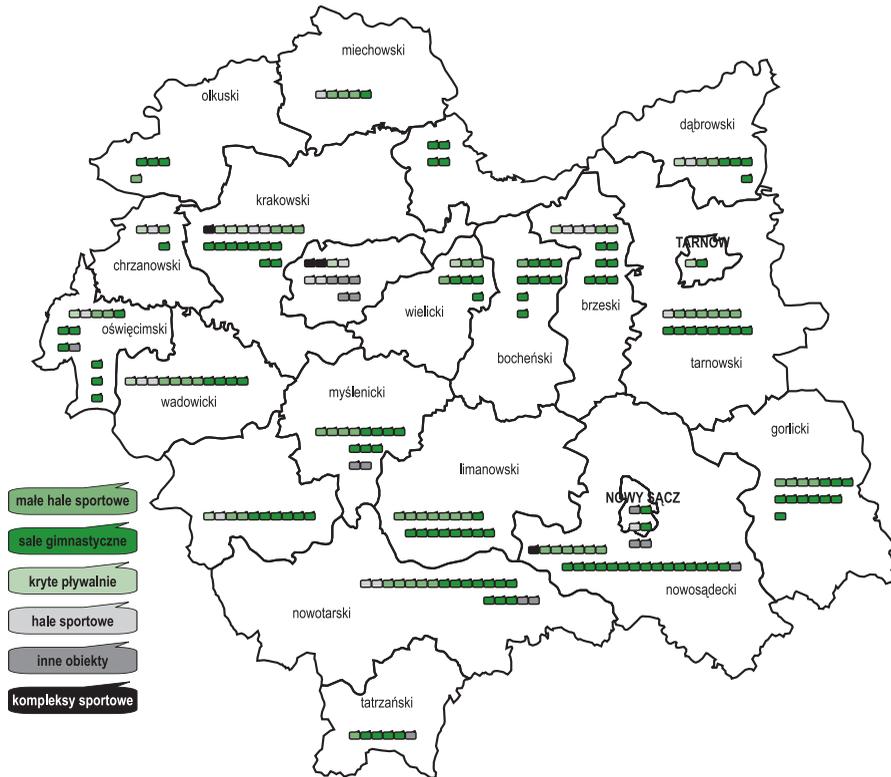
- zadania kontynuowane z lat poprzednich 9 902 tys. złotych,
- zadania nowe 4 710 tys. złotych.

W ramach przyznanej kwoty limitu na zadania nowe Sejmik Województwa Małopolskiego skierował do dofinansowania z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej następujące przedsięwzięcia inwestycyjne:

Lp.	INWESTOR	z a d a n i e
1.	Urząd Gminy w Skale	budowa kompleksu sportowego w Skale
2.	Starostwo Powiatowe w Nowym Sączu	budowa kompleksu sportowego przy Zespole Szkół w Krynicy
3.	Urząd Gminy w Dąbrowie Tarnowskiej	budowa krytej pływalni w Dąbrowie Tarnowskiej
4.	Urząd Miasta Krakowa	modernizacja krytej pływalni KS "KORONA" w Krakowie
5.	Starostwo Powiatowe w Oświęcimiu	budowa hali przy Zespole Szkół w Chełmku
6.	Starostwo Powiatowe w Chrzanowie	budowa hali przy Zespole Szkół w Trzebini
7.	Urząd Miasta i Gminy w Wieliczce	budowa małej hali przy Gimnazjum w Wieliczce
8.	Urząd Gminy w Gródki nad Dunajcem	budowa małej hali przy Zespole Szkół w Gródki nad Dunajcem
9.	Urząd Gminy w Mędrzechowie	budowa małej hali przy Szkole Podstawowej w Mędrzechowie
10.	Urząd Gminy w Tomicach	budowa małej hali przy Gimnazjum w Tomicach
11.	Urząd Gminy w Kłaju	budowa małej hali przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Kłaju
12.	Urząd Miasta i Gminy w Wolbromiu	budowa sali przy Zespole Szkół w Zarzeczcu
13.	Urząd Gminy w Tuchowie	budowa sali przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Siedliskach
14.	Urząd Gminy w Dąbrowie Tarnowskiej	budowa sali przy Szkole Podstawowej w Nieczajnej Górnej
15.	Urząd Gminy w Bochni	budowa sali przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Bogucicach
16.	Urząd Miasta Brzeska	budowa sali przy Szkole Podstawowej w Okocimiu
17.	Starostwo Powiatowe w Zakopanem	budowa sali przy Zespole Szkół w Zakopanem
18.	MKS "CRACOVIA" SSA	budowa boiska piłkarskiego w Krakowie
19.	MKS "CRACOVIA" SSA	modernizacja hali lodowej w Krakowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z gmin województwa małopolskiego

Mapa 10. Inwestycje sportowe dofinansowane ze środków funduszu rozwoju kultury fizycznej w latach 1999-2006

POWIAT	kompleksy	pływalnie	hale	male hale	sale	inne	RAZEM
bocheński	0	0	0	1	9	0	10
brzeski	0	1	3	2	7	0	13
chrzanowski	0	1	1	1	1	0	4
dąbrowski	0	1	1	2	4	0	8
gorlicki	0	0	0	4	10	0	14
krakowski	1	3	2	3	9	0	18
limanowski	0	0	0	7	9	0	16
miechowski	0	0	1	3	1	0	5
myślenicki	0	0	0	4	7	2	13
nowosądecki	1	0	0	6	16	1	24
nowotarski	0	0	2	5	10	2	19
olkuski	0	0	0	1	3	0	4
oświęcimski	0	1	1	2	7	1	12
proszowicki	0	0	0	0	4	0	4
suski	0	1	1	2	6	0	10
tarnowski	0	0	1	6	8	0	15
tatrzański	0	0	0	1	4	1	6
wadowicki	0	1	2	4	4	0	11
wielicki	0	1	0	3	4	0	8
KRAKÓW	2	1	3	0	0	5	11
NOWY SĄCZ	0	0	1	0	2	3	6
TARNÓW	0	1	0	0	1	0	2
OGÓŁEM	4	12	19	57	126	15	233

Tabela 58. Podstawowa baza sportowa województwa małopolskiego wg powiatów

POWIAT	BOISKA DO:						korty tenisowe	OBIEKTY KUBATUROWE					strzelnice	tory	PŁYWAŁNIE						lodowiska	skocznie narciarskie	wyciągi narciarskie	RAZEM			
	stadiony							hale 44 x 24 m	małe hale 36 x 18 m	sale 24 x 12 m	sale mniejsze	urządzenia do sportów wodnych			kryte			otwarte									
		piłki nożnej	koszykówki	piłki ręcznej	piłki siatkowej	uniwersalne									do 25 x 12,5 m	25 x 12,5 m	50 x 20 m	do 25 x 12,5 m	25 x 12,5 m	50 x 20 m							
bocheński	3	33	16	19	17	32	4	1	5	22	25	1	1	0	0	2	0	0	2	1	0	0	1	0	0	1	185
brzeski	5	42	23	18	27	34	7	3	2	13	18	0	5	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	199
chrzanowski	5	31	25	17	27	20	11	2	8	17	27	1	1	0	2	2	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	199
dąbrowski	1	18	17	17	26	16	4	1	1	10	12	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	126
gorlicki	6	28	16	22	28	19	3	1	3	21	38	0	3	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	3	0	3	194
krakowski	7	68	16	12	24	103	4	3	3	31	30	0	4	2	0	2	0	2	1	0	0	0	0	1	0	1	313
limanowski	8	18	25	29	32	34	9	0	8	27	39	0	3	0	1	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	6	243
miechowski	2	24	13	8	18	18	2	0	3	8	2	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	101
myślenicki	4	41	14	13	16	35	9	1	3	24	14	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	7	185
nowosądecki	21	34	18	28	25	67	22	2	7	33	32	0	3	0	7	0	0	2	1	0	1	0	1	0	0	46	349
nowotarski	4	54	21	24	31	66	13	2	12	12	65	1	4	2	2	1	1	0	1	0	5	1	21	0	0	343	
olkuski	2	20	13	12	24	26	6	1	1	16	20	0	0	0	1	4	0	0	1	2	1	0	1	0	0	1	151
oświęcimski	11	53	31	16	37	18	18	1	2	29	31	0	5	0	1	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	257
proszowicki	1	13	1	6	3	23	3	1	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	61
suski	6	22	6	7	8	33	9	2	3	18	16	0	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	142
tarnowski	5	82	22	18	35	58	10	3	6	30	31	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	305
tatrzański	3	9	8	8	6	21	14	0	1	7	14	0	2	1	5	1	0	0	0	0	1	5	96	0	0	202	
wadowicki	10	59	23	19	21	33	8	3	7	19	21	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2	0	0	228	
wielicki	2	39	10	3	10	30	3	1	1	13	38	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	151
KRAKÓW	8	48	31	29	36	18	72	9	17	32	213	5	11	5	8	6	0	2	0	5	2	0	0	0	0	0	557
NOWY SĄCZ	8	14	18	24	21	26	10	1	1	10	34	0	3	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	173
TARNÓW	1	9	18	13	20	17	18	5	3	12	37	0	4	2	2	2	0	0	1	2	1	0	0	0	0	0	167
OGÓŁEM	123	759	385	362	492	747	259	43	97	414	757	9	58	16	30	27	2	10	12	14	14	7	194	4	831		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z gmin województwa małopolskiego

VIII. Bezpieczeństwo publiczne

Oprac. Małgorzata Potocka

1. ZAGROŻENIE PRZESTĘPCZOŚCIĄ

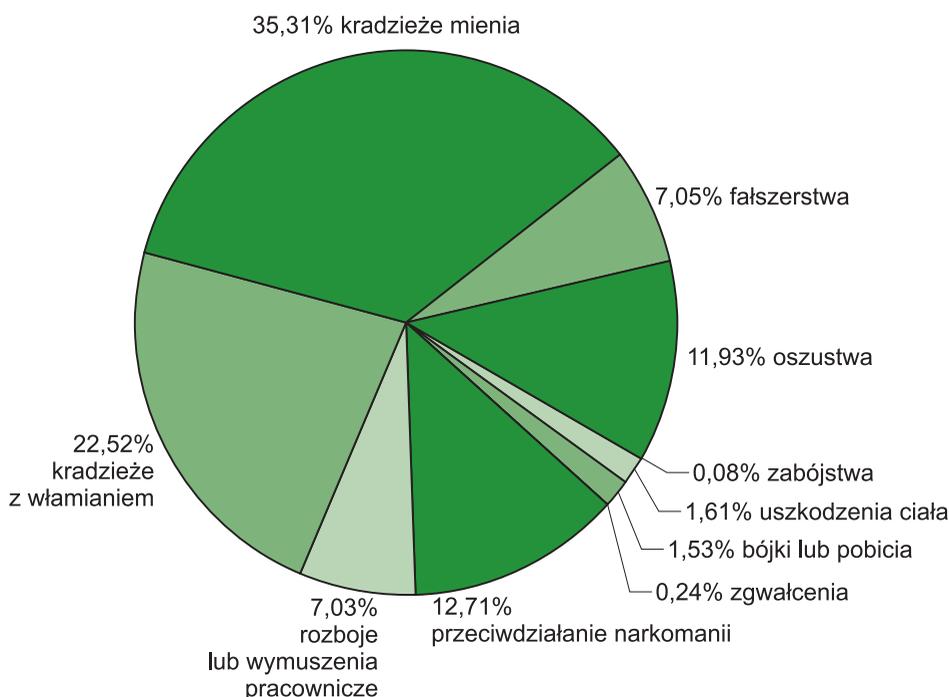
Od stycznia do listopada 2006 r. jednostki policji Województwa Małopolskiego stwierdziły ogółem 95 596 przestępstw, w tym 71 851 przestępstw o charakterze kryminalnym, oraz 10 621 przestępstw o charakterze gospodarczym.

Tabela 59. **Przestępczość kryminalna w Małopolsce w 2006 r.**

Typ przestępstwa:	2005	2006	spadek (-) / wzrost (+) w procentach
zabójstwo	44	44	0
uszkodzenie ciała	1 004	917	-8,6
bójka lub pobicie	1 015	873	-14
zgwałcenia	118	135	+14
z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	9 718	7262	-25,3
rozboje lub wymuszenia rozbójnicze	5 147	4017	-22,0
kradzieże z włamaniem	19 708	12865	-34,7
kradzieże mienia	25 771	20175	-21,7
oszustwa	4 344	4028	-7,3
falszerstwa	5 777	6813	+18,0

Źródło: dane Komendy wojewódzkiej Policji w Krakowie

Wykres 46. **Struktura przedsiębiorczości kryminalnej w roku 2006**

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie

W województwie małopolskim na 100 tysięcy mieszkańców przypadło 2 922,3 przestępstw w porównaniu z 2005 r. nastąpił spadek o 607,6 przestępstw.

W 2006 roku odnotowano znaczący spadek ogólnej ilości przestępstw stwierdzonych o 19 583 w porównaniu do roku 2005 tj o 17%.

Dla społeczeństwa Małopolski najbardziej uciążliwe były: drobna przestępczość pospolita, przede wszystkim kradzieże mienia oraz włamania.

Nieznacznie zwiększyła się liczba zarzutów przeciwko nieletnim z 2 757 na 2 932 tj. o 175 więcej niż w roku 2005. Ogółem zatrzymano 32 121 podejrzanych, z czego przeciwko 28 567 skierowano wnioski o akt oskarżenia.

W województwie małopolskim podregionem cieszącym się najmniejszym wskaźnikiem przestępczości okazuje się podregion nowosądecki – 26 781 stwierdzonych przestępstw, na drugim miejscu plasuje się podregion krakowsko-tarnowski z liczbą 38 733, jak wskazują statystyki, podregion miasta Kraków z liczbą 40 116 prezentuje się jako najbardziej niebezpieczny na tle całego województwa.

W 2006 roku małopolska osiągnęła wskaźnik wykrywalności przestępstw ogółem 58,7%, tj o 5% więcej niż w roku poprzednim, szczególnie przestępstwa o charakterze drogowym cieszyły się najwyższym wskaźnikiem wykrywalności kształtującym się na poziomie 99,1%.

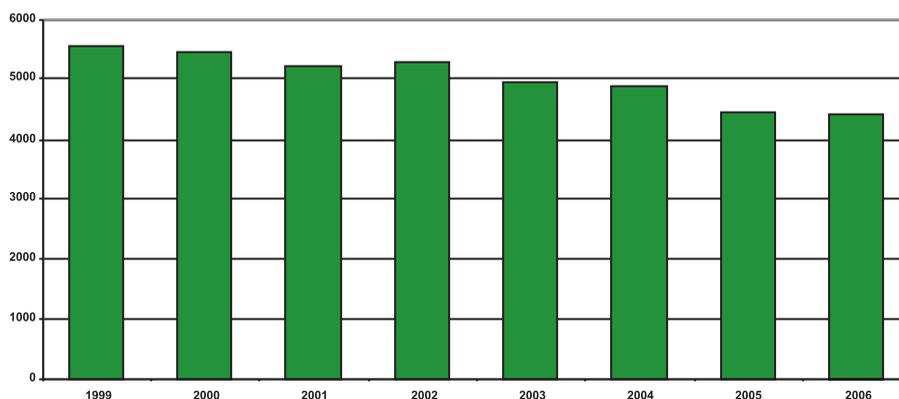
2. BEZPIECZEŃSTWO W RUCHU DROGOWYM

Małopolska Policja podejmuje różnego rodzaju działania zmierzające do poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym, gdyż duża liczba wypadków oraz ich tragiczne skutki stanowią poważny problem społeczny i ekonomiczny całego regionu. Przyjęte w 2006 roku założenia skutkowały spadkiem ilości wypadków drogowych o 10 tj. 0,2%, spadkiem liczby ofiar śmiertelnych o 29 tj. 8,7% oraz kolizji drogowych o 459 tj. 1,5%.

W 2006 roku na terenie województwa małopolskiego odnotowano 4 428 wypadków drogowych (2005 r. – 4 438) w tym 29 606 kolizji (2005 r. – 30 065), w których śmierć poniosło 305 (2005 r. – 334). Porównując materiały z 2006 roku z wynikami z ubiegłego należy zauważyć, że zwiększyła się liczba osób rannych w wypadkach o 76 tj. 1,4%.

Optymistycznie kształtują się statystyki z ostatnich 8 lat, które wskazują na regularny spadek ilości wypadków na małopolskich drogach.

Wykres 47. Liczba wypadków drogowych w Małopolsce w latach 1999-2006

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie.

Stan zagrożenia w poszczególnych powiatach na terenie województwa małopolskiego, wskazuje, że najbardziej zagrożonym rejonem jest miasto Kraków, 31,9% wszystkich wypadków miało miejsce właśnie na jego terenie. W porównaniu do roku ubiegłego stan ten nieznacznie się zwiększył o około 1,0%.

Tabela 60. Wypadki drogowe w poszczególnych powiatach w 2006 r.

Powiat	Wypadki		Wzrost/spadek	
	2005	2006	w liczbach bezwzględnych	w %
miasto Kraków	1375	1414	39	2,8
powiat krakowski	429	446	16	4,0
powiat sądecki*	434	391	-43	-9,9
powiat tarnowski*	279	263	-16	-5,7
powiat myślenicki	222	260	38	17,1
powiat brzeski	134	187	53	39,6
powiat chrzanowski	189	173	-16	-8,5
powiat wielicki	166	159	-7	-4,2
powiat bocheński	140	137	-3	-2,1
powiat limanowski	119	131	12	10,1
powiat oświęcimski	125	110	-15	-12,0
powiat nowotarski	87	107	20	23,0
powiat wadowicki	106	104	-2	-1,9
powiat tatrzański	127	102	-25	-19,7
powiat olkuski	120	88	-32	-26,7
powiat proszowicki	80	84	4	5,0
powiat gorlicki	97	74	-23	-23,7
powiat suski	90	69	-21	-23,3
powiat dąbrowski	62	56	-6	-9,7
powiat miechowski	57	53	-4	-7,0
województwo małopolskie	4438	4428	-10	-0,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie

W 2006 roku województwo małopolskie plasuje się na 5 pozycji w kraju z liczbą 4428 wypadków drogowych. W tej niechlubnej czołówce prowadzi województwo mazowieckie, gdzie odnotowano najwięcej, bo aż 6677 wypadków, zaraz za nim znajduje się województwo śląskie 6174 zdarzeń na drodze.

Niezmiennie od wielu lat najczęstszą przyczyną wypadków drogowych jest nadmierna prędkość. W 2006 roku w województwie małopolskim poprzez niedostosowanie prędkości do panujących warunków w 983 wypadkach zginęło 79 osób. Kolejnym czynnikiem jest nieudzielenie pierwszeństwa przejazdu – 800 wypadków, w których 20 osób zginęło. Niezachowanie odległości między pojazdami – 276 wypadków. Nieprawidłowe wyprzedzanie – 195 wypadków, w których 16 osób straciło życie. Nieudzielenie pierwszeństwa pieszemu – 194 wypadki, 8 osób zginęło. Nieprawidłowe przejeżdżanie przejść dla pieszych - 113 wypadków, 5 osób zginęło. Jazda po niewłaściwej stronie drogi – 115 wypadków, w których 4 osoby zginęły.

Zdecydowana większość wypadków drogowych (81,1%) wydarzyła się na terenie zabudowanym. 51% wypadków miała miejsce na prostym odcinku drogi, w których śmierć poniosło 56,1% wszystkich zabitych. Jednym z najczęściej występujących rodzajów wypadków (32,1% ogółu) było potrącenie pieszego.

W 2006 roku udział nietrzeźwych kierowców w zdarzeniach drogowych zmniejszył się o 15,5%. Kierowcy prowadzący pojazdy pod wpływem alkoholu spowodowali 277 wypadków drogowych i 831 kolizji, w wypadkach zginęło 21 osób a 410 zostało rannych. Nastąpił, zatem (w porównaniu z rokiem 2005) spadek wypadków drogowych o 82, tj. 22,8%, spadek zabitych o 2, tj. 8,7%, spadek rannych o 97, tj. 19,1%, spadek kolizji o 121, tj. 12,7%. Przy ogólnym spadku ilości zdarzeń z udziałem nietrzeźwych kierowców nastąpił równoczesny wzrost ujawnień kierowców będących pod wpływem alkoholu z 10592 w 2005 roku do 12787 w roku 2006 tj. więcej o 20,7%.

Najwięcej wypadków drogowych z udziałem ofiar śmiertelnych odnotowano w 2006 roku w Małopolsce na drogach powiatowych i gminnych (145 zabitych) na drogach krajowych (106 zabitych), natomiast na drogach wojewódzkich zginęło 54 osoby.

3. DZIAŁALNOŚĆ STRAŻY MIEJSKIEJ

Jednym z najważniejszych partnerów Policji, działającym na rzecz poprawy stanu porządku i bezpieczeństwa w regionie jest Straż Miejska. Na terenie województwa małopolskiego funkcjonuje 25 jednostek Straży Miejskiej, analizą ich działalności w regionie zostaną objęte miasta na prawach powiatu.

W **Krakowie** sprawą priorytetową w 2006 roku stało się ujawnianie tych wykroczeń, które były najbardziej uciążliwe dla mieszkańców – czynów godzących w porządek i spokój publiczny, mienie, urządzenia użyteczności publicznej. Jak wynika z raportu działalności Straży Miejskiej Miasta Krakowa w roku 2006, funkcjonariusze Straży ujęli na miejscu zdarzenia, bądź po bezpośrednim pościgu 374 sprawców przestępstw.

Krakowska Straż Miejska w 2006 roku podejmowała kilka akcji w tym „Zero tolerancji dla alkoholu”, w ciągu trzech miesięcy od czerwca do sierpnia strażnicy podjęli 6 082 interwencje w stosunku do osób spożywających alkohol w miejscach niedozwolonych, z czego 4 467 zakończyło się nałożeniem na sprawcę mandatów karnych.

W 2006 roku strażnicy ujawnili 2 803 wykroczeń polegających na zakłóceniach spokoju i porządku w miejscach publicznych. Przez cały 2006 rok strażnicy podejmowali interwencje w stosunku do osób handlujących w miejscach do tego nieprzeznaczonych. Ujawniono 1 790 tego typu wykroczeń. W ramach ogólnopolskiej kampanii „Integracja” zorganizowanej z inicjatywy Stowarzyszenia Przyjaciół Integracji, prowadzone były intensywne działania mające na celu kontrolę miejsc parkingowych przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych. Strażnicy przeprowadzili 8 982 kontrole takich miejsc, czego rezultatem było ujawnienie 2 016 wykroczeń.

Jednym z ważniejszych zadań ustawowych należących do obowiązków strażników jest zapobieganie wykroczeniom, ich zwalczanie, a także ściganie, karanie za nie i sporządzanie wniosków o ukaranie do sądu. W roku 2006 strażnicy w **Tarnowie** ujawnili 1 1473 wykroczeń z czego: pouczyli 7 280 osób, nałożyli 3 727 mandatów karnych na kwotę 320 910 złotych, sporządzili 466 wniosków o ukaranie do Sądu Grodzkiego, założyli 129 blokad na koła źle zaparkowanych pojazdów, 444 osoby odwieźli do Izby Wytrzeźwień, ujawnili 30 przestępstw, 70 ujętych osób przekazali Policji, w tym 26 sprawców przestępstw.

Na terenie miasta **Nowy Sącz** w roku 2006 Straż Miejska realizowała szereg działań związanych z ochroną czystości, porządku i bezpieczeństwa mieszkańców często współpracując z Komendą Miejską Policji. Najczęściej współdziałanie dotyczyło zabezpieczenia wszelkiego rodzaju imprez masowych, kulturalnych i sportowych. Do podstawowych form współdziałania Straży Miejskiej i Policji w Nowym Sączu należy zaliczyć patrole piesze i zmotoryzowane na terenie miasta. Ogółem wspólnych patroli odbyło się 982, z czego; patroli pieszych i zmotoryzowanych ze służbą prewencji – 512, patroli ze służbą ruchu drogowego – 61, wspólne patrole z udziałem dzielnicowych – 419. W wyniku tych patroli; ujawniono 6 przestępstw, ujęto 8 sprawców przestępstw, zabezpieczono 46 miejsc przestępstw, 109 osób doprowadzono do izby wytrzeźwień, nałożono 291 mandatów karnych przez Straż Miejską. W 2006 roku Strażnicy Miejscy w Nowym Sączu ujawnili 8 881 wykroczeń.

4. OCHRONA PRZECIWOŻAROWA I ZAGROŻENIE POŻAROWE

Na terenie województwa małopolskiego, integralną część bezpieczeństwa wewnętrznego, obejmującą szeroko pojęte ratownictwo, tworzy Krajowy System Ratowniczo – Gaśniczy, na który składają się następujące jednostki:

- Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie,
- Krajowa Baza Sprzętu Specjalistycznego i Środków Gaśniczych nr 6 w Krakowie,
- Wojewódzki Zespół Reagowania Kryzysowego,
- Wydzielone siły i środki z jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej i Ochotniczych Straży Pożarnych, tworzące Małopolską Brygadę Odwodową.

Na poziomach powiatowych, czyli podstawowym szczeblu reagowania na zaistniałe zagrożenia, Krajowy System Ratowniczo - Gaśniczy na koniec 2006 r. tworzyło:

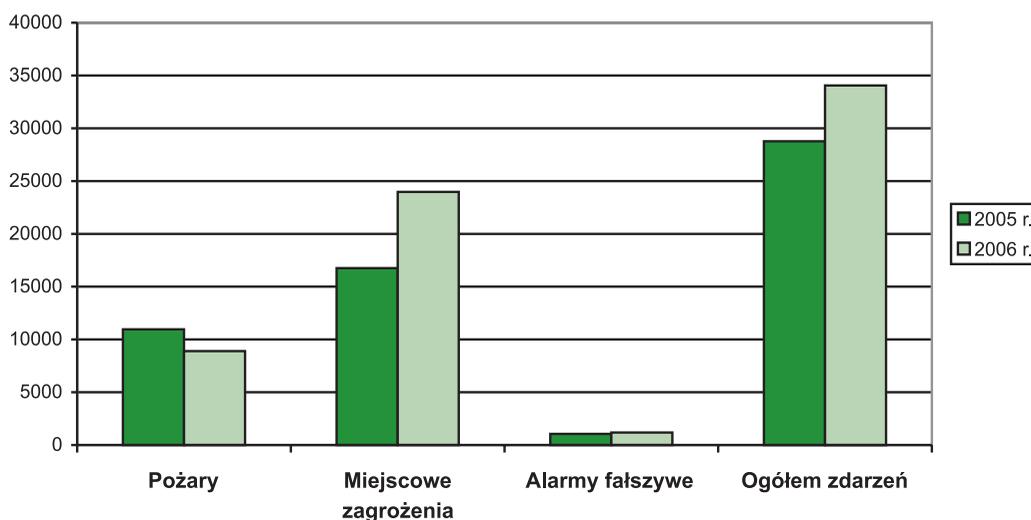
- 19 Komend Powiatowych, w tym 3 Miejskie Państwowej Straży Pożarnej wraz z 33 Jednostkami Ratowniczo – Gaśniczymi i 2 posterunkami JRG,
- 315 Jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych włączonych do KSRG,
- 22 Powiatowe (Miejskie) Zespoły Reagowania Kryzysowego.

W 2006 roku na terenie woj. małopolskiego miało miejsce ogółem 34 055 zdarzeń, w tym 8 896 pożarów, 23 978 miejscowych zagrożeń i 1 181 alarmy fałszywe. Miejscowe zagrożenia stanowiły 71%, pożary 26% a alarmy fałszywe 3% ogółu zdarzeń. W porównaniu do 2005 roku nastąpił wzrost ogólnej liczby zdarzeń o 18,4%. Według rodzaju zdarzenia wzrost odnotowano w ilości miejscowych zagrożeń o 43,1% i w ilości alarmów fałszywych o 12,0%. Spadek odnotowano w ilości pożarów o 18,8%.

Zgodnie z tendencjami wojewódzkimi wzrost ilości zdarzeń odnotowano w większości powiatów. Największy wzrost odnotowano w powiatach: dąbrowskim 64,3%, brzeskim 55%, gorlickim 51%, myślenickim 44,9%, m. Tarnowie i powiecie tarnowskim 43%, natomiast w dwóch powiatach odnotowano spadek ilości zdarzeń: nowotarskim o 10,4% i wadowickim o 0,8%.

Podobnie jak w latach ubiegłych w zdecydowanej większości przypadków zarówno pożarów (93,46%) jak i miejscowych zagrożeń (94,10 %) to zdarzenia małe. Pożary średnie stanowiły 6,43% wszystkich pożarów, pożary duże i bardzo duże stanowiły ok. 0,11%. Wśród miejscowych zagrożeń, zagrożenia lokalne stanowiły zaledwie 5,72% a średnie i duże ok. 0,18%. Nie odnotowano zagrożeń gigantycznych. W grupie alarmów fałszywych zdecydowana większość to alarmy fałszywe w dobrej wierze, które stanowiły 71,91% wszystkich alarmów fałszywych. Spadła ilość alarmów fałszywych z instalacji wykrywania do 10,92%, w roku 2005 była na poziomie 13,85%. Spadła również ilość alarmów fałszywych – złośliwych z 17,17% w 2005 roku do 15,66%.

Wykres 48. Ilość zdarzeń w województwie małopolskim w latach 2005-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie

GOSPODARKA
GOSPODARKA

I. Potencjał gospodarczy

Oprac. Andrzej Binda, Magdalena Ujejska

1. PRODUKT KRAJOWY BRUTTO *

Końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej przedstawia produkt krajowy brutto, który równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez te jednostki powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Dane wartościowe i dynamiki dotyczące produktu krajowego brutto i wartości dodanej brutto według województw i podregionów są opracowywane wyłącznie w cenach bieżących.

W latach 2000-2004 województwo małopolskie zajmowało piątą lokatę (po mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i dolnośląskim) pod względem udziału w generowaniu produktu krajowego brutto, wypracowując w kolejnych latach omawianego okresu około 7,3% krajowej wartości PKB.

Tabela 61. Produkt Krajowy Brutto w latach 2000-2004

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004
	w milionach złotych				
Polska	744622	779205	807859	842120	923248
Małopolska	54461	55305	58536	61493	67308
	rok 2000 = 100				
Polska	100,0	104,6	108,5	113,1	124,0
Małopolska	100,0	101,5	107,5	112,9	123,6

Źródło: GUS

Dynamika przyrostu PKB w województwie jest nieco niższa niż w Polsce. Spowodowane jest to słabą dynamiką przyrostu PKB w mieście Krakowie (121,2% w 2004 r. w stosunku do 2000r.), w którym jednocześnie koncentruje się ok. 42% wartości wytworzonego PKB.

W 2004 roku wartość produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w województwie małopolskim kształtowała się na poziomie 20671 zł, co stanowiło 85,5% średniej dla kraju (11 lokata w rankingu województw – spadek o jedną pozycję w stosunku do roku poprzedniego). W odniesieniu do 2003 roku poziom tego miernika wzrósł o 9,2%, natomiast w stosunku do 2000 roku – o 22,0%.

Tabela 62. Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004
	w złotych				
Polska	19464	20371	21130	22048	24181
Małopolska	16938	17140	18103	18933	20671
Podregiony:					
Krakowsko-tarnowski	13636	14075	14733	15604	16749
Nowosądecki	11312	12326	12580	13319	14086
Miasto Kraków	31038	29619	32206	33193	37473

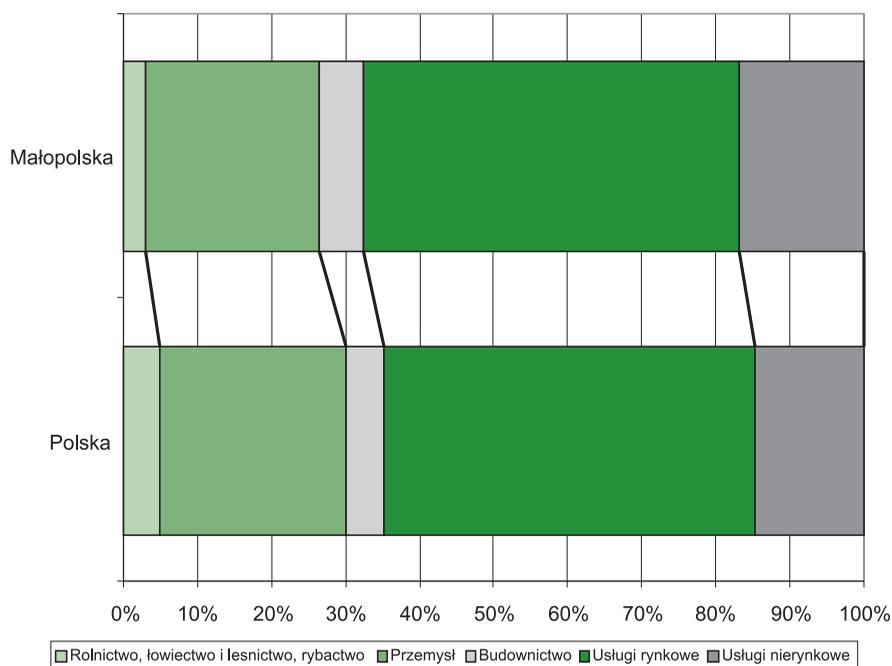
Źródło: GUS

* Na podstawie informacji sygnałnej Nr 6/2007 Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W układzie podregionów najwyższą wartością PKB na mieszkańca może pochwalić się miasto Kraków (3 miejsce w Polsce po Warszawie i Poznaniu).

Struktura wytworzonej wartości dodanej w województwie małopolskim nieco odbiega od średniej krajowej na rzecz usług – zarówno rynkowych jak i nierynkowych. Natomiast pomimo liczebnie olbrzymiego zasobu gospodarstw rolnych, wartość dodana wytworzona przez rolnictwo jest ma zdecydowanie mniejszy udział niż dla reszty Polski.

Wykres 49. Struktura wartości dodanej według rodzajów działalności

Źródło: GUS

2. ROZWÓJ WOJEWÓDZTWA *

Dotychczasowe próby zbadania rozwoju województw opierały się głównie na badaniu zróżnicowania przestrzennego poszczególnych zjawisk społecznych i gospodarczych. Próba uchwycenia zjawiska w sposób syntetyczny przedstawiona przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową opiera się na zarówno na komponencie gospodarczym, jak i społecznym, umożliwiając w ten sposób kompleksowe spojrzenie na całość zagadnień związanych z rozwojem regionu. Sukces rozwojowy dzięki temu nie jest wyłącznie postrzegany w kategoriach wzrostu gospodarczego ze szczególnym uwzględnieniem roli dynamiki PKB na mieszkańca, lecz również jako rozwój infrastruktury technicznej, kapitału ludzkiego, poprawy warunków życia i zmian w funkcjonowaniu samorządów gminnych.

Dla celów badania ustalono 5 grup wskaźników podzielonych na 25 podgrup:

* Na podstawie raportu Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową „Sukces rozwojowy polskich województw”, Gdańsk 2006

Tabela 63. Grupy i podgrupy wskaźników istotnych w ocenie sukcesu rozwojowego województw

Grupy wskaźników dynamiki	Podgrupy wskaźników dynamiki
Gospodarka	Wartość PKB
	Wydajność pracy
	Napływ kapitału zagranicznego
	Struktura gospodarki
	Aktywność zawodowa
	Warunki pracy
	Otoczenie biznesu
Infrastruktura techniczna	Infrastruktura transportu
	Infrastruktura bytowa(komunalna)
	Infrastruktura ochrony środowiska
Kapitał ludzki	Przemiany demograficzne
	Poziom wiedzy
	Zdrowie
	Wykluczenie społeczne
	Poziom przedsiębiorczości
	Poziom aktywności społecznej
	Poziom przestępczości
Warunki życia	Zamożność gospodarstw domowych
	Warunki mieszkaniowe
	Wyposażenie gospodarstw domowych
	Infrastruktura szkolnictwa
	Infrastruktura ochrony zdrowia
	Infrastruktura kultury
Funkcjonowanie samorządów	Infrastruktura bezpieczeństwa powszechnego
	Funkcjonowanie samorządów gminnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu IBnGR

Do każdej z podgrup przypisany został zestaw wskaźników – łącznie 77 wskaźników podstawowych. Pozwoliło to na wiarygodne przypisanie każdemu województwu właściwej mu miary rozwoju, a wtórnie – lokaty w rankingu województw.

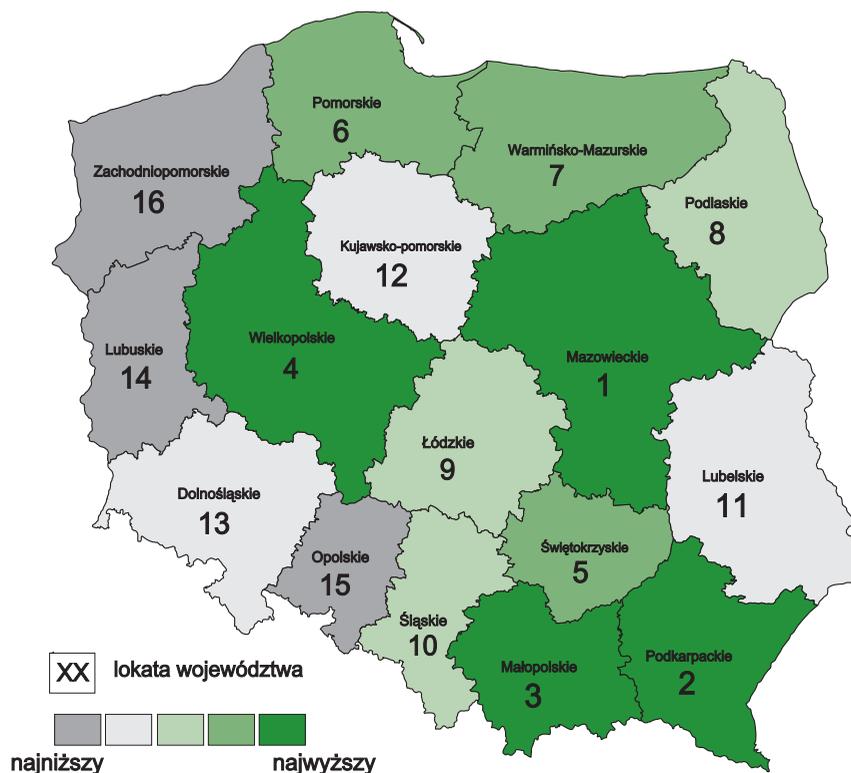
Wysoka dynamika rozwoju gospodarczego oraz kapitału ludzkiego i społecznego pozwoliła na zajęcie przez województwo małopolskie trzeciego miejsca ogółem, po województwie mazowieckim i podkarpackim, a tuż przed wielkopolskim.

Tabela 64. Lokaty województw według grup wskaźników

Województwo	Grupy wskaźników dynamiki				
	gospodarka	infrastruktura techniczna	kapitał ludzki	warunki życia	funkcjonowanie samorządów
dolnośląskie	12	16	11	9	3
kujawsko-pomorskie	10	3	12	16	11
lubelskie	5	8	5	10	14
lubuskie	14	12	8	13	4
łódzkie	11	7	3	11	2
małopolskie	3	10	4	6	9
mazowieckie	1	4	1	3	16
opolskie	15	9	15	5	7
podkarpackie	2	2	10	8	8
podlaskie	6	6	9	7	15
pomorskie	13	15	6	1	5
śląskie	4	13	16	14	1
świętokrzyskie	8	1	2	12	12
warmińsko-mazurskie	9	11	14	2	13
wielkopolskie	7	5	7	4	6
zachodniopomorskie	16	14	13	15	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu IBnGR

Mapa 11. Wskaźnik sukcesu rozwojowego województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IBnGR

W rozwoju gospodarczym zaobserwowano dynamiczne przemiany struktury związane przede wszystkim z rozwojem sektora usług, przyczyniające się do znaczącej poprawy warunków pracy. Bardzo dynamicznie rozwijał się również sektor otoczenia biznesu, który jest jedną z podwalin kształtujących warunki gospodarowania. Czynnikiem sukcesu w zakresie kapitału ludzkiego i społecznego była najszybsza w Polsce poprawa sytuacji zdrowotnej, ponadprzeciętny wzrost poziomu wiedzy, oraz stosunkowo wolny wzrost sfery wykluczenia społecznego. W zakresie poprawy warunków życia i funkcjonowania samorządów dynamika jedynie nieznacznie przekraczała wartości przeciętne. Powolne zmiany miały natomiast miejsce w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej.

3. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA *

Atrakcyjność inwestycyjna, często rozumiana jako „zdolność skłonienia inwestorów do wyboru regionu jako miejsca lokalizacji inwestycji” została poszerzona o dodatkowe składowe obrazujące kombinacje korzyści możliwych do osiągnięcia w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej na określonym terenie i wynikających ze specyficznych cech tego obszaru. Tereny posiadające optymalną kombinację czynników lokalizacyjnych stają się przez to atrakcyjne inwestycyjnie, gdyż pozwalają na ograniczenie nakładów inwestycyjnych i bieżących kosztów działalności, przy jednoczesnej redukcji ryzyka inwestycyjnego i maksymalizacji zysków.

Każdy rodzaj działalności gospodarczej determinuje własny zestaw czynników generujących konkretne potrzeby. Przedmiotem analizy jest działalność przemysłowa, usługowa i zaawansowana technologicznie.

Dla potrzeb badania wykorzystano łącznie około 100 zmiennych, pochodzących głównie z badań statystycznych statystyki publicznej, pogrupowanych według czynników:

- dostępność transportowa,
- koszty pracy,
- wielkość i jakość zasobów pracy,
- chłonność rynku zbytu,
- poziom rozwoju infrastruktury gospodarczej
- poziom rozwoju infrastruktury społecznej
- poziom rozwoju gospodarczego,
- stopień ochrony i stan środowiska przyrodniczego,
- poziom bezpieczeństwa powszechnego,
- aktywność regionów wobec inwestorów.

Syntetyczny wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej województw plasuje w czołówce (klasa A) trzy województwa: śląskie, mazowieckie i małopolskie. Wysoką lokatę województwo małopolskie zawdzięcza:

- dużym zasobom pracy o wysokiej jakości
- dynamicznie rozwijającemu się sektorowi usług
- dogodnemu systemowi połączeń komunikacyjnych
- rozwiniętej infrastrukturze gospodarczej

Czynnikiem wpływającym na obniżenie lokaty w rankingu był wysoki stopień ochrony środowiska naturalnego i wypływające stąd ograniczenia, oraz niski poziom bezpieczeństwa.

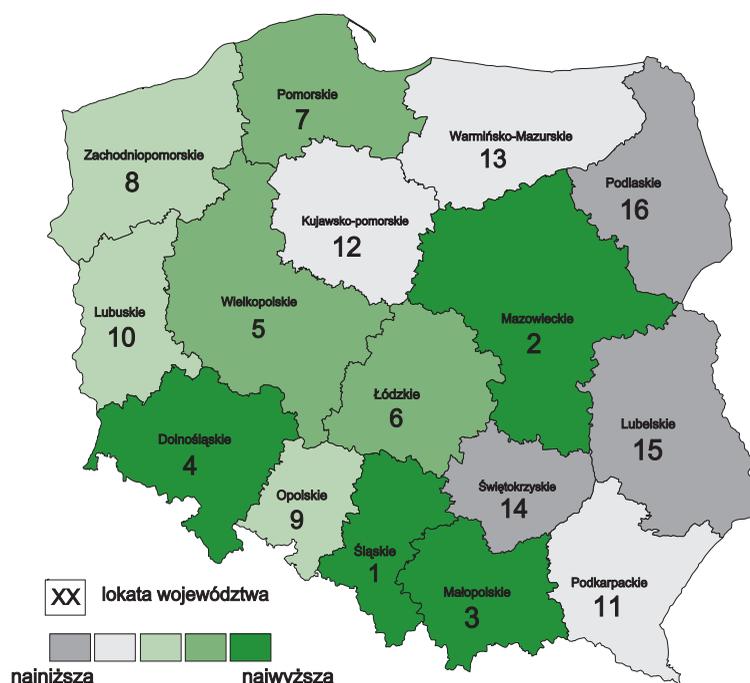
* Na podstawie raportu Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2005”, Gdańsk 2005

Tabela 65. Lokaty województw według grup czynników atrakcyjności inwestycyjnej

Województwo	Dostępność transportowa	Zasoby i koszty pracy	Rynek zbytu	Infrastruktura gospodarcza	Infrastruktura społeczna	Poziom bezpieczeństwa powszechnego	Aktywność województw wobec inwestorów
dolnośląskie	4	4	6	2	3	12	2
kujawsko-pomorskie	9	6	15	13	8	9	16
lubelskie	15	14	10	15	16	2	15
lubuskie	8	11	11	10	15	8	5
łódzkie	7	3	7	11	7	10	8
małopolskie	3	2	4	3	1	11	4
mazowieckie	5	13	2	4	4	15	1
opolskie	6	12	9	6	13	5	10
podkarpackie	14	10	13	9	12	1	12
podlaskie	16	15	12	16	14	2	13
pomorskie	12	7	3	5	5	16	9
śląskie	1	1	1	1	2	14	7
świętokrzyskie	11	9	16	14	10	4	14
warmińsko-mazurskie	13	16	14	8	11	6	11
wielkopolskie	2	5	5	7	9	7	3
zachodniopomorskie	10	8	8	12	6	13	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu IBnGR

Mapa 12. Wskaźnik sukcesu rozwojowego województw

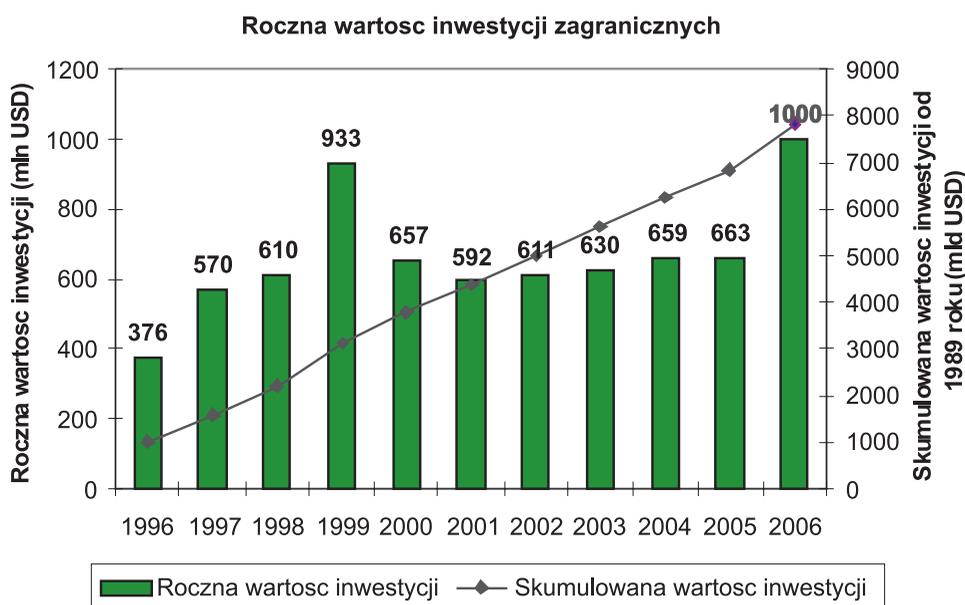

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IBnGR

4. INWESTYCJE ZAGRANICZNE W MAŁOPOLSCE W 2006 R.

Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych zrealizowanych na terenie Województwa Małopolskiego do końca 2006 roku wyniosła blisko 7 840 mln USD. Wielkość inwestycji zagranicznych systematycznie rośnie od 1999 roku. 2006 rok okazał się rekordowy pod względem wartości napływu kapitału zagranicznego, którego wartość szacowana jest na ok. 1 000 mln USD (na podstawie danych Narodowego Banku Polskiego).

Wykres 50. Wartość inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PAIZ oraz publikacji „Inwestycje Zagraniczne w Małopolsce do 2005” pod red. B.Domańskiego, Kraków 2006

W końcu 2006 r. w Województwie Małopolskim zarejestrowanych było 3207 spółek z udziałem kapitału zagranicznego. Tylko w samym 2006 r. powstało 285 nowych podmiotów.

Największą realizowaną w 2006 r. (zakończoną w połowie 2007 r.) inwestycją zagraniczną – nakłady sięgają 450 mln USD – jest budowa nowej walcowni gorącej blach w Mittal Steel Poland oddział w Krakowie. Obiekt ten jest pierwszym nowym zakładem tego typu w Europie od 15 lat.

Czeska grupa ČEZ za 227 mln USD kupiła od amerykańskiego koncernu PSEG Global udziały w Elektrowni Skawina. Transakcja ta, wraz z przeprowadzonym równocześnie zakupem Elektrociepłowni Elcho w Chorzowie (woj. śląskie), jest największą czeską inwestycją zagraniczną w historii.

Wielkim przedsięwzięciem jest budowa fabryki ciężarówek niemieckiego MAN Nutzfahrzeuge w Niepołomicach, która łącznie ma kosztować około 160 mln USD. Wydatki poniesione przez inwestora do końca 2006 r. wyniosły ponad 70 mln USD. Uruchomienie produkcji planowane jest na jesień 2007 r. Zakład ten będzie pierwszym dużym zakładem produkującym samochody ciężarowe wzniesionym w Polsce po 1989 roku, zatrudnić ma 650 osób. W Niepołomicach w trakcie realizacji jest fabryka karmy dla zwierząt francuskiej firmy Royal Canin o wartości co najmniej 60 mln USD (zakończenie planowane na koniec 2007 r.).

Firma Becker Powłoki Przemysłowe rozpoczęła w 2006 r. proces inwestycyjny w Tarnowie polegający na budowie nowego zakładu produkcyjnego (przedsięwzięcie zakończone w I połowie 2007 r.), w którym docelowo zatrudnienie wyniesie do 150 osób. Wartość inwestycji to około 6 mln USD.

W ostatnim czasie Kraków i jego okolice stały się wiodącą lokalizacją w Polsce dla firm świadczących wyspecjalizowane usługi dla przedsiębiorstw, tzw. *Business Processing Outsourcing* (BPO) oraz

ośrodków badawczo-rozwojowych. O kilkaset osób powiększyło się w 2006 roku zatrudnienie w centrum outsourcingowym Cap Gemini w Krakowie. Amerykański koncern motoryzacyjny Delphi rozwija swoje Centrum Techniczne, w którym zgodnie z umową podpisaną z polskim rządem do końca 2007 roku zatrudnienie wzrośnie do 1 100 osób. W Krakowie rozpoczęły działalność centra finansowo-księgowo i zarządzania kadrami firm Hewitt Associates, Affiliated Computer Services i IBM. Na terenie Krakowskiego oddziału Philip Morris powstało europejskie centrum finansowo-księgowo i zarządzania kadrami, w którym zatrudnienie ma znaleźć około 450 osób. Podobny ośrodek w Zabierzowie realizuje firma Royal Dutch Shell, którego zakończenie planuje się w 2007 r. Centrum to ma zatrudnić 800 osób, wartość inwestycji szacowana jest na co najmniej 8 mln USD.

We wrześniu 2006 roku otwarto Galerię Krakowską, największej z dotychczas realizowanych inwestycji w zakresie obiektów handlowo-rozrywkowo-biurowych na terenie województwa małopolskiego (ponad 300 mln USD). Krakowska firma GD&K Group nabyła od Węglarzy niedokończony biurowiec NOT i wspólnie z partnerem szwajcarskim (Verity Development) zamierza przebudować go w wielofunkcyjny kompleks o powierzchni około 40 tys. m².

Powierzchnia handlowa Krakowa wzbogaciła się w 2006 roku m.in. o nowy hipermarket budowlany francuskiej firmy Leroy Merlin. Inwestor przeznaczył na jego budowę około 9 mln USD i zatrudnił 200 osób.

Na terenie Zielonego Parku Przemysłowego w Wojniczu Jeronimo Martins uruchomił w 2006 roku nowe, duże centrum dystrybucji dla potrzeb sieci sklepów Biedronka. Centrum o powierzchni 22 tys. m² docelowo ma zatrudnić około 300 osób.

II. Rynek pracy

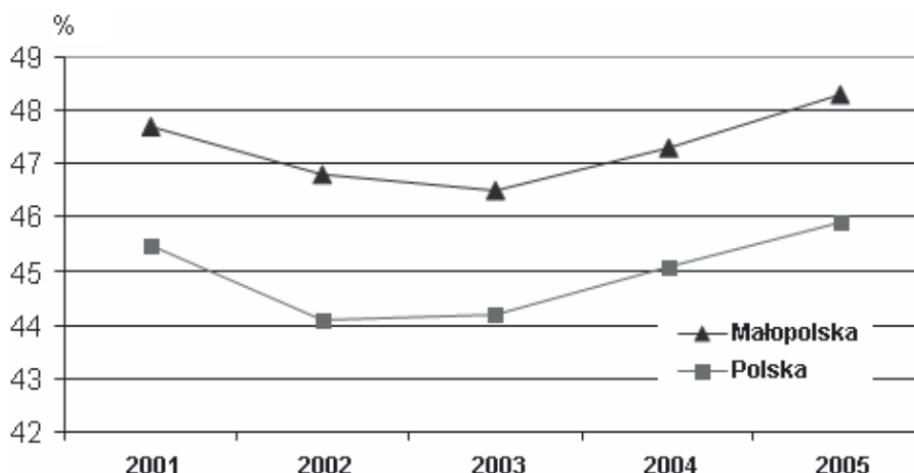
oprac. Agnieszka Słobodzian, Anetta Okońska

1. ZATRUDNIENIE

Liczba osób pracujących (zatrudnionych i samozatrudnionych) w województwie małopolskim w końcu grudnia 2005 wynosiła 1 022,6 tys. W ciągu roku 2005 liczba osób pracujących wzrosła o blisko 11 tys., czyli o wartość wyższą niż w latach 2003 i 2004 łącznie. W ciągu roku 2005 udział pracujących mieszkańców Małopolski wśród pracujących w kraju nie uległ zmianie, wynosząc 8,1%. Sektor prywatny obejmował prawie 3/4 pracujących.

W 2005 r. wskaźnik zatrudnienia (udział osób pracujących w liczbie ludności ogółem w wieku 15 lat i więcej) wyniósł 48,3% i w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano jego wzrost o 1 punkt procentowy (2004 – 47,3%). Wskaźnik zatrudnienia w Małopolsce pozostaje przeciętnie o 2,3 pkt. proc. wyższy niż w kraju (pod koniec 2005 r. wskaźnik ten wyniósł odpowiednio – 45,9%).

Wykres 51. Wskaźnik zatrudnienia w Małopolsce na tle kraju w latach 2001-2005

Źródło: GUS

W 2005 r. zarysowały się następujące tendencje:

- utrzymał się wzrost wskaźnika zatrudnienia mężczyzn,
- podniósł się wskaźnik zatrudnienia kobiet,
- wzrastał wskaźnik zatrudnienia zarówno mieszkańców miast jak i obszarów wiejskich,

Wartości wskaźnika zatrudnienia są znacznie zróżnicowane terytorialnie. Wynika to m.in. z różnej struktury gospodarki poszczególnych powiatów. Generalnie największą wartość wskaźnik zatrudnienia przyjmuje w dużych miastach i w powiatach wiejskich, o niewielkim bezrobociu, położonych w pobliżu miast (powiat proszowski, miechowski), zaś najniższą w powiatach silniej zurbanizowanych (zachodnie powiaty Małopolski – chrzanowski, oświęcimski). Powiaty południowe i wschodnie regionu charakteryzują się względnie wysokim wskaźnikiem zatrudnienia, głównie w wyniku wysokiego zatrudnienia w rolnictwie.

Najwyższy poziom zatrudnienia dotyczy grupy wiekowej 35-44 lata (80,6%), a następnie grup wiekowych 25-34 oraz 45-54 (odpowiednio – 74,8% i 65,1%). Najniższy poziom zatrudnienia występuje zaś wśród osób w wieku 15-24 lata oraz powyżej 55 roku życia. Tylko 1 na 4 mieszkańców Małopolski w wieku 15-24 pracuje zawodowo. Wśród mieszkańców powyżej 55 roku życia tylko 1/5 wykonuje działalność zarobkową. Wzrost poziomu zatrudnienia w Małopolsce dokonał się za sprawą osób w wieku 25-44 lata, czyli osób w tzw. wieku mobilnym.

Wskaźnik zatrudnienia charakteryzuje się silnym zróżnicowaniem ze względu na poziom wykształcenia. Największym poziomem zatrudnienia w Małopolsce charakteryzują się mieszkańcy posiadający wykształcenie wyższe (2005 r. – 77,5%). Najniższy wskaźnik zatrudnienia zaś notuje się dla osób z najniższym, co najwyżej gimnazjalnym (2005 r. – 21%) oraz z wykształceniem ogólnokształcącym (2005 r. – 37,5%).

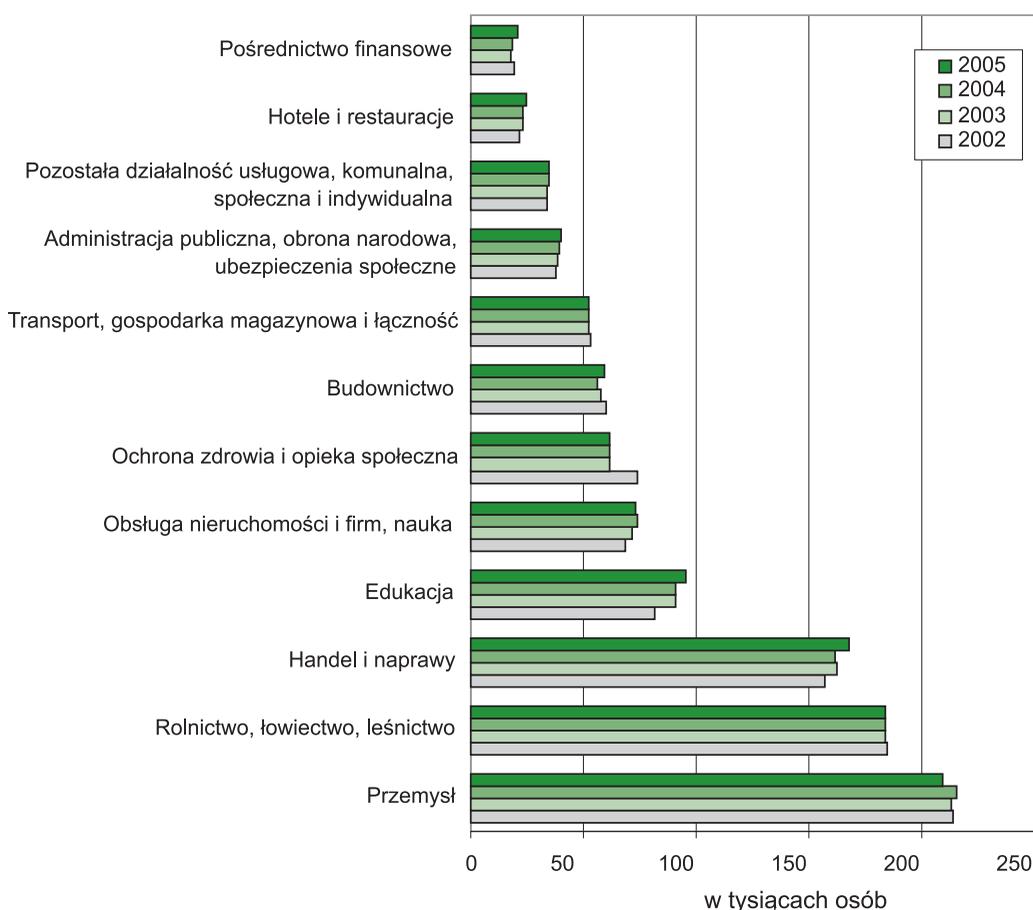
Struktura pracujących według sektorów w Małopolsce różni się od struktury ogólnopolskiej. Wśród pracujących ogółem największą grupę stanowią osoby pracujące w sektorze usługowym (Małopolska – 50,4%, Polska – 55,6%), a dalej w przemyśle (Małopolska – 26,6%, Polska – 27,8%) oraz w rolnictwie (Małopolska – 23,4%, Polska – 16,6%).

Na przestrzeni ostatnich lat w strukturze pracujących dostrzegane są następujące tendencje:

- systematycznie wzrasta udział osób pracujących w usługach;
- nieznacznie spada udział osób pracujących w przemyśle;
- wzrasta udział osób pracujących w budownictwie;
- spada udział osób pracujących w rolnictwie (pomimo wzrostu liczby pracujących w tym sektorze w 2005 r.).

W porównaniu z rokiem 2004, rok 2005 charakteryzował się znacznie większą dynamiką zmian zatrudnienia w ujęciu branżowym. Obniżenie udziału pracujących dotyczyło sekcji: przemysł, obsługa nieruchomości i firm, ochrona zdrowia i opieka społeczna, transport, gospodarka magazynowa i łączność, pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna. Z kolei największy wzrost zatrudnienia nastąpił w sekcjach: edukacja (5,3%); pośrednictwo finansowe (10,8%); budownictwo (5,9%); oraz handel i naprawy (4,0%).

Wykres 52. Pracujący w Małopolsce wg sekcji PKD w latach 2002-2005

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

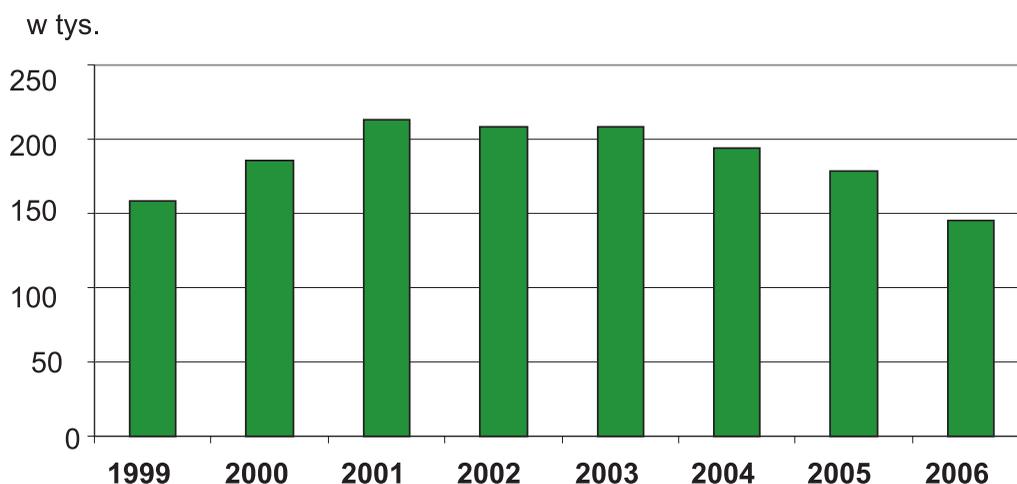
W 2005 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie małopolskim wyniosło 2 177,02 zł, a w Polsce – 2 360,62 zł.^{*} Na tle innych województw Małopolska charakteryzuje się relatywnie niskim poziomem wynagrodzeń. W porównaniu z rokiem poprzednim, w 2005 r. w Małopolsce nastąpił wzrost przeciętnego poziomu wynagrodzeń mieszkańców o 3,8%. Dynamika wzrostu płac w Małopolsce pokrywała się z dynamiką krajową.

Powiaty silniej uprzemysłowione charakteryzują się relatywnie wyższym poziomem wynagrodzeń. Najniższy przeciętny poziom wynagrodzeń występuje w części wschodniej i południowej Małopolski – koncentrując się w powiatach o charakterze rolniczym. Jedynie w Krakowie wynagrodzenia są nieznacznie wyższe od średniej krajowej (103% średniej krajowej).

2. BEZROBOCIE REJESTROWANE

W 2006 r. odnotowano znaczny spadek bezrobocia – o 18,4%. Zmiany te stanowiły kontynuację tendencji obserwowanych od końca 2003 r., przy czym w 2006 r. spadek był zdecydowanie silniejszy niż w 2004 r. i w 2005 r. Na koniec 2006 r. w małopolskich powiatowych urządzeniach pracy zarejestrowanych było 145 261 osób bezrobotnych. Liczba bezrobotnych zmniejszyła się w ciągu roku o 32 806 osób, nieco więcej niż łącznie w 2 poprzednich latach (29 961 osób). W porównaniu z końcem 2003 r. populacja bezrobotnych zmalała już o prawie 1/3. Obecnie bezrobocie kształtuje się na poziomie z końca 1999 r. (wrzesień, październik).

Wykres 53. Zmiany w liczbie bezrobotnych w Małopolsce w latach 1999-2006 – stan na koniec roku

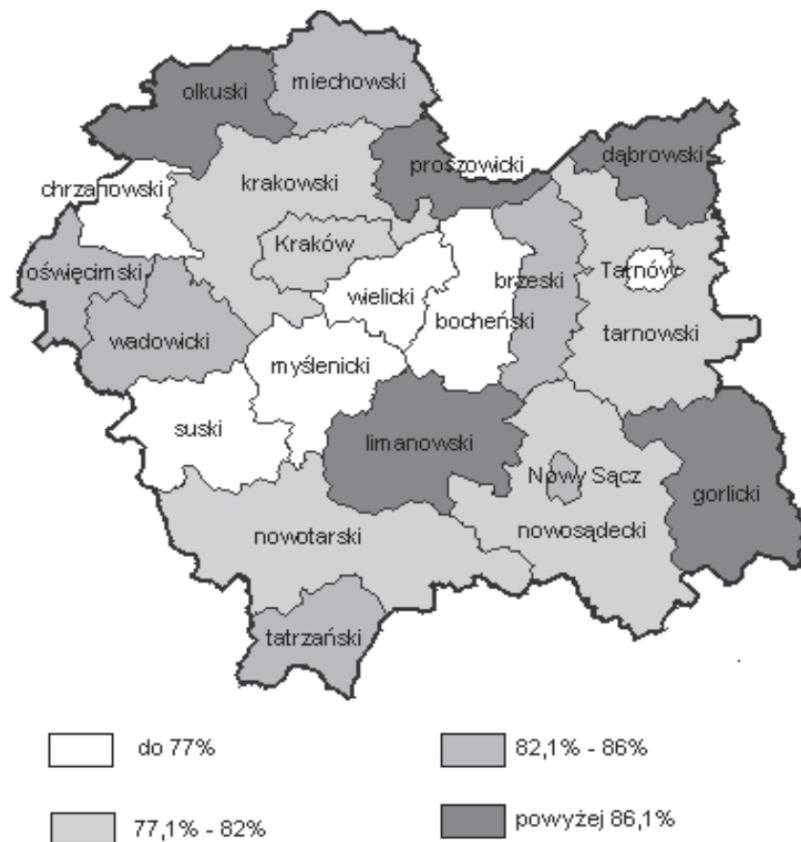

Źródło: opracowanie własne

Spadek bezrobocia dotyczył wszystkich powiatów województwa małopolskiego, z tym, że jego skala była zróżnicowana. Najwyższe zmniejszenia liczby bezrobotnych (prawie 30%) wystąpiły w powiatach suskim, myślenickim i bocheńskim, najmniejsze (7%) – w powiatach: dąbrowskim i gorlickim.

^{*} Dane dotyczą wszystkich zatrudnionych.

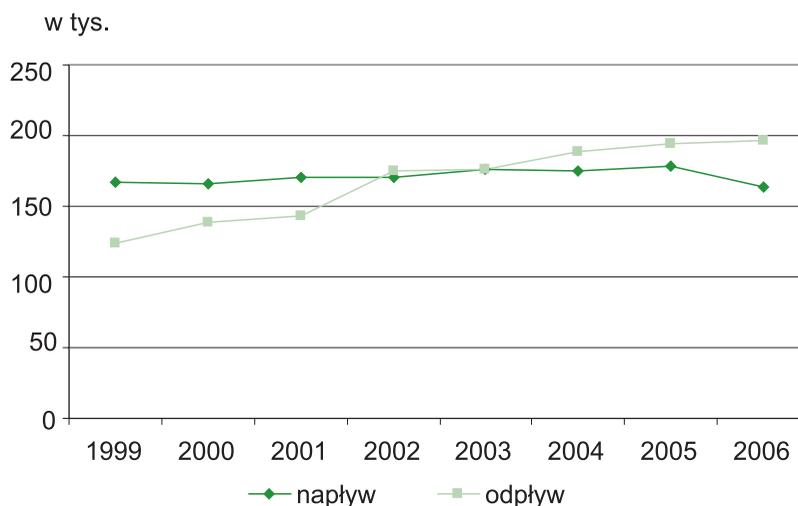
Mapa 13. Dynamika zmian liczby bezrobotnych w powiatach Małopolski w okresie 2005-2006

Źródło: opracowanie własne

W 2006 r. wystąpił znaczny spadek napływu do bezrobocia – o 8,1% (14 534 osoby). Jednocześnie liczba wyrejestrowań, w stosunku do wcześniejszego roku, wzrosła – o 1,4% tj. 2 760 osób.

Wykres 54. Ruch bezrobotnych w Małopolsce w latach 1999-2006

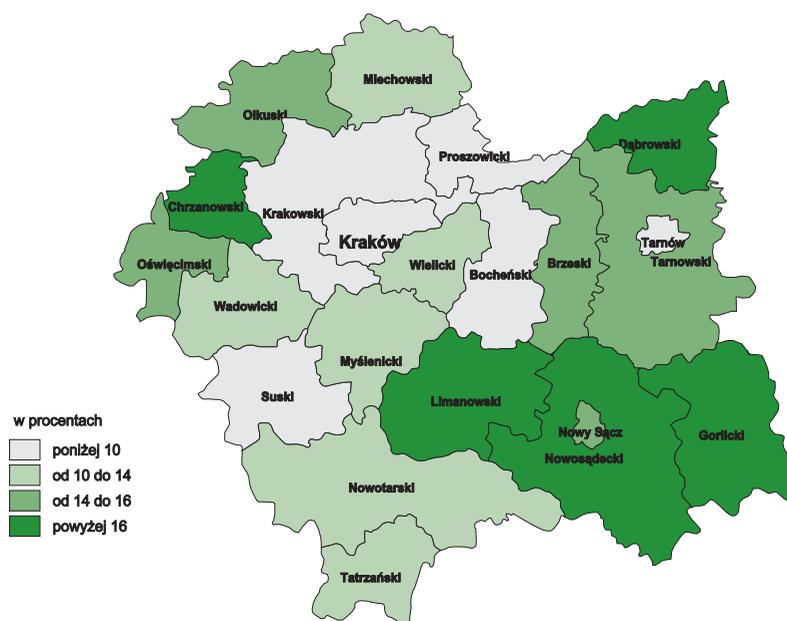

Źródło: opracowanie własne

Stopa bezrobocia

Stopa bezrobocia, podstawowy wskaźnik określający poziom bezrobocia, wynosiła na koniec 2006 r. 11,4% i była najniższą wartością tego wskaźnika w kraju. Stopa bezrobocia dla Polski kształtowała się w tym czasie na poziomie 14,9%. W Małopolsce występuje znaczne zróżnicowanie wysokości stopy bezrobocia. W grudniu 2006 r. wartość najwyższa tego wskaźnika stanowiła prawie czterokrotność wartości najniższej. Od lat najniższy poziom stopy bezrobocia notuje się w Krakowie (5,5% – XII 2006 r.), najwyższy – w powiecie nowosądeckim (21,9% – XII 2006 r.). Relatywnie niskie bezrobocie odnotowano w Tarnowie i powiecie suskim (po 8,7 %) oraz powiatach: krakowskim (9,7%), proszowickim (9,8%), bocheńskim (9,9%), Wysokie bezrobocie notowane jest w powiecie gorlickim (21,1%), limanowskim (19,3%) i dąbrowskim (19,1%).

Mapa 14. Stopa bezrobocia w powiatach Małopolski – stan na koniec 2006 roku

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Informacja sygnałna Nr 5/2007

Struktura bezrobotnych

W kilku ostatnich latach w strukturze bezrobotnych obserwuje się następujące zmiany:

- spada odsetek:
  - bezrobotnych z prawem do zasiłku (za wyjątkiem ostatniego roku)
  - bezrobotnych w wieku do 24 lat
  - bezrobotnych przebywających na bezrobociu 12 – 24 m-cy
  - bezrobotnych zwolnionych z przyczyn zakładu pracy
- stabilizuje się odsetek:
  - zamieszkałych na wsi
  - bezrobotnych przebywających w rejestrze ponad 12 miesięcy
- rośnie odsetek:
  - kobiet - wzrost w ostatnich 3 latach
  - bezrobotnych przebywających na bezrobociu powyżej 24 m-cy
  - bezrobotnych w wieku powyżej 44 lat
  - niepełnosprawnych

Od 3 lat systematycznie rośnie odsetek kobiet w populacji bezrobotnych. Jest to związane z bardziej intensywnym odpływem mężczyzn z rejestrów urzędów pracy. W odniesieniu do końca 2003 r. liczba bezrobotnych mężczyzn spadła o 41,6%, natomiast liczba bezrobotnych kobiet – o 19,4%. W efekcie na koniec 2006 r. kobiety stanowiły już 59,6%, natomiast mężczyźni tylko 40,4% ogółu bezrobotnych w Małopolsce. Generalnie mężczyźni są grupą bardziej mobilną. Statystyki wskazują, że przeważają oni zarówno w napływie, jak i odpływie z rejestrów. Kobiety tymczasem dominują w grupie długotrwale bezrobotnych.

W ciągu ostatnich 7 lat sukcesywnie malał odsetek bezrobotnych w najmłodszej kategorii wiekowej, czyli do 24 lat. Jednocześnie systematycznie zwiększał się udział bezrobotnych w wieku powyżej 44 lat. Oprócz zmian demograficznych i zwiększonych aspiracji edukacyjnych młodzieży, jest to rezultat m.in. prowadzonych od lat, zogniskowanych na młodzieży, działań aktywizacyjnych. Młodzi ludzie ponadto chętniej uczestniczą w organizowanych przez powiatowe urzędy pracy różnych formach aktywizacji zawodowej i są bardziej mobilni niż bezrobotni w starszych grupach wiekowych. Potwierdza to wyższy w ich przypadku udział w napływie i odpływie. W efekcie znacznie niższy odsetek osób w tej kategorii wiekowej pozostaje długotrwale bez pracy. W przypadku osób starszych występuje dokładne odwrócenie tych zależności. Mniejsza liczba takich osób trafia do ewidencji powiatowych urzędów pracy. Jest im natomiast znacznie trudniej ponownie wrócić na rynek pracy. Wskazuje na to wysoki w tej grupie bezrobotnych odsetek osób pozostających bez pracy ponad 24 m-ce. Wg stanu na koniec 2006 r. osoby takie stanowiły prawie połowę grupy bezrobotnych w wieku powyżej 44 lat. Co więcej problem długotrwałego bezrobocia przypadku starszych osób narasta.

W ostatnich latach obserwowano stały wzrost odsetka bezrobotnych z wykształceniem wyższym oraz policealnym i średnim zawodowym, przy jednoczesnym spadku udziału osób, które zakończyły naukę na poziomie szkoły zasadniczej zawodowej. Zmiany te są odzwierciedleniem zmian w poziomie wykształcenia mieszkańców Małopolski.

Połowa bezrobotnych pozostaje bez pracy ponad rok, przy czym odsetek bezrobotnych przebywających na bezrobociu 12-24 m-cy sukcesywnie maleje, zwiększa się natomiast udział pozostających poza zatrudnieniem ponad 2 lata. W grupie tej wysoki jest odsetek kobiet, osób z niskim, co najwyżej zasadniczym poziomem wykształcenia oraz osób w wieku powyżej 44 lat.

Fundusz Pracy

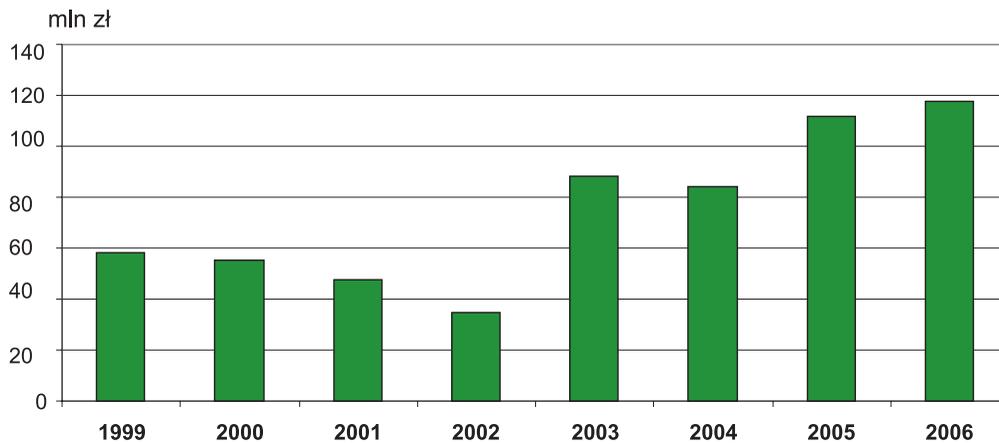
W 2006 r. wydatki związane z wypłatą zasiłków dla bezrobotnych, łącznie ze składkami na ubezpieczenie społeczne, wyniosły w województwie małopolskim 149 655,7 tys. zł. W tym czasie wydatki na działania związane z aktywizacją bezrobotnych zamknęły się kwotą 115 669,5 tys. zł

Spadek bezrobocia przy jednoczesnym systematycznym wzroście limitu środków przeznaczanych na aktywizację bezrobotnych spowodowały, że te 2 grupy wydatków zaczęły zbliżać się do tego samego poziomu.

W 2006 r. limit środków Funduszu Pracy na finansowanie programów aktywnego przeciwdziałania bezrobociu wyniósł 117 529,4 tys. zł. Był więc o 5% wyższy niż w 2005 r. Od końca 2003 r. następuje stopniowy wzrost puli środków pozostających w dyspozycji powiatowych urzędów pracy na cele aktywizacji bezrobotnych.

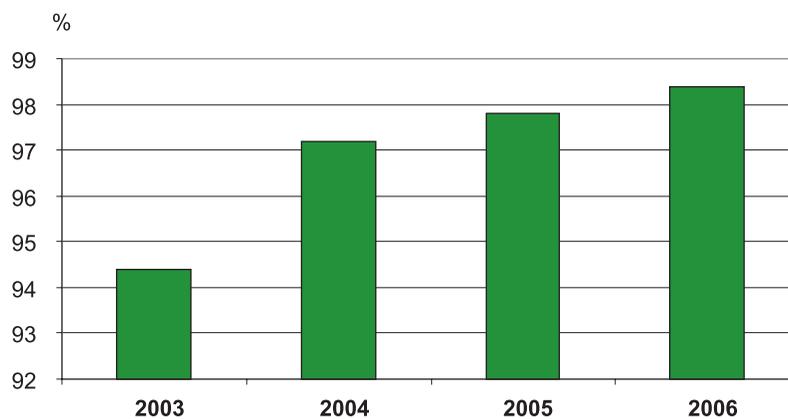

Wykres 55. Limit środków Funduszu Pracy przyznane Małopolsce na aktywizację bezrobotnych w latach 1999-2006 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP

Wykres 56. Wykorzystanie środków Funduszu Pracy przyznanych Małopolsce na aktywizację bezrobotnych w latach 2003-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP

III. Przedsiębiorstwa

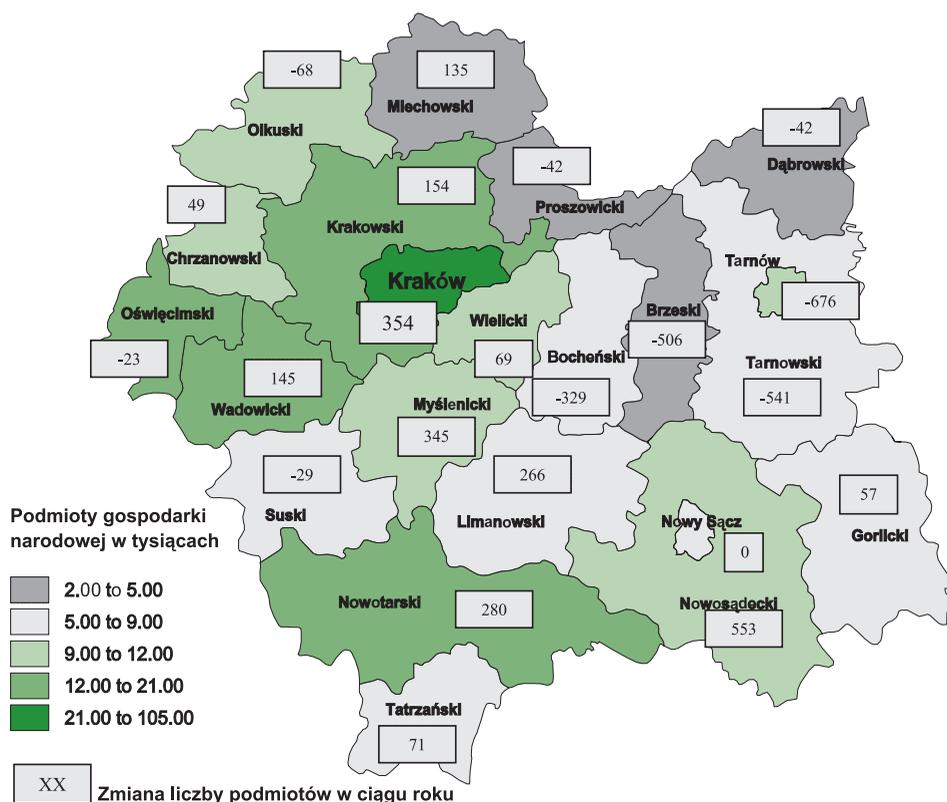
oprac. Magdalena Ujejska, Joanna Domańska, Elżbieta Sztorc, Maria Pasieka, Wiesław Fela

1. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

W województwie małopolskim w ciągu ostatniego roku odnotowano niewielki (o 0,1%) spadek liczby podmiotów zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej, w którym na koniec grudnia 2006 r. widniało 289,4 tys. podmiotów. Od roku 2002 liczba ta utrzymuje się na podobnym poziomie z nieznaczną tendencją rosnącą, ale z minimalnym spadkiem w ostatnim roku. Wystąpiły również zmiany w ujęciu terytorialnym. Najwięcej podmiotów, tj. 104,4 tys. było zarejestrowanych w mieście Kraków (36,1%), a nie jak rok wcześniej w podregionie krakowsko-tarnowskim, w którym w 2006 r. odnotowano ich 102,8 tys. (35,5%). Podregion sądecki zanotował 82,2 tys. podmiotów gospodarczych (28,4%). Odnotowano więc spadek liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w podregionie krakowsko-tarnowskim o 1,9%, wzrost o 1,9% w podregionie nowosądeckim oraz zbliżony poziom w mieście Kraków (wzrost o 0,1%).

W 2006 r. w województwie małopolskim zarejestrowano 24,3 tys. nowych podmiotów gospodarczych (o 18,5% więcej niż przed rokiem), w tym 20,6 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, 2,6 tys. spółek, 5 spółdzielni. Najwięcej podmiotów zarejestrowano w sekcjach: handel i naprawy – 6,6 tys. (wzrost o 3,7% w porównaniu do ub. roku), obsługa nieruchomości i firm – 4,6 tys. (23,9%) oraz budownictwo – 3,8 tys. (51,4%). Największy wzrost nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w odniesieniu do ubiegłego roku odnotowano w powiecie brzeskim (34,5%), wielickim (30,4%) oraz myślenickim i nowosądeckim (28,0% i 28,2%).

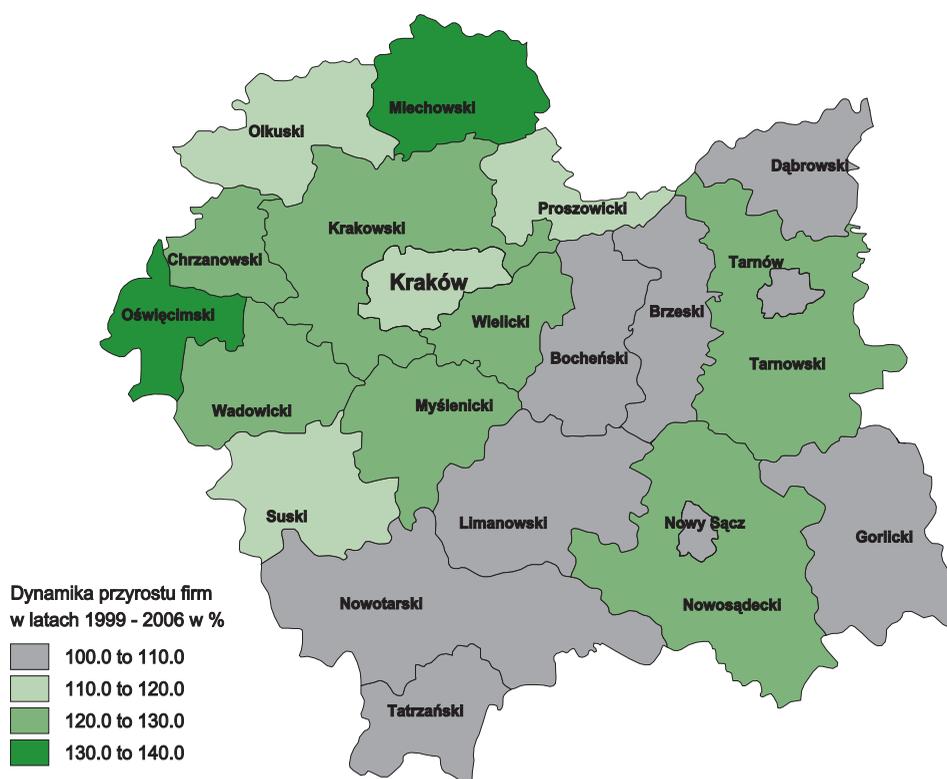
Mapa 15. Podmioty gospodarki narodowej według powiatów w 2006 r., stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W ciągu 2006 r. wyrejestrowano ogółem 24,1 tys. podmiotów gospodarczych z terenu województwa małopolskiego (o 27,8% więcej niż w roku ubiegłym), w tym 22,5 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, 1,3 tys. spółek, 6 przedsiębiorstw państwowych i 15 spółdzielni. Największą liczbę wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych odnotowano w sekcjach: handel i naprawy – 8,9 tys. (37,1% ogółu wyrejestrowanych), obsługa nieruchomości i firm – 3,4 tys. (14,3%) i budownictwo – 3,2 tys. (13,3%). Bardzo duży wzrost (o 112,8%) wyrejestrowanych przedsiębiorstw, w porównaniu z ubiegłym rokiem, zanotowano w powiecie brzeskim. Znaczne zwiększenie ilości podmiotów gospodarczych wyłączonych z rejestru nastąpiło w sąsiadującym powiecie tarnowskim (o 85,8%) oraz w mieście Tarnowie (o 74,0%). Powiat miechowski natomiast zanotował największy spadek ilości wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w odniesieniu do roku poprzedniego (o 25%).

Mapa 16. Aktywność gospodarcza wg powiatów – dynamika przyrostu firm w latach 1999-2006 (1999 = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Tabela 66. Podmioty wg poziomu zatrudnienia zarejestrowane w systemie REGON (bez jednostek wewnętrznych) – stan na 31.12.2006 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Przedziały zatrudnienia			
		do 9	10-49	50-249	250 i więcej
Woj. małopolskie	289 368	273 851	12 878	2 284	355
Kraków	104 426	98 751	4 597	886	192
Powiat krakowski	20 058	19 133	796	115	14
Powiat wadowicki	14 849	14 153	567	109	20
Powiat oświęcimski	12 687	12 056	498	118	15
Powiat nowotarski	12 137	11 479	580	70	8
Powiat olkuski	11 572	11 062	414	84	12
Powiat chrzanowski	10 780	10 215	455	97	13
Powiat nowosądecki	10 303	9 667	570	61	5
Tarnów	10 016	9 391	462	142	21
Powiat wielicki	9 253	8 822	374	52	5
Powiat myślenicki	9 177	8 727	358	58	7
Powiat tarnowski	8 303	7 777	469	51	6
Powiat tatrzański	8 298	7 962	295	39	2
Nowy Sącz	7 974	7 410	442	110	12
Powiat suski	7 018	6 688	275	50	5
Powiat limanowski	6 594	6 180	362	47	5
Powiat bocheński	6 452	6 098	298	52	4
Powiat gorlicki	5 824	5 383	377	60	4
Powiat brzeski	4 860	4 582	245	32	1
Powiat miechowski	3 713	3 551	139	22	1
Powiat proszowicki	2 682	2 533	132	16	1
Powiat dąbrowski	2 392	2 231	146	13	2

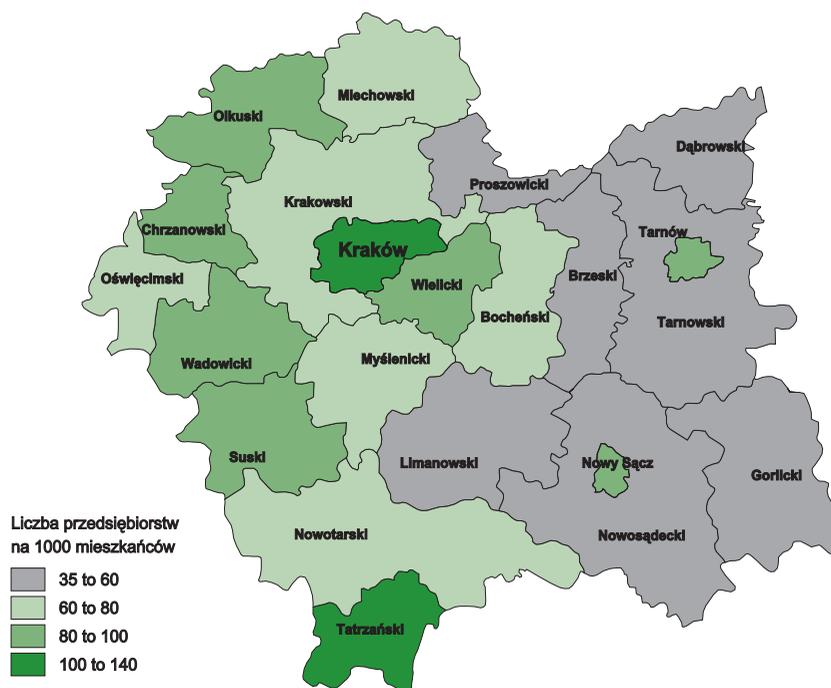
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Dynamika przyrostu ilości przedsiębiorstw w latach 1999 – 2006 wynosiła 19,26 %.

Pod względem przedsiębiorczości mieszkańców, czyli liczby podmiotów w porównaniu z liczbą ludności, Województwo Małopolskie znajduje się w połowie rankingu regionów Polski, z liczbą 88 podmiotów na 1000 mieszkańców.

Mapa 17.

Wskaźnik przedsiębiorczości w województwie małopolskim (bez rolnictwa indywidualnego)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

2. HANDEL ZAGRANICZNY

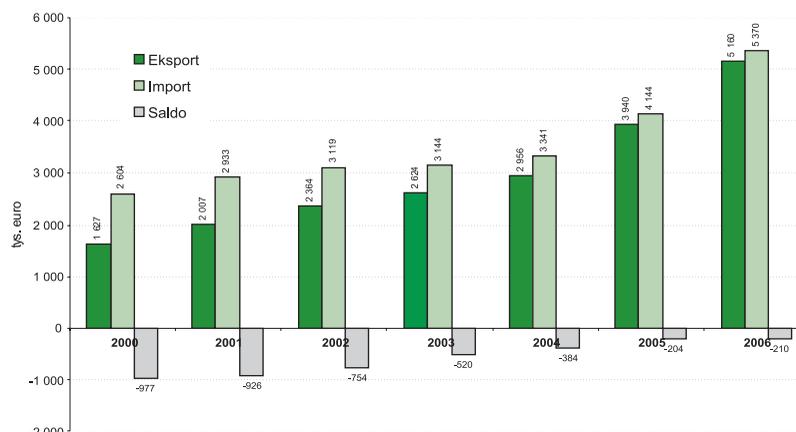
Wartość obrotów handlowych Małopolski

Wielkość i dynamika eksportu polskich województw jest w znacznej mierze pochodną ich potencjału gospodarczego (siły ekonomicznej firm zlokalizowanych na ich terenie). Małopolska, na tle innych regionów, zajmuje miejsce szczególne: jest to województwo, które charakteryzuje się jeszcze stosunkowo niewielkim wolumenem eksportu, ale dynamika wzrostu sprzedaży za granicę w latach 2000-2006 należała do najwyższych w kraju.

W 2006 roku eksport Małopolski osiągnął kwotę 5,16 mld euro, a import 5,37 mld euro.

Wykres 57.

Eksport, import oraz saldo obrotów handlu zagranicznego Małopolski w latach 2000-2006 (mln euro)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Gospodarki

Analiza dynamiki eksportu i importu w latach 2000-2006 wskazuje na następujące tendencje:

- w latach 2000-2006 następował bardzo dynamiczny wzrost eksportu Małopolski. W ciągu siedmiu lat sprzedaż na rynki krajów trzecich zwiększyła się z 1,62 mld euro do 5,16 mld euro (czyli o 3,54 mld euro),
- równolegle następował wzrost wartości importu, jednak dynamika zmian była wolniejsza. Import zwiększył się z 2,6 mld w 2000 roku do 5,37 mld euro w 2006 (czyli o 2,77 mld euro),
- szybszy wzrost eksportu niż importu spowodował istotne zmniejszenie ujemnego salda wymiany z zagranicą, które uległo redukcji z kwoty -977 mln euro w 2000 roku do -210 mln euro w 2006 roku.

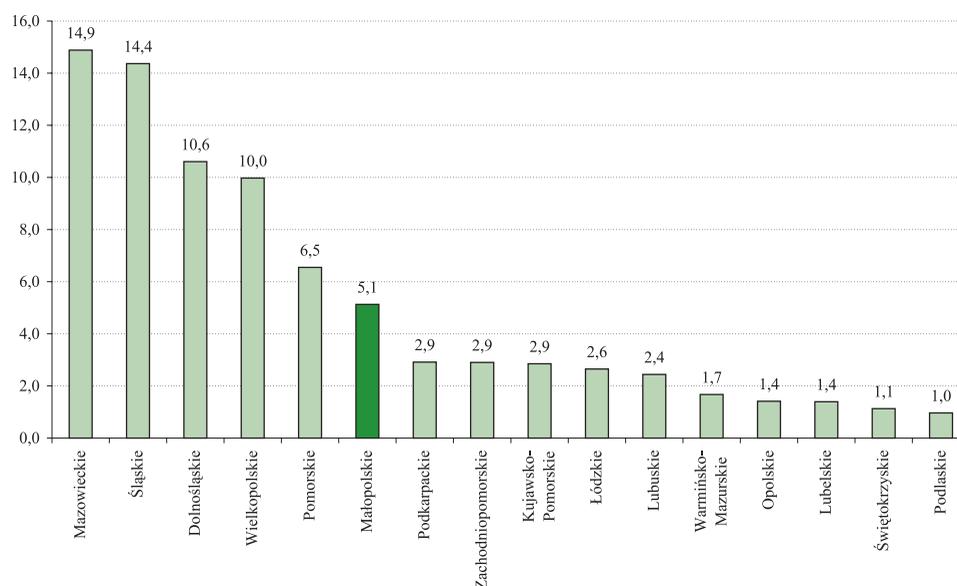
Wartość i dynamika eksportu, udział w eksporcie krajowym

Małopolska – jeżeli chodzi o tempo i dynamikę wymiany – jest regionem wyróżniającym się na tle innych województw, o czym świadczą dane dotyczące obrotów handlu zagranicznego województwa. W roku 2006 eksport województwa Małopolskiego wyniósł 5,16 mld euro. Oznacza to, że w porównaniu do roku 2005, wartość eksportu wzrosła o 1,2 mld euro.

Na tle innych województw dynamika eksportu Małopolski była bardzo wysoka. Wyższa miała miejsce jedynie w Dolnośląskiem. W roku 2006 w stosunku do roku 2005, dynamika wartości eksportu dla Dolnośląskiego wynosiła 35,6%. Analogiczny wskaźnik dla Małopolski wyniósł 29,5%. Warto zauważyć, że wysoka dynamika wzrostu wartości eksportu w przypadku Małopolski utrzymuje się już od kilku lat. Można z tego wnioskować, że w warunkach członkostwa Polski w UE, firmy z regionu Małopolski znakomicie radzą sobie na zagranicznych rynkach. W roku 2006, tak jak w latach poprzednich, relatywnie duże przyrosty wartości eksportu odnotowano na rynki nowych krajów członkowskich UE (które wraz z Polską w 2004 roku wstąpiły do Unii Europejskiej).

Dane dotyczące dynamiki stanowią istotny sygnał na temat zdolności do konkurowania regionu na rynkach zagranicznych. Sprzyja temu zapewne dobra koniunktura w krajach, głównych partnerach handlowych Małopolski.

Wykres 58. Wartość eksportu województw w roku 2006 (mld euro)

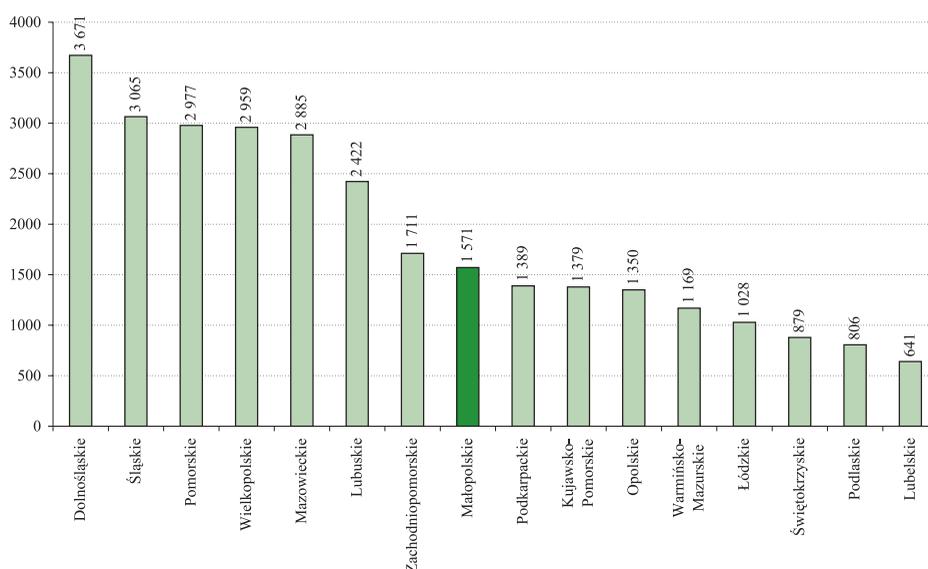

Źródło: Dane wstępne wg. Ministerstwa Gospodarki, nie zweryfikowane przez GUS.

W 2006 r. udział Małopolski w eksporcie krajowym wyniósł 6,3 %. W 2005 roku było to 5,8 procent, natomiast w 2004 - 5,2. W zakresie dynamiki wzrostu udziałów procentowych w ogólnopolskim eksporcie, Małopolska zajmuje bardzo wysoką pozycję. Jest to miejsce drugie – za województwem dolnośląskim.

Eksport Małopolski na tle innych Województw

Wykres 59. Wartość eksportu per capita w 2006 roku w euro, porównanie Województwa Małopolskiego w innymi województwami

Źródło: Dane wstępne wg. Ministerstwa Gospodarki, nie zweryfikowane przez GUS.

W rankingu województw, największych „eksporterów”, w 2006 roku Małopolska zajmuje 6 miejsce, za: Mazowieckim, Śląskim, Dolnośląskim, Wielkopolską i Pomorzem. Ze względu na wspomnianą już wysoką dynamikę wzrostu eksportu Małopolski, „dystans” regionu w porównaniu do innych województw – liderów w eksporcie – maleje.

Jednym z najważniejszych wskaźników wykorzystywanych w analizie zmian eksportu jest jego wartość w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Według wstępnych danych, w roku 2006 dla Małopolski wyniosła ona 1571 euro. Pod względem wartości eksportu *per capita* Małopolska zajmuje 8 pozycję pośród polskich województw. Wartość ta – tak jak w poprzednich latach – wciąż pozostaje na poziomie niższym niż średnia ogólnopolska, jednak pod względem dynamiki zmian eksportu *per capita*, Małopolska zajmuje drugą pozycję, za województwem dolnośląskim.

3. Potencjał innowacyjny Małopolski

Województwo Małopolskie dysponuje niekwestionowanym potencjałem dla rozwoju innowacji. Rozwinięte szkolnictwo wyższe, wysoki stosunek liczby zatrudnionych w sektorze badawczo-rozwojowym do liczby mieszkańców, relatywnie wysokie w skali kraju nakłady na działalność badawczo-rozwojową tworzą dobre warunki dla rozwoju innowacji w regionie.

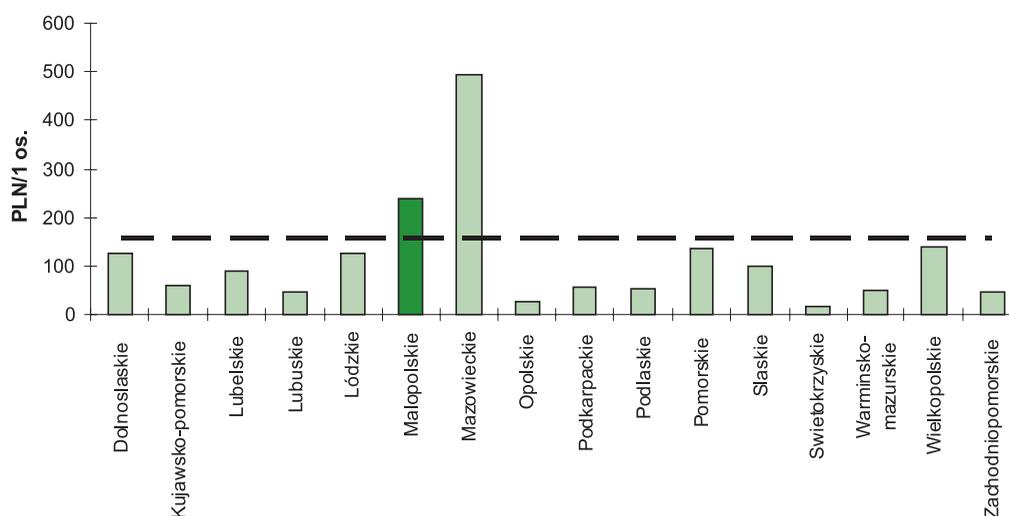
Dostępna w Małopolsce dobrze wykształcona kadra to efekt funkcjonowania w regionie rozwiniętego szkolnictwa wyższego. W 34 uczelniach województwa w roku akademickim 2005/2006 kształciło się w systemie dziennym, wieczorowym, zaocznym i eksternistycznym się 201,1 tys. studentów.

Małopolska dysponuje dużym potencjałem w sferze badawczo-rozwojowej, który skoncentrowany jest głównie w Krakowie. Zarówno pod względem zatrudnienia, jak i nakładów na działalność badawczo-rozwojową zajmuje drugie po województwie mazowieckim miejsce w kraju. Według stanu na ko-

niec 2005 r. w tej działalności aktywnych było 100 jednostek zatrudniających 15 543 osób, z czego 1 324 osób z tytułem naukowym profesora.*

Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w Małopolsce wykazują tendencję wzrostową i w 2004 roku kształtowały się na poziomie 645 mln zł (12,5% nakładów kraju), w tym tylko 158,9 mln stanowiły nakłady inwestycyjne na środki trwałe. W roku 2005 nakłady te wzrosły o 13,4% do poziomu 732 mln zł. i w wartościach bezwzględnych jest to wielkość plasująca Małopolskę na drugiej pozycji w kraju, po województwie mazowieckim. Niekorzystna jest jednak struktura nakładów, od kilku lat pozostaje niezmienna i nadal dominuje budżet państwa (54,5%), przy zbyt małym udziale środków podmiotów gospodarczych (29,9%) i środków UE (5,8%).

Wykres 60. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w roku 2005 w przeliczeniu na jednego mieszkańca

Źródło: Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013.

Z analizy podaży innowacji w województwie małopolskim przeprowadzonej w ramach projektu „Wzmocnienie Regionalnej Strategii Innowacji – RIS Małopolska” przez Centrum Innowacji Transferu Technologii i Rozwoju Uniwersytetu oraz Centrum Transferu Technologii Politechnika Krakowska wynika, że wyniki badań opracowywane na małopolskich uczelniach wyższych i w jednostkach badawczo-rozwojowych rzadko wykorzystywane są w praktyce - trzy czwarte (74,6%) badanych nie sprzedało w 2005 roku żadnego patentu. Tak niski wynik wydaje się jednak zrozumiały przy zestawieniu z liczbą złożonych wniosków patentowych: blisko połowa badanych (49,2%) nie złożyła żadnego wniosku, 17,5% złożyło tylko po 1. Tylko jedna instytucja złożyła w 2005 roku 18 wniosków patentowych. Dane wskazują, że 63 jednostki (48 wydziałów małopolskich uczelni wyższych oraz 15 jednostek naukowo-badawczych, które brały udział w badaniu) złożyły w sumie 107 wniosków patentowych.**

Działalność innowacyjna Małopolskich przedsiębiorstw

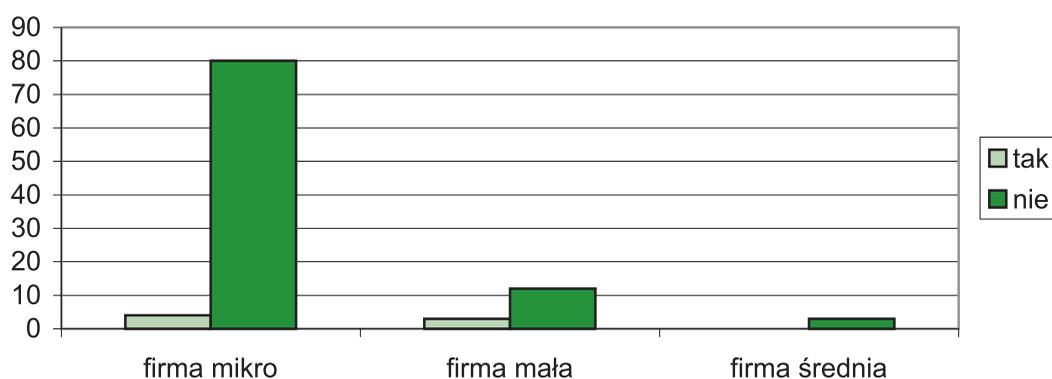
Jednym z głównych zadań badania popytu na innowacje w województwie małopolskim przeprowadzonego w ramach projektu „Wzmocnienie Regionalnej Strategii Innowacji – RIS Małopolska” przez Krakowski Park Technologiczny było zbadanie wiedzy firm na temat podaży innowacji oraz możliwości

* Nauka i Technika w 2005 roku, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2005

** Raport z badania podaży innowacji w Małopolsce realizowanego w ramach projektu "Wzmacnianie Regionalnej Strategii Innowacji – RIS Małopolska", Jarosław Działek (Centrum Innowacji Transferu Technologii i Rozwoju Uniwersytetu), Olga Skalska (Centrum Transferu Technologii Politechnika Krakowska), Kraków 2006.

współpracy z jednostkami i organizacjami zajmującymi się tą dziedziną w regionie. Niestety tylko nieliczne firmy z sektora MSP zadeklarowały, że prowadzą taką współpracę. Według zebranych w badaniu danych takie firmy stanowią jedynie 7%, natomiast pozostałe 93% nie poszukiwało bądź nie próbowało nawiązywać takiej współpracy, zwłaszcza gdy badaną jednostką był jednoosobowy podmiot gospodarczy.*

Wykres 61. Struktura badanych firm pod względem współpracy z organizacjami podaży innowacji (pytanie: Czy współpracujecie Państwo z jednostkami podaży innowacji?)

Źródło: Raport z badania popytu na innowacje w Małopolsce realizowanego w ramach projektu “Wzmacnianie Regionalnej Strategii Innowacji – RIS Małopolska”, Łukasz Frydrych (Krakowski Park Technologiczny Sp. z o.o.), Kraków 2006.

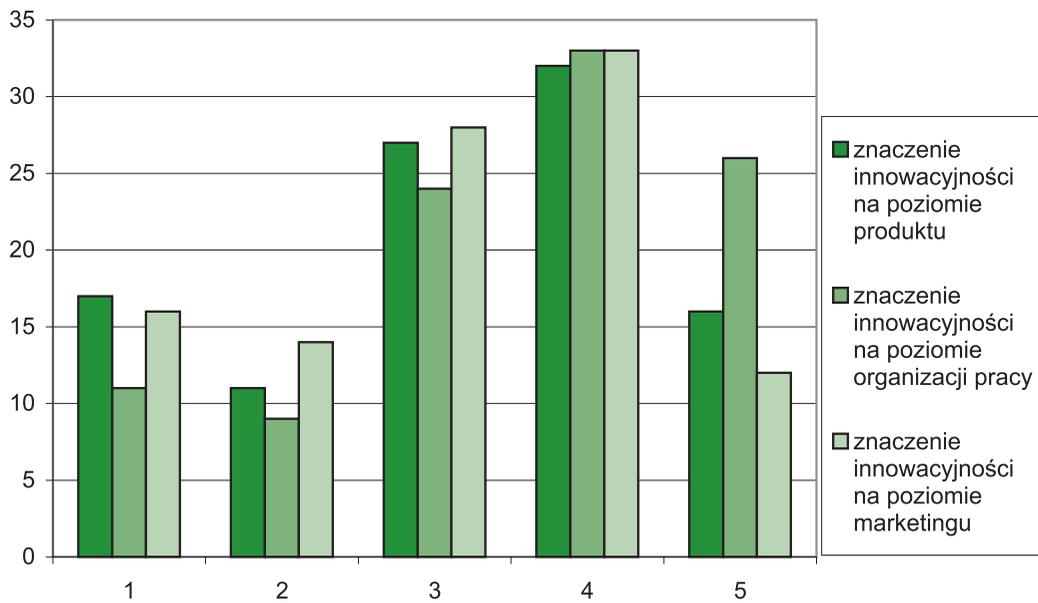
Żadna firma zakwalifikowana w badaniu do kategorii średniego przedsiębiorstwa nie zadeklarowała prowadzenia współpracy z organizacjami podaży innowacji, tylko 3 firmy spośród 15 małych zadeklarowały prowadzenie takiej współpracy i tylko 4 firmy mikro z 84 zakwalifikowanych do tej kategorii odpowiedziały podobnie.

Pomimo niewielkiego odsetka firm prowadzących działalność innowacyjną na własny rachunek oraz współpracujących z organizacjami podaży innowacji duża liczba badanych podmiotów starała się o dofinansowanie prac badawczo-rozwojowych. Takie działanie zadeklarowało 47 % badanych firm, co świadczy o dużym zainteresowaniu działalnością innowacyjną, i poszukiwaniem na ten cel specjalnych funduszy. O tym, że w firmach z sektora MSP dostrzega się wysoką świadomość znaczenia innowacji dla rozwoju i wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstwa świadczą także odpowiedzi udzielone na pytanie odnośnie znaczenia innowacyjności na różnych poziomach działalności organizacji tj produktu, organizacji pracy, marketingu.**

* Raport z badania popytu na innowacje w Małopolsce realizowanego w ramach projektu “Wzmacnianie Regionalnej Strategii Innowacji – RIS Małopolska”, Łukasz Frydrych (Krakowski Park Technologiczny Sp. z o.o.), Kraków 2006

** Ibidem.

Wykres 62. Znaczenie innowacyjności na różnych poziomach działalności organizacji (poziom 1 – bez znaczenia, 5 – bardzo ważna)

Źródło: Raport z badania popytu na innowacje w Małopolsce realizowanego w ramach projektu "Wzmacnianie Regionalnej Strategii Innowacji – RIS Małopolska", Łukasz Frydrych (Krakowski Park Technologiczny Sp. z o.o.), Kraków 2006.

75 firm (73 %) uważa innowacyjność na poziomie produktu za ważną lub bardzo ważną, podobnie, jeżeli chodzi o innowacyjność procesów produkcyjnych i usługowych 81 (79%) odpowiedzi, 73 (70%) na poziomie marketingu i 83 (80%) na poziomie organizacji pracy.

Tabela 67.

Wielkość środków finansowych przekazanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (wcześniej Komitet Badań Naukowych) na działalność naukową i innowacyjną w województwie małopolskim (w tysiącach złotych)

Rok	Dofinansowanie działalności statutowej jednostek naukowych i inwestycji (aparaturowych i budowlanych) placówek naukowych PAN, JBR, szkół wyższych oraz PAU)		Projekty badawcze własne i promotorskie		Projekty badawcze zamawiane		Projekty celowe		Projekty celowe zamawiane		Udział polskich przedsiębiorców w programach międzynarodowych		Działalność naukowa i badawcza w zakresie Specjalnych Programów Badawczych (SPB) i Międzynarodowych Sieci Naukowych (MSN)
	Liczba jednostek	Środki z budżetu nauki w danym roku	Liczba projektów realizowanych w danym roku	Środki z budżetu nauki w danym roku	Liczba projektów realizowanych w danym roku	Środki z budżetu nauki w danym roku	Liczba decyzji	Przyznane dofinansowanie	Liczba projektów realizowanych w danym roku	Dofinansowanie w roku	Liczba decyzji	Przyznane dofinansowanie	
2000	35	234 161,7	1451	53 944,7	5	4 406,5	25	7 620,0	1	750,0			3 125,6
2001	35	274 608,3	1586	64 909,6	5	4 222,7	11	5 040,5	1	0			3 773,7
2002	36	193 859,7	1449	60 589,5	8	6 248,5	15	8 796,9	1	105,0	5	1 141,1	4 259,8
2003	38	198 758,1	1470	59 858,3	9	13 247,5	14	3 235,5	1	0	4	1 424,2	6 110,1
2004	36	223 440,1	1533	64 153,3	10	15 886,9	26	11 818,7	1	0	2	327,4	7 071,4
2005	37	202 633,3	590	25 532,2	4	3 635,0	27	11 071,1	0	0	-	13 397,1	7 924,9
2006	-	8 291,0	1694	71 029,1	11	11 561,7	5	3 349,6	-	-	47	14 420,7	1 157,2
Ogółem		1 335 752,2		400 016,8		59 208,9		50 932,2		855,0		30 710,4	33 422,7

Źródło: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

IV. Rolnictwo

oprac. Stanisław Sorys, Stanisław Flaga, Barbara Pławecka, Anna Świątek, Krzysztof Jabłoński

1. UWARUNKOWANIA ROZWOJU

Uwarunkowania naturalne

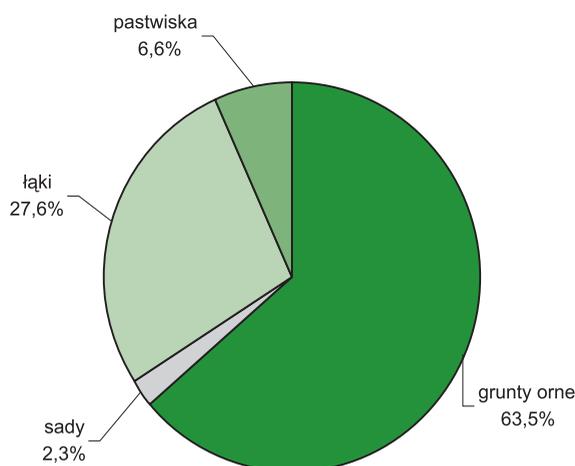
Rozwój obszarów wiejskich i rolnictwa w Małopolsce determinują przede wszystkim bardzo zróżnicowane warunki przyrodnicze. Obszar województwa cechuje największa w kraju pionowa rozpiętość terenu – od płaskich terenów Kotliny Sandomierskiej (ok. 200 m n.p.m) po wysokie szczyty Tatr (pow. 2 300 m n.p.m). W Małopolsce występuje 7 pięter klimatycznych oraz najwyższe w skali Polski sumy opadów rocznych (800-1 000 mm a w Tatrach do 1 700 mm). Warunki te wpływają na zróżnicowanie zasobności gleb województwa. W południowej części przeważają gleby płytkie, silnie szkieletowe, narażone na procesy erozyjne, o niskiej przydatności rolniczej. W znacznej części Małopolski (północna i centralna część) występują jednak kompleksy bardzo dobrych gleb, tj. czarnoziemów i gleb brunatnych oraz urodzajne mady. W pokrywie glebowej użytków rolnych, gleby poszczególnych klas bonitacyjnych zajmują kolejno: klasa IV (37,3%); klasa III (26,5%); klasa V (20,7%); klasa VI (9,0%); klasa II (5,2%); klasa I (1,3%).

Średni wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi w Małopolsce 68 pkt (kraj: 66,6 pkt), przy czym wykazuje on znaczne zróżnicowanie przestrzenne, kształtując się w granicach od 29,7 pkt dla Zakopanego do 102,8 pkt dla Proszowic.

Charakterystyka gospodarstw rolnych

Według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie liczba oraz struktura powierzchniowa gospodarstw rolnych w 2006 roku nie odbiegała od danych z roku 2005. Szczegółowe informacje obrazujące dynamikę zmian w/w parametrów zostaną przedstawione w raporcie za rok 2007. Zostaną wówczas uwzględnione najnowsze wyniki badań statystycznych przeprowadzonych w cyklu dwuletnim.

Wykres 63. **Udział powierzchni poszczególnych grup użytków rolnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych**

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Krakowie

Grupy producenckie

Od 1 stycznia 2006 r. wpis grup producentów rolnych do rejestru odbywa się w trybie decyzji administracyjnej wydawanej przez Marszałka Województwa Małopolskiego. W 2006 roku w rejestrze, prowadzonym przez Marszałka Województwa zarejestrowanych było 12 grup producentów rolnych, oraz 2 wstępnie uznane grupy owoców i warzyw. W ciągu roku z rejestru grup producenckich skreślono 1 grupę tj: 24 maja 2006 roku – Zrzeszenie Plantatorów Owoców i Warzyw dla Tymbark S.A.

Oprócz rejestru Grup Producentów Rolnych prowadzony jest drugi w którym, widnieją dwie wstępnie uznane grupy owoców i warzyw.

Tabela 68. Zestawienie rolniczych grup producentów rolnych oraz wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw wpisanych do Rejestru Marszałka Województwa Małopolskiego w latach 2002-2006 (stan na grudzień 2006)

Lp.	Nazwa i siedziba grupy	Data wydania decyzji	Nazwa produktu, ze względu, na który grupa otrzymała decyzję
1.	Spółdzielnia Producentów Warzyw TRAF z Tropiszowa z siedzibą w Glewcu	26 lipiec 2002 r. w sprawie dokonania wpisu Grupy do Rejestru	warzywa
2.	Spółdzielnia Ogrodnicza GRODZISKO w Raciechowicach	26 lipiec 2002 r. w sprawie dokonania wpisu Grupy do Rejestru	owoce i warzywa
3.	Grupa Producentka „ Wielopolanka ” Sp. z o.o.	24 wrzesień 2002 r. w sprawie dokonania wpisu Grupy do Rejestru	mleko
4.	Sadownicza Spółdzielnia Handlowa „ Łososina ”	3 luty 2003r. w sprawie dokonania wpisu Grupy do Rejestru	owoce i warzywa
5.	Spółdzielcza Agencja Marketingowa „ SAM ”	10 czerwiec 2003 r. w sprawie dokonania wpisu Grupy do Rejestru	trzoda chlewna żywa
6.	Sądecka Grupa Producentów Owoców i Warzyw „ OWOC ŁĄCKI ” Sp. z o.o.	23 wrzesień 2003 r. w sprawie dokonania wpisu Grupy do Rejestru	owoce i warzywa
7.	Spółdzielnia Producentów Warzyw „ WITAMEX ”	17 październik 2003 r. w sprawie dokonania wpisu Grupy do Rejestru	owoce i warzywa
8.	Okręgowy Związek Plantatorów Tytoniu w Krakowie	31 grudnia 2003 r. w sprawie dokonania wpisu Grupy do Rejestru	liście tytoniu suszone
9.	Związek Producentów Trzody Chlewnej w Pałecznicy	5 lipca 2004 r. w sprawie dokonania wpisu Grupy do Rejestru	trzoda chlewna żywa
10.	Zrzeszenie Plantatorów Tytoniu Proszowice-Opatkowie	30 listopada 2004 r. w sprawie dokonania wpisu Grupy do Rejestru	liście tytoniu suszone
11.	Sądecka Grupa Producentów Jaj „ EKO_FERMA ” sp. z o.o.	15 września 2005 r. w sprawie dokonania wpisu Grupy do Rejestru	jaja ptasie
WSTĘPNIE UZNANE GRUPY PRODUCENTÓW OWOCÓW I WARZYW			
1.	Zrzeszenie Plantatorów Owoców i Warzyw dla Tymbark S.A.	15 czerwca 2005 r. w sprawie wstępnego uznania Grupy i zatwierdzenia planu dochodzenia do uznania	produkty przeznaczone dla przetwórstwa
2.	Sądecka Grupa Producentów Owoców i Warzyw „ OWOC ŁĄCKI ” Sp.z.o.o.	13 kwietnia 2006 r. w sprawie wstępnego uznania Grupy i zatwierdzenia planu dochodzenia do uznania	owoce i warzywa

2. PRODUKCJA ROŚLINNA

Powierzchnia zasiewów w województwie małopolskim w 2006 r. wynosiła 409,4 tys. ha (3,6% zasiewów krajowych) i była większa niż przed rokiem o 1,9%. Powierzchnia odłogów i ugorów w gospodarstwach rolnych wynosiła 46,9 tys. ha, co stanowiło 10,3% ogólnej powierzchni gruntów ornych.

Rok 2006 nie był korzystny dla produkcji rolniczej. Osiągnięte plony głównych ziemiopłodów były niższe niż w roku poprzednim. Główną przyczyną słabszego plonowania była okresowa susza glebowa, która utrzymywała się od połowy czerwca do końca lipca.

Zbiory głównych ziemiopłodów rolnych i ogrodniczych w 2006 roku przedstawiają się następująco:

- zboża ogółem – 648,3 tys. ton, tj. o 24,0% mniej niż przed rokiem,
- rzepak i rzepik – 8,3 tys. ton, tj. na poziomie zbliżonym do roku ubiegłego,
- ziemniaki v 671,7 tys. ton, tj. o 23,1% mniej niż w 2005 r.,
- buraki cukrowe v 66,2 tys. ton, tj. o 22,8% mniej od zbiorów ubiegłorocznych,
- warzywa gruntowe – 537,0 tys. ton, tj. o 12,6% mniej w porównaniu z rokiem ubiegłym,
- owoce z drzew – 130,2 tys. ton, tj. o 2,1% mniej niż w 2005 r.,
- owoce jagodowe – 28,1 tys. ton, tj. o 8,9% mniej od uzyskanych przed rokiem.

Tabela 69. Powierzchnia zasiewów, plony i zbiory głównych ziemiopłodów

Wyszczególnienie	2005	2006
Powierzchnia w hektarach		
Zboża ogółem	255883	252874
w tym zboża podstawowe z mieszankami	242557	241726
Rzepak i rzepik	2823	2996
Ziemniaki	49075	44763
Buraki cukrowe	1747	1405
Plony z 1 hektara w decytonach		
Zboża ogółem	33,3	25,6
w tym zboża podstawowe z mieszankami	31,8	24,5
Rzepak i rzepik	29,0	27,6
Ziemniaki	178	150
Buraki cukrowe	491	472
Zbiory w tonach		
Zboża ogółem	852726	648309
w tym zboża podstawowe z mieszankami	770658	592397
Rzepak i rzepik	8184	8257
Ziemniaki	873555	671693
Buraki cukrowe	85781	66243

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie

Powierzchnia uprawy **zbóż ogółem** wynosiła 252,9 tys. ha i była mniejsza niż w roku 2005 o 1,2%. W ogólnej powierzchni zasiewów zboża stanowiły 61,8%, tj. o 1,8 pkt procentowego mniej niż przed rokiem. Udział naszego województwa w krajowej powierzchni zbóż wynosił 3,0%.

Zboża podstawowe z mieszankami uprawiano na powierzchni 241,7 tys. ha. Areal uprawy **zbóż intensywnych** (pszenicy, jęczmienia, pszenżyta) zmniejszył się w stosunku do roku ubiegłego o 2,6% i wynosił 167,0 tys. ha. Udział zbóż intensywnych w grupie zbóż podstawowych z mieszankami wynosił 69,1% (w Polsce 57,4%).

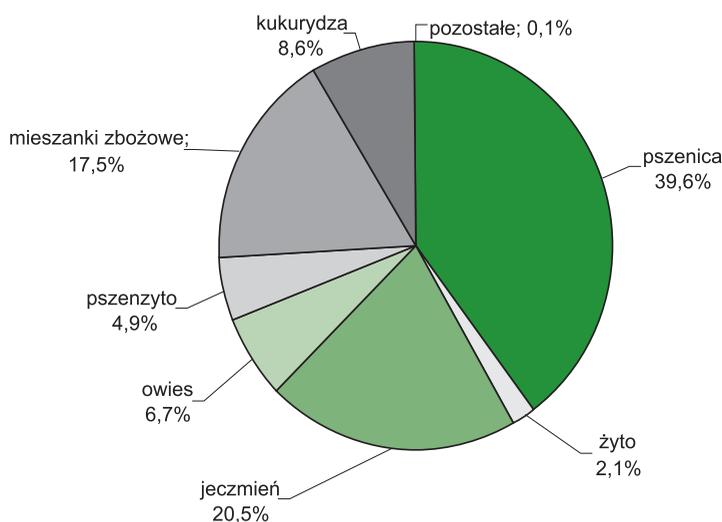
Tabela 70. Struktura zasiewów zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi

Wyszczególnienie	2005	2006	
		Małopolska	Polska
		w %	
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	100,0	100,0	100,0
Pszenica ozima	39,6	38,1	22,5
Pszenica jara	3,5	4,4	4,7
Żyto	4,0	2,7	16,5
Jęczmień ozimy	1,6	1,4	1,9
Jęczmień jary	18,5	19,2	13,3
Owies	9,6	8,7	6,7
Pszonżyto ozime	6,2	4,7	13,5
Pszonżyto jare	1,2	1,2	1,5
Mieszanki zbożowe ozime	1,5	1,3	0,8
Mieszanki zbożowe jare	14,3	18,3	18,5

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie

Średnie plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi oszacowano na 24,5 dt/1 ha, tj. o 7,3 dt z 1 ha (o 23,0%) mniej niż w 2005 r. Zbiory zbóż podstawowych z mieszankami oceniono na 592,4 tys. ton, tj. o 23,1% mniej niż w roku poprzednim. Wszystkie gatunki zbóż podstawowych plonowały zdecydowanie słabiej w porównaniu z plonami uzyskanymi w roku ubiegłym.

Wykres 64. Struktura zbiorów zbóż w 2006 r.

Źródło: .....

Zbiory **zbóż ozimych** oszacowano na 285,3 tys. ton, tj. mniej niż w roku poprzednim o 32,9%. Jest to wynikiem mniejszej powierzchni oraz niższych plonów. Plony zbóż ozimych określono na 24,5 dt z 1 ha, tj. niżej o 26,0% niż przed rokiem.

Przy plonach **zbóż jarych** ocenionych na 24,6 dt z 1 ha, tj. o 5,6 dt z 1 ha niższych od ubiegłorocznych, zbiory wynosiły 307,1 tys. ton, tj. o 11,1% mniej niż w 2005 r. Siewy zbóż jarych z powodu późnego zejścia okrywy śnieżnej były znacznie opóźnione i prowadzone prawie równocześnie dla

wszystkich gatunków. Wschody i początkowy okres wegetacji zbóż jarych przebiegał w dobrych warunkach. Podobnie jak w przypadku zbóż ozimych o uzyskaniu słabych plonów zadecydowały niekorzystne warunki w fazie dojrzewania.

Tabela 71. Powierzchnia zasiewów, plony i zbiory zbóż

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha		Plony z 1 ha w dt		Zbiory w tonach		
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005= =100
Zboża ogółem	255883	252874	33,3	25,6	852726	648309	76,0
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi r-m	242557	241726	31,8	24,5	770658	592397	76,9
pszenica ozima	96128	92155	34,7	25,0	333868	230760	69,1
pszenica jara	8520	10652	31,0	24,6	26445	26236	99,2
żyto	9780	6631	26,3	20,2	25722	13407	52,1
jęczmień ozimy	3751	3506	32,2	24,6	12096	8628	71,3
jęczmień jary	44885	46486	33,3	26,8	149527	124441	83,2
owies	23178	20926	24,7	20,9	57236	43660	76,3
pszenżyto ozime	15068	11261	28,8	22,7	43323	25537	58,9
pszenżyto jare	3010	2927	27,2	22,1	8186	6460	78,9
mieszanki zbożowe ozime	3615	3056	28,7	22,7	10376	6938	66,9
mieszanki zbożowe jare	34622	44126	30,0	24,1	103878	106329	102,4
Kukurydza na ziarno	13234	10960	61,9	50,8	81929	55690	68,0
Pozostałe zbożowe	92	188	15,0	11,8	139	222	159,1

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie

Powierzchnia uprawy **rzepaku i rzepiku** wynosiła 3,0 tys. ha i była większa niż przed rokiem o 6,1%. Zasiewy rzepaku jarego stanowiły 7,4% ogólnej powierzchni uprawy rzepaku i rzepiku. Plony rzepaku oszacowano na 27,6 dt/ha, tj. o 1,4 dt/ha (o 4,8%) niżej w porównaniu z rokiem poprzednim. Przy większej powierzchni uprawy i nieco słabszym plonowaniu zbiory rzepaku i rzepiku, wynoszące 8,3 tys. ton, były zbliżone do zbiorów osiągniętych w 2005 r.

Plantacje rzepaku ozimego przetrzymały stosunkowo dobrze. Późniejszy przebieg wegetacji był prawidłowy w sprzyjających warunkach. Lipcowe upały nie zaszkodziły już rzepakowi ozimemu, obniżyły natomiast znacząco plony rzepaku jarego.

Pod uprawę **ziemniaków** przeznaczono w 2006 r. 44,8 tys. ha, tj. o 4,3 tys. ha (8,8%) mniej niż przed rokiem. W ostatnich kilku latach obserwuje się systematyczne ograniczenie arealu uprawy ziemniaków. Udział województwa małopolskiego w krajowej powierzchni uprawy ziemniaków wynosił 7,5%. Sadzenie ziemniaków było opóźnione. Wschody i początkowy przebieg wegetacji przebiegał w sprzyjających warunkach, jednak bardzo wysokie temperatury i susza glebowa w okresie letnim zadecydowały o słabym plonowaniu. Okres wegetacji uległ skróceniu. Duży był procent bulw drobnych.

Plony ziemniaków oszacowano na 150 dt/ha, tj. o 28 dt/ha (15,7%) niżej w stosunku do 2005 r. Przy zmniejszonym areale uprawy i słabszych plonach zbiory ziemniaków wynosiły 671,7 tys. ton, tj. o 23,1% mniej w porównaniu z produkcją osiągniętą w 2005 r.

Buraki cukrowe uprawiano na powierzchni 1,4 tys. ha, tj. mniejszej o 19,6% w odniesieniu do powierzchni z 2005 r. Plony buraków cukrowych były niższe od ubiegłorocznych o 3,9% i wynosiły 472 dt/ha. Przy ograniczonej powierzchni i niższych plonach produkcja buraków cukrowych, wynosząca 66,2 tys. ton, była mniejsza w porównaniu z uzyskaną w 2005 r. o 22,8%.

Wschody i początkowy wzrost buraków cukrowych przebiegał w korzystnych warunkach. Lipcowe upały zahamowały wzrost roślin. Poprawa warunków wilgotnościowych w sierpniu oraz długa i ciepła jesień wpłynęły na osiągnięcie zadawalających plonów.

Powierzchnia uprawy **warzyw gruntowych** łącznie z uprawą w ogrodach przydomowych wynosiła 22,4 tys. ha i była mniejsza od ubiegłorocznej o 0,6 tys. ha.

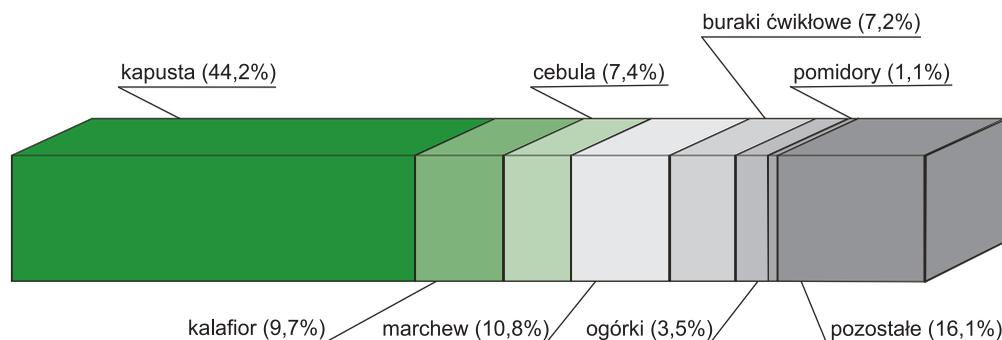
Tabela 72. Powierzchnia uprawy, plony i zbiory warzyw gruntowych

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha		Plony z 1 ha w dt		Zbiory w tonach	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
OGÓŁEM	23002	22384	x	x	614616	536982
Kapusta	5884	5721	453	415	266436	237361
Kalafior	2120	2160	262	240	55544	51842
Cebula	2460	2443	213	163	52357	39871
Marchew jadalna	2574	2530	254	230	65435	58077
Buraki ćwikłowe	1821	1828	242	212	44140	38738
Ogórki	1520	1321	137	140	20827	18499
Pomidory	490	480	133	125	6517	6002
Pozostałe (pietruska, pory, selery i inne)	6133	5901	169	147	103360	86592

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie

Zbiory warzyw gruntowych wyniosły 537,0 tys. ton, tj. o 12,6% mniej od uzyskanych w roku ubiegłym. Zbiory wszystkich podstawowych gatunków warzyw były mniejsze niż przed rokiem, przy czym największy spadek produkcji wystąpił w przypadku cebuli.

Wykres 65. Struktura zbiorów warzyw gruntowych w 2006 r.

Źródło: .....

O słabszych zbiorach warzyw zdecydowały głównie warunki pogodowe, które utrzymywały się w okresie letnim. Nadmierne nasłonecznienie, wysokie temperatury przy znacznych niedoborach wilgoci w glebie ograniczyły wzrost warzyw.

Łączne zbiory **owoców** w 2006 r. oceniono na 158,3 tys. ton, tj. o 3,4% mniej niż przed rokiem. **Owoców z drzew** zebrano 130,2 tys. ton, tj. o 2,1% mniej w porównaniu z 2005 r. Zadawalające były zbiory jabłek, wyższe od zbiorów ubiegłorocznych o 8,1%. Jabłonie przetrzymały dobrze, kwitły obficie, a drzewa utrzymały wystarczającą ilość zawiązków do osiągnięcia dobrych plonów. Występująca w okresie letnim susza ograniczyła przyrost masy owoców, jednak późniejsza poprawa warunków

wilgotnościowych i długa ciepła jesień wpłynęła korzystnie na osiągnięte plony. Z pozostałych gatunków drzew owocowych uzyskano niższe zbiory niż w roku poprzednim. Bardzo słabo owocowały czereśnie, wiśnie, śliwy, brzoskwinie i morele. W gatunkach tych wystąpiły znaczne uszkodzenia mrozowe pędów. Kwitnienie było bardzo słabe, a ilość zawiązanych owoców niewielka.

Tabela 73. Powierzchnia uprawy, plony i zbiory owoców z drzew

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha		Plony z 1 ha w dt		Zbiory w tonach	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
OGÓŁEM	15298	15057	x	x	133002	130193
Jabłonie	9154	9115	120	131	110104	119022
Grusze	1037	1013	47	40	4873	4030
Śliwy	2568	2475	35	15	8998	3823
Wiśnie	1211	1187	42	15	5032	1766
Czereśnie	861	821	35	12	2999	945
Pozostałe (orzechy włoskie, brzoskwinie, morele)	466	446	21	14	995	608

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie

Zbiory **owoców jagodowych** ocenione na 28,1 tys. ton były niższe o 8,9% w porównaniu z rokiem poprzednim. Spadek zbiorów wystąpił w przypadku malin, porzeczek, agrestu i pozostałych jagodowych. Okrywa śnieżna uchroniła krzewy owocowe przed przemarzeniem. Niedobory wilgoci, szybkie dojrzewanie przy upalnej pogodzie powodowały, że owoce były drobne i mało dorodne.

Tabela 74. Powierzchnia uprawy, plony i zbiory z krzewów owocowych i plantacji jagodowych

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha		Plony z 1 ha w dt		Zbiory w tonach	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
OGÓŁEM	6833	6656	x	x	30806	28067
Truskawki	2737	2764	40	41	10921	11416
Maliny (łącznie z jeżyną bezkolcową)	604	586	31	30	1857	1733
Porzeczki	2399	2295	50	42	11884	9560
Agrest	681	626	61	58	4167	3617
Pozostałe (aronia, borówka wysoka i inne)	412	385	48	45	1976	1742

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie

Powierzchnia **truskawek** (z uwzględnieniem uprawy truskawek w ogrodach przydomowych) była zbliżona do ubiegłorocznej. Zbiory truskawek oszacowano na 11,4 tys. ton, tj. o 4,5% więcej niż w roku poprzednim.

3. PRODUKCJA ZWIERZĘCA

Pogłowie bydła w końcu listopada 2006 r. wynosiło w Małopolsce 220,8 tys. sztuk. W porównaniu z listopadem 2005 r. nastąpił spadek liczebności stada ogółem o 44,9 tys. sztuk, tj. o 16,9%. Zmniejszeniu uległa liczebność bydła w każdej grupie wiekowej. Największy spadek zanotowano w przypad-

ku bydła w wieku 1-2 lata (o 21,4%) i cieląt w wieku poniżej 1 roku (o 18,2%), co zapewne znajdzie odbicie w strukturze stada w następnym roku.

Tabela 75. Pogłowie bydła – stan w końcu listopada 2006

Wyszczególnienie	2005	2006
w tysiącach sztuk		
Bydło razem	265,7	220,8
Cielęta poniżej 1 roku	55,0	45,0
Młode bydło w wieku 1-2 lat	38,9	30,6
Bydło w wieku 2 lat i więcej	171,8	145,1
w tym gospodarstwa indywidualne w tys. sztuk		
Bydło razem	260,2	215,5
Cielęta poniżej 1 roku	53,5	43,6
Młode bydło w wieku 1-2 lat	38,0	29,7
Bydło w wieku 2 lat i więcej	168,7	142,3
w tym krowy	158,6	133,2
w odsetkach		
Bydło razem	100,0	100,0
Cielęta poniżej 1 roku	20,7	20,4
Młode bydło w wieku 1-2 lat	14,6	13,9
Krowy	60,7	61,5
Pozostałe bydło hodowlane i rzeźne w wieku 2 lat i więcej	4,0	4,2

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie

Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w listopadzie 2006 r. w województwie małopolskim wynosiła 33,8 sztuki, w tym 19,6 sztuk krów (w Polsce odpowiednio: 33,1 sztuki, w tym 16,8 sztuk krów).

Zmniejszenie liczebności pogłowia bydła jest związane z pogarszającymi się warunkami ekonomicznymi produkcji żywca wołowego, tj. z niewielkim wzrostem cen skupu żywca przy znacznym wzroście cen ziemiopłodów paszowych, spowodowanym mniejszymi zbiorami pasz i zbóż w 2006 r.

Pogłowie owiec ogółem w województwie małopolskim w końcu listopada 2006 r. wynosiło 87,8 tys. sztuk i było o 4,0 tys. sztuk, tj. o 4,4% niższe niż w listopadzie 2005 r., przy czym liczebność maciorek wzrosła o 6,4%. Tendencję wzrostową w tej grupie owiec obserwuje się już od 2003 r.

Obsada owiec ogółem na 100 ha użytków rolnych w listopadzie 2006 r. w województwie małopolskim była nieco niższa niż przed rokiem i wynosiła 12,6 sztuk.

Pogłowie trzody chlewnej w końcu listopada 2006 r. w województwie małopolskim wynosiło 495,9 tys. sztuk i było niższe o 30,8 tys. sztuk, tj. o 5,8% w stosunku do listopada 2005 r. Nie zanotowano znaczącej zmiany w pogłowie loch ogółem. W odniesieniu do listopada 2005 r. nastąpił niewielki spadek pogłowia – o 0,5 tys. sztuk, tj. o 1,0%.

Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych w listopadzie 2006 r. w województwie małopolskim wynosiła 71,4 sztuk, w tym loch 8,0 sztuk. W stosunku do roku 2005 nastąpił niewielki spadek w obsadzie trzody ogółem, a obsada loch utrzymała się prawie na niezmiennym poziomie.

4. PROGRAMY WSPARCIA ROLNICTWA

REALIZACJA WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ (WPR)

Płatności bezpośrednie do gruntów rolnych

Do 31 grudnia 2006 r. na liście podmiotów wpisanych do ewidencji producentów znalazło się 190 067 gospodarstw. Beneficjenci płatności bezpośrednich złożyli łącznie 140 344 wnioski o jednolite płatności obszarowe, obejmujące 524 165 ha. Na uzupełniające płatności obszarowe złożono 138 357 wniosków, których powierzchnia deklarowana wyniosła 449 568 ha.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)

Działanie 1: Renty strukturalne służyło zachęceniu rolników w wieku przedemerytalnym do zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej i przekazania posiadanych gospodarstw rolnych młodszym następcom. W 2006 r. beneficjenci złożyli 2 561 wniosków i wydano 1 039 decyzji przyznających pomoc na łączną kwotę 1 522 440 zł. W wyniku zrealizowanych działań beneficjenci przekazali następcom 1 039 gospodarstw rolnych.

Działanie 2: Wspieranie gospodarstw niskotowarowych miało na celu wzmocnienie potencjału gospodarstw przez zobowiązanie ukierunkowania ich produkcji na rynek. Łącznie od początku stycznia do końca grudnia 2006 r. złożono 15 730 wniosków, wydano 9 764 decyzji przyznających pomoc oraz zrealizowano płatności na łączną kwotę 48 458 706 zł.

Działanie 3: Wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) jest instrumentem wsparcia finansowego gospodarstw rolnych położonych na terenach, na których produkcja rolnicza jest utrudniona ze względu na niekorzystne warunki naturalne. Dopłaty wyrównawcze dla gospodarstw rolnych, położonych na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania kompensują istniejące utrudnienia w stosunku do gospodarstw położonych poza strefami ONW. W 2006 r. zarejestrowano 55 813 wniosków o przyznanie pomocy finansowej na wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Deklarowana powierzchnia ONW wyniosła 192 063 ha.

Działanie 4: Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt zwane Programem rolnośrodowiskowym, obejmowało 7 przedsięwzięć rolnośrodowiskowych. Pakiety rolnośrodowiskowe były związane z gospodarowaniem rolniczym ukierunkowanym na ochronę środowiska, zachowanie siedlisk o wysokich walorach przyrodniczych oraz zachowaniem zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich. W 2006 r. wydano 6 214 decyzji przyznających wsparcie w wysokości 11 901 640 zł.

Działanie 5: Zalesianie gruntów rolnych. W ramach kampanii 2006 złożono 159 wniosków na łączną powierzchnię wynoszącą 213 ha i wydano 31 postanowień o spełnieniu niezbędnych warunków o przyznanie płatności na zalesianie gruntów rolnych.

Działanie 6: Dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej miało na celu wsparcie realizacji przedsięwzięć w zakresie trzech standardów UE:

- wyposażenie gospodarstw w urządzenia do przechowywania nawozów naturalnych,
- dostosowanie gospodarstw rolnych produkujących mleko do standardów UE w zakresie poprawy warunków higienicznych udoju,
- dostosowanie ferm kur niosek.

W 2006 r. w ramach działania 6 wydano 905 decyzji przyznających pomoc i zrealizowano płatności na łączną kwotę 17 274 605 zł.

Działanie 7: Grupy producentów rolnych miało na celu podniesienie dochodów rolników dzięki zmniejszeniu kosztów marketingu produktów, a także poprawę jakości produkcji w wyniku stosowania wspólnych technologii produkcji oraz konfekcjonowania produktów. W 2006 r. na terenie Województwa Małopolskiego złożono 3 wnioski o pomoc, w ramach których wydano decyzje na łączną kwotę 228 720 zł.

O pomoc finansową w ramach wspólnej organizacji rynków owoców i warzyw wystąpiły dwie organizacje. W wyniku zrealizowanych działań beneficjenci pomocy otrzymali środki finansowe w wysokości 3 129 457 zł.

Źródło: Dane Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

FUNDUSZE STRUKTURALNE UE

Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”

Działania wdrażane przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

Województwo Małopolskie w roku 2006 kontynuowało realizację wszystkich 3 działań wdrażanych w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”.

Scalanie gruntów

W ramach ogłoszonych naborów (II) złożono łącznie 2 wnioski do działania 2.2 „Scalanie gruntów” na kwotę 4 639 274 zł (UE+ BP).

Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego

W ramach działania 2.3 „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego” w ramach I naboru wpłynęło 121 wniosków o płatność na kwotę dofinansowania 22 182 370 zł (EFO-IGR). W ramach II naboru zostało złożonych 137 wniosków o dofinansowanie, a pozytywnie zaopiniowano 76 projektów na kwotę 22 192 436 zł.

Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi

W ramach I naboru wniosków do działania 2.5 zostało wydanych 10 decyzji na realizację projektów, na kwotę 21 764 626 zł. W II naborze Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych złożył 4 wnioski o dofinansowanie na łączną kwotę 17 613 430 zł (UE+BP). Dwa wnioski przeszły pozytywnie ocenę formalno-merytoryczną i zostały zakwalifikowane do dofinansowania. Na realizację działania 2.5 „Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi” Samorząd Województwa Małopolskiego na dzień 31 grudnia 2006 roku dysponował kwotą w wysokości 13 397 302,00 zł.

Źródło: opracowania własne UMWM

5. ROZWÓJ ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO

Ochrona różnorodności biologicznej i jej zrównoważonego wykorzystania na terenach rolniczych jest jedną z najistotniejszych kwestii podnoszonych na forum międzynarodowym. Działania te są szczególnie ważne w Małopolsce, gdzie obszary użytkowane rolniczo zachowały w dużej części swoje walory półnaturalne.

Od chwili przystąpienia Polski do struktur Unii Europejskiej (2004) rolnictwo ekologiczne zostało objęte programami rozwoju obszarów wiejskich. Wraz z akcesją i wprowadzeniem dopłat do gospodarstw prowadzących produkcję metodami ekologicznymi nastąpił gwałtowny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych w województwie małopolskim. W 2005 r. statystyki wykazywały 1177 gospodarstw ekologicznych w Małopolsce. Na początku 2006 r. było takich gospodarstw 1354, natomiast na

Z zestawienia wynika, że najwięcej gospodarstw ekologicznych znajduje się na terenie powiatu limanowskiego, nowosądeckiego, gorlickiego i bocheńskiego.

Sektor rolnictwa ekologicznego znajduje się obecnie w początkowej fazie budowania rynku dla swoich produktów. Jest to możliwe dzięki rozwinięciu jasno określonego sposobu wytwarzania produktów, systemowi kontroli oraz zaufaniu klientów do jakości produkcji rzeczywistej.

Podstawową formą dystrybucji produktów ekologicznych jest bezpośrednia dostawa od rolnika do konsumenta. Taki system wymiany wzmacnia powiązanie rolników z konsumentami, co jest jednym z głównych założeń rolnictwa ekologicznego. Pomimo tego najszybciej rosnącym kanałem dystrybucyjnym jest sprzedaż produktów ekologicznych w sklepach specjalistycznych i za pośrednictwem supermarketów. Coraz więcej ekologicznych produktów żywnościowych jest przygotowywanych i konsumowanych w ramach usług cateringowych.

W Polsce, podobnie jak w innych państwach członkowskich UE, istnieje możliwość sprzedaży tylko takich produktów ekologicznych, które posiadają logo krajowej lub lokalnej instytucji kontrolującej i certyfikującej. Otrzymanie certyfikatów jakościowych jest ważnym elementem systemu kontroli gospodarstw na etapie produkcji żywności „od pola do stołu”. Dodatkowej kontroli i ścisłym reżimom technologicznym podlega również proces przetwarzania żywności ekologicznej.

Podstawą uznania każdego gospodarstwa za ekologiczne jest poddanie go kontroli przez uprawnione jednostki certyfikujące. W 2006 r. upoważnienie Polskiego Centrum Akredytacji w Warszawie do kontrolowania gospodarstw ekologicznych na terenie całego kraju uzyskało siedem jednostek, przy czym pięć z nich przystąpiło do kontrolowania gospodarstw w Małopolsce: Agro Bio Test Sp. z o.o., Bioekspert sp. c., COBICO Sp. z o.o., Ekogwarancja PTRE Sp. z o.o., PCBC S.A.

W systemie obsługi gospodarstw ekologicznych oprócz firm kontrolnych upoważnionych do nadawania atestu działa również instytucja nadzorująca proces certyfikacji gospodarstw (Wojewódzki Inspektorat Handlu Artykułami Rolno-Spożywczymi w Krakowie) oraz jednostka spełniająca rolę płatnika dotacji (Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa).

6. PROMOCJA MAŁOPOLSKIEJ WSI I PRODUKCJI ROLNICZEJ

Dbając o promocję tradycyjnych produktów spożywczych i małopolskiego rolnictwa Samorząd Województwa Małopolskiego w 2006 roku zrealizował i inicjował wiele ciekawych przedsięwzięć. Spośród nich do najważniejszych należą:

- udział w Międzynarodowych Targach Produkcji Ekologicznej BioFach w Norymberdze

W dniach 16-19 lutego 2006 r. odbyły się największe światowe Targi Ekologiczne „BioFach” w Norymberdze. Polska została wybrana krajem roku 2006.

Na Targach w 2006 roku Polskę reprezentował ponad 80 przedsiębiorstw i organizacji związanych z ekologią w tym najwięcej z Małopolski – 18.

W targach uczestniczyła największa jak dotąd liczba krajów (73) i wystawców – 2078 (najwięcej z Niemiec – 713, Włoch – 278, Hiszpanii – 187 i Francji – 109). Szacuje się, iż targi odwiedziło blisko 40 000 osób.

- Eliminacje wojewódzkie przedsięwzięcia pn. Inicjatywa Pozytywistyczna „Polski Producent Żywności”

Województwo Małopolskie już po raz siódmy uczestniczyło w przedsięwzięciu pn. Inicjatywa Pozytywistyczna „Polski Producent Żywności” organizowanym przez Stowarzyszenie im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Poznaniu.

Do pierwszego etapu konkursu (wojewódzkiego) zgłoszone zostały 33 firmy. Kapituła Województwa Małopolskiego ds. Inicjatywy Pozytywistycznej „Polski Producent Żywności 2006”,

spośród zgłoszonych wyłoniła i nominowała 8 produktów do tytułu „Polski Producent Żywności 2006.” Są to: polędwica Mądrego – Zakład Masarski Stanisław Mądry, Danuta Mądra, Andrzej Mądry s.c.; naturalne soki owocowe tłoczone - P.P.U.H Tłocznia Maurer; ciastka ekologiczne – Piekarnia „Złoty Kłós” s.c. z Dobczyc; jodłownicki kołacz z serem - Piekarnia – Cukiernia Antoni Krzyściak; kielbasa ekstra krajowa - Wyrób wędlin tradycyjnych Wolarek sp.j; makaron gryczany - Elmak z Nowego Wiśnicza; serek „Smakosz” – OSM w Skale; warzywa na patelnii – Przedsiębiorstwo Przemysłu Chłodniczego „Fritar”. Spośród wymienionych, firmy: Elmak z Nowego Wiśnicza, OSM w Skale oraz „Fritar” ostatecznie otrzymały w etapie ogólnopolskim konkursu tytuł „Polski Producent Żywności 2006”.

– „Święto Chleba” – Festiwal Produktów Regionalnych i Tradycyjnych

W dniach 10-11 czerwca 2006 r. na Placu Wolnica odbyło się „Święto Chleba” – Festiwal Produktów Tradycyjnych i Regionalnych.

Wielu wystawców prezentujących się na placu przygotowało tradycyjne produkty spożywcze pochodzące i charakterystyczne dla Małopolski, które można było również zdegustować. Święto ma charakter pikniku rodzinnego połączonego z prezentacjami orkiestr i kapel regionalnych, występami zespołów tanecznych oraz degustacją produktów, potraw i pieczywa regionalnego.

Udział Województwa Małopolskiego w zadaniach o charakterze rolniczym m.in. Tarnowskiej Parady Konnej w Klikowej w dniu 3 września 2006 r. , Dożynkach Województwa Małopolskiego w dniu 3 września 2006 r., Targach Zdrowego Życia i Żywności „Ecolife” w Tarnowie w dniach 6-8 października 2006 r., wystawie Rolniczej „Agropromocja” w Nawojowej w dniach 9-10 września, wystawie rolniczej „Agro – Krak” w dniach 20-21 maja 2006 r., Charsznickich Dniach Kapusty w dniu 10 września 2006 r., Międzynarodowych Targach Polagra Farm 2006 w dniach 12-15 października 2006 r.

Produkty tradycyjne

W 2006 roku wpisanych zostało 9 produktów na Listę Produktów Tradycyjnych i są to: łukowicka śliwka suszona, nasiona fasoli Piękny Jaś z Doliny Dunajca, suska sechłońska, charsznicka kapusta kwaszona, obwarzanek krakowski, tuszka gęsi zatorskiej, śliwowica wyborna, jabłko z Raciechowic, jodłownicki kołacz z serem. Dotychczas na Listę Produktów Tradycyjnych wpisanych jest 20 wyrobów. Poza ww. są to: precelek krakowski, kielbasa lisecka, oscypek, żentyca, bryndza podhalańska, bundz/bunc, redykołka, śliwowica łącka, jabłka łąckie, sól wielicka oraz chleb prądnicki.

W 2006 roku Departament Środowiska i Rozwoju Wsi UMWM w ramach współpracy międzynarodowej realizował cztery projekty współpracy dotyczące tematyki produktów tradycyjnych i regionalnych z Regionem Rhone-Alpes we Francji.

oprac. Katarzyna Żarnik-Chojnacka

1. PRZEMYSŁ MAŁOPOLSKI NA TLE KRAJU

Produkcja sprzedana przemysłu w województwie małopolskim w roku 2006 osiągnęła wartość 47 933,6 mln zł, co stanowi 6,4% potencjału przemysłowego kraju. Udział województwa w produkcji przemysłowej Polski w latach 1999-2001 stopniowo się obniżał. W roku 1999 wynosił 7,0%, w roku 2000 – 6,9%, zaś w roku 2001 spadł do 6,5%. Na spadek wskaźnika w głównej mierze miała wpływ niska dynamika sprzedaży w przetwórstwie przemysłowym wynosząca w latach 1999-2001 jedynie 106,6 przy średniej krajowej 111,3.

W roku 2002 w stosunku do roku 2001 zanotowano wzrost wskaźnika, który powrócił do poziomu notowanego z roku 2000. W kolejnych trzech latach nastąpił jednak ponowny spadek do poziomu 6,1%, aby w skali roku 2006 odnotować wzrost produkcji sprzedanej do poziomu 6,4%. Należy podkreślić, że w ramach przetwórstwa przemysłowego województwa, mającego decydujący wpływ na kondycję całego sektora, realizowane jest ok. 90% sprzedaży przemysłu ogółem.

Tabela 76. Produkcja sprzedana przemysłu w województwie małopolskim wg rodzajów działalności (sekcje EKD) w latach 1999-2006

Wyszczególnienie	Lata					Dynamika 2006/1999 (%)
	1999	2001	2003	2005	2006	
Ogółem przemysł	28 587,7	30 490,8	32 965,9	40 547,5	47 933,6	167,7
Górnictwo i kopalnictwo	415,2	385,3	359,6	558,3	861,7	207,4
Przetwórstwo przemysłowe	26 251,7	27 971,5	30 231,6	36 484,4	43 361,7	165,2
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1 920,7	2 133,9	2 374,4	3 504,8	3 710,2	193,2

Źródło: „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” luty 2000 r., kwiecień 2002 r., I kwartał 2004 r., I kwartał 2006 r., I kwartał 2007

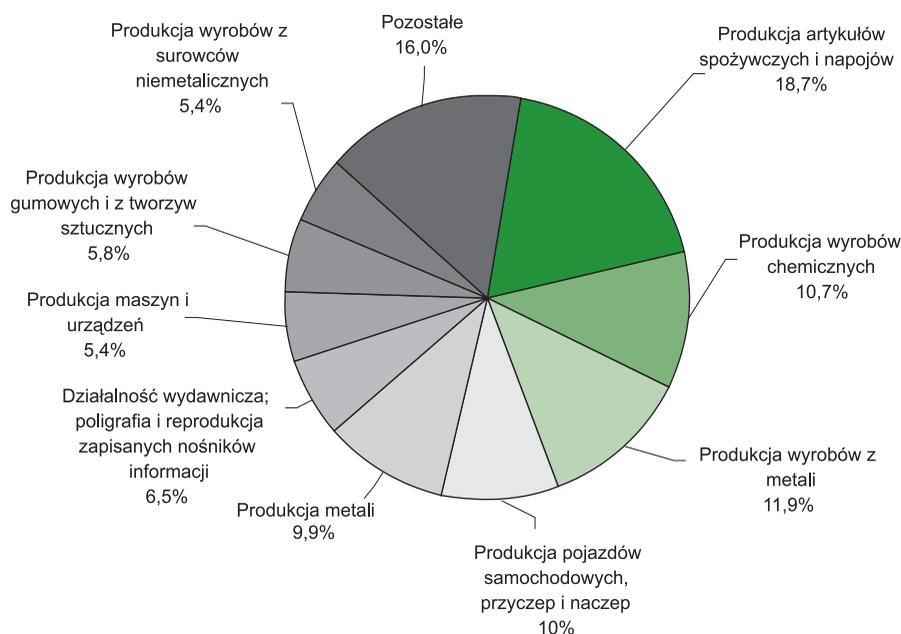
Tabela 77. Udział produkcji sprzedanej przemysłu województwa małopolskiego na tle kraju wg poszczególnych rodzajów działalności w latach 1999-2006

Wyszczególnienie	Udział w produkcji krajowej (%)				
	1999	2001	2003	2005	2006
Ogółem przemysł	7,0	6,5	6,6	6,1	6,4
Górnictwo i kopalnictwo	1,7	1,5	1,4	1,7	2,3
Przetwórstwo przemysłowe	7,6	7,3	7,2	6,5	6,8
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	4,7	3,7	4,7	5,0	4,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” luty 2000 r., kwiecień 2002 r., I kwartał 2004 r., I kwartał 2005 r., I kwartał 2006 r., I kwartał 2007

W przetwórstwie przemysłowym pod względem wielkości sprzedaży dominują: produkcja artykułów spożywczych i napojów (18,7%), produkcja wyrobów z metali (11,9%), produkcja wyrobów chemicznych (10,7%) oraz produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (10%).

Wykres 66. Struktura sprzedaży w najważniejszych branżach przetwórstwa przemysłowego województwa małopolskiego w roku 2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego”, I kwartał 2007.

Do branż charakteryzujących się najwyższą, ponad 150%-tą dynamiką sprzedaży w latach 1999-2006 należały: produkcja masy włóknistej oraz papieru (258,0), produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych (235,2), produkcja wyrobów z metali (212,3), działalność wydawnicza, poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji (208,7), produkcja instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych, zegarów i zegarków (189,0), produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy i wikliny (187,9), włókiennictwo (174,6), produkcja wyrobów chemicznych (167,7), produkcja mebli i pozostała działalność produkcyjna (162,8), produkcja wyrobów z surowców niemetalicznych (162,8), produkcja maszyn i urządzeń (154,1).

Umiarkowany wzrost sprzedaży nastąpił w produkcji artykułów spożywczych i napojów (139,2). Niewielki progres zanotowały branże: produkcji skór wyprawianych i wyrobów z nich (123,9), produkcji sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych (120,9) oraz produkcji pozostałego sprzętu transportowego (101,3).

Wyraźny spadek sprzedaży odnotowano w produkcji odzieży i wyrobów futrzarskich (88,8) oraz w produkcji metali (60,3).

Ponadto, warto zauważyć, iż największa ponad 30% dynamika sprzedaży w skali roku (2005-2006) wystąpiła w branży zagospodarowywania odpadów (wzrost o 47,4%), produkcji metali (wzrost o 39,8%) oraz produkcji maszyn biurowych i komputerów (wzrost o 34,3%).

Tabela 78. Produkcja wybranych wyrobów według PKWiU województwa małopolskiego w latach 2005-2006

Wyrób	Jednostka miary	Wielkość produkcji w 2005 r.	Wielkość produkcji w 2006 r.	Dynamika 2005 / 2006
Produkty uboju bydła i cieląt	tony	970	2008	207
Produkty uboju trzody chlewnej	tony	11343	13383	118
Rudy i koncentraty cynku	tys. ton	291,9	271,4	93
Wędliny (bez końskich)	tony	34955	35078	100,3
Mleko	tys. hl	1141,2	1210,6	106
Masło	tony	1284	1062	82,7
Sery i twarogi	tony	9798	8797	89,8
Obuwie z wierzchami wykonanymi ze skóry	tys. par	2109	2028	96,2
Tarcica liściasta	m ³	23905	23266	97,3
Wyroby z gumy	tony	23916	28122	117,6
Tworzywa sztuczne w formach podstawowych bez kauczuku	tony	156755	162525	103,7
Cegły i elementy budowlane, ceramiczne, wypalane z gliny, stosowane pod oblicowaniem	m ³	529781	509466	96,2
Energia elektryczna	GWh	5239,4	5365,2	102,4

Źródło: „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego”, I kwartał 2007.

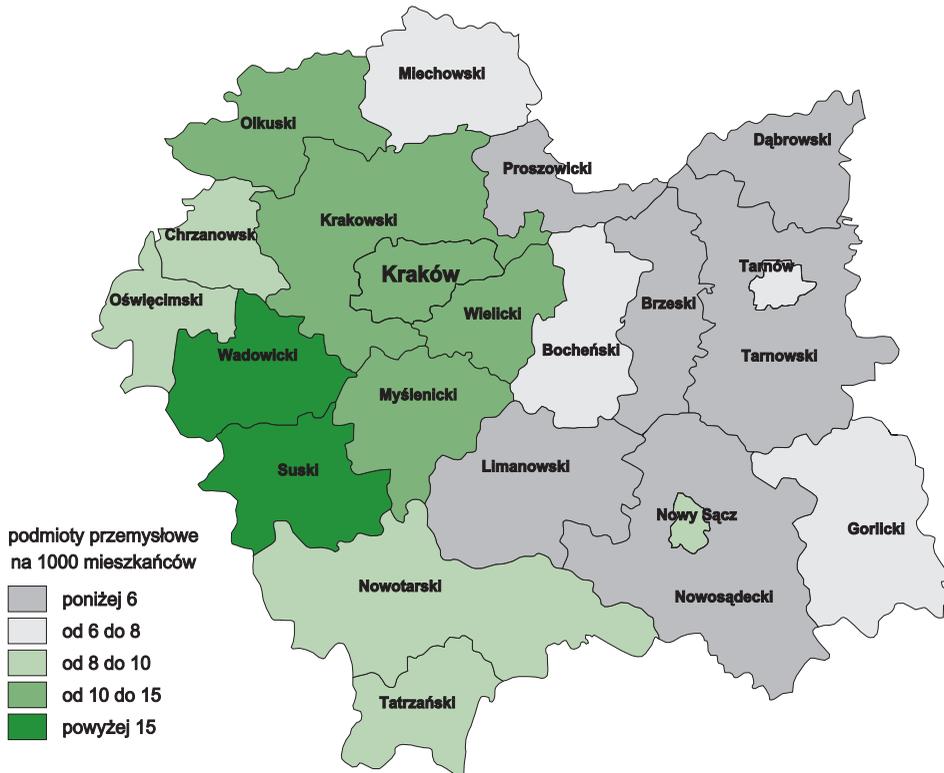
2. ROZMIESZCZENIE PRZESTRZENNE PODMIOTÓW PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ

Na koniec 2006 roku na terenie województwa małopolskiego zarejestrowanych było 33 485 podmiotów prowadzących działalność przemysłową (łącznie z zakładami osób fizycznych). W latach 1999-2006 zanotowano niższą dynamikę wzrostu ich liczby (101,3) w stosunku do pozostałych sektorów, co miało bezpośredni wpływ na spadek udziału jednostek przemysłowych w ogólnej liczbie podmiotów.

Najwyższą dynamikę (wskaźnik powyżej 120%) zanotowano w zachodnich powiatach województwa (chrzanowskim – 132,4%, oświęcimskim – 128,0%).

W 2006 roku w stosunku do roku poprzedniego odnotowano ogólny spadek liczby podmiotów prowadzących działalność przemysłową – tylko powiaty limanowski, myślenicki, nowosądecki, olkuski i proszowicki odnotowały (i to nieznaczny) wzrost liczby podmiotów.

Najwyższa koncentracja jednostek przemysłowych w województwie, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, występuje od wielu lat w południowo-zachodniej części województwa (powiat wadowicki, suski, myślenicki) oraz w subregionie krakowskim (miasto Kraków, powiat krakowski oraz wielicki), a także w powiecie olkuskim.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru REGON, Urząd Statystyczny w Krakowie 2006

3. ZATRUDNIENIE W PRZEMYSŁE

Przeciętne zatrudnienie w przemyśle województwa w 2006 roku wynosiło 173 529 osób, co stanowiło 6,8% zatrudnionych w tym sektorze w kraju. W porównaniu z 2005 rokiem województwo odnotowało wzrost przeciętnego zatrudnienia w przemyśle o 1,4% (w kraju wzrost o 2,2%).

Liczba zatrudnionych w małopolskim przemyśle w latach 1999-2003 wykazywała tendencję spadkową: z 210 178 do 163 372 osób. Przełomowy okazał się rok 2004, w którym zanotowano wzrost zatrudnienia w stosunku do roku poprzedniego o 4 073 osoby, w kolejnych dwóch latach tendencja ta została podtrzymana – w 2005 wzrost o 3 729 osób, w 2006 wzrost o 2 355. Ogółem jednak zatrudnienie w przemyśle w roku 2006 w stosunku do roku 1999 obniżyło się o 17,4%.

Należy podkreślić, iż jedną z głównych przyczyn tak wyraźnego spadku zatrudnienia w przemyśle stanowi proces reorganizacji przedsiębiorstw przemysłowych – najbardziej widoczny w górnictwie i hutnictwie. Dla przykładu: utworzenie Mittel Steel Poland z siedzibą w Katowicach (zrzeszającą cztery największe huty stali w Polsce, w tym jedną zlokalizowaną na obszarze Krakowa) będące w praktyce jedynie statystycznym przeniesieniem wielkości produkcji czy zatrudnienia przemysłu z województwa małopolskiego do śląskiego, oznacza w praktyce znaczne wahania wskaźników ekonomicznych wykazywanych w statystykach wojewódzkich.

Do 2005 roku największa dynamika spadku zatrudnienia wystąpiła w górnictwie i kopalnictwie. W latach 2000-2003 odnotowano stopniowy spadek zatrudnienia w tym sektorze. Rok 2004 przyniósł skokowy wzrost, który pozwolił na osiągnięcie poziomu zatrudnienia zbliżonego do 1999 roku. Rok 2005 wykazał jednak spadek tego poziomu o ponad 500 osób, a rok 2006, aż o blisko 1000 osób.

W przetwórstwie przemysłowym mającym decydujący – 87% wpływ na poziom zatrudnienia w przemyśle regionu ogółem, zanotowano również znaczący spadek dynamiki zatrudnienia, która osiągnęła w latach 1999-2006 wskaźnik 77,9. Warto zaznaczyć, iż od 2003 roku obserwuje się stopniowy wzrost zatrudnienia w tym sektorze, w 2006 roku o 2,3% w stosunku do 2005 roku.

Charakterystycznym zjawiskiem wykazanim w okresie 2003-2005 był wyraźny wzrost liczby zatrudnionych w podmiotach związanych z zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz i wodę. Rok 2006 przyniósł zatrzymanie tej dynamiki wzrostu i zamknął się niewielkim spadkiem tego poziomu – spadek zatrudnienia o 53 osoby w stosunku do roku 2005.

Tabela 79. Struktura przeciętnego zatrudnienia w przemyśle w latach 1999-2006 (w osobach)

Wyszczególnienie	Lata					Dynamika 2006/99
	1999	2001	2003	2005	2006	
Górnictwo i kopalnictwo	4 647	3 943	2 719	4 011	3 025	65,1
Przetwórstwo przemysłowe	194 037	163 258	145 551	147 667	151 061	77,9
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	11 494	10 416	15 102	19 496	19 443	169,2
Przemysł województwa ogółem	210 178	177 617	163 372	171 174	173 529	82,6
Ogółem sektor przedsiębiorstw w województwie	398 471	351 216	339 131	354 036	367 736	92,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” styczeń 2000 r, kwiecień 2002 r, I kwartał 2004r., I kwartał 2006 r., I kwartał 2007

Tabela 80. Udział przeciętnego zatrudnienia w województwie na tle kraju w latach 1999-2006

Wyszczególnienie	Lata			
	1999	2001	2005	2006
Górnictwo i kopalnictwo	1,7	1,8	2,2	1,7
Przetwórstwo przemysłowe	7,7	7,5	7,2	6,9
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	4,8	4,6	9,6	9,7
Przemysł kraju ogółem	6,9	6,8	7,1	6,8
Ogółem sektor przedsiębiorstw w kraju	6,9	6,8	7,4	7,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” styczeń 2000 r., kwiecień 2002 r, I kwartał 2006 r., I kwartał 2007

Sytuacja ekonomiczna podmiotów działających w segmencie podstawowym tj. w branżach związanych z przetwórstwem przemysłowym zależy nie tylko od ich poziomu dostosowania do funkcjonowania w warunkach rynkowych, lecz jest także silnie powiązana z cyklami wahań koniunkturalnych. Znaczna część tych jednostek zaliczana jest bowiem do „branż wrażliwych”. W latach 1999-2006 we wszystkich branżach przetwórstwa przemysłowego z wyjątkiem – produkcji wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych, branży wydawniczej i poligraficznej, produkcji drewna i wyrobów z drewna oraz produkcji masy włóknistej oraz papieru - zanotowano spadek zatrudnienia.

Szczególnie silna dynamika spadkowa (wskaźnik poniżej 60) w badanym okresie miała miejsce w przypadku: produkcji metali (25,8), włókiennictwa (50,1), produkcji sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych (50,6), produkcji skór wyprawionych i wyrobów z nich (58,4).

Tabela 81. Przeciętne zatrudnienie w wybranych działach przetwórstwa przemysłowego w województwie małopolskim w latach 1999-2006

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005	2006	Dynamika 2006/99
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	32 499	26 351	26 921	26 821	27 322	84,1
Produkcja wyrobów z metali	16 302	14 230	14 259	14 350	15 164	93,0
Produkcja maszyn i urządzeń	18 041	15 074	12 040	12 056	11 547	64,0
Produkcja wyrobów z surowców niemetalicznych	14 383	14 161	11 624	10 778	10 610	73,8
Produkcja wyrobów chemicznych	13 008	10 702	9 250	8 838	8 997	69,2
Produkcja odzieży i wyrobów futrzarskich	12 581	9 520	8 481	8 094	7 946	63,2
Produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych	6 731	5 624	6 618	7 498	8 185	121,6
Produkcja metali	24 625	16 389	5 520	5 860	6 349	25,8
Produkcja mebli, pozostała działalność produkcyjna	6 215	4 894	4 832	5 228	5 916	95,2
Działalność wydawnicza; poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	5 403	4 874	4 781	5 433	5 871	108,7
Produkcja skór wyprawionych i wyrobów z nich	6 488	5 293	4 314	3 857	3 787	58,4
Produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy i wikliny	5 249	4 337	4 181	5 007	5 302	101,0
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	3 785	3 257	3 089	2 591	2 658	70,2
Włókiennictwo	4 247	3 136	2 855	2 592	2 126	50,1
Produkcja instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych, zegarów i zegarków	2 765	2 579	2 173	2 156	2 170	78,5
Produkcja masy włóknistej oraz papieru (do roku 2001: produkcja celulozowo-papiernicza)	1 446	1 586	1 569	1 564	1 543	106,7
Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	-	1 112	988	628	-	-
Przetwarzanie odpadów	-	839	961	1 056	1 106	-
Produkcja sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych	1 571	1 171	691	811	795	50,6
Produkcja maszyn biurowych i komputerów	-	-	394	1 156	1 306	-
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	-	-	-	9 929	10 349	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego”

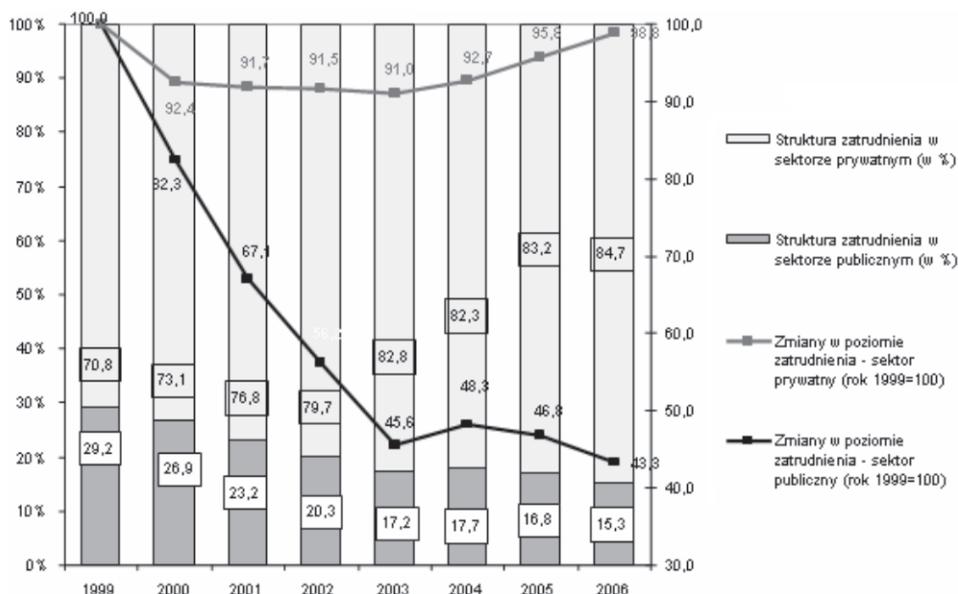
Zjawisku obniżania się liczby zatrudnionych w sektorze przemysłowym towarzyszą zmiany w strukturze zatrudnienia. W latach 1999-2003 na obszarze województwa zaobserwowano stopniowy wzrost udziału zatrudnionych w sektorze prywatnym przemysłu (z 70,8% do 82,8%) przy równoczesnym, widocznym spadku zatrudnienia w sektorze publicznym. Rok 2004 przyniósł wzrost liczby zatrudnionych w przemyśle, i po raz pierwszy od 1999 roku większą dynamikę wzrostu w sektorze publicznym. W roku 2005 wzrosła liczba zatrudnionych w sektorze prywatnym (do 83,2%). Rok 2006 wykazał kolejny wzrost zatrudnienia w sektorze prywatnym do poziomu 84,7%, przy jednoczesnym rocznym spadku zatrudnienia o 7,6% w sektorze publicznym.

Tabela 82. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle województwa małopolskiego wg form własności w latach 1999-2006

Wyszczególnienie (w osobach)	Lata				Dynamika 2006/99
	1999	2001	2005	2006	
Sektor publiczny					
Przemysł ogółem	61 473	41 223	28 800	26 600	43,3
Sektor przedsiębiorstw ogółem	88 726	68 634	51 600	49 200	55,5
Sektor prywatny					
Przemysł ogółem	148 705	136 394	142 400	146 900	98,8
Sektor przedsiębiorstw ogółem	309 745	282 582	302 400	318 600	102,9
Ogółem					
Przemysł ogółem	210 178	177 617	171 200	173 500	82,5
Sektor przedsiębiorstw ogółem	398 471	351 216	354 000	367 700	92,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego”

Wykres 67. Zmiany w strukturze zatrudnienia w przemyśle województwa małopolskiego w latach 1999-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” styczeń 2000 r., luty 2001 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r., I kwartał 2004 r., I kwartał 2005 r., I kwartał 2006 r., I kwartał 2007

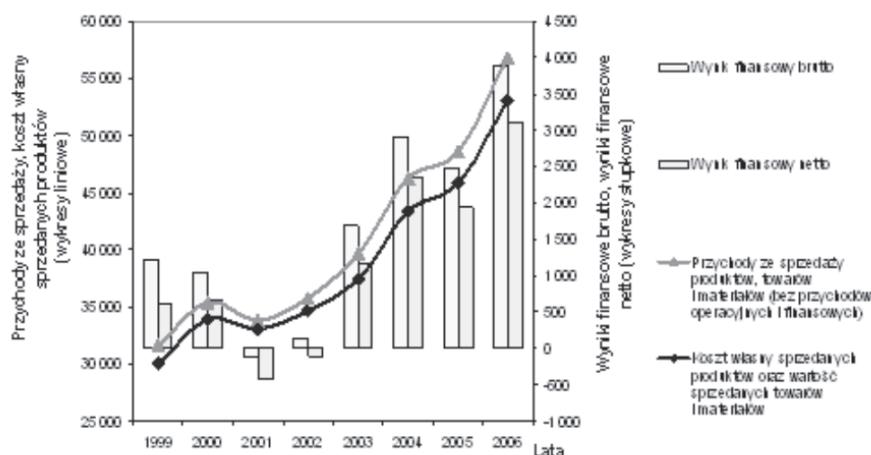
4. WYNIKI EKONOMICZNE PRZEMYSŁU

W okresie od 2006 roku w przemyśle województwa obserwuje się wzrost przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Jedynie w roku 2001 zanotowano przejściowy spadek przychodów o 1,6 mln zł, który został zrekompensowany w kolejnym roku. Od 2004 roku przychody przemysłu w Małopolsce rosły odpowiednio o 6,6 mln zł, 2,3 mln zł, aby wreszcie w 2006 roku zwiększyć się aż o 8,2 mln w stosunku do roku 2005.

W latach 1999-2001 nastąpiło wyraźne załamanie wyników finansowych brutto oraz netto podmiotów przemysłowych, na które w największym stopniu wpłynęło pogorszenie wyników w sekcji przetwórstwa przemysłowego. Od roku 2002 w przetwórstwie przemysłowym notuje się zdecydowaną poprawę wyników finansowych brutto oraz netto, a rok 2006 przyniósł branży rekordowe wskaźniki: wynik finansowy brutto większy o 49,8% w stosunku do roku 2005, wynik finansowy netto – roczny wzrost o 55%.

Zdecydowaną poprawę wyników finansowych notują również podmioty wytwarzające oraz zaopatrujące w energię elektryczną, gaz i wodę. Rok 2006 zamknął się również dodatnimi wynikami w górnictwie i kopalnictwie, choć warto pamiętać iż już w poprzednich latach w tym sektorze wykazywano naprzemiennie dodatnie oraz ujemne wyniki ekonomiczne.

Wykres 68. Wyniki ekonomiczne przemysłu województwa małopolskiego w latach 1999-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” styczeń 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r., I kwartał 2004 r., I kwartał 2005 r., I kwartał 2006 r. oraz I kwartał 2007

W latach 1999-2001 nastąpiło wyraźne pogorszenie relacji ekonomicznych w przemyśle regionu. Widoczne to było zarówno w odniesieniu do wzrastającego w kolejnych latach wskaźnika poziomu kosztów, jak i obniżającego się wskaźnika rentowności obrotu brutto. Te negatywne tendencje zaobserwowano w górnictwie i kopalnictwie, a także w przetwórstwie przemysłowym, mającym bezpośredni wpływ na poziom relacji ekonomicznych w całym sektorze przemysłowym. W roku 2002 negatywne tendencje uległy zahamowaniu, lata 2003-2005 przyniosły zdecydowaną poprawę wskaźników, jednak z widocznym zahamowaniem trendu w roku 2005. Kolejny wyraźny wzrost wyników finansowych wykazał rok 2006.

Tabela 83. Wyniki ekonomiczne przemysłu województwa małopolskiego w latach 1999-2006

Wyszczególnienie (wartości w tys. zł)	Lata				Dynamika 2006/99
	1999	2001	2005	2006	
Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (bez przychodów operacyjnych i finansowych)	31 719 469	33 817 898	48 555 000	56 792 500	179,0
w tym:					
- górnictwo i kopalnictwo	371 117	345 333	501 200	814 600	219,5
- przetwórstwo przemysłowe	28 416 462	30 272 323	40 106 500	46 973 300	165,3
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2 931 890	3 200 243	7 947 300	9 004 600	307,1
Koszt własny sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów	30 036 731	33 103 871	45 836 700	52 997 800	176,4
w tym:					
- górnictwo i kopalnictwo	391 325	408 105	505 500	602 200	153,9
- przetwórstwo przemysłowe	26 826 121	29 604 780	37 667 300	43 869 600	163,5
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2 819 286	3 090 986	7 663 900	8 526 000	302,4
Wynik finansowy brutto	1 215 301	-110 734	2 488 000	3 892 100	320,3
w tym:					
- górnictwo i kopalnictwo	21 173	-30 935	-30 900	155 700	735,4
- przetwórstwo przemysłowe	1 069 545	-130 607	2 145 400	3 213 800	300,5
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	124 583	50 807	373 500	522 600	419,5
Wynik finansowy netto	600 113	-449 486	1 950 000	3 118 700	519,7
w tym:					
- górnictwo i kopalnictwo	10 141	-32 754	-29 600	112 200	1 106,4
- przetwórstwo przemysłowe	526 619	-415 032	1 693 500	2 624 200	498,3
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	63 352	-1 700	286 100	382 300	603,5

Objaśnienia:

Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów obejmują przychody ze sprzedaży produktów tj. kwoty należne z tytułu sprzedaży wyrobów gotowych i usług w podmiotach prowadzących działalność gospodarczą oraz przychody ze sprzedaży towarów i materiałów łącznie z kwotami należnymi z tytułu sprzedaży opakowań wielokrotnego użytku. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wpływające na wynik finansowy ustala się w wartości wyrażonej w rzeczywistych cenach sprzedaży z uwzględnieniem upustów, rabatów i bonifikat, bez podatku od towarów i usług (VAT).

Koszt własny sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów obejmuje koszt wytworzenia sprzedanych produktów, koszty sprzedaży (z podatkiem akcyzowym), koszty ogólnego zarządu (lub koszty ogółem pomniejszone o koszt wytworzenia świadczeń na własne potrzeby jednostki i skorygowane o zmianę stanu produktów) oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów.

Wynik finansowy brutto (zysk lub strata) jest to wynik na działalności gospodarczej, skorygowany o saldo zysków i strat nadzwyczajnych.

Wynik finansowy netto (zysk lub strata) otrzymuje się po pomniejszeniu wyniku finansowego brutto o obowiązkowe obciążenia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” styczeń 2000 r., kwiecień 2002 r., I kwartał 2006 r. oraz I kwartał 2007.

Tabela 84. Wskaźnik poziomu kosztów i wskaźnik rentowności obrotu brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie w latach 1999-2006

Wyszczególnienie	Wskaźnik poziomu kosztów (w %)				Wskaźnik rentowności obrotu brutto (w %)			
	1999	2001	2005	2006	1999	2001	2005	2006
Sektor przedsiębiorstw w województwie małopolskim ogółem	97,7	100,1	96,5	95,2	2,3	-0,1	3,5	4,8
w tym:								
- górnictwo i kopalnictwo	95,3	106,4	106,0	81,8	4,7	-7,0	-6,0	18,2
- przetwórstwo przemysłowe	96,5	100,4	94,9	93,5	3,6	-0,4	5,2	6,6
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	96,3	98,4	95,5	94,3	3,7	1,5	4,5	5,7

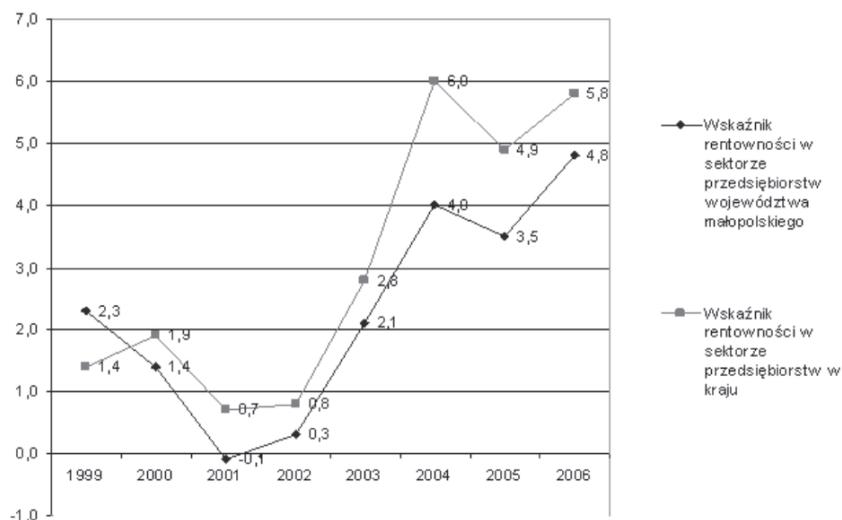
Objaśnienia:

Wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności.

Wskaźnik rentowności obrotu brutto jest to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności.

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 69. Wskaźnik rentowności w sektorze przedsiębiorstw w województwie małopolskim na tle kraju w latach 1999-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie i Głównego Urzędu Statystycznego

5. INWESTYCJE W PRZEMYSŁE

Nakłady inwestycyjne ogółem w województwie małopolskim w roku 2006 wyniosły 4 914 411,0 mln zł. W stosunku do roku 1999 nakłady te były wyższe aż o 1 246,4 mln zł. Tym samym wynik 2006 roku to najwyższy przyrost nakładów inwestycyjnych w stosunku do roku poprzedniego - wzrost o 986,5 mln zł, zaś największy spadek o 2 075,2 mln zł, miał miejsce w 2001 roku.

Tabela 85. Nakłady inwestycyjne ogółem w województwie w latach 1999-2006 w cenach bieżących

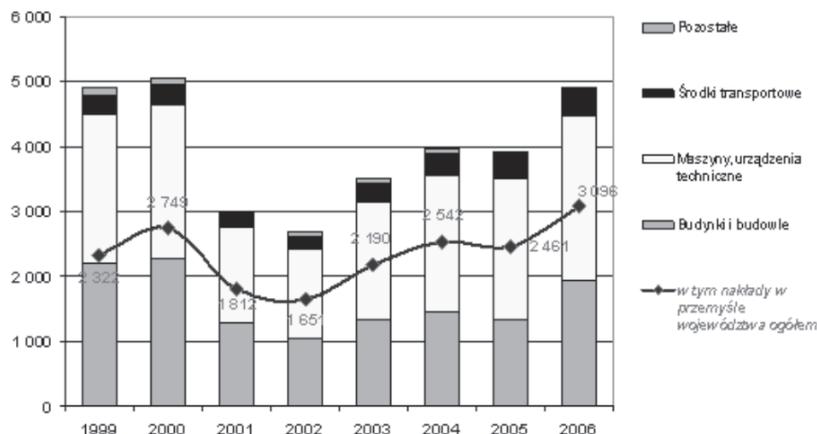
Wyszczególnienie	1999	2001	2005	2006
	w tysiącach złotych			
Nakłady inwestycyjne w województwie ogółem	4 913 164,6	2 981 332,5	3 927 946,0	4 914 411,0
W tym na środki trwałe	4 911 703,9	2 953 543,2	3 914 669,0	4 897 750,0
Budynki i budowle	2 227 236,0	1 291 074,5	1 351 760,0	1 939 980,0
Maszyny, urządzenia techniczne	2 286 605,6	1 477 661,4	2 164 534,0	2 528 230,0
Środki transportowe	287 689,0	184 706,4	398 349,0	429 223,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego”

Spośród ogółu nakładów inwestycyjnych poniesionych w regionie w roku 2006 ponad połowę środków – 51,4%, przeznaczono na zakup oraz modernizację maszyn i urządzeń technicznych, 39,5% związane z realizacją budynków i budowli, z kolei 8,7% przekazano na zakupy środków transportowych.

W konsekwencji, w ogólnej strukturze nakładów inwestycyjnych w województwie – 63,0% stanowią nakłady w przemyśle. Jest to wskaźnik wyższy niż średnia dla kraju wynosząca 53,6%.

Wykres 70. Wielkość nakładów inwestycyjnych w Małopolsce ogółem, w tym nakłady w przemyśle w latach 1999-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego”

Udział nakładów inwestycyjnych w przemyśle województwa w roku 2006 stanowił 7,1% nakładów krajowych, w przetwórstwie przemysłowym wyniósł on 7,3%. W latach 1999-2000 udział Małopolski w krajowych nakładach inwestycyjnych zwiększył się o 1,5%, jednak w okresie 2001-2002 zanotowano bardzo wyraźny spadek do 2,3% udziału regionu. W okresie tym, w przypadku nakładów w przemyśle w Małopolsce zanotowano udział najniższy od 1999 roku. Również w przypadku nakładów w przetwórstwie przemysłowym ich udział spadł poniżej poziomu notowanego w 1999 roku. W latach 2003-2004 nastąpiła wyraźna poprawa w przypadku nakładów w przemyśle na tle kraju aż o 1,3%, natomiast rok 2005 przyniósł spadek o 0,6% w stosunku do roku poprzedniego. Podobnie niewielki spadek (0,5%) zanotowano w udziale nakładów w przetwórstwie przemysłowym. Wskaźniki roku 2006 wykazały wyraźny wzrost udziału Małopolski w krajowych nakładach inwestycyjnych, zarówno w przypadku nakładów w przemyśle – wzrost o 0,8% jak i nakładów w przetwórstwie przemysłowym – wzrost o 1 punkt procentowy.

Tabela 86. **Nakłady inwestycyjne w przemyśle województwa na tle kraju w latach 1999-2006 (w cenach bieżących)**

Wyszczególnienie	1999	2001	2005	2006	Dynamika 2006/99
	w tysiącach złotych				
Nakłady w przemyśle województwa ogółem	2 322 251,6	1 812 312,0	2 460 809,0	3 096 255,0	133,3
Udział w nakładach krajowych (w%)	6,4	6,1	6,3	7,1	-----
W tym nakłady w przetwórstwie przemysłowym	1 847 159,5	1 410 619,1	1 718 220,0	2 242 266,0	121,4
Udział w nakładach krajowych (w%)	7,4	7,3	6,3	7,3	-----

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” oraz „Biuletynu statystycznego” GUS.

6. NAJWIĘKSZE PRZEDSIĘBIORSTWA PRZEMYSŁOWE

W zestawieniu znajdują się przedsiębiorstwa przemysłowe z województwa małopolskiego obecne na liści 500 największych firm dziennika „Rzeczpospolita”.

W roku 2006 w zestawieniu nie znalazły się:

- Kimberly-Clark S.A., Klucze (317 miejsce w 2005 roku),
- Elektrociepłownia Kraków S.A. GK, Kraków,
- Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Kraków S.A., Kraków (465 miejsce w 2005 roku).

Na listę po rocznej absencji powróciły:

- Pliva Kraków Zakłady Farmaceutyczne S.A.
- Scandinavian Tobacco S.A. w Myślenicach.

Wśród firm obecnych w rankingu w 2005 roku największy awans w skali roku odnotowały:

- Rafineria Trzebinia (121 pozycji),
- Alumetal S.A. (95 pozycji),

Ponadto w roku 2006 na liście pojawiły się dwa nowe podmioty:

- Orlen Oil sp. z o. o.
- Stalprodukt-Centrostal sp. z o.o.

Dziennik Rzeczpospolita przyznał również nagrody „Orły Rzeczpospolitej” za 2006 rok, przedsiębiorstwom z „Listy 500” największych firm działających w Polsce. Kapituła nagrody honoruje tym tytułem najlepsze i najbardziej efektywne polskie firmy. Wśród zwycięzców, aż dwóch z trzech laureatów pochodzi z obszaru Małopolski. Firma Stalprodukt S.A. zdobyła nagrodę w kategorii przedsiębiorstw produkcyjnych, natomiast w kategorii firm usługowych i infrastrukturalnych zwyciężył ComArch.

Tabela 87. Największe przedsiębiorstwa przemysłowe województwa małopolskiego w 2006 roku, wg. kryterium przychodów na podstawie rankingu dziennika „Rzeczpospolita”

L.p.	Nazwa przedsiębiorstwa	Miejsce na liście 500 największych firm w 2006 r.	Miejsce na liście 500 największych firm w 2005 r.	Firma własności	Przychody ze sprzedaży w tys. zł.	Zatrudnienie	Wynik finansowy brutto (w tys. zł).	Wskaźnik rentowności brutto (w %)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Enion SA, Kraków	35	35	Skarb Państwa	4 852 543 (4 252 530)	7 986 (8 019)	198 979 (190 082)	4,1 (4,5)
2	Tele-Fonika - Kable SA GK, Myślenice	36	48	Prywatna	4 548 642 (2 934 278)	3 402 (3 185)	252 368 (66 674)	5,5 (2,3)
3	Delphi Poland SA GK, Kraków	53	59	Zagraniczna	3 223 917 (2 600 466)	6 898 (6 000)	b.d.	b.d.
4	Grupa Maspex, Wadowice	94	97	Prywatna	2 003 345 (1 798 414)	5 000 (3 984)	55 470 (42 908)	2,8 (2,4)
5	Grupa Can Pack SA, Kraków	150	159	Zagraniczna	1 442 626 (1 245 556)	b.d. (b.d.)	121 453 (167 016)	8,4 (13,4)
6	Zakłady Azotowe SA GK, Tarnów	161	167	Państwowe osoby prawne, Skarb Państwa	1 382 349 (1 204 872)	4 426 (2 506)	b.d. (143 574)	b.d. (11,9)
7	Valeo Autosystemy sp. z o.o., Skawina	164	180	Zagraniczna	1 363 076 (1 140 601)	2 635 (2 036)	135 812 (74 279)	10,0 (6,5)
8	Stalprodukt SA GK, Bochnia	175	224	Prywatna, zagraniczna	1 312 823 (916 750)	2 084 (1 948)	336 872 (99 194)	25,7 (10,8)
9	Rafineria Trzebinia SA, Trzebinia	195	316	Państwowe osoby prawne, prywatna, Skarb Państwa	1 196 150 (606 358)	192 (186)	12 953 (-58 555)	1,1 (-9,7)
10	Firma Chemiczna Dwory SA GK, Oświęcim	200	199	Prywatna	1 172 106 (1 047 119)	b.d. (2 325)	75 179 (26 087)	6,4 (2,5)
11	Grupa Kęty SA GK, Kęty	212	264	Prywatna, zagraniczna, państwowych osób prawnych	1 094 692 (749 240)	2 200 (1 901)	101 181 (104 396)	9,2 (13,9)
12	Orlen Oil sp. z o.o., Kraków	280	-	Prywatna	765 001	513	75 269	9,8
13	Scandinavian Tobacco SA, Myślenice	347	-	Zagraniczna	584 500	926	b.d.	b.d.
14	Alumetal SA GK, Kęty	351	446	Prywatna	572 720 (481 349)	295 (227)	34 402 (9 798)	6,0 (2,6)
15	ZGH Bolesław SA, Bukowno	358	418	Skarb Państwa	564 639 (409 582)	1 842 (1 883)	179 926 (20 315)	31,9 (5,0)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
16	Fabryka Maszyn Glinik SA GK, Gorlice	360	430	Prywatna	563 428 (398 314)	2 231 (2 025)	40 785 (12 854)	7,2 (3,2)
17	Pliwa Kraków Zakłady Farmaceutyczne SA, Kraków	442	-	Zagraniczna	421 998	1 185	4 184	1,0
18	Linde Gaz Polska sp. z o.o., Kraków	468	462	Zagraniczna, prywatna	388 836 (366 553)	681 (685)	85 687 (79 668)	22,0 (21,7)
19	Elektrownia Skawina SA, Skawina	473	426	Zagraniczna, Skarbu Państwa	387 441 (404 710)	587 (613)	35 473 (7 304)	9,2 (1,8)
20	Stalprodukt - Centrostal sp. z o.o., Kraków	494	-	Prywatna	363 300	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: lista 500 największych przedsiębiorstw w kraju wg dziennika „Rzeczpospolita”, wydanie z dnia 25 kwietnia 2007 roku

VI. Budownictwo

oprac. Andrzej Binda

1. STRUKTURA PODMIOTÓW I PRODUKCJA PRZEDSIĘBIORSTW BUDOWLANYCH

Rok 2006 przyniósł ugruntowanie się pozycji województwa małopolskiego na czwartym miejscu w Polsce pod względem wielkości produkcji sprzedanej w budownictwie, po województwach mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Łącznie te cztery najsilniejsze pod tym względem województwa zrealizowały 62,6% wartości produkcji sprzedanej w budownictwie całego kraju.

W przeciągu całego 2006 roku przychody ze sprzedaży wyrobów i usług przedsiębiorstw budowlanych o liczbie pracujących przekraczającej 9, wyniosły 6750,1 mln zł i wzrosły w stosunku do roku poprzedniego, licząc w cenach bieżących, o 21,8%.

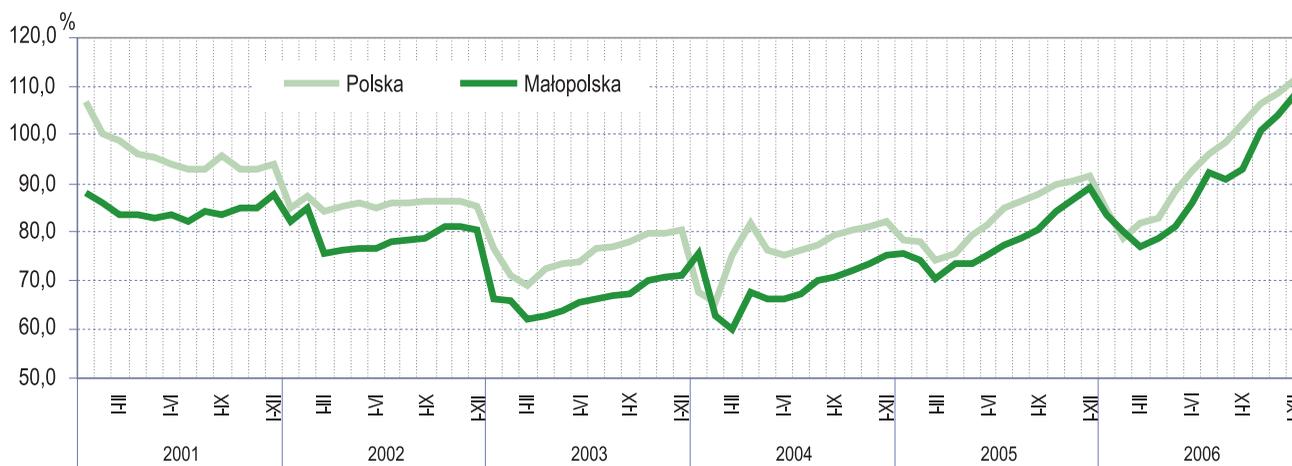
Produkcja budowlano-montażowa w okresie I-XII 2006 r. wyniosła 4082,9 mln zł i tym samym wzrosła - drugi rok z rzędu – o 19,9% w stosunku do poprzedniego roku. Jej udział w ogólnej kwocie przychodów ze sprzedaży w sekcji budownictwo stanowił 60,5% wobec 61,4% w 2005 r.

Wzrost produkcji budowlano-montażowej w omawianym okresie odnotowano we wszystkich jednostkach, a przede wszystkim w przedsiębiorstwach zajmujących się wykonywaniem robót budowlanych wykończeniowych (o 58,1%), następnie przygotowujące teren pod budowę (wzrost o 48,5%), natomiast firmy zajmujące się wznoszeniem budynków i budowli; inżynierią lądową i wodną zwiększyły swoje przychody o 19,6%. Najniższą, bo tylko 7,2% dynamiką wzrostu charakteryzowały się jednostki wykonujące instalacje budowlane. Udział robót o charakterze inwestycyjnym w produkcji budowlano-montażowej w okresie 12 miesięcy 2006 r. wyniósł 52,3% i zmniejszył się w skali roku o 1,2 pkt procentowego.

Największy udział w realizowanej w 2006 r. produkcji budowlano-montażowej miały przedsiębiorstwa zajmujące się wznoszeniem budynków i budowli; inżynierią lądową i wodną - 81,6% (spadek w stosunku do 2005 r. o 0,2 pkt procentowego) oraz wykonywaniem instalacji budowlanych – 11,0% (spadek odpowiednio o 1,3 pkt).

Przychód ze sprzedaży przypadający na jednego zatrudnionego w budownictwie w okresie I-XII 2006 r. wyniósł 233,6 tys. zł, czyli o 20,6% więcej niż rok wcześniej (w 2005 r. wzrost o 16,5%).

Wykres 71. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (analogiczny okres 2000=100)

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie – „Komunikat o sytuacji społeczno – gospodarczej województwa małopolskiego” nr 12/2006

Tabela 88. **Produkcja budowlano-montażowa w latach 2002-2006 (w cenach bieżących)**

Rok	Ogółem	W tym działalność budowlano-montażowa		
		razem	w tym	
			wznoszenie obiektów budowlanych; inżynieria lądowa i wodna	wykonywanie instalacji budowlanych
w milionach złotych				
2002	5013,1	3045	2615,8	350,7
2003	4453,4	2730,3	2322,3	340,4
2004	4681,1	2680,6	2240,8	338,4
2005	5540,8	3404,2	2784,7	419,3
2006	6750,1	4082,9	3329,8	449,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

Według stanu na 31 grudnia 2006 w sekcji „Budownictwo” na terenie województwa małopolskiego zarejestrowane były 31 754 podmioty gospodarcze. W stosunku do stanu z końca roku poprzedniego ich ilość zwiększyła się o 538, tj. o 1,7%. Jest to odwrócenie trendu spadkowego utrzymującego się od kilku lat, tym niemniej ogólna liczba podmiotów z sekcji „Budownictwo” nie osiągnęła jeszcze poziomu z końca roku 2003, gdy w rejestrze REGON znajdowało się 31 889 podmiotów.

Na łączną ilość podmiotów składają się: przedsiębiorstwa państwowe – 14 (spadek o 4 w stosunku do roku poprzedniego), spółki – 4317 (w tym handlowe 2125), spółdzielnie – 99 (wzrost o 4), fundacje i stowarzyszenia – 1 oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 27293.

Zdecydowanie na liczebność ogółem mają wpływ podmioty „małe”, w większości tworzone przez osoby fizyczne pracujące bądź samodzielnie, bądź w małych, często rodzinnych, brygadach. Ich duży spadek liczebny w latach 2004-2005 spowodowany był m.in. znaczącym odpływem fachowców branży budowlanej do pracy za granicą przy jednoczesnym wyrejestrowywaniu firm.

Tabela 89. **Liczba zarejestrowanych podmiotów w sekcji „Budownictwo” wg wielkości podmiotów**

Rok	Ogółem	O liczbie pracujących			
		poniżej 10	10-49	50-249	250 i więcej
2003	31889	30426	1228	206	29
2004	31434	29942	1254	211	27
2005	31216	29693	1297	203	23
2006	31754	30206	1325	200	23

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

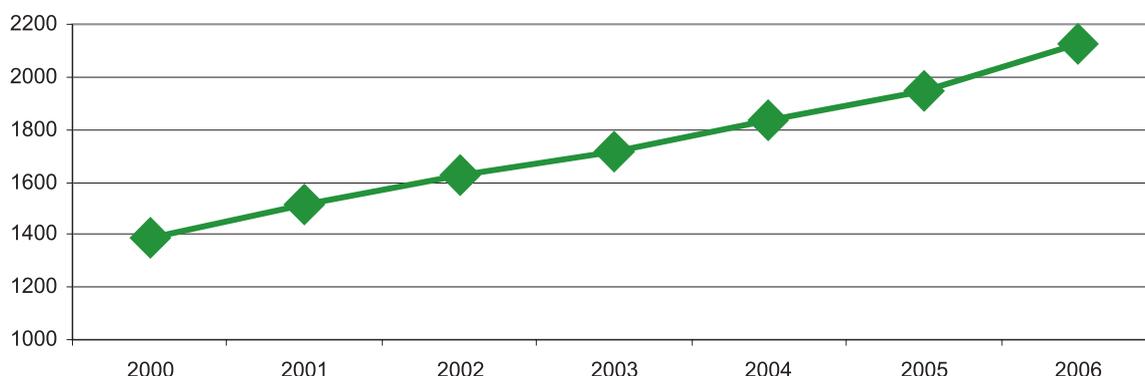
Tabela 90. **Podmioty z sekcji „Budownictwo” nowozarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w latach 2003-2006**

Rok	Podmioty zarejestrowane		Podmioty wyrejestrowane		Saldo	
	ogółem	osoby fizyczne	ogółem	osoby fizyczne	ogółem	osoby fizyczne
2003	1708	1559	1383	1277	325	282
2004	1976	1783	2011	1906	-35	-123
2005	2539	2332	2616	2511	-77	-179
2006	3844	3521	3217	3112	627	409

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Powolny wzrost ilościowy daje się zauważyć w przypadku spółek handlowych działających w budownictwie – w stosunku do roku 2000 ich stan zwiększył się o 53%, osiągając na koniec 2006 roku poziom 2125, w tym 315 spółek z udziałem kapitału zagranicznego.

Wykres 72. Liczba spółek prawa handlowego działających w sekcji „Budownictwo” – stan na koniec roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US Kraków

Tabela 91. Spółki handlowe sekcji „Budownictwo” wg form prawnych

Wyszczególnienie	Ogółem	Spółki kapitałowe			Spółki osobowe				
		razem	akcyjne	z o. o.	razem	partner-skie	jawne	koman-dytowe	koman-dowo-akcyjne
31 XII 2005 r.	1943	1757	83	1674	186	-	176	10	-
31 XII 2006 r.	2125	1917	81	1836	208	-	186	19	3
przyrost	182	160	-2	162	22	-	10	9	3
2005 = 100	109,4	109,1	97,6	109,7	111,8	-	105,7	190,0	x

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie „Zmiany strukturalne grup podmiotów w gospodarce narodowej w województwie małopolskim w 2006 roku”

2. ZATRUDNIENIE I WYNAGRODZENIA

Pod względem liczby zatrudnienia w sekcji „budownictwo” województwo małopolskie, z liczbą 28 896 zatrudnionych, zajmuje – podobnie jak w przypadku wartości produkcji sprzedanej w budownictwie – czwartą pozycję w Polsce, po województwach mazowieckim (65 tys. osób), śląskim (53 tys.) i wielkopolskim (34 tys.). Łącznie w 4 największych województwach zatrudnionych jest 55% ogółu zatrudnionych w budownictwie w Polsce. Jest to niższy odsetek od wartości sprzedaży, a więc świadczy o wyższej wydajności pracy przedsiębiorstw budowlanych w tych czterech województwach.

Budownictwo, z uwagi na charakter wykonywanych prac, cechuje się dużymi wahaniami sezonowymi zatrudnienia, tym niemniej od trzech lat przeciętne zatrudnienie roczne systematycznie wzrasta:

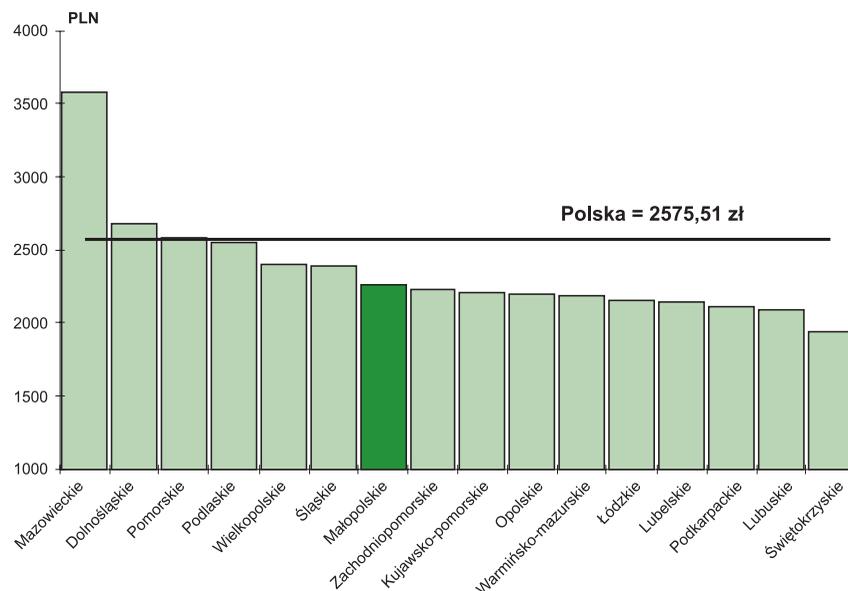
Tabela 92. **Przeciętne zatrudnienie w sekcji „Budownictwo” w województwie małopolskim w latach 2002-2006**

Rok	Razem	W tym	
		wznoszenie budynków i budowli; inżynieria lądowa i wodna	wykonywanie instalacji budowlanych
2002	33426	27136	5033
2003	30159	24853	4261
2004	28164	23125	3909
2005	28617	23572	3661
2006	28896	23781	3708

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto budownictwie w województwie małopolskim w 2006 roku wyniosło 2259,61 zł stanowiąc 87,7 % średniej krajowej w budownictwie. Natomiast dynamika wzrostu wynagrodzenia w stosunku do 2005 roku (o 10,8%) była wyższa niż w Polsce (9,9%) co może doprowadzić do złagodzenia dysproporcji w wynagrodzeniach.

Wykres 73. **Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto w budownictwie w 2006 roku wg województw**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

3. FINANSE PRZEDSIĘBIORSTW BUDOWLANYCH

W 2006 roku przedsiębiorstwa budowlane osiągnęły przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów o 20,7% wyższy niż w roku poprzednim (przyrost o 815,1 mln zł), koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów wzrósł o 19,4% (729,6 mln zł), a ich wynik finansowy wzrósł o 48,1% (85,3 mln zł).

Zysk brutto zwiększył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 51,7% (99,7 mln zł), strata brutto wzrosła o 29,7% (6,3 mln zł), natomiast wynik finansowy brutto, który w 2005 roku wyniósł blisko 171,8 mln zł, w roku 2006 wzrósł o 54,4% osiągając poziom 265,2 mln zł. Zysk netto wzrósł o 52% (83,4 mln zł), strata netto wzrosła o 33,3% (26,7 mln zł), natomiast wynik finansowy netto wzrósł o 54,7% (76,7 mln zł) do kwoty 217,0 mln zł.

Tabela 93. Podstawowe wskaźniki finansowe przedsiębiorstw budowlanych w województwie małopolskim w latach 2002-2006

Wskaźnik (w %)	2002	2003	2004	2005	2006
rentowności ze sprzedaży	2,0	2,2	3,4	4,5	5,5
poziomu kosztów	99,5	97,7	96,7	95,7	94,6
rentowności obrotu brutto	0,5	2,3	3,3	4,3	5,5
rentowności obrotu netto	-0,1	1,6	2,7	3,5	4,5
płynności finansowej I stopnia	17,4	21,6	24,8	29,8	28,2
płynności finansowej II stopnia	89,2	105,7	105,7	111,8	117

Źródło: .....

VII. Budownictwo mieszkaniowe

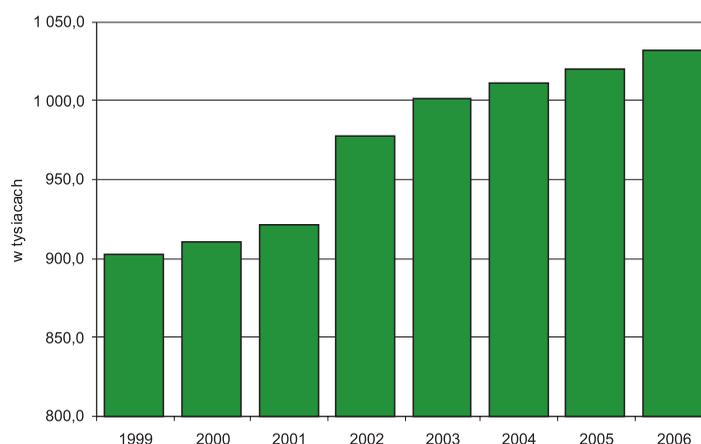
oprac. Andrzej Binda

1. ZASOBY MIESZKANIOWE

Zasoby mieszkaniowe województwa małopolskiego obejmowały na koniec 2006 roku 1 031,7 tys. mieszkań, (co stanowiło wzrost o 11,4 tys. w stosunku do stanu z dnia 31 grudnia 2005), w których znajdowało się 3 917,0 tys. izb o powierzchni użytkowej 76 281,9 tys. m².

Od trzech lat obserwowany jest stały wzrost tempa przyrostu zasobów mieszkaniowych, w stosunku do roku poprzedniego w 2006 r. zasoby mieszkaniowe zwiększyły się o 1,12%, w 2005 r. – o 0,93%, w 2004 r. – o 0,88%. Znaczący wzrost w latach wcześniejszych jest efektem „wielkiej inwentaryzacji zasobów mieszkaniowych” związanej z Narodowym Spisem Powszechnym Ludności i Mieszkań w 2002 roku, oraz zmianą przepisów prawa budowlanego w 2003 r.

Wykres 74. Zasoby mieszkaniowe w latach 1999-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

Przyrost ilościowy mieszkań związany jest również z przyrostem jakościowym – powoli lecz systematycznie zwiększa się przeciętną powierzchnia mieszkania, zmniejsza zagęszczenie. Nadal większe mieszkania znajdują się w zasobach na terenach wiejskich, lecz w uwagi na sytuację demograficzną (rodziny na wsi są liczniejsze) są one bardziej zagęszczone, zarówno pod kątem liczby osób na mieszkanie, jak i na izbę.

Tabela 94. Podstawowe wskaźniki mieszkaniowe dla województwa Małopolskiego w latach 2002-2006

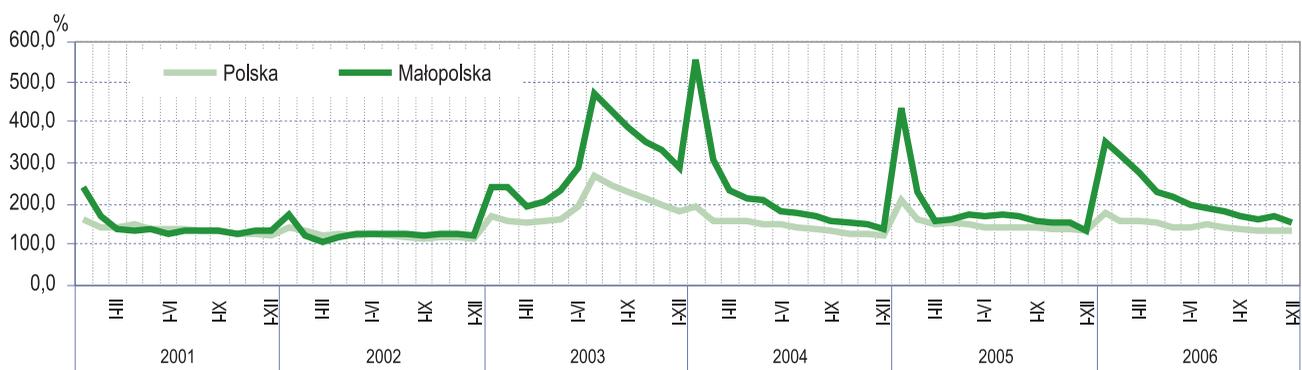
Wyszczególnienie	Rok	Przeciętna				
		liczba izb w mieszkaniu	liczba osób		powierzchnia użytkowa w m ²	
			w 1 mieszkaniu	na 1 izbę	1 mieszkania	na 1 osobę
województwo	2002	3,75	3,31	0,88	72,0	21,7
	2004	3,79	3,23	0,85	73,5	22,8
	2005	3,79	3,20	0,84	73,7	23,0
	2006	3,80	3,17	0,84	73,9	23,3
miasta	2006	3,46	2,74	0,79	62,0	22,7
wieś		4,25	3,75	0,88	90,0	24,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

2. MIESZKANIA I BUDYNKI ODDANE DO UŻYTKU

W 2006 roku w województwie małopolskim przekazano do użytkowania 12 405 (10,8 % mieszkań oddanych do użytkowania w Polsce), o 1701 (15,9%) więcej niż w roku 2005. Dynamika w skali kraju wyniosła 1,1%. Oddawane w Małopolsce mieszkania posiadały 51,7 tys. izb i miały łączną powierzchnię użytkową 1 175,9 tys. m², natomiast przeciętna powierzchnia oddawanego mieszkania wyniosła 94,8 m². Zdecydowana większość przekazanych do użytkowania mieszkań została wybudowana w miastach (8 562 mieszkania – 69,0% ogółu).

Wykres 75. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania (analogiczny okres 2000=100)

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie „Komunikat o sytuacji społeczno – gospodarczej województwa małopolskiego” nr 12/2006

Struktura własnościowa mieszkań przekazanych do użytkowania ulega powolnej zmianie. Nadal dominują mieszkania będące indywidualną własnością osób fizycznych (5726 mieszkań – 46,2% ogółu), lecz będące na drugim miejscu mieszkania przeznaczone na sprzedaż lub wynajem (4299 mieszkań) z roku na rok zajmują coraz wyższą pozycję. O ile w 2002 stanowiły 22,1% wszystkich mieszkań oddanych do użytkowania, to już w 2004 – 23,9%, w 2005 – 27,6%, a w roku ubiegłym 34,7%. W skali kraju mieszkania indywidualne stanowiły 49,9% mieszkań przekazanych do użytkowania w 2006, natomiast mieszkania przeznaczone na wynajem – 32,9%.

Pozostałe formy budownictwa mają już nieco mniejsze znaczenie – mieszkań spółdzielczych przekazano do użytkowania 1219, społecznych czynszowych 921, komunalnych 230. zakładowych 10.

W porównaniu z rokiem ubiegłym największą dynamiką przyrostu liczby oddawanych mieszkań wykazało się budownictwo spółdzielcze (wzrost o 141%), następnie budownictwo komunalne (wzrost o 97%) i przeznaczone na sprzedaż lub wynajem (wzrost o 45%). W budownictwie indywidualnym odnotowano spadek o 11%, a w społecznym czynszowym spadek o 2%.

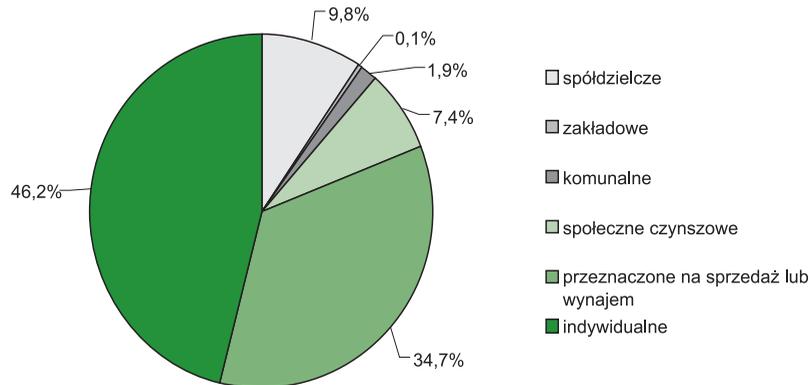
Biorąc pod uwagę lokalizację oddawanych mieszkań, to na wsi zdecydowanie dominuje budownictwo indywidualne, stanowiąc 96,4% mieszkań oddanych do użytkowania na wsi i jednocześnie 64,7% wszystkich mieszkań indywidualnych w skali województwa. Z pozostałych form budownictwa na wsi pozyskano jedynie 139 mieszkań.

Najwięcej, lecz najmniejszych mieszkań przekazano do użytkowania w mieście Krakowie – 6612 mieszkań (53,3% ogółu mieszkań oddanych do użytkowania) o powierzchni 400,6 tys. m² (34,1% powierzchni łącznej mieszkań przekazanych do użytkowania).

Kolejnymi według podregionów był podregion krakowsko-tarnowski – 3341 mieszkań (26,9% efektów), i podregion nowosądecki - 2452 mieszkania (19,8%).

Porównując efekty według powiatów drugie miejsce po mieście Krakowie zajmuje powiat krakowski (895 mieszkań – 7,8% efektów wojewódzkich), następnie tarnowski (417 mieszkań – 3,4% efektów)

Wykres 76. Struktura własnościowa mieszkań oddanych do użytkowania w 2006 roku w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

i nowotarski (395 mieszkań – 3,2%). Ranking zamykają powiaty: miechowski (15 mieszkań – 0,1%), proszowicki (53 mieszkania – 0,4%) i dąbrowski (78 mieszkań – 0,6% efektów w skali województwa). W 5 gminach nie oddano do użytkowania w 2006 roku ani jednego mieszkania.

Tabela 95. Mieszkania oddane do użytku na 1000 mieszkańców i 1000 zawartych małżeństw

Mieszkania oddane do użytkowania		2000	2002	2004	2005	2006
na 1000 mieszkańców	Polska	2,3	2,6	2,8	3,0	3,0
	Małopolska	2,5	3,0	3,3	3,3	3,8
na 1000 zawartych małżeństw	Polska	415,8	508,5	563,6	551,3	510,0
	Małopolska	438,4	572,9	641,2	592,5	634,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na 1000 ludności zamieszkującej województwo małopolskie oddano do użytkowania w 2006 roku 3,8 mieszkania, a więc wskaźnik ten wzrósł o ponad 15%. W porównaniu ze średnią krajową (3,0) wskaźnik dla województwa małopolskiego jest wyższy o ponad 25%, i przewaga ta ma charakter stały. Podobnie wskaźnik liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 zawartych małżeństw, wynoszący dla województwa małopolskiego 634,8, jest wyższy od średniej krajowej o przeszło 24 %.

Istotnym z punktu poprawy warunków życia mieszkańców jest stale rosnący trend obydwu wskaźników.

Najwięcej mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oddano w mieście Krakowie – 8,7, i jest to jedyny powiat przekraczający średnią wojewódzką. Kolejnymi według wielkości tego wskaźnika są: powiat krakowski – 3,7 oraz powiaty wielicki i tatrzański – po 3,6. Najślabiej wypadły w ubiegłym roku powiaty: miechowski – 0,3 mieszkania oddanego na 1000 mieszkańców, proszowicki – 1,2 i dąbrowski – 1,3.

Pod względem liczby oddanych mieszkań na 1000 zawartych małżeństw przoduje znowu miasto Kraków ze wskaźnikiem 1699, przed powiatem tatrzańskim – 702 i powiatem krakowskim – 645. Najślabiej wypadły: powiat miechowski – 50 mieszkań na 1000 zawartych związków małżeńskich, powiat nowosądecki – 162 i powiat proszowicki – 205.

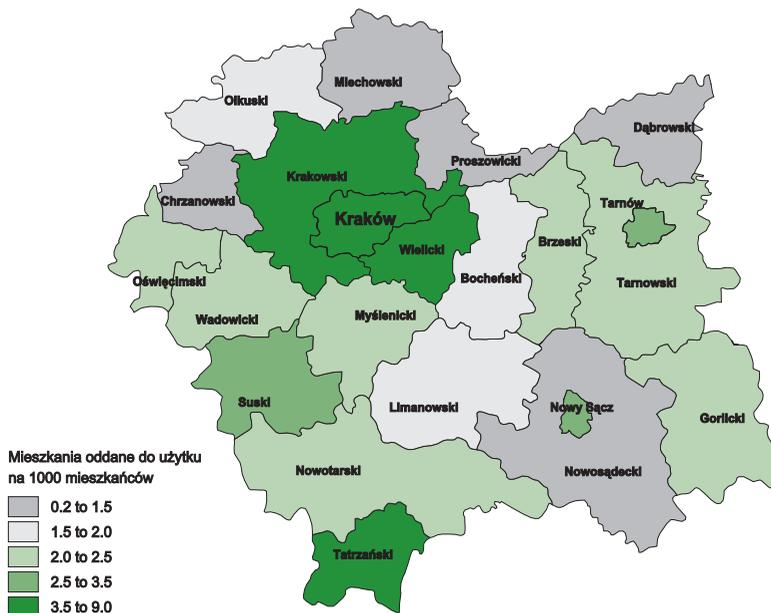
Przeciętna powierzchnia 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2006 roku w województwie małopolskim wyniosła 94,8 m² i była o 12,0 m² mniejsza niż rok wcześniej.

Największe powierzchniowo mieszkania przekazali do użytkowania inwestorzy indywidualni – 141,4 m², jednak w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano spadek powierzchni oddawanych mieszkań

Mapa 20.

Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców

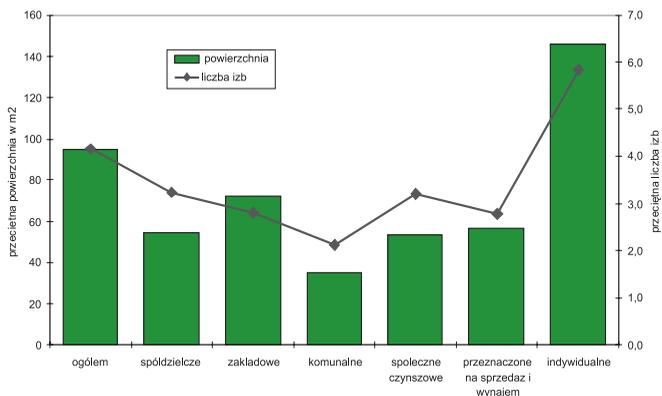
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US

o 2,6 m². Przeciętna powierzchnia mieszkania dla pozostałych form budownictwa wyniosła 54,9 m², przy czym budownictwo przeznaczone na sprzedaż lub wynajem przekazało mieszkania o powierzchni 56,3 m² (spadek przeciętnej powierzchni użytkowej w stosunku do roku 2005 o 4,4 m²), a budownictwo społeczne czynszowe – 53,5 m² (wzrost powierzchni o 8,4 m²).

Mieszkania przekazane do użytkowania w 2006 roku miały przeciętnie po 4,2 izby, o 0,3 mniej niż w roku poprzedzającym. Niemal tradycyjnie największą liczbą izb w mieszkaniach legitymowało się budownictwo indywidualne – 5,8 izb (minimalny wzrost w stosunku do 2005 roku), w pozostałych formach budownictwa przeciętne mieszkanie miało średnio 2,9 izby.

Wykres 77.

Przeciętna powierzchnia użytkowa i przeciętna liczba izb w mieszkaniach oddanych do użytkowania w 2005 roku w województwie małopolskim wg form budownictwa

Źródło: .....

W układzie przestrzennym największymi mieszkaniami przekazanymi do użytkowania w 2006 roku może pochwalić się powiat krakowski – 156,8 m², następnie powiat proszowski (150,6 m²) i powiat limanowski (150,4 m²). Najmniejsze mieszkania oddawane są w powiatach grodzkich: Kraków (60,6 m²) i Tarnów (87,7 m²).

Tabela 96. Mieszkania oddane do użytku w latach 1999-2006

Wyszczególnienie		Liczba mieszkań	Liczba izb	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	Przeciętna powierzchnia mieszkania w m ²	Mieszkania oddane na 1000 ludności
Województwo Małopolskie	1999	8 792	37 118	819 105	93,2	2,7
	2000	8 002	34 943	800 193	100,0	2,5
	2001	10 525	41 644	923 447	87,7	3,2
	2002	9 735	43 793	1 020 687	104,8	3,0
	2003	23 356	121 520	2 862 252	122,6	7,2
	2004	10 818	48 276	1 132 519	104,7	3,3
	2005	10 704	48 664	1 142 853	106,8	3,3
	2006	12 405	51 703	1 175 933	94,8	3,8
Miasta	1999	6 009	21 643	456 180	75,9	1,9
	2000	5 350	19 983	447 844	83,7	3,3
	2001	7 670	25 623	541 379	70,6	4,7
	2002	5 537	20 308	458 177	82,7	3,4
	2003	13 027	62 842	1 473 689	113,5	6,4
	2004	6 688	24 845	551 073	82,4	4,1
	2005	6 737	25 208	558 690	82,9	4,2
	2006	8 562	29 240	611 505	71,4	5,3
Wieś	1999	2 783	15 475	362 925	130,4	1,7
	2000	2 652	14 960	352 349	132,9	1,7
	2001	2 855	16 021	382 068	133,8	1,8
	2002	4 198	23 485	562 510	134,0	2,6
	2003	10 315	58 678	1 388 563	134,6	8,7
	2004	4 130	23 431	581 446	140,8	2,5
	2005	3 967	23 456	584 163	147,3	2,4
	2006	3 843	22 463	564 428	146,9	2,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie US w Krakowie

Rok 2006 był kolejnym rokiem, w którym liczba oddawanych do użytkowania budynków malała. Liczba nowych budynków w porównaniu do odnotowanej w 2005 r. zmniejszyła się o 7,5%, wzrosła natomiast o 16,5% ich kubatura, co świadczy o tym, że wznoszone budynki były większe. Liczba budynków mieszkalnych zmalała o 8,0% (ich kubatura była większa o 5,6%), a budynków niemieszkalnych – o 5,2% (przy wzroście kubatury aż o 41,2%). Głębszy spadek liczby budynków oddanych do użytkowania odnotowano w miastach (o 12,4%) niż na terenach wiejskich (o 4,3%). Z kolei kubatura nowych budynków powstałych w miastach była wyższa o 20,6% w porównaniu do uzyskanej w 2005 r., a na wsi – o 11,9%.

Wskaźniki natężenia ruchu budowlanego zdają się potwierdzać fakt „emigracji” zarówno mieszkaniowej jak i innej działalności poza obszary wielkich miast. Najwięcej budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1000 ludności oddano do użytkowania, podobnie jak w poprzednich latach, w powiatach: wielickim (3,4), krakowskim (3,3) i suskim (3,0); przy średniej wynoszącej w województwie 1,6

W 2006 roku wydano pozwolenia na budowę 19005 mieszkań, w tym 7939 (41,8%) mieszkań w budownictwie indywidualnym. Najwięcej pozwoleń wydano na budowę mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem (9396 mieszkań, tj. 49,4%).

Rozpoczęto budowę 17255 mieszkań, z tego 7754 mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem, 7518 mieszkań indywidualnych, 878 społecznych czynszowych, 793 spółdzielcze oraz 312 mieszkań w budownictwie komunalnym.

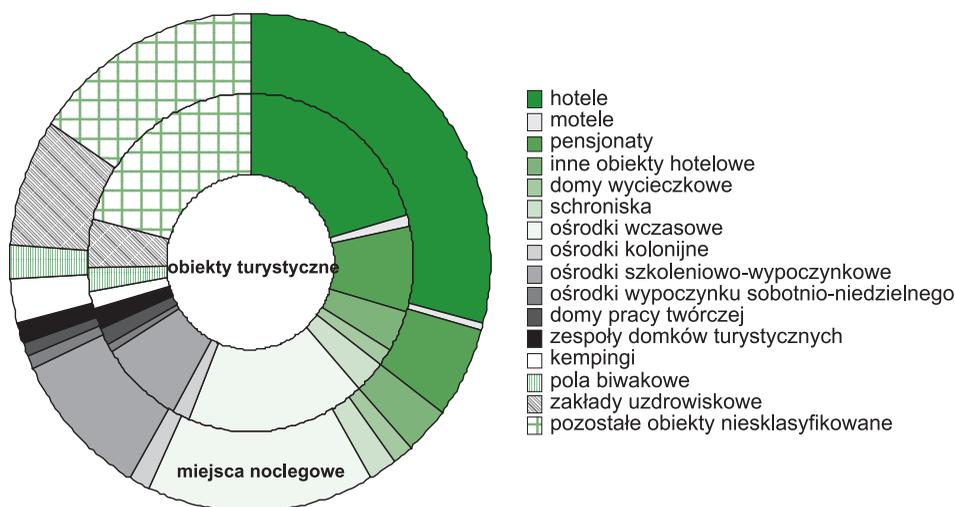
VIII. Turystyka

oprac. Anna Nawrot, Anna Niedźwieńska

1. BAZA TURYSTYCZNA REGIONU I JEJ WYKORZYSTANIE

Małopolska należy do najchętniej odwiedzanych polskich regionów. Rok 2006 był kolejnym, w którym odnotowano wzrost liczby turystów w województwie. Wzrosła również ilość udzielonych noclegów (7 562,6 tys.). Na koniec lipca 2006 roku w województwie małopolskim było 819 obiektów zbiorowego zakwaterowania, w tym 259 obiektów hotelarskich. W czerwcu 2007 w ewidencji prowadzonej przez marszałka województwa małopolskiego było już 334 obiekty hotelarskie, co świadczy o dynamicznym rozwoju branży hotelarskiej. W bazie noclegowej na przyjęcie gości czekało w sumie 62,7 tys. miejsc noclegowych tj o 2% więcej niż rok w 2005. Na terenie województwa działa 331 zarejestrowanych pośredników i organizatorów turystyki, 4 621 osób z uprawnieniami pilota wycieczek oraz 3 480 z uprawnieniami przewodnika (dane na czerwiec 2007). Stopniowo rozwija się również zaplecze gastronomiczne, w tym co raz popularniejsze stają się miejsca serwujące przysmaki kuchni regionalnej. Wg danych GUS na koniec lipca 2006 w obiektach zbiorowego zakwaterowania prowadzonych było ogółem 840 placówek gastronomicznych, z tego restauracje 220, kawiarnie i bary 276, stołówki 298 i punkty gastronomiczne 46.

Wykres 78. Struktura bazy noclegowej województwa małopolskiego wg obiektów i miejsc noclegowych – stan w dniu 31.VII.2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

Większość hoteli w Małopolsce stanowią obiekty średniej klasy.- trzygwiazdkowe (48%). Najwyższą, pięciogwiazdkową kategorię posiada 5 hoteli (dysponują w sumie 802 pokojami). Średnio obiekt hotelarski liczy 77 miejsc noclegowych. Przeciętny hotel dysponuje 54 pokojami. Prawie 96% pokoi hotelowych jest wyposażonych we własną łazienkę i WC.

Wg GUS w 2006 roku liczba osób korzystających z turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania wyniosła 2633,8 tys. i wzrosła w porównaniu do 2005 r. o 140,7 tys. czyli 5,6%. Udział osób korzystających z noclegów w hotelach stanowił 53,8% ogólnej liczby osób nocujących w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania. W obiektach hotelowych ilość udzielonych noclegów wzrosła o 6,2% (o 202,0 tys.), przy niewielkim spadku (o 0,4%) noclegów w pozostałych obiektach. W 2006 r. średni czas pobytu gości wyniósł 2,9 dnia, podczas gdy w 2005 r. średnia wynosiła 3 dni. Najdłużej turyści zatrzymywali się, zapewne w związku ze specyfiką pobytu, w zakładach uzdrowiskowych (przeciętnie 12,6 dnia), a najkrócej w motelach (1,5 dnia).

Tabela 97. Stan bazy noclegowej oraz jej wykorzystanie w latach 2005-2006

RODZAJE OBIEKTÓW	Miejsca noclegowe stan w dniu 31 VII 2006 r	Korzystający z noclegów		Udzielone noclegi	
		2005	2006	2005	2006
Ogółem	62 747	2 493 045	2 633 788	7 375 810	7 562 642
Obiekty hotelarskie	22 912	1 482 157	1 622 420	3 276 072	3 478 076
Hotele	17 245	1 308 323	1 417 353	2 699 842	2 880 992
Motele	453	26 131	28 073	36 499	40 936
Pensjonaty	3 451	111 875	110 869	457 686	413 318
Inne obiekty hotelowe	1 763	35 828	66 125	82 045	142 830
Pozostałe obiekty	39 835	1 010 888	1 011 368	4 099 738	4 084 566
Domy wycieczkowe	869	50 929	30 362	146 868	1 008 87
Schroniska	1 183	68 135	63 830	116 568	110 351
Schroniska młodzieżowe	565	39 728	40 510	83 011	84 391
Szkolne schroniska młodzieżowe	2 219	46 987	52 389	107 699	134 634
Ośrodki wczasowe	9 211	200 476	206 664	889 959	882 613
Ośrodki kolonijne	759	5 285	8 827	44 762	49 174
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	5 923	167 506	173 812	647 164	644 118
Domy pracy twórczej	411	11 790	10 726	57 599	55 566
Zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych	894	16 648	15 971	62 259	67 985
Kempingi	1 692	27 828	24 333	59 111	52 217
Pola biwakowe	1 291	8 252	5 615	25 419	14 554
Ośrodki do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego	495	38 242	17 007	56 659	29 400
Zakłady uzdrowiskowe	4 917	95 210	91 745	1 174 206	1 153 644
Pozostałe niesklasyfikowane	9 406	233 872	269 577	628 454	705 032

Źródło: GUS, maj 2007

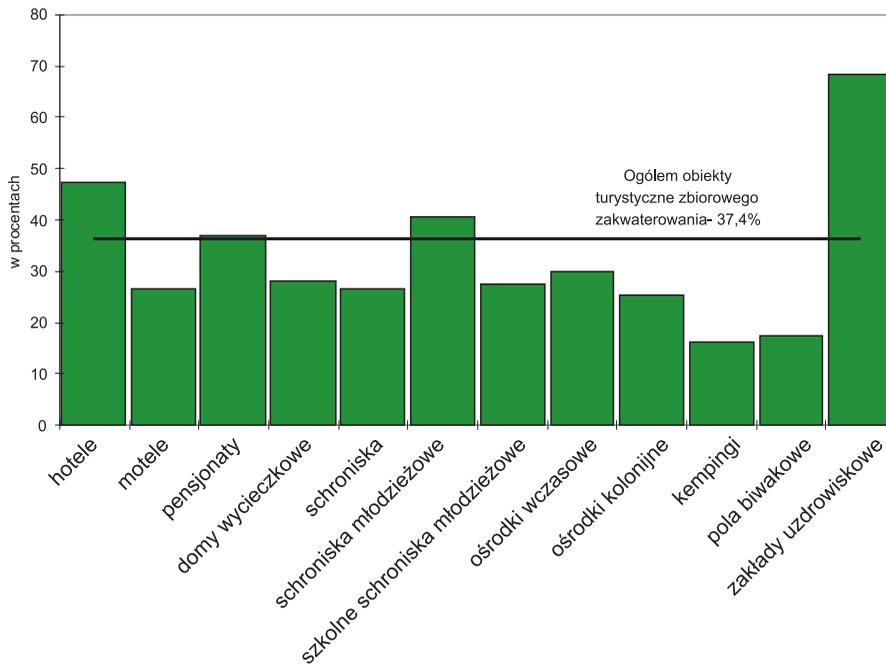
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania wyniósł 37,4%. Tradycyjnie największe obłożenie odnotowano w miesiącach wakacyjnych (w sierpniu – 52,6%, w lipcu – 50,2% oraz we wrześniu – 43,9%), a według rodzajów obiektów – w zakładach uzdrowiskowych (68,4%), hotelach (47,3%) i schroniskach młodzieżowych (40,5%).

Z roku na rok Małopolskę odwiedza coraz więcej turystów zagranicznych. Europejczycy stanowili 78,7% turystów zagranicznych korzystających z bazy noclegowej, goście z Ameryki Północnej – 9,3%, a z Azji – 8,6%. Gościom zagranicznym w 2006 r. udzielono w sumie 2118,7 tys. noclegów, tj. o 97,0 tys. czyli 4,8% więcej niż przed rokiem, a ich średni czas pobytu wyniósł 2,3 dnia. Ponad 80% zagranicznych gości za miejsce noclegu wybierało hotel, ale co interesujące turyści zagraniczni stanowili także około 60,2% osób korzystających z noclegów na kempingach. Udział turystów zagranicznych w ogólnej liczbie osób korzystających z noclegów w 2006 wyniósł 35,5% (w obiektach hotelowych - 48,9% i 14,0% w pozostałych obiektach).

Wg danych GUS w 2006 roku w powiatach podregionu nowosądeckiego udzielono w sumie 4 378,1 tys. noclegów, a przeciętna długość pobytu turysty wyniosła 4,2 dnia i była o 1,3 dnia dłuższa od średniej w województwie. W sumie w podregionie w 2006 r. wypoczywało około 1050,6 tys. turystów (w tym 10,0% gości zagranicznych). Dla porównania w Krakowie udzielono w sumie 2 678,2 tys. noc-

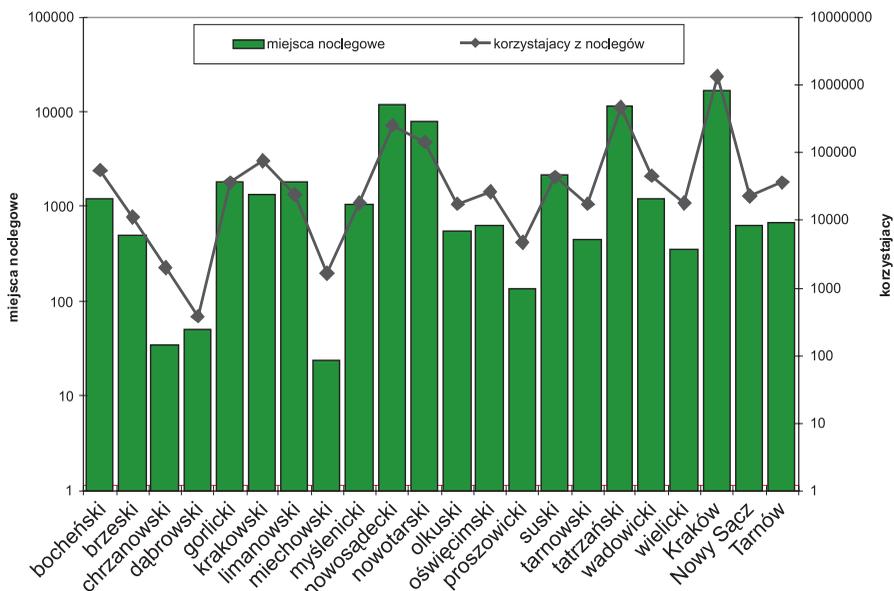
Wykres 79. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w 2006 roku

Źródło: GUS, maj 2007

legów, a przeciętny czas pobytu turysty wynosił 2,0 dni (tj o 0,9 dnia mniej niż średnia w województwie). Goście najczęściej wybierali na miejsce noclegu hotele (85%). Ogólnie w 2006 z miejsc w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania w Krakowie skorzystało 1319,7 tys. turystów, wśród których ponad połowę (58,4%) stanowili goście zagraniczni.

Wykres 80. Baza turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania oraz jej wykorzystanie w roku 2006 według powiatów

Źródło: GUS, maj 2007

2. RUCH TURYSTYCZNY W MAŁOPOLSCE

Województwo Małopolskie, jako jedno z nielicznych regionów w Polsce, regularnie poczynając od 2003 roku, zleca przeprowadzenie badań ruchu turystycznego. W 2007 roku po raz pierwszy badania ankietowe zostaną przeprowadzone w dwóch seriach zimowej (I kwartał) i letniej (III kwartał), co pozwoli na lepsze rozpoznanie turystów odpoczywających w Małopolsce zimą. Prowadzenie monitoringu ruchu turystycznego w regionie ma na celu oszacowanie wielkości ruchu turystycznego oraz bliższe poznanie profilu odbiorców oferty turystycznej regionu. Pełny raport z badań ruchu turystycznego w regionie dostępny jest w Portalu Regionalnym Wrota Małopolski www.malopolska.pl oraz na stronie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego www.malopolskie.pl.

Ruch turystyczny w Małopolsce od 2003 roku utrzymuje stałą tendencję wzrostową. W 2006 roku przyjechało do Małopolski około 10,9 mln odwiedzających tj o 13,54 % więcej niż rok wcześniej. Ponad 3/4 stanowili Polacy – 7,9 mln (wzrost o 9, 73 % w porównaniu do 2005). Z roku na rok rośnie również liczba odwiedzających region obcokrajowców. W 2006 szacunkowa liczba odwiedzających zagranicznych wyniosła 3 mln (wzrost o 25%).

Tabela 98. **Odwiedzający Małopolskę w latach 2003-2006**

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006
	w tysiącach			
Odwiedzający ogółem	8 000	9 100	9 600	10 900
w tym Kraków	5 500	6 400	7 100	8 000
Odwiedzający krajowi	6 900	7 100	7 200	7 900
w tym Kraków	4 800	4 860	4 900	5 550
Odwiedzający zagraniczni	1 100	2 000	2 400	3 000
w tym Kraków	700	1 540	2 200	2 450

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT 2007

Sukcesywnie rośnie także liczba turystów, czyli osób które pozostają w regionie przynajmniej jedną noc. W 2006 r. w Małopolsce szacunkowo było 8,9 mln turystów, w tym turystów krajowych 6,1 mln, (wzrost o 15%) i zagranicznych 2,8 mln (wzrost o 21,74%).

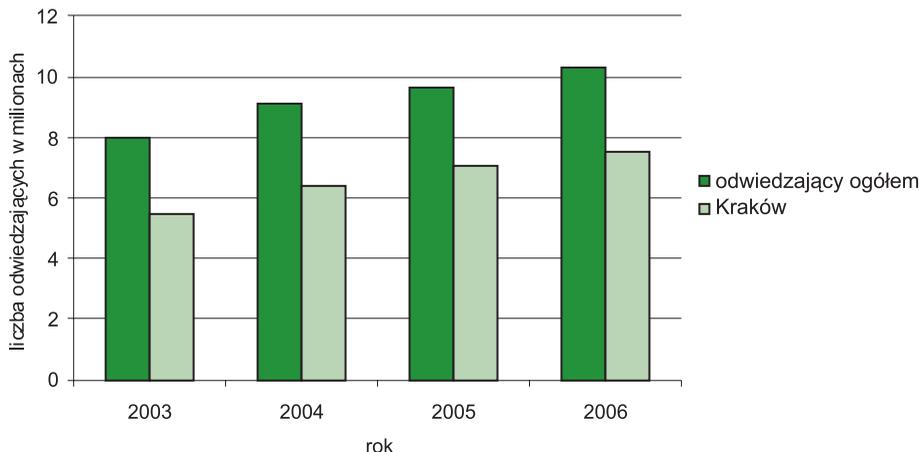
Tabela 99. **Turyści nocujący w Małopolsce w 2006 roku**

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006
	w tysiącach			
Turyści ogółem	6 200	8 200	7 600	8 900
w tym Kraków	3 500	5 500	5 500	6 200
Turyści krajowi	5 200	6 300	5 300	6 100
w tym Kraków	2 820	4 000	3 400	3 900
Turyści zagraniczni	1 000	1 900	2 300	2 800
w tym Kraków	680	1 500	2 100	2 300

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT 2007

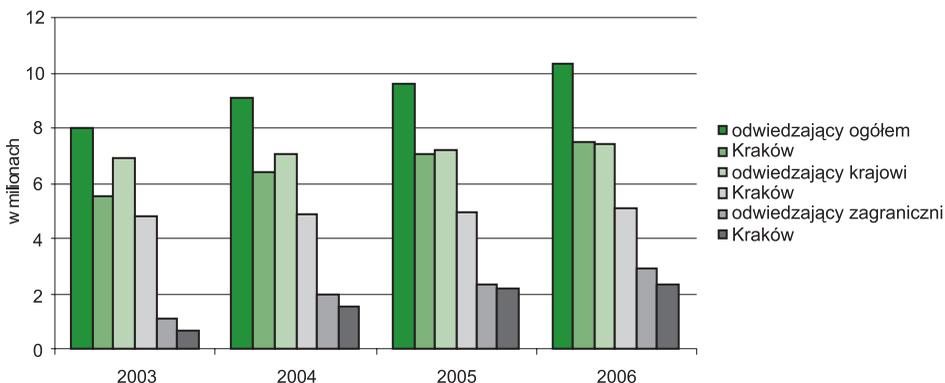

Wykres 81. **Odwiedzający Małopolskę w latach 2003-2006**

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT 2007

Wykres 82. **Turyści w Małopolsce i w Krakowie w latach 2003-2006**

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT 2007

Największy ruch turystyczny w Małopolsce generuje stolica regionu – miasto Kraków, do którego wg szacowanego ruchu turystycznego w 2006 przyjechało około 8 mln odwiedzających. W Kopalni Soli w Wieliczce w 2006 roku odnotowano ponad 1 mln zwiedzających, w tym 58% stanowili obcokrajowcy. Równie licznie odwiedzane jest Muzeum KL Auschwitz Birkenau w Oświęcimiu. Statystyki za 2006 mówią o 989,5 tys. zwiedzających, w tym z zagranicy 648,5 tys. osób. Nadal wielką popularnością cieszą się Zakopane i Tatry (ponad 2 mln sprzedanych biletów wstępu do Tatrzańskiego Parku Narodowego). Do Małopolski przybywa również wielu turystów-pielgrzymów, udających się na przykład śladami Jana Pawła II w Małopolsce. Do domu rodzinnego Karola Wojtyły w Wadowicach w ciągu 2006 roku przyjechało aż 402 869 osób, głównie Polaków, ale również bardzo wielu gości z Włoch, Niemiec, USA, Hiszpanii, czy Słowacji i Węgier. Sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej odwiedziło ponad 1 mln pielgrzymów (licząc jedynie grupy zorganizowane).

Na wzrost dostępności regionu dla ruchu turystycznego w znaczący sposób wpływa rozwój lotniska w Balicach i tanie linie lotnicze. Z badań wynika, że w 2006 roku ponad połowa gości zagranicznych przybyła do Małopolski samolotem. MPL Kraków Balice jest jednym z dynamiczniej rozwijających się portów lotniczych w Polsce. W 2006 roku lotnisko obsłużyło rekordową liczbę 2 mln 367 tys. 527 pasażerów. Szacuje się, że w 2007 roku liczba ta sięgnie nawet 3 mln pasażerów.

Tabela 100. **Odwiedzający wybrane atrakcje turystyczne w 2006**

Atrakcje turystyczne	Odwiedzający	
	ogółem	w tym z zagranicy
Zamek Królewski na Wawelu w Krakowie	972 879*	bd
Kopalnia Soli w Wieliczce	1 065 857	616 197
Dom Jana Pawła II w Wadowicach	402 869	64 866
Muzeum KL Auschwitz Birkenau	989 500	648 500
Sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej	1 193 350	20 625
Tatrzański Park Narodowy	2 036 999*	bd

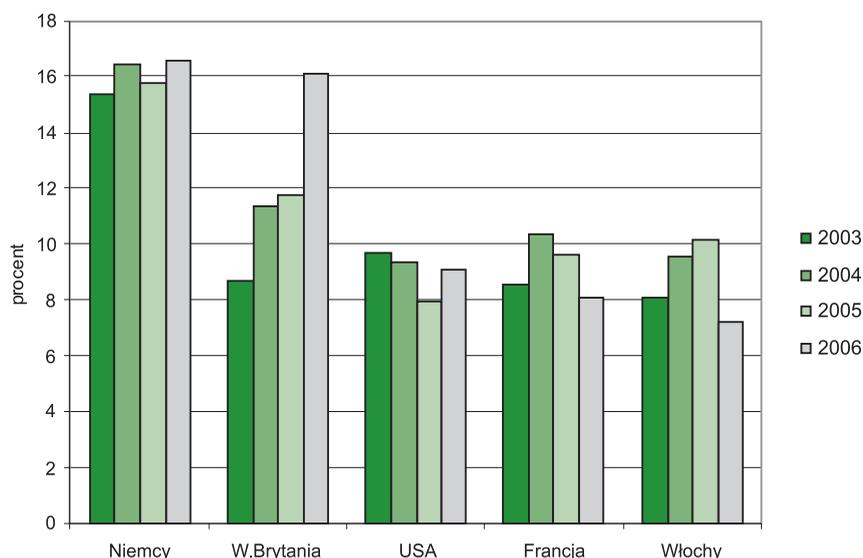
* sprzedanych biletów

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z poszczególnych instytucji

Wyniki badań ruchu turystycznego potwierdzają, że głównymi odbiorcami oferty turystycznej regionu, jeśli chodzi o rynek krajowy, są mieszkańcy górnego Śląska, aglomeracji Warszawy oraz województw sąsiednich – świętokrzyskie i podkarpackie, a także duże miasta Polski. Znaczącą grupę odbiorców oferty regionu (ponad 20%) stanowią sami mieszkańcy województwa małopolskiego.

Jeśli chodzi o rynek zagraniczny, badania wskazują, że od kilku lat utrzymuje się stała tendencja i w grupie najchętniej odwiedzających Małopolskę przeważają goście z Niemiec, Wielkiej Brytanii, USA, Francji i Włoch. W 2006 roku największy wzrost ruchu turystycznego nastąpił z Wielkiej brytanii, ale odnotowano także wzrost przyjazdów turystycznych z Irlandii, Izraela, Norwegii i naszych południowych sąsiadów. Z roku na rok rośnie również zainteresowanie przyjazdami do Małopolski gości z rynku wschodniego, głównie Ukrainy i Rosji.

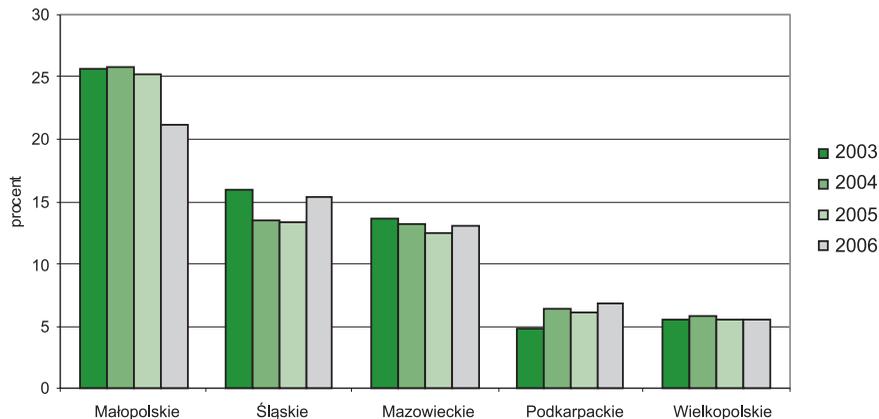
Wykres 83. **Przyjazdy cudzoziemców do Małopolski z 5 wybranych krajów w latach 2003-2006**

Źródło: opracowanie własne

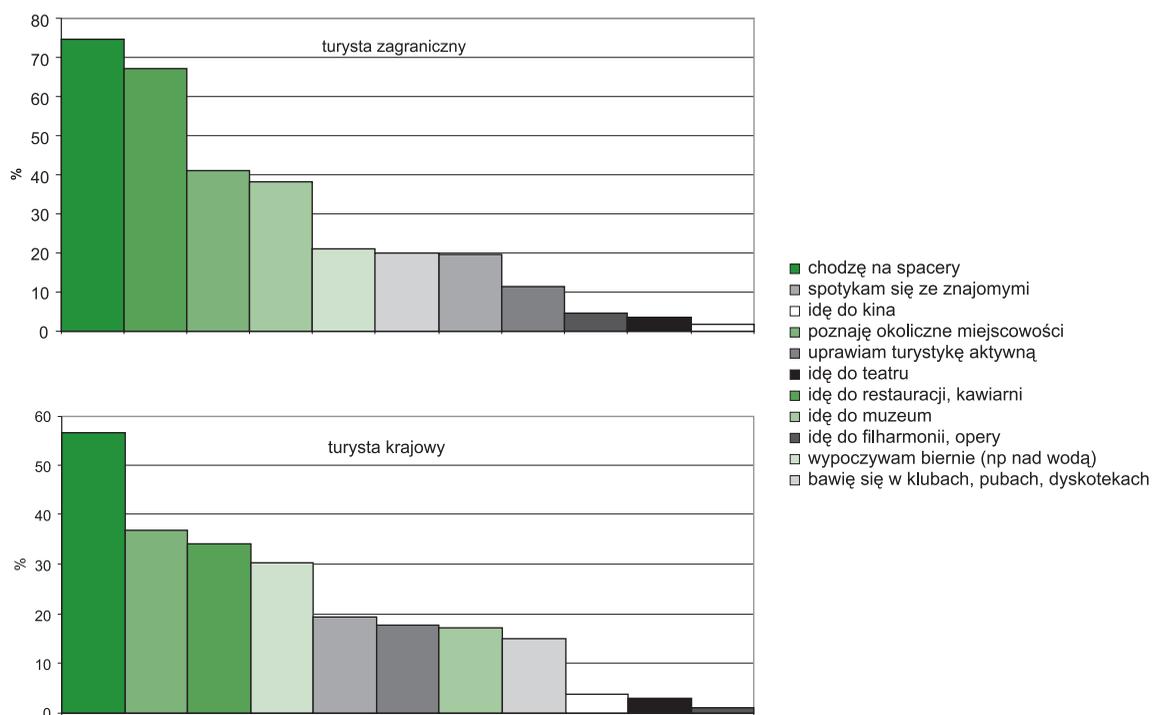
Turystyka w skali regionalnej przynosi mieszkańcom zatrudnienie i źródło dochodów. Wg badań w 2006 roku szacowany wpływ z obsługi ruchu turystycznego w Małopolsce wyniósł około 4,2 mld złotych i był blisko o 1 mld złotych większy niż w roku 2005, kiedy suma ta wyniosła 3,2 mld. Średnie wydatki obcokrajowców wynosiły ok. 666 zł na osobę i były blisko dwa razy większe niż turystów krajowych – 387 zł na osobę.

Wykres 84. Udział przyjeżdżających do Małopolski z wybranych województw w latach 2003-2006 w stosunku do wszystkich przyjeżdżających

Źródło: opracowanie własne

Wykres 85. Sposób spędzania czasu przez turystów zagranicznych i krajowych

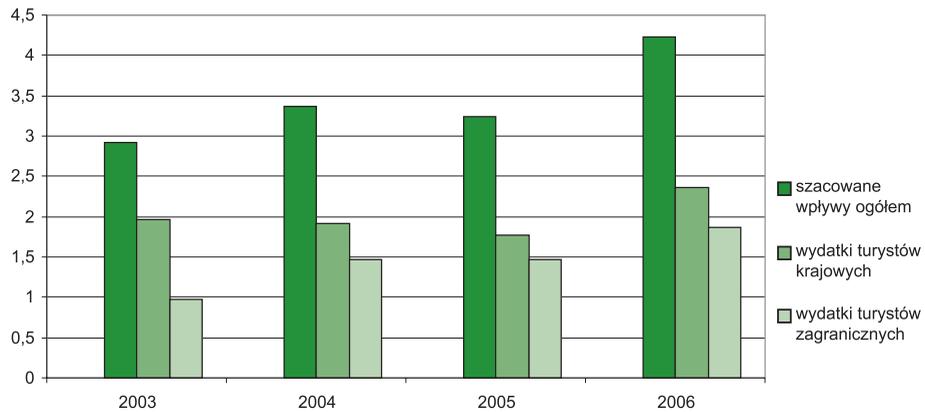
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT

Tabela 101. Łączne wpływy z ruchu turystycznego w Małopolsce w latach 2003-2006 (w mln złotych)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006
Ogółem	2 921,2	3 373,8	3 236,0	4 225,5
Turyści krajowi	1 955,2	1 908,9	1 775,5	2 360,7
Turyści zagraniczni	966,0	1 464,9	1 460,5	1 864,8

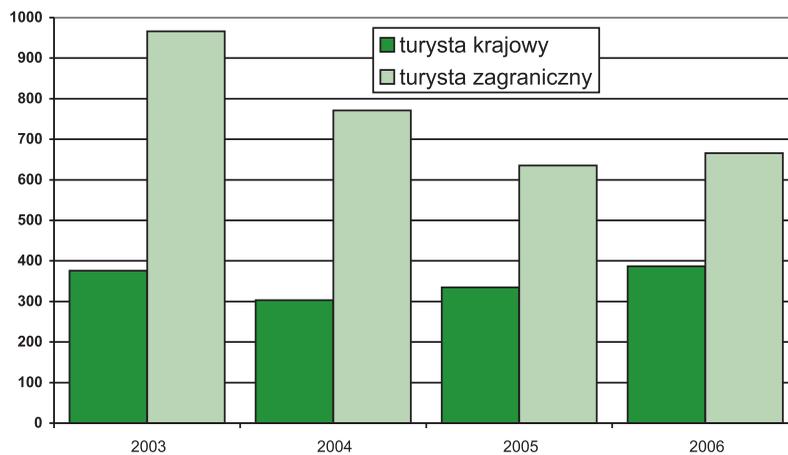
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT

Wykres 86. Szacunkowe wpływy z obsługi ruchu turystycznego w Małopolsce w latach 2003-2006

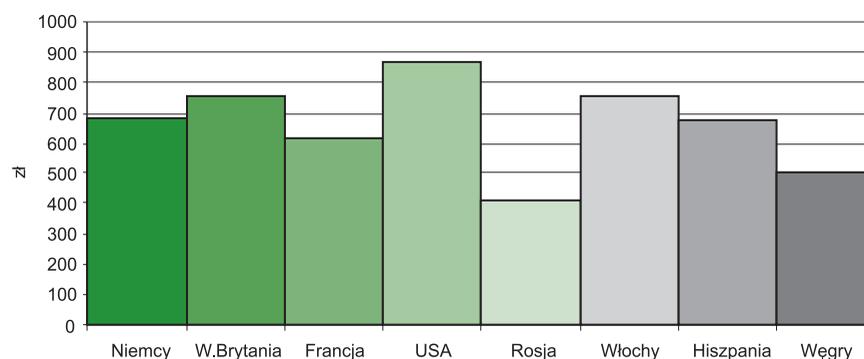
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT

Wykres 87. Średnie kwoty wydatkowane podczas pobytu gości krajowych i zagranicznych w Małopolsce w latach 2003-2006 (w zł na osobę)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT

Wykres 88. Średnie wydatki gości zagranicznych wg wybranych krajów (w złotych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań MOT

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE
ŚRODOWISKO GOSPODARCZE

I. Baza podatkowa

oprac. Joanna Fudalej, Katarzyna Jureczko

Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe i Urzędy Celne dla budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego w rozbiciu na rodzaje podatków za lata 2001, 2003, 2005 i 2006 przedstawiają się następująco:

Tabela 102. Dochody realizowane przez urzędy skarbowe i urzędy celne w latach 2001, 2003, 2005 i 2006 (w milionach zł)

Rodzaj należności	2001	2003	2005	2006	Dynamika 2006/2005	Struktura w 2006 r.
	w milionach złotych				w procentach	
Podatek dochodowy od osób prawnych	601	627	1 068	1 443	135,1	7,56
Podatek dochodowy od osób fizycznych	2 167	2 199	2 673	3 115	116,5	16,33
Podatek zryczałtowany	175	352	349	388	111,2	2,03
Podatek od towarów i usług	3 136	3 651	5 560	6 171	111,0	32,34
Podatek akcyzowy	3 891	5 168	7 499	7 693	102,6	40,31
Podatek od gier	16	14	20	26	130,0	0,14
Odsetki od nieterminowych wpłat	67	22	31	18	58,1	0,09
Karta podatkowa	22	13	11	10	90,9	0,05
Podatek od darowizn i spadków	19	18	23	28	121,7	0,15
Opłata skarbową	10	-0,1	0,6	0,5	83,3	0,00
Wpłaty jednostek budżetowych	468	475	0	0	0,0	0,00
Podatki zniesione, pozostałe wpłaty	-8	37	40,0	59,0	147,5	0,31
Podatek od czynności cywilnoprawnych	60	82	86	131	152,3	0,69
Ogółem	10 624	12 658	17 361	19 083	109,9	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Izby Skarbowej i Izby Celnej w Krakowie

Dochody podatkowe z terenu województwa małopolskiego w 2006 r. wyniosły 19 083 mln zł i były wyższe w stosunku do 2005 r. o 1 722 mln zł, tj. o 9,9%.

W 2006 r. zdecydowanie wzrosły dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych (o 52,3%). Dużą dynamikę wzrostu wykazuje również podatek dochodowy od osób prawnych (35,1%) oraz podatek od gier (30%). Głównym źródłem dochodów realizowanych na terenie województwa nadal są podatki pośrednie – łącznie 72,65% i podatki dochodowe od osób fizycznych i prawnych – łącznie 23,89%.

II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

oprac. Joanna Fudalej, Katarzyna Jureczko

W 2006 r. dochody jednostek samorządu terytorialnego kształtowały się na poziomie 9 297 mln zł, natomiast wydatki wyniosły 9 672 mln zł. Dochody ogółem wszystkich jednostek w województwie małopolskim wzrosły w porównaniu do roku 2005 o 14,5% tj. o 1 174,6 mln zł, przy czym dochody własne wzrosły o 13,5%, dotacje o 34,4%, natomiast subwencje o 8,1%. Wzrost dochodów odnotowały wszystkie jednostki samorządu terytorialnego tj. gminy, powiaty, miasta na prawach powiatu oraz Województwo Małopolskie.

Wydatki ogółem w 2006 r. wyniosły 9 672 mln zł (wzrost o 15,7% w stosunku do roku 2005), przy czym wydatki bieżące wzrosły o 14%, a wydatki majątkowe o 22,9% (tabela nr 2). Wzrost wydatków majątkowych spowodowany jest głównie wzrostem wydatków majątkowych w powiatach (wzrost o 41,6%).

Zmianie uległ wynik wykonania budżetów jednostek w 2006 r. Znacznie zwiększył się niedobór o 99 mln (tj. o 30,8%), jednocześnie zmniejszyła się nadwyżka budżetowa w porównaniu z 2006 r. o 44,5 mln zł tj. o 45,6%.

Gminy osiągnęły dochody ogółem w wysokości 4 559 mln zł i zrealizowały wydatki w kwocie 4 690 mln zł, natomiast deficyt ukształtował się na poziomie 130,6 mln zł. Ostatecznie dochody i wydatki gmin wzrosły w stosunku do 2005 roku odpowiednio o 13,7% i 15,8%, a deficyt zwiększył się o kwotę 92 mln zł, tj. 239,6% (tabela nr 3).

Powiaty osiągnęły dochody w kwocie 1 182 mln zł, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 1 252 mln zł. W rezultacie ich budżety zamknęły się deficytem w wysokości 70,3 mln zł, podczas gdy w 2005 r. deficytem w wysokości 21,5 mln zł (tabela nr 4).

W strukturze dochodów ogółem powiatów, dochody własne stanowiły 32%, a dotacje i subwencje odpowiednio: 19,3% i 48,6%. Udział dochodów własnych i dotacji celowych w dochodach ogółem wzrósł odpowiednio o 0,6 i 0,3 punktu procentowego, natomiast udział subwencji zmalał o 0,9 punktu procentowego w stosunku do roku 2005.

W 2006 r. w porównaniu do roku 2005 wydatki ogółem powiatów zwiększyły się o 14,2%, natomiast wydatki bieżące były wyższe o 10%, a wydatki majątkowe o 41,6% (tabela nr 4). W strukturze wydatków ogółem, wydatki majątkowe stanowiły 16,5%, natomiast na wydatki bieżące powiaty przeznaczyły 83,5% wydatków ogółem.

W 2006 r. miasta na prawach powiatu osiągnęły dochody w kwocie 2 928 mln zł, tj. o 14,1% wyższe niż w 2005 r. Jednostki te zrealizowały w tym okresie wydatki w wysokości 3 101 mln zł. Odnosząc się do roku ubiegłego wydatki wzrosły o 15,9%. W rezultacie budżety miast na prawach powiatu zamknęły się deficytem w wysokości 172,9 mln zł (o 59% wyższym niż w 2005 r.) – tabela nr 5.

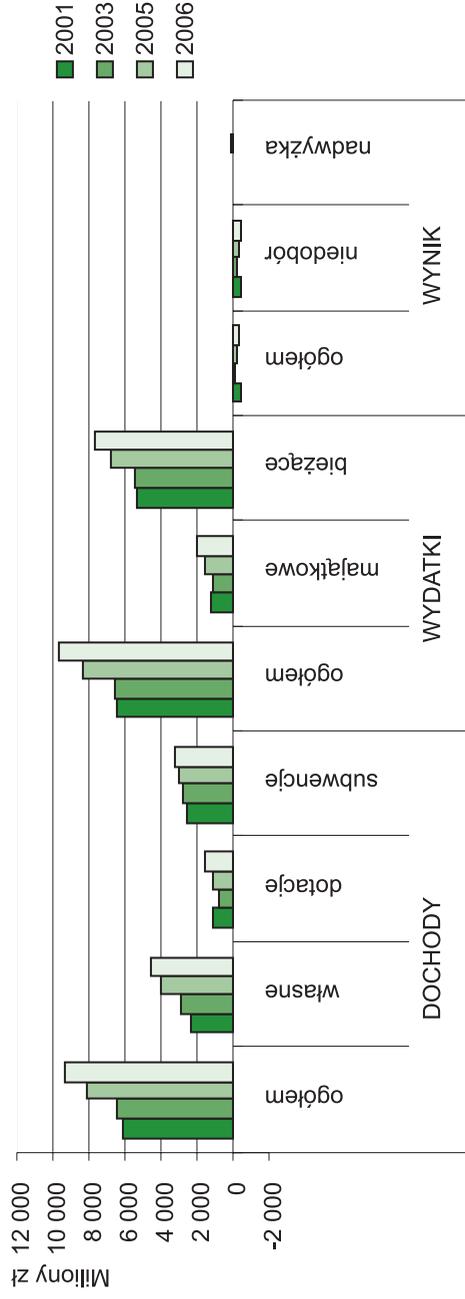
Wzrost dochodów zanotowało Województwo Małopolskie – o 33,7%, przy czym dochody własne wzrosły o 43,6%, subwencje o 37,8%, a dotacje zmalały o 1,3% w stosunku do roku ubiegłego. Na wydatki majątkowe Województwo przeznaczyło zaledwie o 0,8% więcej środków niż w 2005 r., w strukturze wydatków ogółem ich udział spadł o 6,1% (tabela nr 6).

Tabela 103. Wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego (w zł)

Rok	DOCHODY				WYDATKI				WYNIK		
	Ogółem	własne	dotacje	subwencje	Ogółem	majątkowe	bieżące	Ogółem	niedobór	nadwyżka	
2001	6 082 270 614	2 359 874 351	1 137 781 512	2 584 614 751	6 482 719 713	1 190 605 431	5 292 114 282	-400 449 099	-446 711 678	46 262 579	
2003	6 441 055 081	2 859 526 229	773 996 346	2 807 532 506	6 601 096 007	1 156 093 117	5 445 002 890	-160 040 926	-202 223 143	42 182 217	
2005	8 122 819 832	4 037 165 487	1 134 391 981	2 951 262 364	8 355 721 000	1 607 126 829	6 748 594 171	-232 901 168	-323 949 067	91 047 899	
2006	9 297 398 855	4 583 669 034	1 524 408 023	3 189 321 797	9 671 511 026	1 975 651 053	7 695 859 973	-374 112 171	-423 623 325	49 511 154	
DYNAMIKA (2006-2005)	114,5%	113,5%	134,4%	108,1%	115,7%	122,9%	114,0%	160,6%	130,8%	54,4%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 89. Wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego

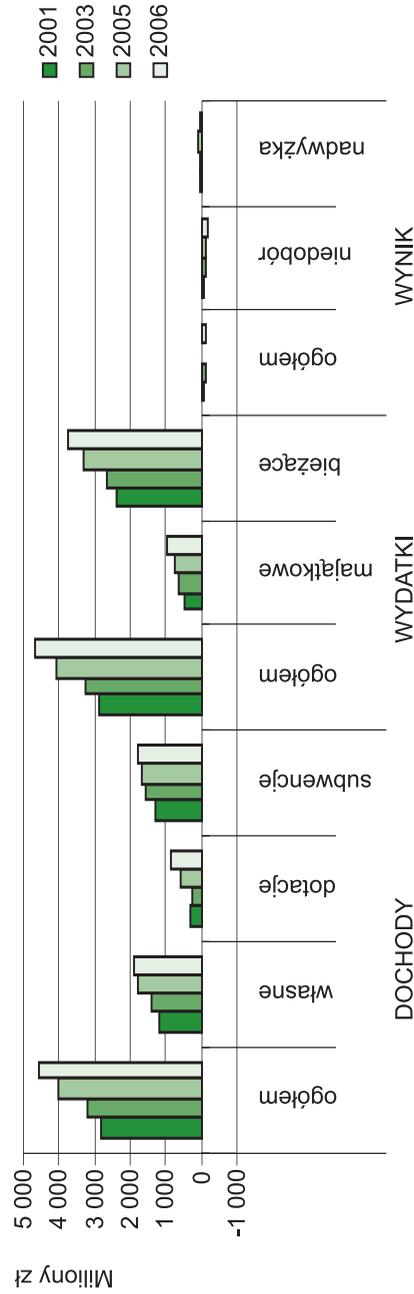
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 104. Wynik wykonania budżetu gmin (w zł)

Rok	DOCHODY				WYDATKI				WYNIK		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:			Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące				
2001	2 802 919 676	1 206 773 193	288 486 514	1 307 659 969	2 855 361 987	471 510 449	2 383 851 538	-52 442 311	-97 185 980	44 743 669	
2003	3 174 452 116	1 375 375 581	236 417 386	1 562 659 149	3 281 463 966	609 243 890	2 672 220 076	-107 011 850	-142 133 678	35 121 828	
2005	4 010 746 179	1 774 885 179	583 722 504	1 652 138 496	4 049 208 780	756 545 633	3 292 663 147	-38 462 601	-124 684 091	86 221 490	
2006	4 559 342 151	1 896 809 913	880 798 564	1 781 733 674	4 689 970 831	939 867 719	3 750 103 112	-130 628 680	-177 812 937	47 184 257	
DYNAMIKA (2006-2005)	113,7%	106,9%	150,9%	107,8%	115,8%	124,2%	113,9%	339,6%	142,6%	54,7%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 90. Wynik wykonania budżetu gmin

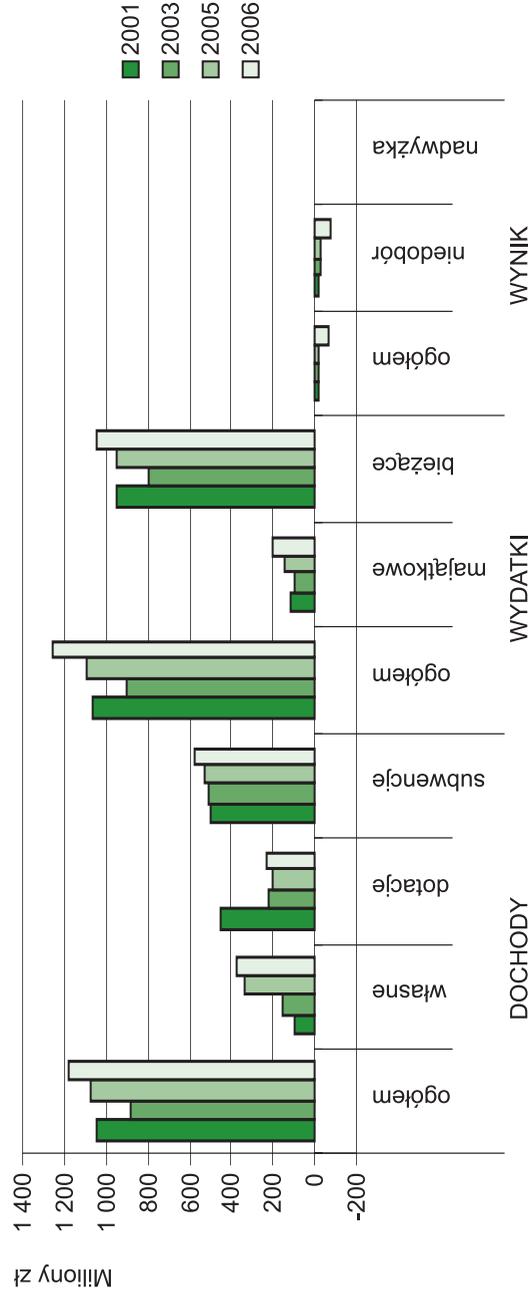
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 105. Wynik wykonania budżetu powiatów (w zł)

Rok	DOCHODY				WYDATKI				WYNIK		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:			Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące				
2001	1 044 647 878	99 204 793	446 863 440	498 579 645	1 062 235 156	116 207 633	946 027 523	-17 587 278	-19 106 188	1 518 910	
2003	879 886 774	154 493 819	218 745 205	506 647 750	899 790 256	100 543 388	799 246 868	-19 903 482	-22 768 306	2 864 824	
2005	1 074 782 216	337 720 790	204 728 058	532 333 368	1 096 308 334	145 851 716	950 456 618	-21 526 118	-26 352 527	4 826 409	
2006	1 181 528 235	378 312 480	228 509 336	574 706 419	1 251 831 956	206 596 383	1 045 235 573	-70 303 721	-72 630 618	2 326 897	
DYNAMIKA (2006-2005)	109,9%	112,0%	111,6%	108,0%	114,2%	141,6%	110,0%	326,6%	275,6%	48,2%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 91. Wynik wykonania budżetu powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

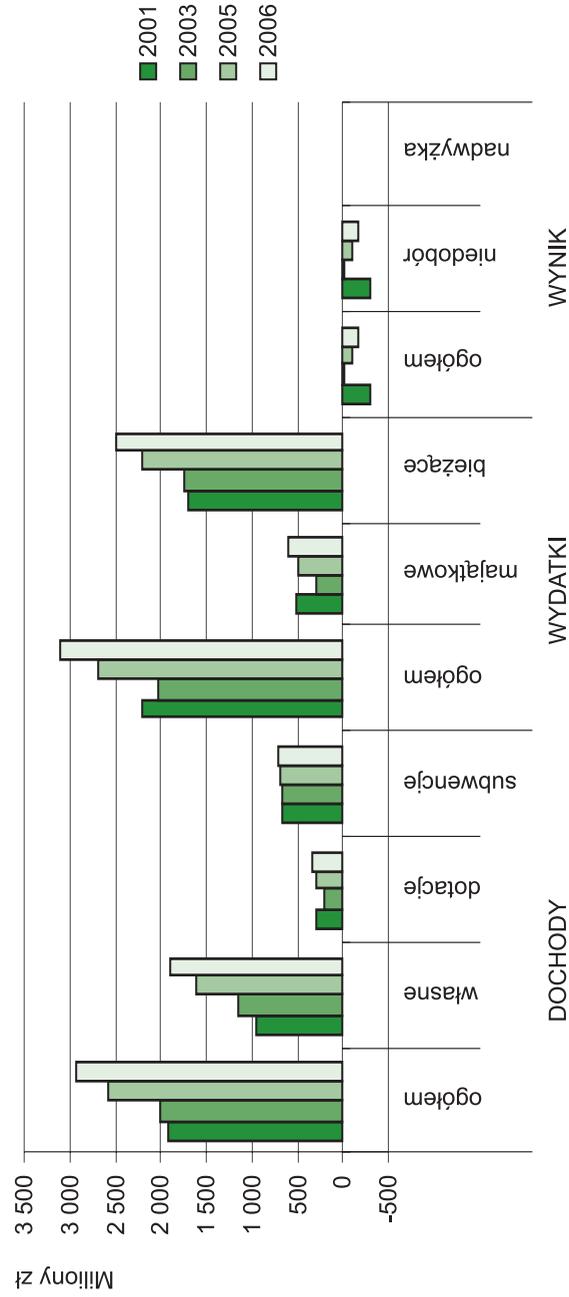
Tabela 106. Wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu (w zł)

Rok	DOCHODY				WYDATKI				WYNIK		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:			Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące				
2001	1 909 939 237	952 459 256	297 507 563	659 972 418	2 213 143 642	505 907 907	1 707 235 735	-303 204 405	-303 204 405		
2003	2 015 992 271	1 146 749 687	207 314 600	661 927 984	2 037 068 963	298 968 506	1 738 100 457	-21 076 692	-25 272 257	4 195 565	
2005	2 567 571 810	1 602 341 460	282 147 097	683 083 253	2 675 946 835	478 767 593	2 197 179 242	-108 375 025	-108 375 025		
2006	2 928 491 081	1 894 074 920	324 493 108	709 923 053	3 101 342 207	601 511 821	2 499 830 385	-172 851 126	-172 851 126		
DYNAMIKA (2006-2005)	114,1%	118,2%	115,0%	103,9%	115,9%	125,6%	113,8%	159,5%	159,5%		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 92.

Wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu

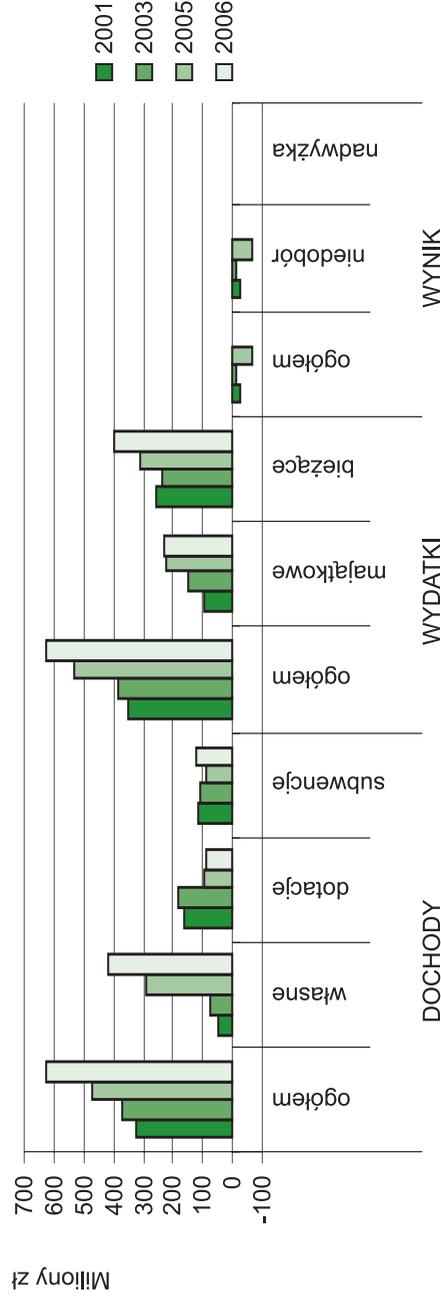
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 107. Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego (w zł)

Rok	DOCHODY				WYDATKI				WYNIK		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:			Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące				
2001	324 763 823	45 348 594	161 012 510	118 402 719	351 978 928	96 979 442	254 999 486	-27 215 105	-27 215 105		
2003	370 723 920	77 225 647	181 979 118	111 519 155	382 772 822	147 337 333	235 435 489	-12 048 902	-12 048 902		
2005	469 719 627	288 713 314	91 798 855	89 207 247	534 257 051	225 961 887	308 295 164	-64 537 424	-64 537 424		
2006	628 037 388	414 471 721	90 607 016	122 958 651	628 366 032	227 675 130	400 690 903	-328 644	-328 644		
DYNAMIKA (2006-2005)	133,7%	143,6%	98,7%	137,8%	117,6%	100,8%	130,0%	0,5%	0,5%		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 93. Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

1. BUDŻETY GMIN – BEZ MIAST NA PRAWACH POWIATÓW

Dochody gmin ogółem w 2006 r. wyniosły 4 559 mln zł i wzrosły w stosunku do 2005 r. o 13,7%. W 2006 r. najistotniejszą pozycję w strukturze dochodów ogółem gmin stanowiły dochody własne – 41,6%, subwencje – 39,1%, natomiast najmniejszy udział miały dotacje – 19,3% (tabela nr 3).

Wśród wszystkich gmin województwa małopolskiego najwyższą dynamiką dochodów ogółem (wzrost o 56%), dochodów własnych (wzrost o 137 %) oraz dochodów bez dotacji na jednego mieszkańca osiągnęła gmina Laskowa (wzrost o 136%), natomiast największy spadek dochodów ogółem w stosunku do 2005 r. odnotowała gmina Wierzchosławice (o 26%), a dochodów własnych gmina Pałecznicza (o 65%). Dochody ogółem gmin bez dotacji, przeliczone na 1 mieszkańca, wskazują na duże zróżnicowanie w poszczególnych gminach (najniższy dochód na mieszkańca zanotowała gmina Radgoszcz – 248,6 zł, jest on o 88,7% niższy od najwyższego dochodu na 1 mieszkańca osiągniętego w gminach Małopolski) – tabele nr 7, 8,9,10.

Wydatki gmin w 2006 r. wzrosły w stosunku do 2005 r. o 15,8 %. Wydatki majątkowe były wyższe o 24,2% i stanowiły 20% wydatków ogółem (wzrost o 1,4 punktu procentowego odniesieniu do roku ubiegłego). Na wydatki bieżące gminy przeznaczyły o 13,9% środków więcej niż w roku poprzednim (tabela nr 3). Duży wzrost wydatków majątkowych w stosunku do roku 2005 odnotowała gmina Tomice, natomiast największy spadek odnotowała gmina Przeciszów (tabela nr 11).

W 2006 r. liczba gmin, które odnotowały deficyt budżetowy wyniosła 118, czyli o 46 gmin więcej niż w 2005 r. Największą nadwyżką budżetową zamknęły się budżety Miasta Olkusz (4,2 mln zł) i Gminy Wieliczka (3,7 mln zł), natomiast największy deficyt budżetowy osiągnęła gmina Trzebinia (8,7 mln zł) – tabela nr 13.

Tabela 108. Dynamika dochodów gmin oraz dochody na 1 mieszkańca

Lp.	Wyszczególnienie	2001 rok		2003 rok		2005 rok		2006 rok		Dynamika dochodów ogółem (9:7) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2006 r.
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Alwernia	13 822 104	7 161 555	15 580 490	7 745 469	18 534 532	9 409 692	20 866 533	10 238 220	113	806,86
2	Andrychów	44 899 322	21 691 788	52 421 870	22 672 882	67 246 531	29 964 912	79 783 181	34 613 482	119	806,97
3	Babice	9 342 151	3 935 726	10 223 838	3 478 410	12 626 716	4 964 849	14 653 826	5 628 560	116	639,39
4	Biały Dunajec	7 684 622	1 844 743	8 686 071	2 080 867	10 991 127	2 694 020	13 363 069	3 035 774	122	447,75
5	Biecz	17 753 160	4 922 841	20 709 402	5 619 773	25 179 012	6 455 141	29 232 088	7 056 081	116	418,16
6	Biskupice	9 144 502	3 038 433	10 541 312	3 049 346	14 108 773	4 483 565	17 588 834	4 412 892	125	508,87
7	Bobowa	10 606 747	1 930 004	13 066 171	1 956 935	16 235 599	2 636 474	18 944 201	2 661 459	117	291,38
8	Bochnia g.	18 763 602	5 816 607	23 465 304	6 771 664	30 589 042	8 189 005	33 566 365	10 421 569	110	568,43
9	Bochnia m.	39 944 299	23 459 223	40 374 600	25 970 602	49 154 097	31 674 326	55 572 135	35 343 273	113	1203,26
10	Bolesław (pow. dąb.)	3 712 600	792 882	3 498 038	798 796	4 369 385	921 102	5 472 160	871 731	125	303,95
11	Bolesław (pow. olk.)	13 924 237	9 319 961	12 749 721	8 266 231	16 095 929	9 665 340	17 208 239	10 947 347	107	1399,56
12	Borzęcin	10 152 652	2 772 174	11 247 494	2 808 011	13 081 078	3 458 870	15 689 287	3 931 618	120	469,56
13	Brzesko	42 934 877	23 346 090	46 893 958	25 460 138	67 339 820	30 625 158	66 480 585	32 784 102	99	925,11
14	Brzeszcze	31 487 379	18 008 943	28 212 219	16 996 071	42 795 810	31 231 076	43 699 735	29 872 761	102	1385,76
15	Brzeźnica	11 319 367	3 630 279	12 831 622	3 819 491	16 682 627	5 125 302	18 722 535	5 198 348	112	508,05
16	Budzów	12 202 679	4 246 366	11 823 736	1 669 096	14 093 672	2 157 041	16 108 661	2 502 752	114	301,14
17	Bukowina Tatrzaska	14 360 609	3 518 084	16 711 780	3 966 221	19 841 948	5 487 402	26 163 119	6 107 691	132	493,11
18	Bukowno	16 504 113	11 826 249	18 916 677	13 071 447	19 330 551	14 245 624	21 219 830	15 382 974	110	1438,33
19	Bystra-Sidzina	7 242 118	1 645 743	8 606 470	1 671 447	11 296 119	2 351 030	13 166 080	2 450 183	117	381,47
20	Charsznica	9 047 037	2 663 366	10 200 001	2 873 151	15 219 307	4 086 614	14 806 883	3 574 972	97	458,56
21	Chelmek	15 328 509	7 395 183	16 239 275	7 977 955	19 671 133	11 246 638	25 312 941	12 236 137	129	953,94
22	Chelmiec	28 620 784	7 951 204	33 822 964	7 967 410	43 681 086	11 472 510	48 882 051	12 272 853	112	501,49
23	Chrzanów	60 816 470	35 955 707	67 671 683	41 240 647	85 281 437	57 086 655	89 276 094	58 273 431	105	1171,28
24	Ciężkowice	13 370 039	3 325 794	16 103 237	3 285 700	20 245 328	4 206 241	23 594 086	4 104 901	117	371,48
25	Czarny Dunajec	22 507 383	5 862 441	25 770 780	4 969 489	35 644 389	5 993 141	38 510 359	6 623 749	108	312,65
26	Czchów	11 897 249	2 802 040	15 120 373	3 273 298	17 718 227	4 535 098	18 776 889	7 267 060	106	470,23
27	Czernichów	14 531 876	5 462 118	16 298 508	4 893 225	22 055 285	7 025 567	20 987 460	7 267 060	95	565,49
28	Czorzstyn	8 051 225	3 225 783	10 644 921	3 897 133	12 446 315	4 710 247	16 073 907	4 573 447	129	635,11
29	Dąbrowa Tarnowska	22 382 191	7 353 450	25 055 441	8 156 776	30 385 803	10 479 884	39 806 525	11 164 594	131	553,25
30	Dębno	15 013 515	3 571 344	18 347 388	4 076 009	23 224 323	6 133 026	23 911 327	5 832 358	103	417,64
31	Dobczyce	16 998 240	8 251 843	20 957 831	11 997 300	32 636 777	14 776 239	28 254 412	14 612 060	87	1048,14
32	Dobra	10 348 558	2 205 610	13 695 625	2 763 522	15 614 985	3 072 174	20 539 685	3 475 508	132	372,83

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
33	Dzwonia	7 331 016	2 644 915	9 032 715	3 303 838	10 861 459	2 887 315	11 893 419	3 341 315	110	529,44
34	Gdów	18 088 986	6 709 648	20 772 108	6 960 479	28 151 066	8 606 957	31 676 408	8 697 006	113	532,25
35	Gnojnik	8 450 988	1 767 600	9 392 491	2 022 731	12 510 227	2 756 608	14 849 146	3 045 721	119	415,17
36	Golcza	7 087 101	2 103 210	8 279 148	2 386 408	9 488 918	2 663 345	11 600 395	2 810 063	122	448,53
37	Gorlice g.	17 579 867	4 355 418	21 537 035	4 776 096	29 767 158	6 219 207	32 665 694	6 838 442	110	422,67
38	Gorlice m.	38 624 150	23 061 370	42 079 911	25 987 249	56 725 629	36 329 744	61 437 689	36 977 649	108	1295,69
39	Gręboszów	4 553 728	1 070 013	4 848 855	1 177 136	5 396 798	1 092 572	6 589 514	1 210 753	122	336,41
40	Gromnik	16 936 347	1 609 090	11 493 993	1 533 770	15 644 020	2 508 400	16 925 975	2 354 548	108	282,05
41	Gródek nad Dunajcem	10 357 283	7 028 052	16 414 145	5 572 581	16 135 723	6 031 692	21 835 206	6 234 397	135	700,81
42	Grybów g.	25 947 448	5 146 819	30 281 621	6 019 881	40 366 148	7 363 502	46 527 029	7 961 701	115	354,86
43	Grybów m.	8 117 883	2 170 573	8 456 527	2 177 516	11 369 949	2 797 152	11 316 456	2 944 117	100	488,65
44	Igotomia- Wawrzeńczyce	8 678 724	2 708 730	9 626 609	2 742 124	10 868 315	3 312 963	13 759 792	3 456 516	127	451,18
45	Iwanowice	8 845 146	3 037 909	11 750 948	3 043 608	13 398 196	3 912 083	14 178 373	4 312 807	106	520,12
46	Iwkowa	6 319 271	1 485 863	8 603 664	1 709 801	11 206 944	2 324 764	11 966 768	2 178 581	107	359,44
47	Jablonka	18 598 845	4 319 494	21 691 767	4 603 038	29 493 687	5 512 628	34 192 292	6 521 974	116	385,69
48	Jerzmanowice- Przegonia	11 016 274	3 052 404	13 279 961	3 296 129	15 685 334	3 925 643	18 307 650	4 961 036	117	475,56
49	Jodłownik	9 691 273	1 636 900	11 755 508	1 875 392	14 588 305	2 391 062	16 551 729	2 749 364	113	341,54
50	Jordanów g.	11 815 385	2 442 222	14 660 902	2 754 263	17 476 561	3 935 796	20 585 720	3 929 162	118	373,92
51	Jordanów m.	7 136 885	3 621 214	9 211 026	3 826 757	8 537 935	4 768 862	9 048 637	4 782 772	106	935,60
52	Kalwaria Zebrzydowska	23 373 152	10 345 459	22 679 502	9 695 472	29 613 730	11 630 789	33 961 186	11 760 188	115	612,19
53	Kamienica	8 782 589	1 805 398	11 944 541	1 547 062	14 585 878	2 095 996	16 147 483	2 199 172	111	302,58
54	Kamionka Wielka	11 737 117	3 870 261	12 026 886	2 709 743	18 085 427	3 770 500	17 991 952	3 586 072	99	391,58
55	Kęty	40 791 599	22 240 018	42 426 550	22 580 598	52 312 446	29 526 553	57 211 211	31 688 840	109	943,18
56	Klucze	19 539 830	10 675 904	21 966 989	11 021 152	28 227 356	14 687 108	28 759 645	15 205 214	102	1020,83
57	Kłaj	12 885 856	5 960 852	16 669 370	8 188 143	17 151 304	6 363 827	18 744 896	6 820 095	109	693,66
58	Kocmyrzów- Luborzyca	12 448 198	5 079 491	14 472 616	4 921 724	17 637 872	6 092 514	20 870 963	7 332 167	118	555,51
59	Koniusza	10 220 806	3 101 863	12 915 530	3 236 952	14 954 005	3 810 744	15 720 729	3 745 433	105	432,35
60	Korzenna	17 437 963	2 728 264	18 651 087	2 580 745	22 764 312	2 948 961	27 970 488	3 397 939	123	254,01
61	Koszyce	7 093 186	2 241 799	7 495 656	1 881 669	8 773 996	2 571 649	10 713 001	2 696 205	122	477,29
62	Kościelisko	8 491 870	3 692 579	9 253 939	3 821 586	13 176 207	5 297 554	16 992 125	7 832 291	129	974,77
63	Kozłów	4 859 259	1 251 473	5 816 699	1 551 079	6 923 098	1 823 365	8 153 387	1 844 129	118	368,53
64	Krościenko n. Dunajcem	7 063 477	2 046 212	8 884 190	2 384 467	10 330 003	2 866 235	12 187 579	3 628 266	118	561,22
65	Krynica	27 825 863	15 198 194	28 968 462	17 211 265	36 137 509	21 865 960	40 924 448	23 071 591	113	1369,23

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
66	Krzyszowice	34 288 197	18 049 970	36 737 575	18 719 436	46 649 775	24 940 844	52 756 875	27 447 368	113	873,62
67	Książ Wielki	6 990 020	2 886 763	8 083 915	2 571 628	8 756 555	2 793 790	10 138 075	2 983 834	116	536,18
68	Lanckorona	8 278 114	2 382 445	8 600 914	2 821 304	10 194 579	3 242 433	10 931 892	3 399 536	107	584,21
69	Laskowa	9 672 168	1 690 345	12 181 589	1 799 894	13 340 259	2 248 656	20 832 819	2 368 733	156	319,67
70	Libiąż	27 650 531	17 206 451	28 623 756	16 926 521	35 235 250	20 360 962	41 188 998	21 491 403	117	938,49
71	Limanowa g.	24 354 709	5 149 936	30 104 425	7 167 763	39 637 424	9 368 288	45 247 952	9 047 155	114	396,91
72	Limanowa m	20 908 886	11 327 420	25 692 201	13 837 110	33 520 248	19 088 773	38 930 731	19 281 371	116	1317,75
73	Lipinki	8 336 174	2 057 663	9 462 697	2 153 916	10 216 727	1 557 360	14 116 360	2 911 325	110	427,70
74	Lipnica Murowana	6 665 787	1 336 720	7 875 195	1 597 094	10 963 526	1 494 446	13 843 755	1 905 192	109	347,66
75	Lipnica Wielka	8 598 936	1 975 730	8 975 471	1 129 565	10 963 526	1 494 446	13 843 755	1 578 593	126	282,29
76	Lisia Góra	14 950 480	3 274 638	19 235 412	3 862 069	23 071 862	4 905 344	26 255 807	5 331 307	114	388,75
77	Liszki	15 736 942	6 346 270	20 251 472	6 853 711	24 627 869	11 475 467	26 238 713	9 449 814	107	604,36
78	Lubień	11 070 554	2 068 569	11 810 813	2 110 196	14 170 183	2 603 314	16 267 972	3 060 547	115	329,30
79	Łabowa	7 002 000	1 725 502	7 880 036	1 666 274	10 216 628	2 159 317	12 010 086	2 576 553	118	498,17
80	Łapanów	8 878 373	2 246 706	10 224 827	2 710 132	13 105 348	3 129 349	16 010 668	3 088 585	122	410,01
81	Łąskie Niżne	10 962 431	3 924 451	11 707 272	4 885 721	15 300 245	5 558 147	19 449 683	7 612 365	127	866,52
82	Łącko	19 439 105	3 319 706	22 637 722	3 153 153	27 225 351	4 430 673	30 668 599	4 781 366	113	322,30
83	Łososina Dolna	13 460 903	3 283 571	13 194 375	3 192 449	17 313 671	4 290 564	20 475 453	4 363 442	118	444,61
84	Łukowica	12 818 440	2 194 449	15 638 113	1 799 523	17 574 853	2 232 329	21 477 436	2 567 098	122	276,48
85	Łużna	8 727 383	1 885 275	11 568 741	2 031 590	13 575 181	2 613 305	16 365 188	3 062 981	121	373,44
86	Maków Podhalański	20 013 725	7 730 505	20 214 681	7 530 346	25 357 465	9 046 285	27 587 255	10 396 857	109	655,00
87	Mędzcechów	4 063 703	878 250	4 445 110	944 894	5 345 195	1 099 389	6 579 815	1 084 020	123	300,45
88	Michatowice	7 888 226	3 125 876	9 262 270	3 336 922	11 489 356	4 669 369	14 789 823	6 393 554	129	827,22
89	Miechów	20 553 620	9 605 697	23 444 091	10 639 864	33 847 973	12 837 821	37 082 215	13 441 790	110	679,36
90	Mogilany	13 674 569	6 793 727	17 411 591	7 977 364	19 972 660	9 287 494	23 882 688	10 706 394	120	960,99
91	Moszczenica	5 433 447	1 179 571	6 855 717	1 221 595	7 273 418	1 420 105	9 101 829	1 649 021	125	350,04
92	Mszana Dolna g.	17 546 232	3 626 104	23 497 615	3 652 595	30 218 367	4 578 482	35 134 950,09	4 886 215,14	116	297,02
93	Mszana Dolna m.	7 943 580	3 741 693	10 146 684	4 179 282	12 409 655	5 279 668	13 409 704,81	5 362 889,44	108	712,3
94	Mucharz	4 553 533	1 793 423	5 505 405	1 894 811	8 548 978	2 566 948	11 716 361	2 608 708	137	672,69
95	Muszyna	16 765 018	9 079 211	22 830 499	9 714 204	23 092 362	10 329 447	29 272 327	11 457 381	127	1014,56
96	Myslenice	44 410 192	22 246 307	50 584 144	26 140 659	63 126 188	32 757 219	72 996 699	35 822 358	116	878,36
97	Nawojowa	9 970 353	2 845 570	11 624 763	2 427 084	14 757 879	2 610 542	16 097 013	3 129 738	109	409,44
98	Niedźwiedź	8 481 943	1 910 789	11 424 716	2 213 185	15 197 700	2 836 932	15 884 311	2 582 621	105	382,21
99	Niepołomice	34 158 432	18 495 160	41 864 055	23 349 991	55 032 973	26 359 549	73 540 671	36 046 723	134	1626,07
100	Nowe Brzesko	6 408 007	2 154 332	8 564 765	1 984 919	9 646 348	2 080 147	10 111 149	2 430 788	105	421,35
101	Nowy Targ g.	24 171 578	5 394 442	27 764 246	5 590 579	35 484 696	6 729 894	44 381 012	8 223 733,13	125	372,62
102	Nowy Targ m.	42 187 237	26 046 235	42 828 242	25 967 495	55 756 288	33 857 243	58 783 577	34 905 523,4	105	1042,17

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
103	Nowy Wiśnicz	13 822 830	3 805 847	16 523 427	3 604 379	20 089 479	4 533 743	22 822 990	4 953 465	114	384,14
104	Ochońnica Dolna	9 481 853	1 570 464	13 564 883	1 616 205	17 891 394	4 533 551	18 151 287	2 546 512	101	321,49
105	Olesno	8 827 800	1 445 529	9 314 191	1 550 384	12 032 165	1 917 589	13 781 081	1 950 707	115	255,56
106	Olkusz	58 312 307	33 806 350	62 086 980	36 127 319	73 915 389	44 404 764	84 820 390	50 106 792	115	996,38
107	Osiek	7 115 823	2 556 100	15 003 198	4 399 815	11 661 145	4 344 378	13 302 599	4 819 406	114	613,39
108	Oświęcim g.	27 699 927	18 839 409	20 447 878	10 581 202	24 943 910	13 856 723	28 575 979	70 738 902	115	1726,22
109	Oświęcim m.	70 115 537	46 323 621	70 465 552	48 213 904	88 628 547	62 572 078	101 885 288	15 764 781	115	943,55
110	Palecznica	4 243 165	1 009 775	5 236 607	1 126 079	8 560 325	1 336 867	6 914 615	1 364 030	81	365,69
111	Pcim	11 045 589	2 846 570	13 562 447	3 191 498	16 993 437	3 967 341	19 789 595	4 686 254	116	453,79
112	Piwniczna	14 126 037	5 150 307	16 510 614	5 578 911	19 045 819	6 006 366	22 046 701	6 946 680	116	673,58
113	Pleśna	12 516 119	2 963 209	14 630 320	3 092 305	18 277 392	3 671 714	21 678 250	3 946 606	119	342,65
114	Podegrodzie	13 486 647	2 486 547	18 521 787	2 780 712	20 098 329	4 067 567	22 840 534	4 266 741	114	367,60
115	Polanka Wielka	4 559 219	2 035 948	5 548 755	2 080 183	6 231 501	2 542 161	6 915 550	2 775 172	111	670,98
116	Poronin	11 417 879	3 400 022	13 173 039	3 127 213	16 288 694	4 284 825	19 328 903	4 646 221	119	433,98
117	Proszowice	18 064 130	7 958 679	19 586 641	7 044 973	25 096 169	9 417 760	28 127 575	10 040 576	112	620,25
118	Przeciszów	7 924 452	3 385 175	8 880 549	2 687 189	11 504 175	4 074 921	11 644 972	3 471 932	101	519,83
119	Raba Wyżna	14 230 662	2 856 065	17 743 196	3 395 449	20 794 767	4 316 839	24 671 180	4 883 721	119	361,09
120	Rabka - Zdrój	19 969 345	9 112 083	21 428 365	9 573 064	27 338 737	11 917 945	31 439 762	14 429 428	115	839,41
121	Raciechowice	8 702 741	2 226 044	10 376 411	2 246 453	11 605 383	2 371 431	13 397 735	2 782 202	115	467,60
122	Raclawice	2 804 836	845 282	3 917 777	1 170 377	4 294 459	1 122 398	5 565 298	1 275 872	130	507,51
123	Radgoszcz	8 456 898	1 234 005	12 242 797	1 886 236	14 844 252	2 290 814	15 249 965	1 767 852	103	241,67
124	Radłów	11 051 532	3 611 057	13 165 951	3 842 133	14 884 909	4 193 749	17 315 818	4 932 680	116	504,67
125	Radziemice	3 766 258	1 396 611	4 167 990	1 259 687	5 645 427	1 599 115	6 451 630	1 592 805	114	462,76
126	Ropa	5 675 912	1 241 908	7 646 002	1 117 692	9 994 825	1 295 598	10 552 437	1 454 843	106	287,63
127	Ryglice	12 545 123	2 278 309	14 428 918	2 528 235	19 796 274	3 412 616	21 864 894	3 380 718	110	295,57
128	Rytko	6 819 418	1 173 951	5 511 730	1 514 321	8 260 663	2 361 299	7 430 296	1 833 638	90	506,67
129	Rzepiennik Strzyżewski	8 327 586	1 690 096	8 822 816	1 571 017	11 225 742	1 889 567	14 317 581	1 976 919	128	289,36
130	Rzezawa	12 074 644	3 438 246	17 948 124	5 130 781	19 337 292	3 844 917	18 146 203	3 869 075	94	369,43
131	Sękowa	6 772 322	2 127 434	7 851 848	1 972 950	9 291 063	2 454 885	10 074 320	2 295 023	108	480,43
132	Siepraw	8 564 082	3 080 236	11 166 380	3 425 490	13 701 480	4 566 244	15 400 010	5 172 139	112	662,33
133	Skąta	11 322 479	4 636 452	12 952 492	5 102 937	14 673 853	5 740 348	17 990 181	6 206 426	123	644,15
134	Skawina	52 597 055	29 805 482	58 673 424	33 272 432	71 042 987	42 471 486	80 270 745	48 348 421	113	1166,57
135	Skrzyszów	14 576 293	4 408 122	17 964 995	5 276 005	22 066 182	6 956 088	24 132 277	7 155 381	109	549,48
136	Śląboszów	3 496 692	1 137 966	4 275 849	1 257 833	5 699 675	1 784 255	7 127 677	1 647 032	125	429,03
137	Ślōmniki	16 373 659	6 144 288	18 664 094	5 742 079	22 113 687	7 135 801	25 856 130	7 400 660	117	544,61
138	Ślōpnice	6 536 573	760 922	7 980 949	943 651	10 734 015	1 237 781	13 560 158	2 097 439	126	354,48

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
139	Spytkowice (pow. Nowotarski)	7 720 102	1 379 215	5 892 987	1 930 270	7 321 350	2 425 752	7 909 524	2 401 100	108	603,44
140	Spytkowice (pow. Wadowicki)	10 416 528	3 300 041	12 167 827	3 402 182	16 302 202	5 161 346	17 290 112	5 534 474	106	590,28
141	Stary Sącz	24 592 953	7 073 622	27 910 358	7 271 456	36 252 008	9 878 556	46 816 204	10 357 021	129	466,41
142	Stryszawa	13 996 342	4 144 623	15 020 713	3 860 549	23 708 351	5 593 015	22 253 523	6 368 368	94	543,84
143	Stryszów	8 086 296	2 239 367	8 981 562	2 065 425	23 849 480	3 018 624	23 639 186	4 072 677	99	608,77
144	Sucha Beskidzka	11 680 144	6 733 137	13 115 675	7 438 372	18 404 369	11 180 871	17 518 798	10 314 594	95	1060,52
145	Sułkowice	16 144 855	5 267 700	17 728 324	5 787 708	24 942 736	6 709 833	24 144 296	7 555 481	97	548,13
146	Suboszowa	6 648 981	1 739 745	8 685 399	1 758 441	11 417 125	2 602 415	11 165 233	2 164 682	98	368,14
147	Szaflary	10 453 177	2 666 824	12 181 527	2 804 309	17 085 341	4 192 143	18 745 805	3 901 298	110	381,47
148	Szczawnica	9 009 618	4 634 212	9 880 148	4 768 715	13 796 292	6 984 751	15 734 384	7 587 687	114	1034,59
149	Szczucin	16 096 463	3 742 313	20 434 545	4 589 542	30 622 946	4 946 040	34 112 791	5 307 280	111	396,98
150	Szczurowa	11 199 463	3 138 459	13 127 118	3 289 990	17 607 862	3 696 293	21 385 750	4 735 810	121	480,99
151	Szerzyny		-	10 406 015	1 516 083	12 416 487	1 745 434	15 976 902	1 919 512	129	233,77
152	Świątniki Górne	10 869 104	4 814 690	12 113 508	5 144 043	14 250 978	6 081 951	15 848 895	6 323 266	111	733,64
153	Tarnów	22 402 735	11 059 172	26 569 695	11 749 291	37 461 535	17 152 308	40 832 510	18 140 526	109	786,67
154	Tokarnia	9 220 554	2 016 265	11 095 090	2 015 586	13 042 729	2 407 192	16 552 048	2 784 766	127	344,99
155	Tomice	7 493 530	2 611 563	9 811 822	3 037 658	10 568 857	3 264 691	12 367 337	3 586 764	117	495,96
156	Trzciana	6 663 313	1 434 774	7 658 351	1 591 517	11 707 285	2 286 468	12 046 113	2 003 410	103	397,19
157	Trzebinia	53 309 844	37 074 832	54 712 568	38 724 982	63 569 733	44 191 956	79 081 046	52 651 219	124	1550,43
158	Trzyцяń	8 024 576	2 484 142	7 935 224	1 871 904	10 890 400	2 478 296	12 559 024	2 422 925	115	339,77
159	Tuchów	21 839 065	5 060 118	23 218 541	5 602 137	27 764 436	6 748 547	30 380 264	6 970 716	109	394,85
160	Tymbark	8 485 241	3 164 280	9 339 775	3 060 556	11 698 629	3 969 731	14 903 187	4 259 901	127	682,35
161	Uście Gorlickie	10 307 435	2 937 014	12 969 852	3 422 600	15 566 307	3 457 714	21 146 609	4 251 605	136	679,28
162	Wadowice	46 714 613	25 472 456	47 142 808	26 100 234	60 661 720	32 006 930	74 166 940	34 838 307	122	929,49
163	Wieliczka	49 462 705	27 483 142	57 721 267	30 128 330	73 145 451	36 196 292	85 619 764	44 186 909	117	915,71
164	Wielka Wieś	8 571 486	4 177 025	9 822 302	5 295 911	15 817 088	8 718 429	19 484 127	10 284 700	123	1103,98
165	Wieprz	13 359 239	4 862 066	14 686 961	4 568 791	19 182 428	5 637 029	20 780 223	6 157 160	108	535,73
166	Wierzchosławice	11 397 594	4 403 377	12 405 238	4 632 822	24 340 715	7 589 124	18 031 979	6 779 787	74	637,92
167	Wietrzychowice	4 716 432	1 115 483	5 203 922	1 117 628	6 433 920	1 364 973	7 431 256	1 465 087	116	349,41
168	Wiśniowa	8 514 400	2 621 683	10 118 363	2 351 614	13 373 421	3 666 702	14 351 995	2 886 300	107	422,41
169	Wojnicz	14 576 721	4 329 839	16 787 996	4 332 369	20 273 859	5 877 693	24 684 736	7 798 559	122	599,01
170	Wolbrom	25 878 183	12 409 093	29 223 806	13 165 740	33 169 479	16 028 446	39 439 543	19 590 977	119	835,29
171	Zabierzów	28 332 315	16 821 093	27 614 162	14 345 679	33 433 124	19 144 906	42 738 368	23 876 504	128	1066,53
172	Zakliczyn	14 198 329	3 321 275	16 815 711	3 363 583	19 939 690	4 004 500	24 081 735	4 741 471	121	387,31
173	Zakopane	45 669 214	32 815 352	53 636 303	37 100 573	62 311 271	45 693 083	65 060 089	49 634 377	104	1805,81

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
174	Zator	13 519 776	5 020 724	13 588 101	4 887 238	14 763 290	5 894 366	17 529 361	6 680 769	119	738,29
175	Zawoja	9 994 769	3 156 459	11 702 661	3 118 163	15 740 982	3 976 358	17 515 778	4 433 658	111	501,03
176	Zembrzyce	8 019 747	2 772 285	7 589 020	2 329 637	17 826 596	3 656 019	17 300 098	3 673 397	97	663,91
177	Zielonki	16 232 259	8 843 331	25 398 693	17 037 981	25 174 229	14 953 441	37 210 808	23 855 979	148	1515,63
178	Żabno	21 076 817	7 610 345	22 264 620	7 584 780	28 735 520	10 327 319	32 511 560	10 075 611	113	534,63
179	Żegocina	7 322 053	1 335 459	9 201 716	1 663 852	11 706 348	1 970 109	12 412 685	2 146 417	106	434,59
		Srednia dla wszystkich gmin w Województwie									
		114									

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 109. Dochody gmin (w zł) – dynamika dochodów ogółem w 2006 r.

Lp.	Wyszczególnienie	2005		2006		Dynamika dochodów ogółem w % (5:3)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
I	Gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2006 r.					
1	Laskowa	13 340 259	2248656	20 832 819	2368733	156
2	Zielonki	25 174 229	14953441	37 210 808	23855978	148
3	Mucharz	8 548 978	2566948	11 716 361	2608707	137
4	Uście Gorlickie	15 566 307	3457714	21 146 609	4251604	136
5	Gródek nad Dunajcem	16 135 723	6031692	21 835 206	6234397	135
6	Niepołomice	55 032 973	33 260 653	73 540 671	36046722	134
7	Bukowina Tatrzańska	19 841 948	5487402	26 163 119	6107691	132
8	Dobra	15 614 985	3072174	20 539 685	3475507	132
9	Dąbrowa Tarnowska	30 385 803	10479884	39 806 525	11164594	131
10	Raławice	4 294 459	1122398	5 565 298	1275871	130
II	Gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2006 r.					
1	Wierzchosławice	24 340 715	7589124	18 031 979	6779786	74
2	Pałecznicza	8 560 325	1336867	6 914 615	1364030	81
3	Dobczyce	32 636 777	14776239	28 254 412	14612060	87
4	Rytko	8 260 663	2361299	7 430 296	1833638	90
5	Rzezawa	19 337 292	3844917	18 146 203	3869074	94
6	Stryszawa	23 708 351	5593015	22 253 523	6368367	94
7	Czernichów	22 055 285	7025567	20 987 460	7267059	95
8	Sucha Beskidzka	18 404 369	11180871	17 518 798	10314594	95
9	Charsznica	15 219 307	4086614	14 806 883	3574971	97
10	Sułkowice	24 942 736	6709833	24 144 296	7555480	97
11	Zembrzyce	17 826 596	3656019	17 300 098	3673396	97
III	Średnia dla wszystkich gmin województwa w 2006 r.					114

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 110. Gminy o najwyższych i najniższych dochodach bez dotacji na 1 mieszkańca w 2006 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem w zł	Dotacje w zł	Dochody (3 - 4) w zł	liczba ludności	kwota w zł/1 mieszkańca (5:6)
I	Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Stryków	23 639 186	2 936 326	20 702 860	6 721	3 080,3
2	Niepołomice	73 540 671	8 044 961	65 495 710	22 094	2 964,4
3	Zembrzyce	17 300 098	2 007 093	15 293 005	5 527	2 767,0
4	Mucharz	11 716 361	1 233 541	10 482 820	3 859	2 716,5
5	Uście Gorlickie	21 146 609	5 653 528	15 493 081	6 260	2 474,9
6	Limanowa m	38 930 731	7 242 090	31 688 641	14 624	2 166,9
7	Zielonki	37210808	3 495 396	33 715 412	15 640	2 155,7
8	Oświęcim m.	101 885 288	13 263 624	88 621 664	41 134	2 154,5
9	Zakopane	65 060 089	6 698 869	58 361 220	27 610	2 113,8
10	Muszyna	29 272 327	5 675 214	23 597 113	11 245	2 098,5
II	Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Tuchów	30 380 264	7 790 807	22 589 457	17 623	1 281,8
2	Kozłów	8 153 387	1 691 036	6 462 351	5 028	1 285,3
3	Kocmyrzów-Luborzyca	20 870 963	3 945 271	16 925 692	13 167	1 285,5
4	Żabno	32 511 560	8 101 765	24 409 795	18 908	1 291,0
5	Pałecznicza	6 914 615	2 005 691	4 908 924	3 741	1 312,2
6	Olesno	13 781 081	3 717 896	10 063 185	7 644	1 316,5
7	Czernichów	20 987 460	4 032 865	16 954 595	12 802	1 324,4
8	Gręboszów	6 589 514	1 807 138	4 782 376	3 602	1 327,7
9	Biecz	29 232 088	6 733 596	22 498 492	16 930	1 328,9
10	Koniusza	15 720 729	3 987 034	11 733 695	8 673	1 352,9
średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						1592,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 111. Dochody gmin (w zł) – dynamika dochodów własnych w 2006 r.

Lp.	Wyszczególnienie	2005 rok		2006 rok		Dynamika dochodów własnych w % (6:4)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
I	Gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2006 r.					
1	Słupnice	10 734 015	1 237 781	13 560 158	2 097 439	169
2	Zielonki	25 174 229	14 953 441	37 210 808	23 855 979	160
3	Kościelisko	13 176 207	5 297 554	16 992 125	7 832 291	148
4	Łąpsze Niżne	15 300 245	5 558 147	19 449 683	7 612 365	137
5	Michałowice	11 489 356	4 669 369	14 789 823	6 393 554	137
6	Niepołomice	55 032 973	26 359 549	73 540 671	36 046 723	137
7	Stryków	23 849 480	3 018 624	23 639 186	4 072 677	135
8	Wojnicz	20 273 859	5 877 693	24 684 736	7 798 559	133
9	Szczurowa	17 607 862	3 696 293	21 385 750	4 735 810	128
10	Bochnia	30 589 042	8 189 005	33 566 365	10 421 569	127
II	Gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2006 r.					
1	Ochotnica Dolna	17 891 394	4 533 551	18 151 287	2 546 512	56
2	Radgoszcz	14 844 252	2 290 814	15 249 965	1 767 852	77
3	Rytko	8 260 663	2 361 299	7 430 296	1 833 638	78
4	Wiśniowa	13 373 421	3 666 702	14 351 995	2 886 300	79
5	Liszki	24 627 869	11 475 467	26 238 713	9 449 814	82
6	Sułoszowa	11 417 125	2 602 415	11 165 233	2 164 682	83
7	Przeciszów	11 504 175	4 074 921	11 644 972	3 471 932	85
8	Charsznica	15 219 307	4 086 614	14 806 883	3 574 972	87
9	Trzciana	11 707 285	2 286 468	12 046 113	2 003 410	88
10	Wierzchosławice	24 340 715	7 589 124	18 031 979	6 779 787	89
III	Średnia dla wszystkich gmin województwa w 2006 r.					
						108

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 112. Wydatki majątkowe gmin (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2001			2003			2005			2006		
		wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	4	wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	6	wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	7	wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	8
1	2	3	4	5	6	7	8	7	8	7	8	7	8
1	Bochnia	11 468 367	27,21	9 594 578	21,70	7 738 425	15,67	10 112 127	17,92	10 112 127	17,92	10 112 127	17,92
2	Bukowno	597 047	3,66	2 784 339	14,01	836 531	4,34	1 763 544	8,30	1 763 544	8,30	1 763 544	8,30
3	Gorlice	6 683 015	16,81	4 091 287	9,86	11 236 351	21,10	16 888 508	27,27	16 888 508	27,27	16 888 508	27,27
4	Grybów	1 192 353	14,66	1 782 354	18,80	2 387 745	20,23	522 070	4,80	522 070	4,80	522 070	4,80
5	Jordanów	325 760	4,59	3 188 375	30,31	746 204	9,47	1 982 783	19,22	1 982 783	19,22	1 982 783	19,22
6	Limanowa	1 340 662	6,43	4 407 713	16,91	4 935 637	14,94	10 707 276	25,69	10 707 276	25,69	10 707 276	25,69
7	Mszana Dolna	677 929	8,40	1 353 668	13,09	838 271	6,77	732 140	5,47	732 140	5,47	732 140	5,47
8	Nowy Targ	9 428 625	23,57	9 026 153	21,35	13 389 798	24,88	15 916 167	26,97	15 916 167	26,97	15 916 167	26,97
9	Oświęcim	13 014 047	18,44	12 967 981	17,18	12 903 766	13,92	16 644 124	16,45	16 644 124	16,45	16 644 124	16,45
10	Sławków	1 441 150	10,14										
11	Sucha Beskidzka	2 262 104	18,68	3 287 096	24,73	5 652 279	29,34	3 655 684	21,12	3 655 684	21,12	3 655 684	21,12
12	Szczawnica	1 681 882	19,71	1 837 158	18,55	2 645 485	19,93	3 527 590	23,54	3 527 590	23,54	3 527 590	23,54
13	Zakopane	6 889 667	15,34	9 626 695	19,02	9 790 133	16,28	9 884 638	15,57	9 884 638	15,57	9 884 638	15,57
14	Razem miasta	57 002 608	17,13	63 947 397	18,09	73 100 625	16,41	92 336 651	17,69	92 336 651	17,69	92 336 651	17,69
14	Alwernia	828 727	6,14	2 583 830	14,93	785 831	4,40	2 127 966	10,34	2 127 966	10,34	2 127 966	10,34
15	Andrychów	4 267 741	9,51	7 729 218	14,73	20 772 860	26,45	14 897 831	19,22	14 897 831	19,22	14 897 831	19,22
16	Biecz	2 924 266	14,67	2 806 535	13,08	2 044 398	8,08	6 568 802	19,75	6 568 802	19,75	6 568 802	19,75
17	Brzesko	10 286 755	22,87	6 684 262	13,85	28 373 588	36,42	11 910 776	17,54	11 910 776	17,54	11 910 776	17,54
18	Brzeszcze	2 731 513	9,06	4 089 383	12,65	8 730 082	19,85	8 665 755	19,00	8 665 755	19,00	8 665 755	19,00
19	Chelmek	1 819 175	12,17	2 491 004	14,36	6 191 037	26,93	7 525 517	28,87	7 525 517	28,87	7 525 517	28,87
20	Chrzanów	8 580 620	13,66	7 149 874	10,70	9 116 956	10,73	9 732 745	9,98	9 732 745	9,98	9 732 745	9,98
21	Ciężkowice	917 661	7,02	1 631 078	9,98	2 581 066	13,19	4 328 410	17,52	4 328 410	17,52	4 328 410	17,52
22	Czchów			6 048 029	34,90	3 371 633	18,32	2 057 350	10,60	2 057 350	10,60	2 057 350	10,60
23	Dąbrowa Tarnowska	5 883 651	25,10	5 946 739	22,91	8 978 195	26,93	14 139 654	32,13	14 139 654	32,13	14 139 654	32,13
24	Dobczyce	4 807 411	26,53	4 099 274	18,40	12 707 758	35,72	7 871 935	23,92	7 871 935	23,92	7 871 935	23,92
25	Kalwaria Zebrzydowska	1 984 957	8,62	858 111	3,70	1 872 348	6,54	3 853 983	11,31	3 853 983	11,31	3 853 983	11,31
26	Kęty	8 704 129	20,43	6 429 252	15,67	15 240 696	27,03	16 591 687	26,64	16 591 687	26,64	16 591 687	26,64
27	Krynica	8 730 450	29,04	9 098 978	28,79	7 966 357	22,22	9 219 088	22,34	9 219 088	22,34	9 219 088	22,34
28	Krzyszowice	5 773 302	16,12	7 669 337	18,91	7 109 698	15,14	9 301 126	16,50	9 301 126	16,50	9 301 126	16,50
29	Libiąż	4 927 006	16,39	1 732 513	5,71	5 336 587	13,67	10 741 306	23,45	10 741 306	23,45	10 741 306	23,45

1	2	3	4	5	6	7	8	7	8
30	Maków Podhalański	3 474 215	16,69	4 232 329	19,77	4 318 384	17,05	3 038 605	10,95
31	Miechów	5 352 702	22,49	2 529 020	10,97	13 211 393	34,85	8 282 133	22,89
32	Muszyna	4 390 950	25,09	10 135 343	41,28	5 536 872	24,14	12 307 421	37,87
33	Mysłenice	5 406 173	12,20	6 297 990	12,35	13 783 638	19,93	12 613 961	17,01
34	Niepołomice	7 523 463	20,77	13 774 527	29,36	18 585 560	28,89	28 194 561	36,58
35	Nowy Wiśnicz	2 318 638	16,45	5 350 777	27,05	2 539 079	12,07	2 202 665	9,61
36	Olkusz	11 973 963	17,75	3 943 672	6,41	7 544 071	10,21	6 861 458	8,51
37	Piwniczna Zdrój	2 726 525	16,96	4 413 700	24,10	897 665	5,03	574 109	2,73
38	Proszowice	950 898	5,50	1 677 056	8,15	749 554	3,20	2 319 767	7,81
39	Rabka - Zdrój	2 064 628	10,93	1 350 159	6,38	6 094 836	22,59	9 648 838	29,98
40	Ryglice			2 594 186	17,76	4 080 261	20,49	3 274 213	14,74
41	Skąta	2 880 843	22,49	1 228 277	10,16	1 892 416	12,82	5 998 512	29,35
42	Skawina	8 350 781	15,40	9 764 782	16,09	15 514 166	20,00	18 560 483	21,64
43	Stomniki	2 029 867	12,43	2 539 443	13,98	3 612 765	15,72	4 531 851	17,38
44	Stary Sącz	2 517 052	10,22	3 911 890	14,05	5 237 351	15,11	14 668 276	30,91
45	Sufikowice	2 486 590	16,18	3 131 657	18,18	5 470 097	24,44	5 886 477	23,47
46	Świątynki Górne	1 972 378	17,92	2 256 623	19,07	2 157 175	15,08	2 776 793	17,33
47	Trzebinia	5 255 563	11,25	4 245 328	8,00	8 239 545	12,26	20 372 337	23,22
48	Tuchów	5 562 535	21,69	5 160 571	21,39	3 759 712	14,15	4 599 634	13,94
49	Wadowice	9 541 412	20,52	4 293 389	9,49	14 500 568	22,78	18 092 606	24,47
50	Wieliczka	6 077 430	12,30	7 465 933	13,96	11 312 095	15,54	11 605 941	14,17
51	Wolbrom	2 090 997	7,71	2 760 507	8,68	747 899	2,34	1 355 134	3,62
52	Zator	2 594 294	19,91	3 970 285	28,37	1 926 658	13,69	3 180 734	19,24
53	Żabno	4 219 020	19,79	2 961 672	12,87	5 256 422	18,45	8 584 183	24,82
	Razem miasta-gminy	174 928 281	15,73	187 036 533	15,33	298 147 272	19,86	349 064 623	21,23
54	Babice	1 932 929	19,39	3 188 206	24,43	923 809	7,49	3 092 103	20,23
55	Biały Dunajec	979 308	12,53	466 079	5,77	1 933 224	17,62	3 051 357	22,42
56	Biskupice	776 694	9,08	1 623 392	15,35	1 119 333	8,45	4 197 246	22,05
57	Bobowa	1 022 217	8,92	777 388	5,99	948 696	6,23	2 995 167	15,28
58	Bochnia	2 867 120	15,57	5 244 701	22,63	4 538 071	15,80	5 627 440	16,86
59	Bolesław (pow. dąbrowski)	183 940	5,11	187 039	5,23	285 686	6,86	1 189 984	21,11
60	Bolesław (pow. olkuski)	680 545	5,67	8 812 260	42,98	1 740 758	11,71	3 096 098	17,75
61	Borzęcin	2 483 182	23,82	1 971 737	17,30	1 817 756	13,31	3 067 873	17,92
62	Brzeźnica	1 723 199	14,58	956 657	7,40	1 113 529	6,94	1 671 260	8,96
63	Budzów	1 397 105	11,36	3 577 539	28,83	2 928 584	20,82	2 692 544	16,94
64	Bukowina Tatrzańska	2 104 955	14,71	2 336 930	14,55	2 929 460	15,25	7 868 278	29,86

1	2	3	4	5	6	7	8	7	8
65	Bystra-Sidzina	814 163	11,35	872 415	10,19	1 962 384	17,44	2 612 136	18,64
66	Charsznica	2 393 819	25,46	2 468 075	22,10	5 116 758	34,29	5 732 552	33,91
67	Chelmiec	4 208 626	15,48	10 532 453	27,33	10 216 985	22,28	9 197 918	18,18
68	Czarny Dunajec	5 008 678	21,52	4 541 718	17,84	7 691 940	21,85	7 851 754	19,88
69	Czchów	2 402 643	20,80						
70	Czernichów	1 566 648	11,90	2 973 787	17,95	3 651 679	18,08	1 742 658	8,46
71	Czorsztyn	186 070	2,41	2 141 728	19,19	1 060 229	8,32	5 526 540	29,40
72	Dębno	1 272 664	8,60	1 662 722	9,52	1 617 462	7,59	4 811 691	18,89
73	Dobra	1 185 480	11,61	3 753 704	25,91	988 928	6,94	8 497 350	35,02
74	Drwinia	1 562 664	20,23	2 180 002	22,99	1 814 221	16,82	2 135 685	16,96
75	Gdów	1 904 087	10,99	1 553 850	7,53	7 284 999	23,54	8 664 206	24,09
76	Gnojnik	905 847	11,46	2 010 865	19,66	2 686 723	20,80	3 169 610	21,84
77	Gołcza	347 586	4,87	773 794	9,78	1 487 541	15,45	4 109 370	30,20
78	Gorlice	2 157 722	12,09	3 497 491	15,99	5 405 457	18,72	6 056 884	17,61
79	Gręboszów	697 408	15,86	937 852	18,55	51 769	0,95	198 976	2,96
80	Gromnik	1 576 105	15,24	900 510	8,05	1 188 298	8,92	2 277 708	13,67
81	Gródek nad Dunajcem	2 140 287	15,84	7 542 411	41,24	3 314 851	19,99	5 256 118	25,12
82	Grybów	2 800 563	10,91	2 759 697	9,42	4 291 674	11,04	7 826 631	16,92
83	Igotomia-Wawrzeńczyce	212 245	2,51	502 272	5,25	568 597	5,22	3 695 274	22,67
84	Iwanowice	1 383 453	14,38	3 884 142	29,69	2 529 098	18,94	1 343 588	10,03
85	Iwkowa	340 110	5,51	1 377 071	15,35	343 158	3,27	832 021	6,93
86	Jablönka	3 204 194	17,68	2 237 681	10,68	4 676 241	16,36	4 791 528	14,92
87	Jerzmanowice-Przegonia	856 386	8,13	5 637 421	32,29	1 594 410	10,52	2 572 838	14,13
88	Jodłownik	887 945	8,47	1 232 539	10,09	3 210 362	19,91	3 036 951	16,88
89	Jordanów	1 827 384	14,95	3 014 590	19,74	2 788 467	16,60	3 697 275	18,29
90	Kamienica	1 494 810	17,23	3 141 289	27,17	2 929 673	20,32	2 360 665	15,27
91	Kamionka Wielka	1 858 804	16,74	1 818 180	14,83	4 011 298	22,97	1 049 533	6,03
92	Klucze	586 032	2,94	2 527 097	11,13	1 890 281	6,90	744 376	2,57
93	Kłaj	2 253 919	15,75	4 085 201	22,77	2 263 661	13,53	2 668 841	14,21
94	Kocmyrzów-Luborzyca	1 902 832	15,14	2 691 954	18,45	1 886 985	10,77	2 460 528	11,98
95	Koniusza	1 299 101	13,96	3 629 316	27,63	3 653 486	26,27	3 716 209	22,48
96	Korzenna	1 137 539	7,29	2 294 791	12,35	1 301 800	5,52	1 829 241	6,56
97	Koszyce	1 804 782	25,66	1 021 248	14,22	838 420	11,24	2 305 865	21,03
98	Kościelisko	1 021 147	11,99	1 221 807	13,04	3 302 662	24,41	4 134 631	24,94
99	Kozłów	354 155	7,04	435 035	7,45	289 129	4,41	403 617	4,70

1	2	3	4	5	6	7	8	7	8
100	Krościenko nad Dunajcem	1 265 663	17,54	1 939 077	21,76	1 811 275	17,29	2 919 361	21,57
101	Książ Wielki	653 524	9,72	1 651 913	20,11	888 932	11,03	1 878 170	18,37
102	Lanckorona	1 143 369	13,38	1 678 907	19,45	3 696 465	32,12	3 439 317	27,27
103	Laskowa	1 787 849	18,45	3 008 662	24,34	1 676 161	12,15	7 709 294	35,16
104	Limanowa	5 793 837	20,99	4 280 049	15,69	12 093 490	28,76	14 019 478	29,03
105	Lipinki	2 483 419	28,12	2 664 821	26,32	3 523 737	27,25	3 806 881	26,58
106	Lipnica Murowana	661 702	9,98	2 249 095	22,97	1 516 171	15,67	484 403	4,70
107	Lipnica Wielka	1 715 778	20,34	614 123	7,15	1 932 648	16,67	1 867 233	14,22
108	Lisia Góra	2 711 224	18,48	3 991 456	21,09	3 977 835	17,39	5 103 215	18,97
109	Liszki	4 621 238	26,06	6 620 677	29,56	3 982 805	17,67	4 006 400	15,79
110	Lubień	5 782 596	40,24	788 738	7,24	881 096	6,66	399 767	2,73
111	Łabowa	888 358	12,87	1 096 498	13,49	1 471 720	13,30	3 019 630	21,84
112	Łapanów	1 061 547	12,12	2 276 533	18,96	1 473 984	10,67	3 927 633	22,41
113	Łapsze Niżne	1 467 083	13,99	1 912 725	16,40	3 262 976	20,53	6 383 953	30,68
114	Łącko	3 015 989	16,01	6 289 988	25,46	2 974 577	11,24	5 183 806	16,60
115	Łososina Dolna	2 577 752	19,83	1 558 338	11,70	2 160 405	12,76	5 082 512	23,59
116	Łukowica	1 654 755	13,31	4 091 350	26,42	670 320	3,82	807 634	3,75
117	Łużna	336 982	3,85	2 112 769	18,32	1 078 949	7,93	2 789 389	16,71
118	Mędrzechów	27 275	0,69	319 690	7,12	90 450	1,75	1 313 464	18,40
119	Michałowice	1 604 208	20,05	1 637 118	18,01	3 531 148	26,45	2 669 552	19,13
120	Mogilany	2 439 109	18,31	5 651 452	30,08	1 732 660	9,24	4 182 758	16,69
121	Moszczenica	682 770	12,40	1 644 340	23,00	508 772	7,20	1 727 289	18,09
122	Mszana Dolna	2 993 787	17,02	6 430 249	26,78	11 162 726	32,40	8 526 992	23,82
123	Mucharz	52 991	1,08	135 588	2,43	1 728 223	21,30	4 233 192	37,04
124	Nawojowa	2 801 298	26,76	3 282 978	28,25	2 104 423	15,69	2 609 882	16,10
125	Niedźwiedź	2 844 697	28,41	3 931 631	31,65	2 979 596	21,30	3 294 797	20,79
126	Nowe Brzesko	917 216	15,03	2 941 373	33,46	1 065 813	12,58	1 489 004	14,17
127	Nowy Targ	2 494 780	10,79	5 286 970	18,43	8 560 783	22,96	10 206 180	22,93
128	Ochoznica Dolna	1 572 153	15,77	6 345 845	40,70	4 963 012	29,55	5 184 234	27,69
129	Olesno	1 523 698	17,82	1 321 271	14,51	1 726 432	15,07	1 963 909	14,10
130	Osiek	1 357 431	19,12	7 526 250	46,04	659 166	5,96	2 141 762	15,07
131	Oświęcim	5 831 904	22,84	2 540 129	10,79	1 927 950	8,04	6 238 777	21,02
132	Palecznica	437 890	10,08	1 301 196	24,25	2 854 239	36,99	738 590	10,89
133	Pcim	3 717 132	27,74	2 182 850	16,37	4 573 063	23,63	2 632 481	13,57
134	Plesna	3 231 266	23,72	1 586 443	10,99	2 688 931	14,40	2 667 467	12,54
135	Podegrodzie	2 235 960	15,34	7 862 397	36,60	1 201 052	6,54	681 335	3,23

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7	8	7	8
136	Polanka Wielka	145 694	3,35	1 417 734	23,25	597 565	9,56	2 432 365	28,42
137	Poronin	983 434	8,83	2 190 044	16,34	2 755 815	16,28	4 621 502	22,06
138	Przeciszów	1 662 575	21,01	1 919 015	21,46	3 796 552	32,11	658 809	7,03
139	Raba Wyżna	2 481 575	17,65	4 804 772	25,58	2 494 131	12,26	3 608 517	14,51
140	Raciechowice	1 376 886	14,91	2 239 019	20,06	495 365	4,22	434 684	3,16
141	Ractawice	380 990	13,62	1 225 555	29,23	514 072	12,50	949 456	17,54
142	Radgoszcz	2 155 970	22,65	4 839 130	37,02	1 844 474	14,43	2 454 809	15,29
143	Radłów	1 483 896	12,87	1 683 413	12,99	1 832 468	11,85	2 263 082	12,69
144	Radziemice	194 494	5,19	423 427	10,13	683 913	12,48	663 790	10,43
145	Ropa	780 541	12,91	1 693 406	20,49	2 417 161	24,39	1 258 397	12,44
146	Ryglice	2 098 473	16,42	0	0	0	0	0	0
147	Rytko	2 599 450	37,42	2 034 253	32,19	3 108 746	36,23	736 639	10,27
148	Rzepiennik Strzyżewski	635 010	8,06	310 685	3,49	1 264 540	11,57	3 251 333	21,31
149	Rzezawa	2 110 050	17,24	11 225 317	48,55	5 205 648	27,69	1 311 793	7,63
150	Sękowa	799 689	11,47	1 001 164	12,62	693 329	7,86	911 099	9,30
151	Siepraw	2 180 220	23,57	3 347 876	28,53	1 353 582	11,25	2 082 862	14,55
152	Skrzyszów	2 035 540	15,49	5 614 688	29,19	4 092 732	19,13	5 282 486	20,63
153	Słaboszów	145 116	4,11	242 315	6,00	1 561 064	25,77	3 254 817	35,94
154	Słopnice	1 311 334	20,09	1 649 322	21,45	1 803 286	16,61	3 794 017	26,30
155	Spytkowice (p. nowotarski)	5 062 478	56,17	911 587	16,42	935 073	13,51	1 133 397	13,98
156	Spytkowice (p. wadowicki)	2 789 886	23,54	830 717	7,20	1 495 605	9,98	2 011 964	11,83
157	Stryżawa	1 775 928	12,26	2 554 002	17,38	5 558 162	25,45	4 649 119	19,63
158	Stryżów	1 228 460	15,83	1 679 329	19,37	14 311 366	60,01	12 823 919	54,84
159	Sutoszowa	1 002 954	15,07	2 236 529	26,30	2 698 121	27,67	1 928 398	19,18
160	Szaflary	1 319 192	12,99	1 118 238	9,12	2 814 103	16,49	2 536 020	13,96
161	Szczucin	1 819 112	10,38	7 287 621	31,67	10 646 931	36,21	13 106 127	37,79
162	Szczurowa	1 903 027	17,29	2 879 022	21,91	5 450 843	30,72	5 768 464	27,27
163	Szerzyny			941 999	8,88	749 252	6,17	2 214 288	13,61
164	Tarnów	5 186 140	21,45	4 473 403	16,75	7 245 497	19,78	12 201 733	25,07
165	Tokarnia	1 382 035	14,39	1 686 573	15,19	1 572 914	11,73	1 928 992	11,91
166	Tomice	1 235 852	15,22	3 991 099	32,48	18 210	0,19	1 484 038	12,25
167	Trzciana	1 355 177	20,11	1 202 366	15,51	3 910 041	32,81	3 751 930	28,74
168	Trzyciąż	2 202 103	24,95	392 318	5,38	2 054 159	19,17	1 809 109	15,26
169	Tymbark	2 041 207	23,40	2 672 936	26,04	2 348 796	19,06	4 352 530	27,56
170	Uście Gorlickie	2 454 056	20,84	2 807 485	22,95	3 459 003	22,69	9 494 054	38,01

1	2	3	4	5	6	7	8	7	8
171	Wielka Wieś	2 158 031	21,13	1 337 684	12,72	6 139 115	35,57	11 264 406	47,93
172	Wieprz	1 513 900	11,53	2 779 363	18,83	3 537 464	19,28	4 057 724	19,20
173	Wierzchosławice	4 474 318	33,81	1 241 835	10,44	14 336 698	51,45	3 014 612	16,47
174	Wietrzychowice	826 471	15,80	29 689	0,59	751 546	11,18	1 215 164	15,40
175	Wiśniowa	1 123 498	12,95	1 673 286	15,96	2 134 948	16,25	3 295 241	20,04
176	Wojnicz	2 996 568	17,69	738 347	4,34	1 187 847	5,86	6 656 443	23,68
177	Zabierzów	9 708 257	32,85	13 921 483	39,15	10 231 884	27,48	10 149 403	24,57
178	Zakliczyn	1 453 109	10,28	1 997 026	11,94	3 131 864	15,43	5 786 000	22,56
179	Zawoja	1 075 924	10,17	676 817	6,33	4 536 590	25,36	3 378 130	17,53
180	Zembrzyce	1 340 034	17,42	1 090 073	14,38	9 619 543	55,86	8 854 258	46,62
181	Zielonki	5 422 714	30,86	13 470 128	49,77	3 761 000	16,91	15 601 499	43,27
182	Żegocina	1 072 890	14,58	2 027 745	21,65	2 826 201	23,55	2 839 265	21,11
	Razem gminy	239 579 560	16,67	358 259 960	20,98	385 297 736	17,30	498 466 543	19,28
	Ogółem	471 510 449	16,51	609 243 890	18,57	756 545 633	18,68	939 867 817	10,04

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 113. Gminy: Wynik wykonania budżetu w 2005 r. (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej w 2005 r.			
1	Gorlice m.	56 725 629	53 253 477	3 472 152
2	Zielonki	25 174 229	22 242 933	2 931 296
3	Sułkowice	24 942 736	22 384 843	2 557 893
4	Gromnik	15 644 020	13 322 703	2 321 317
5	Zakopane	62 311 271	60 148 042	2 163 229
6	Liszki	24 627 869	22 534 340	2 093 529
7	Radgoszcz	14 844 252	12 785 604	2 058 648
8	Dębno	23 224 323	21 297 378	1 926 945
9	Nowy Targ m.	55 743 578	53 818 149	1 925 429
10	Bochnia g.	30 589 042	28 721 974	1 867 068
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym w 2005 r.			
1	Andrychów	67 246 531	78 528 581	-11 282 050
2	Brzesko	67 339 820	77 911 158	-10 571 338
3	Niepołomice	55 032 973	64 336 616	-9 303 643
4	Skawina	71 042 987	77 587 661	-6 544 674
5	Myślenice	63 126 188	69 162 799	-6 036 611
6	Mszana Dolna g.	30 218 367	34 454 470	-4 236 103
7	Oświęcim m.	88 628 547	92 709 045	-4 080 498
8	Kety	52 312 446	56 374 793	-4 062 347
9	Miechów	33 847 973	37 905 340	-4 057 367
10	Libiąż	35 235 250	39 050 611	-3 815 361

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 114. Gminy: Wynik wykonania budżetu w 2006 r. (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej w 2006 r.			
1	Olkusz	84 820 390	80 591 196	4 229 194
2	Wieliczka	85 619 764	81 895 450	3 724 314
3	Andrychów	79 783 181	77 497 233	2 285 948
4	Przeciszów	11 644 972	9 364 992	2 279 980
5	Jabłonka	34 192 292	32 125 524	2 066 767
6	Wolbrom	39 439 543	37 484 497	1 955 046
7	Podegrodzie	22 840 534	21 093 255	1 747 279
8	Lubień	16 267 972	14 624 004	1 643 968
9	Zakopane	65 060 089	63 488 176	1 571 913
10	Zabierzów	42 738 368	41 312 462	1 425 906
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym w 2006 r.			
1	Trzebinia	79 081 046	87 753 559	-8 672 514
2	Chrzanów	89 276 094	97 547 971	-8 271 877
3	Tarnów g.	40 832 510	48 666 346	-7 833 836
4	Skawina	80 270 745	85 783 821	-5 513 076
5	Kęty	57 211 211	62 270 432	-5 059 221
6	Dobczyce	28 254 412	32 905 765	-4 651 353
7	Libiąż	41 188 998	45 801 561	-4 612 562
8	Gdów	31 676 408	35 968 704	-4 292 297
9	Dąbrowa Tarnowska	39 806 525	44 000 859	-4 194 335
10	Biecz	29 232 088	33 256 770	-4 024 682

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

2. BUDŻETY POWIATÓW

W porównaniu do 2005 r. dochody powiatów zwiększyły się o 106,7 mln zł, tj. o 9,9 %. Wśród 19 powiatów województwa małopolskiego wszystkie powiaty zanotowały wzrost dochodów ogółem – wielkość dochodów uzyskanych przez poszczególne powiaty przedstawia tabela nr 14. Największy wzrost dochodów osiągnął powiat krakowski – 17%, a najmniejszy powiat suski – 4%.

W 2006 r. poziom wydatków zrealizowanych przez powiaty ukształtował się na poziomie 1 252 mln zł i był wyższy niż w 2005 r. o 14,2%. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem powiatów był wyższy o 3,2 punktu procentowego w stosunku do roku ubiegłego (dane dotyczące zrealizowania wydatków w poszczególnych powiatach zostały przedstawione w tabeli nr 15). Największy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem wystąpił w powiecie dąbrowskim (29%), natomiast najmniejszy w powiecie bocheńskim (5%). Najwyższe wydatki ogółem poniósł powiat krakowski (109 mln zł), a najniższe powiat proszowicki (25,4 mln zł).

W 2006 roku budżety 17 powiatów zamknęły się deficytem natomiast nadwyżka wystąpiła jedynie w 2 powiatach (bocheńskim i limanowskim). Podobnie jak w roku ubiegłym wynik wykonania budżetu wszystkich powiatów (zbiorczo) w 2006 r. był ujemny (deficyt) i wyniósł 70,3 mln zł – tabela nr 16.

Tabela 115. Dochody powiatów – dynamika dochodów ogółem (w zł)

Lp	Wyszczególnienie	rok 2001			rok 2003			rok 2005			rok 2006			Dynamika dochodów ogółem w % (9:7)
		dochody ogółem	dochody własne	dochody ogółem	dochody własne	dochody ogółem	dochody własne	dochody ogółem	dochody własne	dochody ogółem	dochody własne			
1	bocheński	47 258 862	2 940 878	41 674 973	7 066 819	50 871 985	14 106 987	53 190 370	15 466 535	105				
2	brzeski	41 696 234	4 748 636	32 472 040	3 255 981	41 428 137	10 239 466	44 708 274	10 894 722	108				
3	chrzanowski	65 449 197	4 232 180	43 474 777	4 279 731	56 430 534	20 670 237	62 959 781	26 090 333	112				
4	dąbrowski	29 810 732	1 595 349	22 100 308	2 469 776	25 207 994	5 084 718	27 556 964	7 324 216	109				
5	gorlicki	63 636 091	5 332 852	55 585 134	6 380 414	64 347 669	16 311 524	73 293 102	16 721 230	114				
6	krakowski	84 738 560	10 603 876	68 101 656	12 316 129	85 895 380	39 334 195	100 687 474	51 143 159	117				
7	limanowski	63 576 706	12 053 233	50 496 928	10 989 873	66 954 970	25 313 093	72 521 130	22 739 830	108				
8	miechowski	35 475 223	2 856 187	29 932 694	3 568 013	36 180 186	7 432 634	38 278 847	7 731 508	106				
9	myślenicki	50 810 381	4 269 833	43 067 385	5 663 345	55 143 635	17 429 282	60 182 818	19 921 221	109				
10	nowosądecki	58 158 957	6 894 709	56 906 563	10 736 785	73 572 334	23 340 219	82 086 598	25 700 551	112				
11	nowotarski	96 871 092	6 217 009	85 752 393	34 594 723	80 250 585	19 690 682	86 297 994	23 667 604	108				
12	olkuski	61 587 021	3 871 740	48 798 598	5 259 622	57 793 562	17 746 470	61 526 906	20 849 612	106				
13	oświęcimski	83 206 152	6 470 481	72 749 818	8 773 788	94 211 466	32 867 086	105 733 136	32 900 422	112				
14	proszowicki	21 817 302	1 748 940	17 944 230	2 832 892	23 210 050	6 618 147	25 152 412	5 531 385	108				
15	suski	43 756 928	3 686 013	38 886 311	7 686 787	46 123 368	12 239 402	47 963 644	12 907 904	104				
16	tarnowski	51 389 861	7 150 367	52 471 461	10 134 187	71 590 647	24 107 919	78 254 540	23 501 059	109				
17	tatrzański	39 863 866	4 147 495	31 770 355	5 928 154	36 878 338	9 684 688	42 054 150	13 246 993	114				
18	wadowicki	75 475 608	6 874 204	64 447 215	8 741 166	75 182 534	20 399 416	83 461 257	26 775 169	111				
19	wielicki	30 069 105	3 510 811	23 253 935	3 815 634	33 508 842	15 104 625	35 618 837	15 199 029	106				
	ogółem	1 044 647 878	99 204 793	879 886 774	154 493 819	1 074 782 216	337 720 790	1 181 528 234	378 312 482	112				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 116. Powiaty: udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem

Lp	Wyszczególnienie	2001 rok			2003 rok			2005 rok			2006 rok		
		Wydatki ogółem w zł	wydatki majątkowe	udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem w zł	wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem w zł	wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem w zł	wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem
1	bocheński	49 933 736	2 364 950	5%	40 949 593	3 124 316	8%	51 576 979	6 687 088	13%	51 671 289	2 736 708	5%
2	brzeski	43 693 750	7 082 852	16%	33 991 544	3 008 630	9%	40 863 227	3 193 485	8%	48 404 035	5 747 603	12%
3	chrzanowski	65 912 568	10 883 402	17%	47 215 296	3 052 541	6%	55 458 985	5 826 743	11%	65 280 963	10 714 837	16%
4	dąbrowski	29 777 038	3 543 243	12%	24 274 548	3 088 400	13%	23 540 716	1 517 949	6%	32 553 727	9 380 692	29%
5	gorlicki	64 769 623	2 511 936	4%	56 494 629	4 158 982	7%	65 087 489	8 617 356	13%	76 443 709	13 879 646	18%
6	krakowski	85 927 395	5 356 631	6%	67 747 506	2 433 242	4%	90 305 349	7 237 325	8%	109 320 093	15 291 156	14%
7	limanowski	64 566 080	5 949 865	9%	51 702 014	8 938 085	17%	70 389 789	22 226 164	32%	71 713 315	19 641 874	27%
8	miechowski	36 474 382	635 409	2%	29 480 283	864 556	3%	37 013 639	3 346 056	9%	39 836 699	3 875 039	10%
9	myslenicki	50 283 405	2 615 450	5%	43 231 174	3 052 448	7%	55 004 293	5 907 590	11%	62 208 277	9 103 144	15%
10	nowosądecki	59 808 115	9 639 581	16%	61 097 239	7 561 011	12%	80 408 848	12 903 622	16%	87 808 844	13 315 334	15%
11	nowotarski	97 306 400	29 409 600	30%	86 622 901	31 418 709	36%	78 911 660	15 739 324	20%	96 360 316	25 952 021	27%
12	olkuski	62 209 397	3 742 719	6%	48 362 779	1 514 077	3%	61 140 258	4 986 924	8%	65 853 830	4 031 840	6%
13	oświęcimski	85 884 634	8 490 551	10%	71 914 157	3 878 677	5%	94 236 832	12 938 819	14%	108 898 357	19 827 210	18%
14	proszowicki	21 695 767	1 927 582	9%	21 061 813	4 366 973	21%	23 066 718	2 852 435	12%	25 398 591	4 094 355	16%
15	suski	43 214 300	3 890 624	9%	40 764 612	5 138 019	13%	47 654 949	4 871 706	10%	50 738 118	3 388 473	7%
16	tarnowski	55 475 541	9 293 315	17%	55 400 918	7 453 999	13%	76 090 392	15 144 994	20%	80 973 797	12 457 675	15%
17	tatrzański	39 569 789	2 294 990	6%	31 747 934	2 359 902	7%	36 877 265	2 611 704	7%	43 385 569	4 434 333	10%
18	wadowicki	75 496 702	4 595 899	6%	64 516 363	3 860 392	6%	76 168 082	5 670 306	7%	93 378 250	17 894 083	19%
19	wielicki	30 236 534	1 979 034	7%	23 214 953	1 270 429	5%	32 512 864	3 572 126	11%	41 604 178	10 830 359	26%
	średnia			11			11			12			16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 117. Powiaty: wynik wykonania budżetu w latach (w zł)

Lp	Wyszczególnienie	rok 2001			rok 2003			rok 2005			rok 2006		
		Dochody	Wydatki	wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydatki	wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydatki	wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydatki	wynik wykonania budżetu
1	bocheński	47 258 862	49 933 736	-2 674 874	41 674 973	40 949 593	725 380	50 871 985	51 576 979	-704 994	53 190 370	51 671 289	1 519 081
	brzeski	41 696 234	43 693 750	-1 997 516	32 472 040	33 991 544	-1 519 504	41 428 137	40 863 227	564 910	44 708 274	48 404 035	-3 695 761
3	chrzanowski	65 449 197	65 912 568	-463 371	43 474 777	47 215 296	-3 740 519	56 430 534	55 458 985	971 549	62 959 781	65 280 963	-2 321 182
	dąbrowski	29 810 732	29 777 038	33 694	22 100 308	24 274 548	-2 174 240	25 207 994	23 540 716	1 667 278	27 556 964	32 553 727	-4 996 763
5	gorlicki	63 636 091	64 769 623	-1 133 532	55 585 134	56 494 629	-909 495	64 347 669	65 087 489	-739 820	73 293 102	76 443 709	-3 150 607
	krakowski	84 738 560	85 927 395	-1 188 835	68 101 656	67 747 506	354 150	85 895 380	90 305 349	-4 409 969	100 687 474	109 320 093	-8 632 619
7	limanowski	63 576 706	64 566 080	-989 374	50 496 928	51 702 014	-1 205 086	66 954 970	70 389 789	-3 434 819	72 521 130	71 713 315	807 815
	miechowski	35 475 223	36 474 382	-999 159	29 932 694	29 480 283	452 411	36 180 186	37 013 639	-833 453	38 278 847	39 836 699	-1 557 852
9	myslenicki	50 810 381	50 283 405	526 976	43 067 385	43 231 174	-163 789	55 143 635	55 004 293	139 342	60 182 818	62 208 277	-2 025 459
	nowosądecki	58 158 957	59 808 115	-1 649 158	56 906 563	61 097 239	-4 190 676	73 572 334	80 408 848	-6 836 514	82 086 598	87 808 844	-5 722 246
11	nowotarski	96 871 092	97 306 400	-435 308	85 752 393	86 622 901	-870 508	80 250 585	78 911 660	1 338 925	86 297 994	96 360 316	-10 062 322
	olkuski	61 587 021	62 209 397	-622 376	48 798 598	48 362 779	435 819	57 793 562	61 140 258	-3 346 696	61 526 906	65 853 830	-4 326 924
13	oświęcimski	83 206 152	85 884 634	-2 678 482	72 749 818	71 914 157	835 661	94 211 466	94 236 832	-25 366	105 733 136	108 898 357	-3 165 221
	proszowicki	21 817 302	21 695 767	121 535	17 944 230	21 061 813	-3 117 583	23 210 050	23 066 718	143 332	25 152 412	25 398 591	-246 179
15	suski	43 756 928	43 214 300	542 628	38 886 311	40 764 612	-1 878 301	46 123 368	47 654 949	-1 531 581	47 963 644	50 738 118	-2 774 474
	tarnowski	51 389 861	55 475 541	-4 085 680	52 471 461	55 400 918	-2 929 457	71 590 647	76 090 392	-4 499 745	78 254 540	80 973 797	-2 719 257
17	tatrzński	39 863 866	39 569 789	294 077	31 770 355	31 747 934	22 421	36 878 338	36 877 265	1 073	42 054 150	43 385 569	-1 331 419
	wadowicki	75 475 608	75 496 702	-21 094	64 447 215	64 516 363	-69 148	75 182 534	76 168 082	-985 548	83 461 257	93 378 250	-9 916 993
19	wielicki	30 069 105	30 236 534	-167 429	23 253 935	23 214 953	38 982	33 508 842	32 512 864	995 978	35 618 837	41 604 178	-5 985 341
	ogółem powiaty	1 044 647 878	1 062 235 156	-17 587 278	879 886 774	899 790 256	-19 903 482	1 074 782 216	1 096 308 334	-21 526 118	1 181 528 234	1 251 831 957	-70 303 723

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

3. BUDŻETY MIAST NA PRAWACH POWIATÓW

Dochody ogółem miast na prawach powiatu w 2006 r. ukształtowały się na poziomie 2 928 mln zł. Największy udział w dochodach ogółem miast na prawach powiatu mają dochody własne (64,7% ogółu dochodów). W strukturze dochodów ogółem dotacje stanowią 11,1%, natomiast subwencje 24,2% (w 2005 r. wartości te stanowiły odpowiednio 11% i 26,6%) – tabela nr 5.

Wydatki ogółem miast na prawach powiatu w 2006 r. wyniosły 3 101 mln zł, z czego 19,4% stanowiły wydatki majątkowe (601,5 mln zł). W strukturze wydatków ogółem, zrealizowanych przez miasta na prawach powiatu w 2006 r., udział wydatków majątkowych zwiększył się zaledwie o 1,5% w porównaniu do 2005 r. Wydatki na zadania bieżące poniesione przez miasta na prawach powiatu wyniosły 2 500 mln zł i stanowiły 80,6% ogólnej kwoty wydatków poniesionych przez te jednostki.

Najwyższy wzrost dochodów zanotowało Miasto Kraków (o 15,3%), wydatków Miasto Tarnów (17,6%), natomiast najniższy wzrost dochodów i wydatków Miasto Nowy Sącz – odpowiednio o 8,1% i 9,8%.

Podobnie jak w 2005 r. wszystkie 3 miasta na prawach powiatu województwa małopolskiego zanotowały deficyt w 2006 r. Najwyższym niedoborem zamknął się budżet Miasta Krakowa (76,1% łącznego niedoboru miast na prawach powiatu), a najmniejszym Miasta Nowy Sącz (9,3% łącznego niedoboru miast na prawach powiatu) – tabela nr 18.

Tabela 118. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2005 rok (w zł)

Lp	Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	wynik wykonania budżetu	w tym:	
					nadwyżka "+"	niedobór "-"
1	Kraków	2 018 172 648	2 112 469 228	-94 296 580		-94 296 580
2	Nowy Sącz	248 058 408	258 849 721	-10 791 313		-10 791 313
3	Tarnów	301 340 754	304 627 886	-3 287 132		-3 287 132
	ogółem	2 567 571 810	2 675 946 835	-108 375 025		-108 375 025

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 119. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2006 rok (w zł)

Lp	Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	wynik wykonania budżetu	w tym:	
					nadwyżka "+"	niedobór "-"
1	Kraków	2 327 230 402	2 458 750 882	-131 520 480		-131 520 480
2	Nowy Sącz	268 165 062	284 303 510	-16 138 448		-16 138 448
3	Tarnów	333 095 617	358 287 815	-25 192 198		-25 192 198
	ogółem	2 928 491 081	3 101 342 207	-172 851 126		-172 851 126

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

4. BUDŻET WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

W 2006 r. dochody budżetu Województwa Małopolskiego zwiększyły się w stosunku do 2005 r. o 158,3 mln zł (tj. 33,7%). Dochody z subwencji ogólnej były wyższe niż w roku 2005 o 37,8%. W strukturze dotacji celowych, największą pozycję stanowiły dotacje na zadania własne, które wyniosły 44,6% ogółu dotacji celowych oraz dotacje na zadania z zakresu administracji rządowej – 30,9%. Mniejszy udział miały dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień, zrealizowane w wysokości 17,9 mln zł, (tj. 16,4% ogółu dotacji) oraz środki pochodzące z funduszy celowych – 8,9 mln zł, co stanowiło 8,1% ogółu dotacji.

W porównaniu do roku 2005 dotacje na zadania własne znacznie wzrosły (o 30,3%), natomiast niewielki był wzrost dotacji na zadania z zakresu administracji rządowej (o 1,3%).

Dynamika dochodów budżetu Województwa Małopolskiego według poszczególnych źródeł powstawania została przedstawiona w tabeli nr 19.

Wydatki ogółem budżetu Województwa Małopolskiego wzrosły w porównaniu do roku 2005 o 94,1 mln zł, tj. o 17,6%. W strukturze wydatków ogółem wydatki majątkowe stanowiły 36,2% (spadek w stosunku do 2005 r. o 6,1 punktu procentowego). Główne kierunki wydatków budżetu Województwa to wydatki na realizację zadań z zakresu: transportu i łączności, które nadal są wydatkami priorytetowymi (37,9% ogółu wydatków, spadek o 6,7% w stosunku do 2005 r.), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (15,2%, wzrost o 2% w stosunku do 2005 r.), ochrony zdrowia (9,4%), oświaty i wychowania (7,6%). Pozostałe wydatki stanowią 29,9% ogółu wydatków budżetu Województwa – tabela nr 20.

W 2006 r. budżet Województwa Małopolskiego zamknął się deficytem w kwocie 0,3 mln zł, (w 2005 r. – deficytem w wysokości 64,5 mln zł) – tabela nr 23.

Tabela 120. Dochody Województwa Małopolskiego w latach 2001-2006 według ważniejszych źródeł powstawania (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika (7:6)
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
A. Dochody własne województwa	45 349	51 365	77 226	275 771	288 713	395 721	137,06%
w tym: udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	39 233	41 028	39 039	240 073	213 046	300 993	141,28%
B. subwencje i dotacje	279 415	272 766	293 498	210 348	181 006	232 316	128,35%
I. Subwencja ogólna	118 403	110 825	111 518	76 254	89 208	122 959	137,83%
część oświatowa	38 105	32 845	34 078	34 992	44 481	47 332	106,41%
część wyrównawcza	24 619	22 029	25 057	36 369	37 845	64 882	171,44%
część drogowa	55 679	55 951	52 383				
część regionalna				93	1 382	5 685	411,36%
uzupełnienie subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego				4 800	5 500	5 060	92,00%
II. Dotacje	161 012	161 941	181 980	134 094	91 798	109 357	119,13%
1) dotacje na zadania zlecone	93 899	70 561	85 576	63 163	33 327	33 757	101,29%
bieżące	58 250	43 117	42 815	19 169	19 632	20 585	104,85%
inwestycyjne	35 649	27 444	42 761	43 994	13 695	13 172	96,18%
2) dotacje na zadania własne	50 725	64 859	74 143	53 094	37 468	48 808	130,27%
bieżące	34 147	28 164	29 895	9 502	7 694	15 330	199,25%
inwestycyjne	16 578	36 695	44 248	43 592	29 774	33 478	112,44%
3) dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień	6 214	8 021	12 259	8 826	13 438	17 924	133,38%
bieżące	4 612	2 119	3 588	6 642	6 694	8 719	130,25%
inwestycje	1 602	5 902	8 671	2 184	6 744	9 205	136,49%
4) dotacje z funduszy celowych	10 174	18 500	10 002	9 011	7 565	8 868	117,22%
bieżące	2 136	1 231	271	368	362	462	127,62%
inwestycje	8 038	17 269	9 731	8 643	7 203	8 406	116,70%
OGÓŁEM	324 764	324 131	370 724	486 119	469 719	628 037	133,70%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego

Tabela 121. **Struktura wydatków budżetu Województwa Małopolskiego według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2001-2006 (w tys. zł)**

Dział	Wyszczególnienie	2001	struktura w %	2005	struktura w %	2006	struktura w %
010	Rolnictwo i łowiectwo	57 425	16,3	32 650	6,1	34 149	5,4
	<i>w tym inwestycje</i>	44 112	-	21 109	-	19 807	-
150	Przetwórstwo przemysłowe	2 496	0,7	5 986	1,1	18 969	3,0
	<i>w tym inwestycje</i>		-	5	-	5 598	-
400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę			9		19	
600	Transport i łączność	135 016	38,4	238 372	44,6	238 401	37,9
	<i>w tym inwestycje</i>	35 132	-	131 277	-	99 575	-
630	Turystyka	666	0,2	1 808	0,3	1 470	0,2
	<i>w tym inwestycje</i>		-	-	-	30	-
700	Gospodarka mieszkaniowa	260	0,1	1 002	0,2	3 898	0,6
	<i>w tym inwestycje</i>	-	-	213	-	2 394	-
710	Działalność usługowa	1 568	0,4	2 217	0,4	1 993	0,3
	<i>w tym inwestycje</i>	75	-	35	-	12	-
720	Informatyka		-	891	0,2	3 864	0,6
	<i>w tym inwestycje</i>		-	469	-	3 483	-
750	Administracja publiczna	17 876	5,1	32 357	6,1	43 911	7,0
	<i>w tym inwestycje</i>	1 369	-	1 330	-	5 939	-
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa		-		-	568	-
752	Obrona narodowa					2	
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	35	0		-		-
757	Obsługa długu publicznego	586	0,2	7 246	1,4	5 998	1,0
758	Różne rozliczenia		-	0	-		-
801	Oświata i wychowanie	39 186	11,1	47 954	9,0	48 035	7,6
	<i>w tym inwestycje</i>	1 508	-	7 679	-	6 954	-
803	Szkolnictwo wyższe	750	0,2	10 753	2,0	6 852	1,1
	<i>w tym inwestycje</i>	750	-	8 273	-	4 382	-
851	Ochrona zdrowia	27 542	7,8	41 526	7,8	59 353	9,4
	<i>w tym inwestycje</i>	5 903	-	22 130	-	40 311	-
852	Pomoc społeczna	966	0,3	2 296	0,4	5 592	0,9
	<i>w tym inwestycje</i>		-	97	-		-
853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	9 493	2,7	16 245	3,0	31 929	5,1
	<i>w tym inwestycje</i>	224	-	433	-	98	-
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	4 523	1,29	16 051	3,0	23 647	3,8
	<i>w tym inwestycje</i>			805	-	6	-

900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 069	0,3	3 982	0,7	2 184	0,3
	<i>w tym inwestycje</i>	4	-	3 533	-	1 192	-
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	50 990	14,5	70 599	13,2	95 800	15,2
	<i>w tym inwestycje</i>	5 309	-	14 925	-	36 397	-
926	Kultura fizyczna i sport	1 532	0,4	2 312	0,4	1 732	0,3
	<i>w tym inwestycje</i>		-	649	-		-
OGÓŁEM		351 979	100	534 256	100	628 366	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego

Tabela 122. Wydatki Województwa Małopolskiego w latach 2001-2006 (w tys. zł)

Rok	Ogółem w zł	Wzrost do roku poprzedniego w %	Wskaźnik inflacji w %	Przyrost realny
2001	351 979	26,7	5,5	21,2
2002	365 224	3,8	1,9	1,9
2003	382 773	4,8	0,8	4,0
2004	423 666	10,7	3,5	7,2
2005	534 257	26,1	2,1	24,0
2006	628 366	17,6	1,0	16,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 123. Wydatki Województwa Małopolskiego na inwestycje w latach 2001-2006 (w tys. zł)

Rok	Ogółem wydatki na inwestycje w zł	Wzrost do roku poprzedniego w %	Wskaźnik inflacji w %	Przyrost realny
2001	94 385	9,3	5,5	3,8
2002	128 953	36,6	1,9	34,7
2003	146 986	14,0	0,8	13,2
2004	137 165	-6,7	3,5	-10,2
2005	212 961	55,3	2,1	53,2
2006	226 175	6,2	1,0	5,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego oraz danych GUS

Tabela 124. Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego w latach 2001-2006 (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2001 r.	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Dochody	324 764	324 131	370 724	486 119	469 719	628 037
Wydatki	351 979	365 224	382 773	423 666	534 257	628 366
Wynik wykonania budżetu	-27 215	-41 093	-12 049	62 453	-64 538	-329
w tym: nadwyżka „+”				62 453		
niedobór „-”	-27 215	-41 093	-12 049		-64 538	-329

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego

III. Fundusze celowe

oprac. Anna Szymacha, Beata Bobula, Sławomir Piróg

1. WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W KRAKOWIE

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Krakowie stanowi ważny instrument samorządów, przedsiębiorstw i innych organizacji z terenu województwa małopolskiego dla finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska. Działania Funduszu podporządkowane są zasadzie zrównoważonego rozwoju województwa małopolskiego.

WFOŚiGW działa na zasadach określonych ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. z 2006 roku Dz. U. Nr 129 poz. 902 z późn. zm.), ma osobowość prawną i w rozumieniu ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249 poz. 2104 z późn. zm.) jest wojewódzkim funduszem celowym. Jego organami są Rada Nadzorcza i Zarząd.

Dochodami WFOŚiGW są głównie wpływy z tytułu opłat i kar pieniężnych, pobieranych na podstawie ustaw i odrębnych przepisów z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska.

Tabela 125. **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w latach 2001, 2003, 2005 i 2006 (w tys. zł)**

Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2006	
	Plan	Wyk.	Plan	Wyk.	Plan	Wyk.	Plan	Wyk.
Stan środków na początku roku	52 000	75 676	102 000	116 247	100 000	111 935	157 119	115 119
Przychody	94 200	99 058	88 800	107 902	123 353	125 825	122 177	128 768
w tym: wpływy z opłat i kar	51 400	37 794	42 000	43 530	47 350	38 615	48 174	49 301
Przychody ogółem	146 200	174 734	190 800	224 149	230 003	237 760	267 196	243 887
- dotacje	31 100	20 755	38 600	28 538	25 000	18 547	23 800	16 301
- pożyczki	101 300	49 940	132 850	108 673	150 000	61 815	180 000	77 015
Razem:	132 400	70 695	171 450	137 211	175 000	80 362	203 800	93 316

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie

Główne kierunki pomocy WFOŚiGW zrealizowane w 2006 r., to współfinansowanie zadań w dziedzinach (środki w tys. zł):

Wyszczególnienie	Dotacje	Pożyczki
gospodarka ściekowa i ochrona wód	13 738,2	50 667,1
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	1 872,8	9 705,5
gospodarka odpadami	1 006,5	7 223,5
pozostałe (m.in. edukacja ekologiczna, wspomaganie zadań państwowego monitoringu środowiska, przedsięwzięcia związane z ochroną przyrody, profilaktyka zdrowotna dzieci, wspieranie ekologicznych form transportu)	16 676,3	9 419,0

Środki WFOŚiGW przyznawane są na wniosek zainteresowanych stron w formie dotacji lub pożyczek. W 2006 r. w WFOŚiGW w Krakowie obowiązywało następujące oprocentowanie od udzielanych pożyczek:

- 4,0% w skali roku na zadania związane z ochroną wód oraz budową i rekultywacją składowisk odpadów, likwidacją niskiej emisji, zagospodarowaniem i unieszkodliwianiem odpadów, wykorzystaniem lokalnych źródeł energii odnawialnej,

- 4,2% w skali roku na zadania związane ze wspieraniem ekologicznych form transportu, termomodernizacją budynków, odsiarczaniem kopalin energetycznych, oczyszczaniem gazów odlotowych w przemyśle i energetyce oraz inne zadania związane z ochroną środowiska i gospodarką wodną.

W 2006 r. pożyczki udzielane przez Fundusz mogły być częściowo umarżone do wysokości:

- 40% kwoty uzyskanej pożyczki w przypadku realizacji zadań inwestycyjnych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki budżetowe na zadania związane z ochroną wód,
- 35% kwoty uzyskanej pożyczki w przypadku realizacji zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego lub jednostkę budżetową nie prowadzącą działalności gospodarczej (poza zadaniami związanymi z ochroną wód),
- 30% kwoty uzyskanej pożyczki w przypadku realizacji zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych realizowanych przez podmioty gospodarcze i osoby fizyczne oraz pozostałych inwestorów,

pod warunkiem, że inwestycja została ukończona w terminie ustalonym w umowie, zostały osiągnięte zakładane i określone w umowie rzeczowe i ekologiczne efekty zadania oraz pożyczkobiorca spłacił co najmniej 60% pobranej pożyczki.

W 2006 r. Zespół Kredytowy Funduszu prowadził obsługę 582 pożyczek na kwotę umowną 339 061 801,48 zł. oraz zawarł 120 umów na łączną kwotę 61 558 772,89 zł.

Rada Nadzorcza i Zarząd Funduszu w 2006 r. podjęły łącznie 116 uchwał o umorzeniu pożyczek na łączną kwotę 16 475 576,04 zł. Umorzono 1 pożyczkę udzieloną w 1998 r., 5 z 1999 r., 11 z 2000 r., 16 z 2001 r., 26 z 2002 r., 27 z 2003 r., 24 z 2004 r. i 6 z 2005 r. Średnia wysokość umorzenia od udzielonych pożyczek wynosiła 29,10%.

Ogółem w 2006 r. zostały zawarte 53 umowy dotyczące budowy sieci kanalizacji sanitarnych. Łączna długość wykonanych kolektorów sanitarnych wyniosła 211,16 km co umożliwiło odprowadzenie 607,29 tys. m³ ścieków do oczyszczalni.

Tabela 126. Budowa sieci kanalizacyjnych realizowana z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2006 r.

Lp.	Nazwa miejscowości	Długość sieci kanalizacji [mb]	Ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni [m ³ /rok]
1	Dębno i Porąbka Uszevska (gm. Dębno)	49 981,00	104 025,00
2	Łęg Tarnowski (gm. Żabno)	7 259,00	78 606,00
3	Tokarnia (gm. Tokarnia)	18 825,00	47 961,00
4	Sułkowice (m i gm. Sułkowice)	8 998,00	35 515,00
5	Lipnica Mała (gm. Jabłonka)	11 127,00	35 080,00
6	Niepołomice – sołectwo Staniątki (m i gm. Niepołomice)	8 477,00	34 383,00
7	Miasto Nowy Targ	5 578,00	33 215,00
8	Gmina Gołcza	12 128,00	32 599,19
9	Mordarka (gm. Limanowa)	15 800,00	32 193,00
10	Nowodworze i Błonie (gm. Tarnów)	12 777,00	31 755,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie

Pomoc udzielona przez WFOŚiGW w Krakowie w 2006 roku pozwoliła także na przystąpienie do realizacji budowy, rozbudowy i modernizacji 8 oczyszczalni ścieków. Przyrost oczyszczanych w 2006 r. ścieków to 4 615,27 m³/d. Przyrost zredukowanego ładunku BZT₅ to 278,24 tys. kg/rok.

Przy udziale środków finansowych WFOŚiGW w Krakowie w 2006 r. zlikwidowano 20 kotłowni opalanych paliwem stałym, w miejsce których powstało 17 kotłowni gazowych, 2 kotłownie olejowe oraz 1 kotłowni

Tabela 127. Budowa oczyszczalni ścieków realizowana z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2006 r. (ważniejsze inwestycje)

Lp.	Nazwa miejscowości	Ilość ścieków [m ³ /d]	Redukowany ładunek BZT ₅ [kg/rok]
1	Limanowa (gm. Limanowa) – modernizacja i rozbudowa	2 836,49	145 794,47
2	Sucha Beskidzka (gm. Sucha Beskidzka) - modernizacja	1 429,78	12 383,56
3	Kobylec (gm. Łapanów) - modernizacja i rozbudowa	97,49	93 869,75
4	Laskowa (gm. Laskowa) – rozbudowa	76,30	10 433,40
5	Tokarnia (gm. Tokarnia) – budowa	56,59	7 952,10
6	Gmina Słaboszów – budowa przydomowych oczyszczalni	33,08	4 345,86
7	Rzeżuśnia (gm. Gołcza) – budowa	71,10	2 614,50
8	Gołkowice (gm. Miasto Kraków) - modernizacja	14,45	843,73

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie

nia opalana drewnem. Ponadto dokonano zamiany 4 wyeksploatowanych kotłów gazowych na nowe kotły kondensacyjne. Fundusz udzielił również dofinansowania na montaż instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii w postaci kolektorów słonecznych, pomp ciepła i kotłowni opalanych biomasą.

Tabela 128. Ważniejsze zadania w ochronie powietrza realizowane z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2006 r.

Lp.	Wnioskodawca	Zadanie	Rodzaj i wielkość udzielone pomocy [zł]
1.	Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa "Zorza" w Myślenicach	Przebudowa kotłowni węglowej przy ul. Słowackiego 19 w Myślenicach na kotłownię gazową	Pożyczka 187 053,00
2.	Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa "Zorza" w Myślenicach	Przebudowa kotłowni węglowej przy ul. Słowackiego 12 w Myślenicach na kotłownię gazową	Pożyczka 193 203,00
3.	Powiat Olkuski	Wymiana centralnego ogrzewania z węglowego na gazowe w budynku I LO w Olkuszu przy ul. Polnej 8	Pożyczka 196 000,00
4.	Powiat Miechowski	Wymiana kotłowni węglowej na gazową w Zespole Szkół nr 2 w Miechowie	Dotacja 97 362,00
5.	Parafia Rzymsko-Katolicka w Mszanie Dolnej	Modernizacja kotłowni węglowej w kościele i plebani na kocioł opalany drewnem (biomasą) w Mszanie Dolnej	Dotacja 40 000,00
6.	Klasztor OO. Karmelitów Bosych w Wadowicach	Budowa wężła cieplnego z pompami ciepła i kolektorem gruntowym	Dotacja 253 000,00
7.	Gmina i Miasto Miechów	Montaż palników na owies w 42 gospodarstwach domowych	Pożyczka 174 720,00
8.	Powiat Tarnowski	Instalacja kolektorów słonecznych dla c.w.u. w DPS w Nowodworzu	Dotacja 93 461,00
9.	Gmina Mszana Dolna	Kompleksowa modernizacja systemów przygotowania c.w.u. w obiektach użyteczności publicznej w Gminie Mszana Dolna	Dotacja 277 020,00
10.	Julian Zając - właściciel firmy "HYDROENERGIA" P.H.U "OBUWNICTWO"	Budowa małej elektrowni w miejscowości Podczerwone na rzece Czarny Dunajec	Pożyczka 795 750,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie

Ponadto w 2006 r. WFOŚiGW w Krakowie przyznał między innymi środki na:

Ochronę przeciwpowodziową. Przy udziale środków finansowych Funduszu w wysokości ok. 5 mln złotych, Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie przystąpił do podwyższania i modernizacji 1,9 km wałów rzeki Wisły oraz 18,4 wałów potoku Upust.

Edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju (prenumerata czasopism dla szkół, radiowe i telewizyjne programy ekologiczne, konkursy ekologiczne, publikacje materiałów konferencyjnych, broszur, folderów).

Prace pielęgnacyjne-konserwacyjne rezerwatów, zabytkowych drzewostanów oraz ochrony bioróżnorodności, zalesienia nieużytków.

Monitoring środowiska (systemy kontrolno-pomiarowe stanu środowiska).

Profilaktykę zdrowotną oraz wypoczynek dzieci z obszarów ekologicznie zagrożonych.

Działania polegające na zapobieganiu i likwidacji poważnych awarii i ich skutków – doposażenie jednostek Państwowej i Ochotniczej Straży Pożarnej województwa małopolskiego w sprzęt do ograniczania i likwidacji nadzwyczajnych zagrożeń środowiska na sumę 3 969 576,25 zł. Środki te przeznaczono na zakup: 2 średnich oraz 3 ciężkich samochodów ratowniczo-gaśniczych 4x4 z funkcją do ograniczania stref skażeń, 5 lekkich samochodów ratowniczo-gaśniczych do ratownictwa techniczno-drogowego, 4 samochodów terenowych rozpoznawczo-ratowniczych, zabudowy samochodu specjalistycznego z podnośnikiem hydraulicznym typu SH-24 i drabiną boczną, 11 zestawów hydraulicznych narzędzi ratowniczych na wyposażenie samochodów, oraz specjalistycznego sprzętu do ratownictwa techniczno-chemiczno-ekologicznego.

WFOŚiGW w Krakowie jest instytucją pośredniczącą III stopnia we wdrażaniu Funduszu Spójności w Małopolsce na etapie identyfikacji i przygotowania przedsięwzięć prośrodowiskowych.

- W roku 2006 projekt pn. **„Zintegrowany system zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków w mieście Niepołomice i wschodniej części gminy Niepołomice”** uzyskał decyzję Komisji Europejskiej o dofinansowaniu przedsięwzięcia w ramach Funduszu Spójności.
- Przedsięwzięcie pn: **„Modernizacja i rozbudowa systemu gospodarki wodno-ściekowej Miasta Nowego Sącza z przyległymi terenami gmin sąsiednich”** w grudniu 2003r. zostało przyjęte przez WFOŚiGW w Krakowie na Listę Wojewódzką. Projekt ten 8 czerwca 2006 r. został zarejestrowany przez Komisję Europejską.
- Przygotowana i przedłożona 15 listopada 2006 r. w WFOŚiGW w Krakowie kolejna wersja Raportu Końcowego dla projektu pn. **„Porządkowanie gospodarki ściekowej w zlewni Białej Przemszy na terenach gmin: Olkusz, Bukowno, Bolesław, Klucze”** została poddana ocenie, w wyniku której beneficjent podjął prace nad poprawieniem analizy finansowej przedsięwzięcia zgodnie z wymogami Funduszu Spójności.
- Związek Gmin Dorzecza Górnej Raby i Krakowa rozważał możliwość podzielenia przedsięwzięcia pn. **„Kompleksowy program utrzymania w czystości wód zlewni rzeki Raby od źródeł do zapory w Dobczycach”** na 3 odrębne projekty, które miałyby być realizowane oddzielnie przez 3 beneficjentów.
- Dla projektu pn. **„Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Miasta Zakopane”** beneficjent uzyskał pomoc techniczną na przygotowanie pełnego Studium Wykonalności w ramach Memorandum Finansowego 2002/PL/P/PA/013 „Pomoc techniczna dla sektora środowisko”.
- Dla przedsięwzięcia pn. **„Gospodarka wodno-ściekowa w Krakowie – etap II”** Konsultant opracowuje pełne Studium Wykonalności. Przygotowanie tej dokumentacji zostało dofinansowane ze środków pomocy technicznej w ramach Memorandum Finansowego 2002/PL/P/PA/013 „Pomoc techniczna dla sektora środowisko”.
- Wniosek pn. **„Budowa zakładu termicznego przekształcania odpadów w Krakowie”** pozostał na Liście Rezerwowej Komitetu Sterującego. Ze względu na brak decyzji Gminy Miejskiej Kraków, co do budowy zakładu, realizację przedsięwzięcia zawieszono.

- Przygotowanie przedsięwzięcia pn. „**Kompleksowe uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gminy Bukowina Tatrzańska**” zgłoszonego do dofinansowania (14.12.2004r.) w ramach Funduszu Spójności zostało zawieszona.

W 2006r. dla 5 przedsięwzięć z Małopolski wyłoniono wykonawców Wstępnych Studiów Wykonalności. Przygotowanie dokumentacji jest współfinansowane ze środków pomocy technicznej w ramach Memorandum Finansowego 2002/PL/16/P/PA/013 „Pomoc techniczna dla sektora środowisko”.

W roku 2006 WFOŚiGW w Krakowie przyjął na „Listę Wojewódzką” cztery kolejne potencjalne przedsięwzięcia i przekazał do dalszej oceny do NFOŚiGW.

Tabela 129. **Projekty przyjęte na „Listę Wojewódzką” w 2006 r.**

Lp.	Wnioskodawca	Beneficjent	Tytuł przedsięwzięcia	Kwota [mln zł] całk/FS
1	Gmina Jodłownik	Gmina Jodłownik	Uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Jodłownik	64,30 54,66
2	Gmina Spytkowice	Gmina Spytkowice	Kompleksowe rozwiązanie zakresu prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Spytkowice	44,07 37,46
3	Związek Gmin Dorzecza Górnej Skawy - Świnna Poręba	Związek Gmin Dorzecza Górnej Skawy - Świnna Poręba	System wodno-kanalizacyjny Dorzecza Górnej Skawy - Świnna Poręba	304,38 228,89
4	Gmina Chełmek	Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej w Chełmku Sp. z o.o.	Gospodarka wodno-ściekowa Gminy Chełmek	82,58 70,19

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie

2. WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY GRUNTÓW ROLNYCH

Wojewódzki Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych (FOGR) jest funduszem celowym, na który składają się głównie należności i opłaty roczne, związane z wyłączeniem gruntów z produkcji rolnej. Wojewódzki FOGR Działa na podstawie ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U.2004.121.1266). Celem funduszu jest ochrona, rekultywacja i poprawa jakości gruntów rolnych.

FOGR dzieli się na fundusz terenowy i centralny. Fundusz centralny tworzony jest z 20% dochodów funduszu terenowego i dysponuje nim Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Środkami funduszu terenowego dysponuje Samorząd Województwa. Środki funduszy terenowych przeznacza się, zgodnie z w/w ustawą, na:

- Budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych;
- Budowę i renowację zbiorników służących małej retencji;
- Zakup sprzętu pomiarowego i informatycznego oraz oprogramowania niezbędnego do zakładania i aktualizowania operatów ewidencji gruntów oraz prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych.

W 2006 r. środki wojewódzkiego FOGR spożytkowane zostały w Małopolsce na poprawę jakości sieci dróg dojazdowych do pól w całym województwie a także na zakup sprzętu informatycznego oraz oprogramowania niezbędnego do zakładania i aktualizowania operatów ewidencji gruntów oraz prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych.

Tabela 130. Zadania finansowane z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	1999	2001	2005	2006
I	Stan FOGR na początku roku	1 263 151	1 557 925	3 709 104	4 039 178
II	Przychody	4 171 989	6 395 477	8 603 454	7 345 933
1	Przelewy z Centralnego FOGR	1 050 000	1 320 000	1 480 000	1 300 000
2	Przychody własne	3 121 989	5 075 477	7 123 454	6 045 933
	Wpływy z opłat za wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej w tym odsetki od nieterminowych wpłat i zwrot kosztów upomnienia	2 938 996	4 711 367	6 960 545	5 925 552
	Odsetki od środków na rachunku bankowym	182 186	364 110	162 909	120 381
III	Wydatki	3 638 666	5 311 886	8 273 379	7 781 547
1	Wydatki bieżące	3 609 771	5 145 957	6 680 974	6 238 632
	Przelewy na Centralny FOGR	590 747	871 095	1 365 743	1 167 859
	Opłaty komornicze i zakupy materiałów do obsługi FOGR	1 558	4 113	10 497	8 327
	Wydatki zgodnie z art. 25., ust. 1., pkt 1-10 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (remont dróg rolniczych i zbiorników małej retencji)	3 017 466	4 270 748	5 304 734	5 062 446
2	Wydatki inwestycyjne	28 895	165 930	1 592 405	1 542 915
	Wydatki zgodnie z art. 25., pkt 11 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych na potrzeby Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego (sprzęt komputerowy)	–	56 394	–	27 554
	Wydatki zgodnie z art. 25., pkt 11 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych na potrzeby jst	–	109 536	1 592 405	1 515 361
IV	Stan FOGR na koniec roku	1 796 474	2 641 516	4 039 179	3 603 564

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu Województwa Małopolskiego za lata: 1999, 2001, 2005, 2006.

3. WOJEWÓDZKI FUNDUSZ GOSPODARKI ZASOBEM GEODEZYJNYM I KARTOGRAFICZNYM

Fundusz Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym (FGZGiK) utworzony został na mocy ustawy z dnia 17 maja 1989 roku Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz.U.2000.100.1086). FGZGiK dzieli się na fundusz centralny będący w dyspozycji Głównego Geodety Kraju, fundusze wojewódzkie będące w dyspozycji marszałków oraz fundusze powiatowe, dysponowane przez starostów.

Podział FGZGiK wynika przede wszystkim z konieczności racjonalizacji wydatków na zadania wymienione w ustawie Prawo geodezyjne i kartograficzne.

Najważniejszymi przychodami wojewódzkich FGZGiK są wpływy:

- ze sprzedaży map oraz innych materiałów i informacji z zasobów wojewódzkich,
- z opłat za czynności związane z prowadzeniem tych zasobów,

- z wpłat z funduszy powiatowych w wysokości 10% ich wpływów, przekazywane w okresach kwartalnych, w ciągu 30 dni od zakończenia kwartału.

Wojewódzki FGZGiK może być uzupełniany dotacją z funduszu centralnego. Środki FGZGiK przeznaczone są na uzupełnienie środków budżetowych, niezbędnych do sfinansowania zadań związanych z aktualizacją i utrzymywaniem państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego szczebla wojewódzkiego, zakup urządzeń i wyposażenie lokali niezbędnych do prowadzenia tego zasobu, szkolenia pracowników służby geodezyjnej i kartograficznej, zatrudnionych do prowadzenia zasobu (w zakresie jego aktualizacji i utrzymywania).

Tabela 131. Wykonanie Planu Przychodów i Wydatków wojewódzkiego FGZGiK w Małopolsce (w zł)

L.p.	Wyszczególnienie	1999	2001	2005	2006
I	Stan FGZGiK na początku roku	352 893	2 495 369	3 139 419	2 998 334
II	Przychody	632 477	2 820 303	3 281 242	3 706 251
1	Przelewy z PFGZGiK na CFGZGiK i WFGZGiK	300 000	2 431 010	2 991 286	3 377 268
2	Dochody własne	332 477	298 926	289 957	328 899
	Wpływy ze sprzedaży map oraz innych materiałów informacyjnych wojewódzkiego FGZGiK i wpływy z usług i opłat za udostępnienie z zasobu	282 174	116 029	194 253	212 391
	Odsetki	50 303	273 343	95 703	116 508
	Inne zwiększenia	186 965	-	0,16	84
III	Wydatki	305 439	3 131 564	3 422 328	3 215 704
1	Wydatki bieżące	300 440	2 105 902	2 003 067	2 330 127
1.1	Dotacje (nieinwestycyjne) na powiatowe FGZGiK	-	200 000	60 000	-
1.2	Zakup drobnego sprzętu i wyposażenia	2 273	58 718	44 881	87 684
1.3	Aktualizacja i modernizacja zasobu geodezyjno-kartograficznego oraz techniczna obsługa tego zasobu	264 893	1 717 730	392 410	483 412
1.4	Przelewy redystrybucyjne	33 248	1 129 429	1 495 643	1 721 524
1.4.1	Przelewy na centralny FGZGiK	-	1 129 429	1 495 643	1 721 524
2	Wydatki inwestycyjne	4 999	25 687	1 265 287	799 516
2.1	Wydatki inwestycyjne funduszy celowych	-	-	-	-
2.2	Wydatki na zakupy inwestycyjne	4 999	25 687	1 265 287	307 016
2.3	Dotacje z funduszy celowych na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji i zakupów inwestycyjnych jednostek sektora finansów publicznych	-	-	-	492 500
	Inne zmniejszenia	26	-	93 974	86 061
IV	Stan FGZGiK na koniec roku	866 867	2 184 108	2 998 334	3 488 881

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu Województwa Małopolskiego za lata: 1999, 2001, 2005 i 2006.

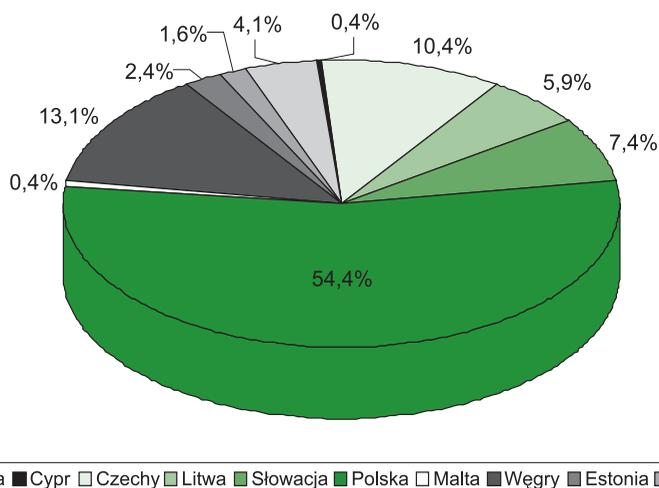
IV. Programy pomocowe

oprac. Andrzej Binda

1. POLSKA NA TLE PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, KTÓRE WSTĄPIŁY DO UNII

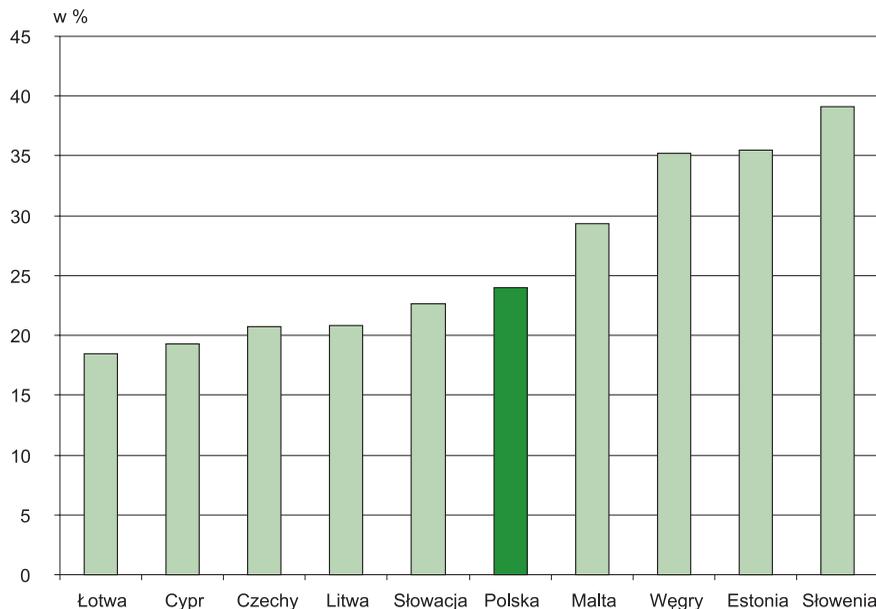
Wartość środków z funduszy strukturalnych na lata 2004 – 2006 dla państw członkowskich, które przystąpiły do UE w 2004 r. wyniosła ok. 15.5 mld euro (bez INTERREG). Do końca 2006 roku Polska wydała 1/3 środków otrzymanych na ten okres, natomiast pod względem wykorzystania unijnych funduszy Polska jest na 5 miejscu spośród 10 krajów, które wstąpiły do Unii Europejskiej w 2004 roku.

Wykres 94. **Udział poszczególnych państw członkowskich w alokacji środków z funduszy strukturalnych na lata 2004-2006**

Źródło: http://www.mrr.gov.pl/NR/rdonlyres/27B2716D-2A7B-48FD-9C98-F95AF8B833C1/28927/prezentacja_080207_pl_a_inne_kraje2.pdf

Wykres 95. **Wartość refundacji z KE jako procent realizacji zobowiązań na cały okres programowania 2004-2006**

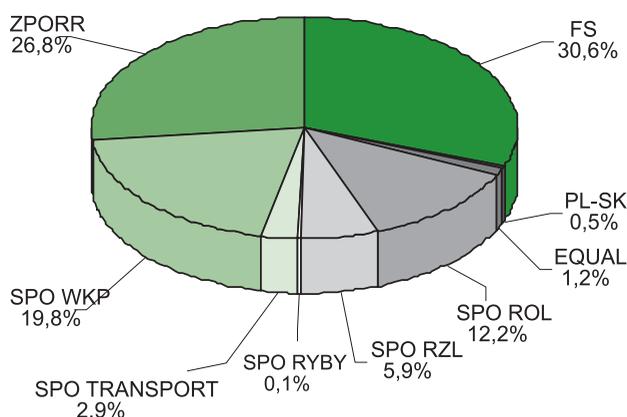
Źródło: ibid.

Wykorzystanie funduszy strukturalnych w Polsce w 2006 roku

- W ramach pomocy strukturalnej Polska otrzymała z budżetu wspólnoty na lata 2004-2006 możliwość wykorzystania z funduszy strukturalnych ok. 32,8 mld zł (wg kursu 1 euro=3,8243 zł.)
- Polska wykorzystała do końca 2006 r. całą alokację środków finansowych przewidzianych na 2004 r. tj. około 7,706 mld zł, unikając w ten sposób, wynikającej z zasady N+2, utraty pieniędzy przyznanych przez Unię Europejską.
- W 2006 roku proces wdrażania funduszy strukturalnych uległ znacznej poprawie, zwłaszcza w zakresie wydatkowania środków.
- Do końca 2006 roku zrealizowanych było ponad 70 tys. projektów, na które zawarto umowy o wartości dofinansowania UE blisko 29,9 mld zł, (z tego na kwotę 10 mld zł w 2006 roku), co zapewnia wykorzystanie 90,9% wartości przyznanych Polsce funduszy UE,
- W porównaniu z końcem 2005 r. łączna kwota płatności z funduszy strukturalnych wzrosła o ponad 8 mld zł. i wyniosła na koniec 2006 r. ponad 10,5 mld zł., wykorzystując 32,2% alokacji dla Polski na lata 2004-2006.

W Polsce w ramach realizacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006 opracowano pięć sektorowych programów operacyjnych oraz ZPORR. Jedynie w przypadku tego ostatniego wiadomo było od samego początku wdrażania, jaki odsetek alokacji przypadnie dla województwa (6,71% alokacji krajowej), natomiast w przypadku programów sektorowych zarządzanych centralnie, o przyznaniu lub nie dofinansowania decydowała jakość zgłoszonych projektów. Po trzech latach fundusze ZPORR stanowią już niewiele ponad 1/4 pomocy uzyskiwanej z Unii Europejskiej w ramach szerokiej gamy różnorodnych projektów realizowanych w ramach wszystkich programów operacyjnych przez podmioty z terenu województwa małopolskiego. Świadczy to dobrze zarówno o jakości składanych wniosków, ich profesjonalnym uzasadnieniu, jak i dostrzeganiu przez instytucje zarządzające regionalnych potrzeb i możliwości realizacji.

Wykres 96. **Udział wartości projektów w ramach Sektorowych Programów Operacyjnych, Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności i Inicjatyw Wspólnotowych w województwie małopolskim – stan na 31 grudnia 2006**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego

Poszczególne programy miały różną wagę, wynikającą z ustalonych podstaw wsparcia, przejawiająca się różnym poziomem dofinansowania. Najwyżej „cenione” były programy związane z rozwojem osobowym, tworzeniem i umacnianiem wspólnot regionalnych i lokalnych, tworzeniem silnych, spójnych społeczności. Czy udało się wykorzystać tę szansę pokażą najbliższe lata. Ważne, że również programy o charakterze gospodarczym i strukturalnym, wymagające większego zaangażowania własnych środków cieszyły się dużym zainteresowaniem.

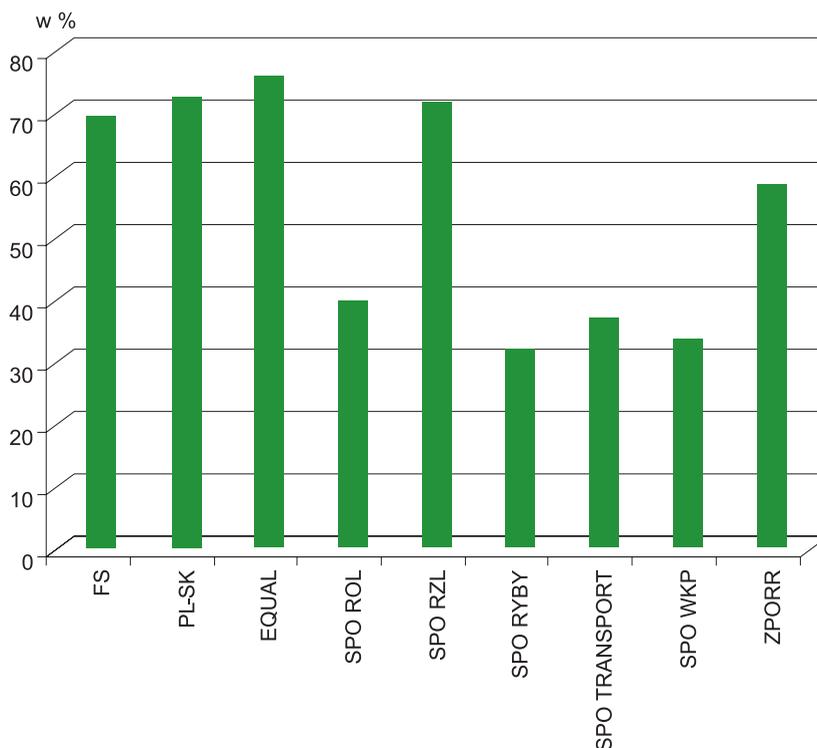
Tabela 132. Zestawienie projektów z obszaru Małopolski dofinansowanych w okresie 2004-2006 (stan na 31 grudnia 2006 – według zakontraktowanych projektów)

Lp.	Program	Priorytet	Liczba projektów	Wartość wkładu wspólnotowego w mln zł.
1	<i>Fundusz spójności*</i>	Sektor środowiska	10	962,83
		Sektor transportu	1	178,50
2	<i>SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb</i>	3. Ochrona i rozwój zasobów wodnych, chów i hodowla, rybacka infrastruktura portowa, przetwórstwo i rynek rybny, rybołówstwo śródlądowe	12	1,46
3	<i>SPO Transport</i>	2. Bezpieczniejsza infrastruktura drogowa	1	55,89
4	<i>SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich</i>	1. Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno – żywnościowym	1734	235,46
		2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich	783	83,57
5	<i>SPO Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw</i>	1. Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu	51	180,89
		2. Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw	609	124,84
6	<i>SPO Rozwój zasobów ludzkich</i>	1. Aktywna polityka na rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej	193	169,08
		2. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy	66	55,01
		3. Pomoc techniczna	8	1,55
7	ZPORR	1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów	62	543,82
		<i>w tym Działanie 1.6 ZPORR Rozwój transportu publicznego w aglomeracjach</i>	1	109,55
		2. Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach	264	111,01
		3. Rozwój lokalny	327	175,38
8	IW INTERREG III	INTERREG III A	24	20,07
		INTERREG III C	23	12,92
9	EQUAL		11	64,30
10	INNE – wsparcie sektora nauki	6 Program Ramowy	34	39,22
		5 Program Ramowy	45	229,96
		Leonardo da Vinci	5	1,31
SUMA			4 263	3 247,07

*Do grupy projektów współfinansowanych z Funduszu Spójności zaliczono inwestycje, które uzyskały wsparcie w ramach programu ISPA. Ponadto, na potrzeby niniejszego zestawienia, w celu przeliczenia wielkości dofinansowania z Funduszu Spójności przyjęto kurs na poziomie 1EUR = 4 PLN.

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 97. **Udział środków funduszy europejskiej we współfinansowaniu programów**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego

Według bardzo przybliżonych szacunków dokonanych w oparciu o zebrane informacje, beneficjenci z województwa małopolskiego otrzymali w latach 2004-2006 ok. 2,8 mld zł w formie dopłat z funduszy Unii Europejskiej, zarówno na płatności końcowe jak i częściowe (bez dopłat realizowanych w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich). Z tej kwoty co najmniej 2,1 mld zł przeznaczone zostało na wydatki majątkowe, w tym inwestycje. Kwoty te nie obejmują dużej ilości projektów, niekiedy o wielomilionowej wartości, które zostały lub jeszcze są realizowane, lecz nie zostały rozliczone (np. działanie 1.6 ZPORR).

Na ile przytoczone wielkości są istotne z punktu widzenia rozwoju województwa małopolskiego?

Według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie wartość nakładów inwestycyjnych w województwie małopolskim w roku 2004 wyniosła 9 185,8 mln zł, w roku 2005 – 10 056,4. Przyjmując szacunkowo nakłady za 2006 na zbliżonym poziomie 10 000 mln zł otrzymujemy przeszło 29 mld zł wydanych na inwestycje w ciągu trzech lat. Przy takich założeniach wartość środków pozyskanych z UE przeznaczonych na sfinansowanie wydatków majątkowych przekracza poziom 7% wartości inwestycji ogółem. Jest to bardzo istotny wkład finansowy, tym bardziej, że w najbliższych latach można się spodziewać jego wzrostu, zwłaszcza gdy nałożą się płatności bieżące z zaległymi.

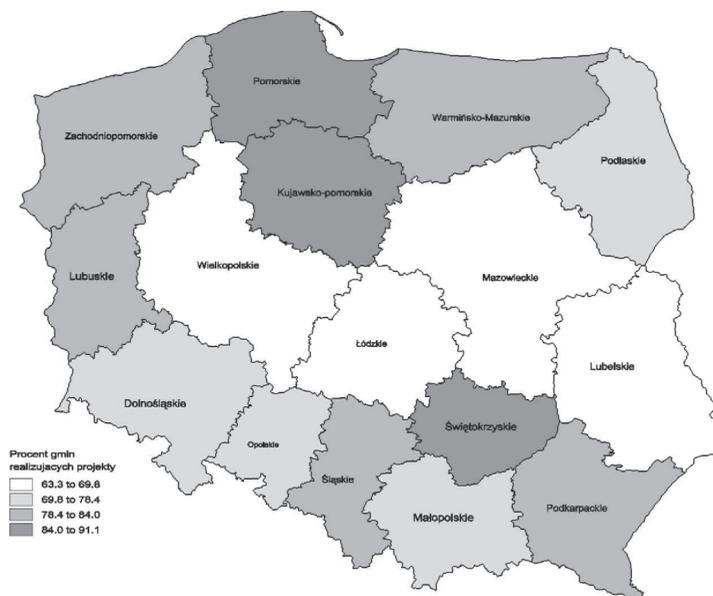
Beneficjenci – Jednostki Samorządu Terytorialnego

Jednymi z głównych beneficjentów środków przeznaczonych na realizację projektów i programów realizowanych z udziałem środków z Unii Europejskiej są jednostki samorządu terytorialnego. Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego przyjmuje jako dochody:

- środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi
- środki pochodzące z Unii Europejskiej,
- inne środki określone w odrębnych przepisach.

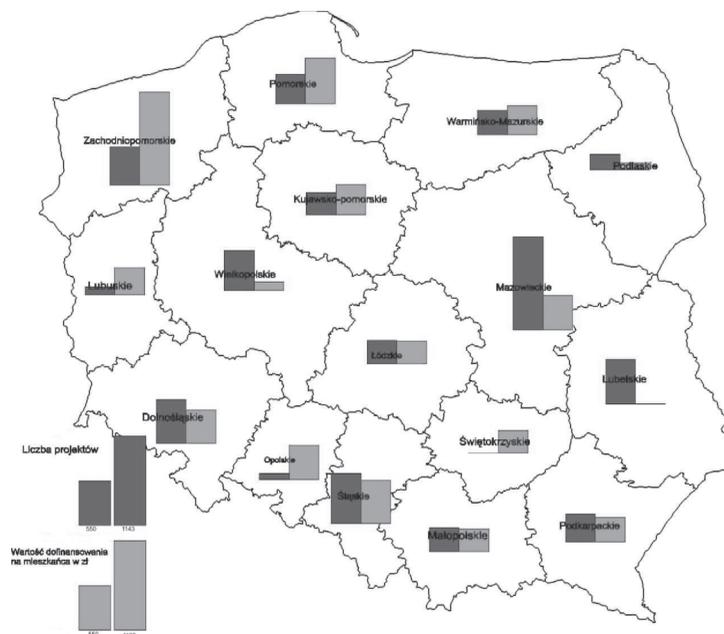
Natomiast ustawa o Narodowym Planie Rozwoju umożliwia jest otrzymywanie z budżetu państwa środków na uzupełnienie wkładu własnego, wymaganego przy realizacji projektów realizowanych w ramach programów operacyjnych współfinansowanych ze środków wspólnotowych.

Mapa 22. Procent gmin realizujących projekty w regionach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu „Ocena postępów Polski w zakresie spójności z Unią Europejską”.

Mapa 23. Liczba i wartość dofinansowania projektów JST w województwach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu „Ocena postępów Polski w zakresie spójności z Unią Europejską”.

W ramach kredytów i pożyczek jst mogły otrzymywać z budżetu państwa środki na prefinansowanie tych programów i projektów. Umożliwiło to przejściowe finansowanie zadań z budżetu państwa, z uwagi na ustalony system finansowania projektów ze środków unii Europejskiej w formie refundacji, a więc po dokonaniu wydatków przez beneficjenta i po przedłożeniu dokumentów potwierdzających ich poniesienie.

Łącznie w 2006 r., w związku z realizacją programów i projektów unijnych jst poniosły wydatki w wysokości 8 760 952 tys. zł, co w porównaniu do 2005 r. oznacza wzrost o 81,8%.

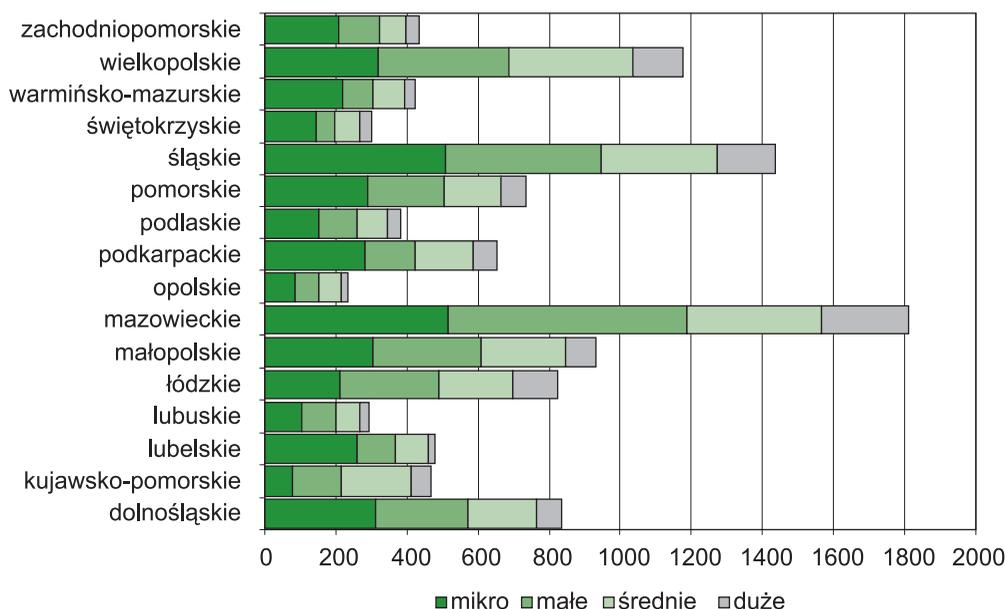
Beneficjenci – przedsiębiorcy

Wsparcie przedsiębiorczości w najszerszym zakresie zapewnia SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw oraz, jako uzupełniające, działania ZPORR 3.4 wsparcie dla mikroprzedsiębiorstw i 2.5 promocja przedsiębiorczości. Dodatkowo do działań związanych z przedsiębiorczością zaliczane są niektóre działania SPO Rozwój Zasobów Ludzkich i SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich.

Najwięcej projektów jest realizowanych w najludniejszych województwach, co jest konsekwencją dużej liczby przedsiębiorstw działających na danym terenie, dzięki czemu Małopolska zajęła czwarte miejsce. Średnia liczba realizowanych projektów na 1000 przedsiębiorstw osiągnęła dla Polski poziom 3,2 i dokładnie taki sam poziom reprezentuje nasze województwo. Rekordzistami są nasi sąsiedzi z województwa podkarpackiego którzy uzyskali wskaźnik 4,8.

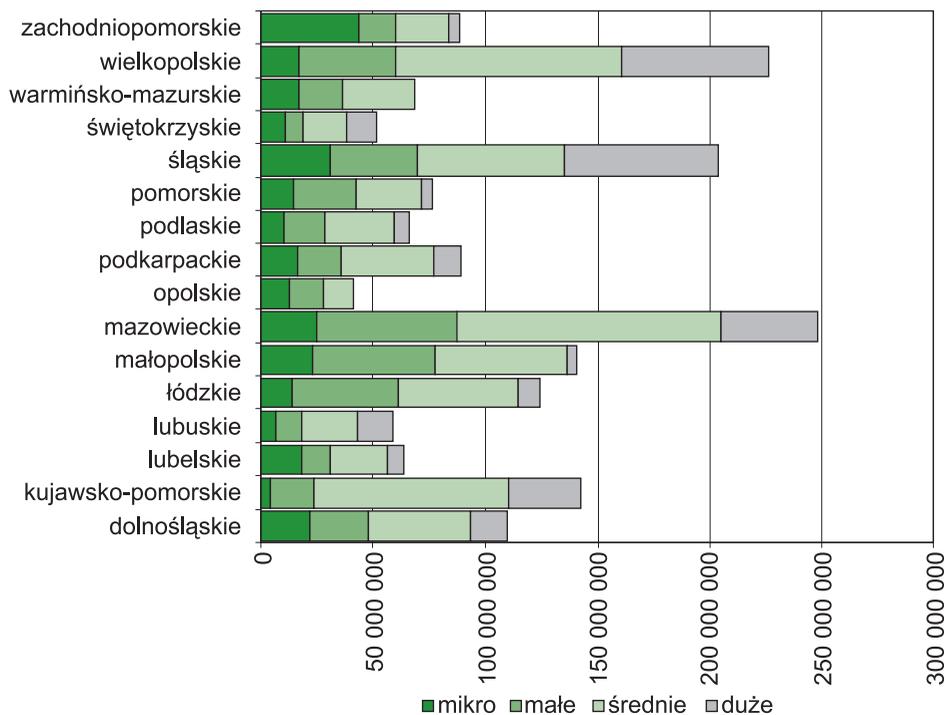
Odsetek zawartych umów z przedsiębiorstwami sektora MSP w województwie małopolskim (91,0% wszystkich umów) lokuje nas na 7 miejscu w skali kraju, nieco przewyższając średnią krajową.

Wykres 98. Ilość podpisanych umów o dofinansowanie w ramach SPO WKP wg kategorii wielkości przedsiębiorstwa i województw

Źródło: „Ocena postępów Polski w zakresie spójności z Unia Europejską” MRR, czerwiec 2007

Wykres 99. Dofinansowanie w zł ze środków EFRR według wielkości przedsiębiorstw

Źródło: Ibid.

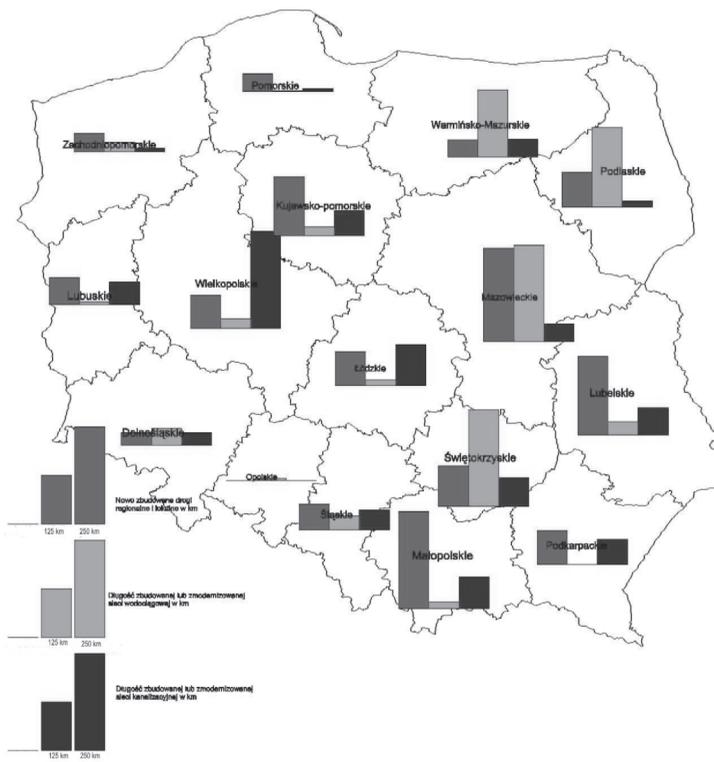
Efekty rzeczowe

Projekty w dziedzinie sieci drogowej realizowane są w ramach Funduszu Spójności, SPO Transport, ZPORR i IW INTERREG IIIA. Do końca 2006 roku w ramach czterech działań ZPORR zrealizowano w skali kraju ponad tysiąc inwestycji drogowych (drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne). Efektem działań było 1619 km nowo wybudowanych lub zmodernizowanych dróg. Województwo małopolskie dzierży w tym rankingu niekwestionowaną palmę pierwszeństwa (238,67 km, tj. prawie 15% efektów ogólnopolskich). Również w naszym województwie, jako jednym z nielicznych, występuje przewaga inwestycji regionalnych nad lokalnymi.

Projekty środowiskowe zrealizowane w ramach działań ZPORR przyniosły w skali Polski na koniec 2006 roku efekty w postaci 1 298 km zbudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągowej oraz 1451 km sieci kanalizacyjnej. Wyniki Małopolski na tym tle stanowią 2,6% efektów ogólnopolskich w zakresie sieci wodociągowej (33 km) i 7,4% w zakresie sieci kanalizacyjnej (108 km). Warto zauważyć dużą różnicę w długości oddawanych sieci na korzyść kanalizacji – w Małopolsce odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków jest o ok. 8 punktów procentowych niższy od średniej krajowej, co oznacza konieczność przesunięcia priorytetu na rzecz gospodarki ściekami.

Mapa 24. Osiągnięte na koniec 2006 roku wskaźniki produktu na podstawie zakończonych inwestycji drogowych i środowiskowych w ramach ZPORR

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Ocena postępów Polski w zakresie spójności z Unią Europejską”.

V. Instytucje dla rozwoju

oprac. Maria Pasieka, Agnieszka Słobodzian

1. INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU (IOB)

Prowadzenie działalności gospodarczej w coraz większym stopniu wiąże się z potrzebą korzystania z różnorodnych usług informacyjnych, doradczych, finansowych. Przedsiębiorcy napotykają także na liczne bariery wynikające ze skomplikowanych uregulowań prawnych, czy sformalizowanych struktur urzędów. Przelamaniu tych barier i poprawie współpracy z przedsiębiorcami i potencjalnymi inwestorami służą instytucje otoczenia biznesu (IOB).

IOB to podmioty posiadające bazę materialną, techniczną, zasoby ludzkie i kompetencyjne niezbędne do świadczenia usług na rzecz sektora MSP. Do tej kategorii instytucji zaliczamy: agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, fundacje, ośrodki szkoleniowo-doradcze (tj. np. ośrodki wspierania przedsiębiorczości, centra wspierania biznesu), fundusze i organizacje reprezentujące przedsiębiorców, instytucje proinnowacyjne: centra transferu technologii, instytuty i ośrodki badawczo-rozwojowe oraz inkubatory przedsiębiorczości i inkubatory technologiczne, centra i parki naukowo-technologiczne itp. Część z nich to instytucje non-profit, nie działające dla zysku lub przeznaczające zysk na cele statutowe.

Do zadań instytucji otoczenia biznesu można zaliczyć: wspieranie przedsiębiorczości, ułatwianie rozpoczynania działalności gospodarczej (m.in. start-ups, spin-offs,) oraz pomoc nowotworzonym przedsiębiorstwom np. poprzez lokowanie inkubatorach przedsiębiorczości. Kolejne typy przedsięwzięć podejmowanych przez IOB to podnoszenie jakości zasobów ludzkich w przedsiębiorstwach poprzez szkolenia i doradztwo (ośrodki szkoleniowo-doradcze); wsparcie powiązań kooperacyjnych przedsiębiorstw; tworzenie sieci współpracy (m.in. klastry) i animacji środowiska innowacyjnego przedsiębiorstw, a także zapewnianie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania przedsiębiorstwom, w szczególności MSP, podejmującym różnego rodzaju przedsięwzięcia inwestycyjne (fundusze mikropożyczkowe i poręczeniowe, fundusze kapitału podwyższonego ryzyka).

Bardzo ważną rolę we wzmacnianiu nowoczesności i konkurencyjności przedsiębiorstw odgrywają wyspecjalizowane IOB typu centra transferu technologii, inkubatory technologii, klastry, parki naukowo – technologiczne. Tworzą one grupę instytucji wspierających innowacyjność i rozwój technologiczny.

1.1. Instytucje wspierające innowacyjność i rozwój technologiczny *

Małopolska pod względem liczby ośrodków innowacji (aktywnych i będących w trakcie tworzenia) znajduje się na trzecim miejscu w Polsce. Wśród typów ośrodków innowacji w Małopolsce wymienić należy:

Centra Transferu Technologii

Głównym celem ich działalności jest organizacja szerokiej płaszczyzny kontaktów między światem nauki i gospodarki, opracowanie studiów przedinwestycyjnych, identyfikacja potrzeb innowacyjnych podmiotów gospodarczych, promocja i rozwój przedsiębiorczości technologicznej jak również usługi wspierające: doradztwo, kursy, szkolenia. W Małopolsce działają cztery CTT, są to: Centrum Innowacji Transferu Technologii i Rozwoju Uniwersytetu – instytucja prowadzona przez Uniwersytet Jagielloński, Centrum Transferu Technologii prowadzone przez Politechnikę Krakowską, Centrum Transferu Technologii działające przy Fundacji Progress and Business, Program Czysty Biznes przy Fundacji Partnerstwo dla Środowiska.

* Rozdział przygotowany na podstawie publikacji zbiorowej pt. „Ośrodki innowacji w Polsce” – wydanej przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości.

Inkubatory Technologiczne

W Małopolsce powstają dwa Inkubatory Technologiczne.

Inkubator technologiczny przy Krakowskim Parku Technologicznym – projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej, przewiduje budowę i wyposażenie budynku biurowego o łącznej powierzchni 5000 m kw. Głównym odbiorcą usług inkubatora będą przedsiębiorcy z branży wysokich technologii rozpoczynający swoją działalność na rynku. Zgodnie z harmonogramem projektu, inkubator technologiczny rozpocznie działalność w ostatnim kwartale 2007 roku.

Przy Jagiellońskim Centrum Innowacji Sp z o.o. powstanie Jagielloński Park i Inkubator Technologii, które rozpoczną działalność w 2008 roku.

Głównym celem działalności Inkubatorów Technologicznych jest wspomaganie rozwoju nowotworzonych i młodych firm oraz optymalizacja warunków dla transferu technologii poprzez kontakty z instytucjami naukowymi, usługi wspierające biznes (doradztwo finansowe, marketingowe, prawne, organizacyjne, technologiczne), pomoc w pozyskiwaniu środków finansowych, dostarczenie odpowiedniej do potrzeb powierzchni na działalność gospodarczą. Podstawowym zadaniem inkubatora jest asysta w tworzeniu oraz pomoc w pierwszym okresie działania małej technologicznej firmy.

Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości

Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości (AIP) tworzone w otoczeniu szkół wyższych są ofertą wsparcia studentów i pracowników naukowych w praktycznych działaniach rynkowych. Podejmuje się tu szereg specyficznych działań zorientowanych na edukację przedsiębiorczości oraz komercjalizację nowych produktów i technologii. Inkubator akademicki daje możliwość rozwoju poprzez dostęp do: uczelnianych laboratoriów i aparatury badawczej, doradztwa technologicznego i patentowego, wiedzy naukowców i studentów przy świadczeniu usług doradczych i szkoleniowych, baz danych o badaczach i wynalazkach, pomysłach, patentach i technologiach.

W Małopolsce działają cztery inkubatory akademickie zlokalizowane przy Akademii Ekonomicznej w Krakowie, oraz przy Uniwersytecie Jagiellońskim. Województwo Małopolskie znajduje się na drugim miejscu w Polsce pod względem liczby AIP w Polsce.

Park Technologiczny

Park Technologiczny jest to zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą techniczną, utworzony w celu dokonywania przepływu wiedzy i technologii pomiędzy jednostkami naukowymi. Pod względem organizacyjnym i koncepcyjnym forma ta jest najbardziej rozwiniętym typem ośrodków innowacji. Celem parków technologicznych jest optymalizacja warunków transferu i komercjalizacji technologii, tworzenie i dawanie możliwości małym innowacyjnym firmom oraz rozwój i urynkowienie nowych produktów. W Małopolsce znajdują się: Krakowski Park Technologiczny (KPT) i Tarnowski Park Naukowo – Technologiczny.

KPT ze względu na stopień zaawansowania działalności należy do kategorii A – najwyższej, w której znajdują się parki realizujące działalność statutową w pełnym zakresie, włącznie z udostępnieniem powierzchni i usług wspierających dla firm. KPT pod względem całkowitej powierzchni, którą dysponuje (1 219 210 m²), zajmuje drugie miejsce w Polsce a pierwsze miejsce pod względem powierzchni wynajmowanej podmiotom i ilości nowopowstałych miejsc pracy. Krakowski Park Technologiczny oferuje tereny pod inwestycje, powierzchnie biurowe do wynajęcia, pomoc publiczną w formie zwolnień podatkowych lub grantów inwestycyjnych przeznaczoną dla firm inwestujących na terenie SSE, kompleksową obsługę inwestorów.

Tarnowski Park Naukowo-Technologiczny (TPNT) działa w ramach Tarnowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A TPNT jest zespołem wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą techniczną utworzonym w celu zapewnienia współpracy oraz przepływu wiedzy i wysoko zaawansowanych technologii pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorcami. Komórki organizacyjne TPNT oferują usługi z zakresu: organizacji szkoleń, kursów i konferencji, wynajmu powierzchni biurowo –

usługowych i szkoleniowo – konferencyjnych, świadczenia usług informacyjno doradczych oraz wspierania transferu nowoczesnych technologii z sektora nauki do gospodarki.

Klastry

Klaster to przestrzennie skoncentrowana grupa przedsiębiorstw, instytucji i organizacji powiązanych siecią pionowych i poziomych zależności, która poprzez skupienie szczególnych zasobów pozwala osiągnąć tym przedsiębiorstwom trwałą przewagę konkurencyjną.

Wśród Małopolskich klastrów wymienić należy:

Tarnowski Klaster Przemysłowy „Plastikowa Dolina” S.A. – zarządzany jest przez spółkę akcyjną, tworzy warunki, które zachęcają przedsiębiorstwa – głównie z branży chemicznej – do lokalizacji swoich nowych przedsięwzięć produkcyjnych w Tarnowie.

Klaster oferuje firmom inwestującym na jej terenie pomoc prawną, finansową, pomoc w działalności promocyjnej i marketingowej, pomoc w zakupie sprzętu i materiałów do produkcji, organizuje specjalistyczne szkolenia. Firmy inwestujące na terenie „Plastikowej Doliny” mogą skorzystać z systemu lokalnych ulg podatkowych. Mają możliwość zakupu w Zakładach Azotowych S.A. w Tarnowie-Mościcach szerokiej gamy polimerów stanowiących bazę wyjściową do dalszego przetwarzania. Na terenie Tarnowa prowadzą swoją działalność również lokalni dostawcy żywic konstrukcyjnych i włókien szklanych.

Klaster Life Science Kraków

Uniwersytet Jagielloński, wychodząc naprzeciw zaistniałemu zapotrzebowaniu, zainicjował proces tworzenia Klastra Life Science, zorganizowanej struktury, zdolnej do skutecznego procesu tworzenia nowych technologii w dziedzinie nauk biomedycznych oraz ich komercjalizacji. Zadaniem Klastra jest stworzenie sieci współpracy firm i organizacji posiadających największy w Polsce potencjał rynkowy w obszarze Life Science (sektor medyczny, kosmetyczny, biotechnologiczny, przetwórstwo żywności i inne) oraz ułatwienie im współpracy naukowej z całym rynkiem globalnym LifeScience. Administratorem Klastra LifeScience jest Jagiellońskie Centrum Innowacji Sp. z o.o. Klaster funkcjonuje jako Projekt.

Klaster Multimediów i Systemów Informacyjnych

Klaster utworzony został w sierpniu 2006 roku z inicjatywy Wyższej Szkoły Biznesu – National – Louis University. Obecnie zrzesza on 52 prorozwojowych i proinnowacyjnych przedsiębiorstw działających w branży nowoczesnych technologii, nowych mediów oraz przemysłu wolnego czasu z całej Polski.

Firmy wchodzące w skład Klastra są bardzo mocno zdywersyfikowane nie tylko pod względem geograficznym, ale także w zakresie profilu działalności, poczynając od wytwórni telewizyjno-filmowych (spoty, klipy, filmy reklamowe, animacja klasyczna, komputerowa dwu i trójwymiarową, postprodukcja animacji), poprzez producentów i dostawców rozwiązań mobilnych, oprogramowania dla przedsiębiorstw, zaawansowanych aplikacji internetowych, intranetowych, extranetowych, drukarniach, firmach consultingowych i e-learningowych, a skończywszy na interaktywnych agencjach marketingowych i portalach branżowych. Tak szeroki wachlarz kompetencji, jakim charakteryzuje się Klaster, pozwala na realizację każdego projektu z zakresu zaawansowanych technologii i nowych mediów.

Małopolski Klaster Technologii Informacyjnych

Przedstawiciele 22 instytucji podpisali 18 lipca 2006 roku w Krakowie porozumienie o utworzeniu Małopolskiego Klastra Technologii Informacyjnych. Porozumienie podpisały największe firmy informatyczne z Małopolski m.in. Comarch, Ericpol Telecom, Motorola Polska i IBM Polska, wyższe uczelnie m.in. Uniwersytet Jagielloński, Akademia Górniczo-Hutnicza, Politechnika Krakowska, instytuty naukowe oraz Województwo Małopolskie.. Głównym celem Małopolskiego Klastra będzie stworzenie w województwie nowoczesnego środowiska technologii informacyjnych w zakresie badań, wdrożeń i kształcenia kadr z zapewnieniem wzajemnych transferów wiedzy, środków i technologii.

Jednym z celów wyznaczonych w porozumieniu jest stworzenie Małopolskiego Parku Technologii Informatycznych.

Małopolsko-Podkarpacki Klaster Czystej Energii

19 października 2006 roku zostało podpisane porozumienie w sprawie powołania Małopolsko – Podkarpackiego Klastra Czystej Energii. Do realizacji tej inicjatywy zaproszono uczelnie, samorządy województwa małopolskiego i podkarpackiego, jednostki badawcze Polskiej Akademii Nauk, agencje, stowarzyszenia branżowe i fundusze ekologiczne oraz przedsiębiorstwa energetyczne i gazownicze działające na rzecz czystej energii na terenie obu województw. Główne cele Klastra to wzrost pozyskania czystej energii w regionie dla ochrony środowiska przyrodniczego, koncentracja badań naukowych w tym obszarze oraz wzrost bezpieczeństwa energetycznego kraju.

E-Klaster – Małopolski Klaster Informatyczny koncentruje swoje działania na projektach ukierunkowanych na rozwój i aktywizację podmiotów zrzeszonych w ramach partnerstwa EKLASTER. Główne obszary podejmowanych działań związane są, z jednej strony, z generowaniem zleceń komercyjnych i projektów z sektora B+R, wraz z intensywnym rozwojem i kształtowaniem współpracy sieciowej, z drugiej – aktywną kampanią promocyjną produktów i usług oferowanych przez sieć partnerską i poszczególnych Partnerów. W ramach działań E-Klastra przewidziane jest konstruowanie i aplikowanie do konkursów na projekty dofinansowywane ze środków UE, które mają stanowić zasadnicze źródło finansowania podejmowanych działań. Dotychczasowe projekty realizowane z funduszy unijnych obejmują następujące działania: „e-Klaster – Małopolski Klaster Informatyczny”, „Małopolska Sieć Akceleracji Firm IT”.

1.2. Instytucje działające na rzecz rozwoju inwestycyjnego.

Jedną z form wspierania działalności gospodarczej jest udostępnianie terenu pod inwestycje na preferencyjnych warunkach. W tym celu utworzono w Małopolsce: Specjalną Strefę Ekonomiczną, Spółkę Małopolskie Parki Przemysłowe oraz Strefy Aktywności Gospodarczej.

Specjalne Strefy Ekonomiczne

Na terenie Małopolski zlokalizowane są tereny należące do trzech specjalnych stref ekonomicznych, w ramach których inwestorzy mogą otrzymać pomoc publiczną przeznaczoną na wspieranie nowych inwestycji oraz tworzenie miejsc pracy.

Krakowska Specjalna Strefa Ekonomiczna

Łączna powierzchnia gruntów objętych Strefą położonych na terenie Krakowa i Tarnowa oraz gmin Zabierzów i Niepołomice wynosi 262,786 ha. Ulokowane w KSSE firmy wydały na inwestycje 500 mln zł., zatrudniając 4500 osób, z czego 3500 na nowych miejscach pracy.

W 2006 r. 13 firm otrzymało zezwolenie na rozpoczęcie działalności w Strefie: CAR Technology Production Sp. z o.o., Shell Polska Sp. z o.o., Unipress Sc., Jagiellońskie Centrum Innowacji Sp. z o.o., Zakład Elementów Konstrukcyjnych Sp. z o.o., Ergobud Sp. z o.o., Diagnostyka Investments Sp. z o.o., Dream Lab Onet.pl Sp. z o.o., Meiller Polska Sp. z o.o., Grupa Onet.pl S.A., NCC Asphalt Technic Sp. z o.o., KHS „Krosno” S.A., Summit Polska S.A.

Swoją działalność w SSE rozpoczęły: niemiecka firma branży motoryzacyjnej MAN (Niepołomice), amerykańska firma z branży usług komputerowych i zarządzania danymi – Affiliated Computer Services - ACS (Zabierzów), firma informatyczna Ericpol (Kraków - Pychowice) oraz fabryka farb Beckers (Tarnów).

Na terenie Małopolski znajduje się jeden z terenów zamiejscowych Specjalnej Strefy Ekonomicznej województwa podkarpackiego „EURO-PARK MIELEC”.

Jest to Obszar Przemysłowy Gorlice, którego powierzchnia wynosi 29,40 ha.

Do Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej został włączony obszar z gminy Myślenice. Na terenach Gminy swoją działalność rozpocznie Cooper-Standard Automotive Polska, firma z branży motoryzacyjnej.

Strefy Aktywności Gospodarczej

Strefy aktywności gospodarczej to wydzielone i przygotowane do inwestycji obszary odpowiadające zapotrzebowaniom potencjalnych inwestorów, tworzone najczęściej przez samorządy lokalne. Strefy posiadają kluczowe znaczenie dla wzrostu poziomu inwestycji komercyjnych, w istotny sposób zwiększają atrakcyjność inwestycyjną regionu. Gminy, dostrzegając pozytywne efekty działania takich stref, scalają nowe tereny, budują infrastrukturę techniczną, a także zmieniają przeznaczenie terenu w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, dzięki czemu liczba stref aktywności gospodarczej stale wzrasta.

Wybrane strefy aktywności gospodarczej:

Zielony Park Przemysłowy „Kryształowy” w Tarnowie

Park przemysłowy położony jest w północnej części Tarnowa, w bezpośrednim sąsiedztwie dróg wylotowych z miasta. Obszar Parku obejmuje 357 ha, w tym 225 ha to tereny niezabudowane. Obecnie na terenie Parku działa 40 firm, wśród których dominuje branża budowlana, elektromaszynowa, szklarska, logistyczna i spożywcza. Tereny wchodzące w skład Parku przemysłowego posiadają dostęp do wszystkich mediów dostosowanych do potrzeb już działających, jak również powstających zakładów produkcyjnych i usługowych. Miasto Tarnów wprowadziło ułatwienia organizacyjno-prawne w procesie podejmowania działalności gospodarczej.

Strefa Przemysłowa „Zielonych Dobczyc”

Strefa usytuowana jest w Dobczycach. Powierzchnia strefy wynosi 51 ha, z czego 27 ha to tereny włączone do sfery biznesu, stanowiące własność już funkcjonujących firm. Strefa przemysłowa posiada dogodny dojazd, leży bezpośrednio przy drodze obwodowej Dobczyc, w odległości 30 km od centrum Krakowa i około 12 km od trasy Kraków-Zakopane,. Obecnie w Strefie Przemysłowej zlokalizowanych jest 10 dużych i średnich przedsiębiorstw tworzących 700 miejsc pracy. W 2006 roku został uruchomiony kolejny, największy w strefie zakład produkcyjny: WAWEL S.A. – producent wyrobów z czekolady.

Wojnicki Zielony Park Przemysłowy

Park przemysłowy zlokalizowany we wschodniej części Małopolski, na terenie Wojnicza, w odległości ok. 500 m od drogi krajowej nr 4 (Kraków - Rzeszów). Obszar Parku obejmuje powierzchnię 63,5 ha, w tym 35 ha terenów przygotowanych dla inwestorów. Docelowo Park obejmie obszar 153 ha, w tym znajdzie się około 70 ha terenów zielonych. Na obszarze Parku dostępne są wszystkie media dostosowane do potrzeb przedsiębiorstw. Gmina zapewnia ulgi w podatkach i „szybką ścieżkę” inwestycyjną.

W 2006 r. uruchomiono na terenie Parku Centrum Dystrybucyjne Wojnicz. Jest to obszar ponad 8 ha gruntów, na których prowadzi działalność Jeronimo-Martins - Dystrybucja SA - właściciel sieci sklepów Biedronka. Kosztem ponad 60 mln złotych powstała hala dystrybucyjna towarów o pow. 23 000 m² wraz z zapleczem do sieci sklepów z terenu Polski południowo- wschodniej. Na terenie samego Zielonego Parku Przemysłowego pracuje już ponad 400 osób.

Strefa Aktywności Gospodarczej w Limanowej

Strefa położona jest w południowej części województwa małopolskiego, w mieście Limanowa. Obszar Strefy wynosi 13,7 ha, z czego około 7 ha stanowią grunty przeznaczone do zabudowy. Jest to teren poprzemysłowy, na którym dotychczas prowadzona była działalność w zakresie przetwarzania

ropy oraz produktów ropopochodnych. Na terenie Strefy zlokalizowane są budynki administracyjno-przemysłowe, hale produkcyjne oraz zbiorniki. Powierzchnia użytkowa istniejących budynków i budowli wynosi 4 365 m². Strefa posiada dostęp do bocznic kolejowej.

Chrzanowsko-Trzebiński Park Przemysłowy

Park położony w zachodniej części Małopolski, na terenie gmin Trzebinia i Chrzanów, w pobliżu węzłów komunikacji drogowej (autostrada A4) i kolejowej. W skład Parku wchodzi 2 obszary o łącznej powierzchni 55,5 ha. Są to zarówno tereny niezabudowane jak również nieruchomości zabudowane obiektami przemysłowymi (hale, magazyny, obiekty biurowe, budowle, szyby pokopalniane itp.). Na obszarze Parku przewidziano możliwość rozwoju działalności produkcyjnej, magazynowej, spedycyjnej oraz szeroko pojętych usług dla ludności. Dla przyszłych inwestorów na terenie Gminy Trzebinia przewidziano zwolnienia z podatku od nieruchomości w przypadku realizacji przedsięwzięć tworzących nowe miejsca pracy. Na obszarze Gminy Chrzanów przewidywane są podobne ulgi podatkowe pod przyszłe inwestycje.

Miejska Strefa Aktywności Gospodarczej „Nowe Dwory” w Oświęcimiu

Strefa położona jest w zachodniej części Małopolski, na obrzeżach miasta Oświęcim, przy drodze krajowej nr 44 (Tychy-Zator-Skawina-Kraków), która stanowi obwodnicę centrum miasta. Strefa docelowo obejmować będzie tereny inwestycyjne o powierzchni ok. 45 ha (z możliwością ich poszerzenia o następne 40 ha), z czego miasto jest właścicielem 7,5 ha. W ramach Strefy oferowane są cztery obszary inwestycyjne (niezabudowane) o powierzchni około 25 ha, oraz inkubator przedsiębiorczości (w organizacji). Zainteresowanym inwestorom proponuje się na terenie Strefy pomoc w załatwianiu niezbędnych formalności wynikających z prowadzonego procesu inwestycyjnego.

Myślenicka Strefa Inwestycyjna w Jaworniku

Strefa inwestycyjna zlokalizowana w centralnej części województwa małopolskiego, na terenie Gminy Myślenice w miejscowości Jawornik, obok drogi krajowej nr 7 (Kraków - Chyżne). Obszar Strefy obejmuje 90 ha, z czego 20 ha to tereny już zagospodarowane przez inwestorów – między innymi Scandinavian Tobacco S.A. oraz Bahlsen Sweet Sp. z o.o.

1.3. Instytucje działające na rzecz rozwoju gospodarczego w wymiarze regionalnym i lokalnym

Do instytucji wiodących w zakresie wspomagania rozwoju regionalnego należą agencje rozwoju lokalnego i regionalnego oraz działające na podobnych zasadach fundacje i stowarzyszenia, powoływane z udziałem samorządu województwa lub samorządów lokalnych. W Małopolsce działa kilkanaście tego rodzaju instytucji, mających wspomagać rozwój gospodarczy w wymiarze lokalnym i regionalnym. Do agencji i fundacji obejmujących swoim działaniem całe województwo należą: Małopolska Agencja Rozwoju Regionu Regionalnego S.A. (MARR), Małopolska Agencja Energii i Środowiska Spółka z o.o (MAEŚ). Fundacja „Partnerstwo dla Środowiska”, FRLD- MISTIA. Ponadlokalny zasięg oddziaływania ma: Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.(TARR), Sądecka Agencja Rozwoju Regionalnego S.A oraz Agencja Rozwoju Spółdzielczości. Kilka z nich zarządza parkami przemysłowymi i technologicznymi, współpracując z władzami lokalnymi w pozyskiwaniu inwestorów.

Drugą, znacznie szerszą grupę stanowią zrzeszenia firm w postaci izb gospodarczych, przemysłowo-handlowych, rzemieślniczych i cechów, związki pracodawców i liczne stowarzyszenia przedsiębiorców. Wszystkie one, wraz z agencjami i fundacjami określane są mianem instytucji otoczenia biznesu. Tworzą klimat gospodarczy regionu i wpływają na powstawanie, rozwój i przetrwanie małych i średnich przedsiębiorstw. Usługi dla biznesu, świadczone przez te organizacje stanowią ważny element klimatu inwestycyjnego.

Głównym celem działania tych instytucji jest obecnie pomoc w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) oraz aktywizacja osób bezrobotnych, ułatwianie rozpoczynania działalności gospo-

darczej, podnoszenie jakości zasobów ludzkich oraz pomoc nowo tworzącym przedsiębiorstwom np. w ramach inkubatorów przedsiębiorczości. Cele te realizowane są poprzez działalność szkoleniową, pomoc w aplikowaniu o środki z UE a także fundusze pożyczkowe i poręczeniowe.

Wśród szerokiej gamy instytucji otoczenia biznesu należy wyróżnić organizacje, które w pojęciu ustawodawczym pełnią rolę samorządu gospodarczego lub zawodowego. Reprezentują one interesy zrzeszonych w nich członków wobec władz regionalnych i krajowych oraz instytucji publicznych. Zasadniczym zadaniem ich jest kształtowanie i upowszechnianie zasad etyki w działalności gospodarczej w znaczeniu rzetelnego postępowania w obrocie gospodarczym.

Najczęściej oferowany zakres usług to: poradnictwo prawne dla członków, pomoc w znalezieniu partnerów gospodarczych poprzez kojarzenie ofert, organizowanie misji gospodarczych, seminariów, konferencji, szkoleń, pozyskiwanie i oferowanie informacji o firmach. Do największych i najbardziej aktywnych izb gospodarczych w województwie należą Izby Przemysłowo-Handlowe w Krakowie i Tarnowie, Jurajska Izba Gospodarcza, Sądecka Izba Gospodarcza, Małopolska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości.

Na przestrzeni ostatnich lat zmieniła się rola izb rzemieślniczych, do których mogą należeć również przedsiębiorcy zatrudniający do 50 pracowników. Oczekują oni wsparcia podobnego do usług typowych dla izb gospodarczych. Oprócz tej nowej funkcji izby rzemieślnicze oraz cechy zajmują się nadal egzaminami cechowymi i szkoleniami zawodowymi. Zrzeszają organizacje cechowe, spółdzielnie rzemieślnicze oraz restauratorów. Największą tego typu organizacją jest Małopolska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Krakowie, która zrzesza 24 cechy oraz 9 spółdzielni rzemieślniczych.

W 2006 roku Departament Gospodarki i Infrastruktury, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, wydał informator „Instytucje otoczenia biznesu i jednostki naukowo – badawcze w Małopolsce” zawierający dane IOB oraz opisy ich działalności. Ma on na celu ułatwienie przedsiębiorcom dotarcie do oferowanych przez instytucje usług. Informator dostępny jest również w wersji elektronicznej na stronie www.malopolskie.pl/gospodarka.

2. WOJEWÓDZKA INFORMACJA I PORADNICTWO ZAWODOWE

Poradnictwo zawodowe obejmuje działania, które umożliwiają osobom w każdym wieku i na każdym etapie ich drogi życiowej określić umiejętności, kompetencje i zainteresowania w celu podejmowania przez nich decyzji edukacyjnych, szkoleniowych i zawodowych oraz zarządzania indywidualną ścieżką życiową.

Usługi informacji i poradnictwa zawodowego realizowane są w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Krakowie w Centrach Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu. W ciągu minionych 7 lat skorzystało z nich prawie 140 tysięcy osób, w tym w 2006 roku ok. 20 tys. Informacja i poradnictwo zawodowe pomaga w podejmowaniu decyzji związanych z wyborem zawodu, zmianą zawodu, zatrudnieniem, planowaniem ścieżki rozwoju kariery z uwzględnieniem realiów rynku pracy, a pracodawcom w doborze kandydatów do pracy na stanowiska wymagające szczególnych predyspozycji psychofizycznych.

Tabela 133. Klienci poradnictwa i informacji zawodowej WUP w 2006 roku

Centra	Poradnictwo zawodowe		Informacja zawodowa	
	Indywidualne	Grupowe	Indywidualna	Grupowa
Kraków	508	278	2 763	3 119
Nowy Sącz	496	279	3 644	866
Tarnów	653	219	2 648	2 203
Razem	1 657	776	9 055	6 188

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy

Indywidualne poradnictwo zawodowe

Indywidualne poradnictwo zawodowe adresowane jest do osób, które potrzebują orientacji i ukierunkowania zawodowego. Do skorzystania z pomocy i wsparcia doradcy zawodowego zgłaszają się najczęściej osoby, które chcą dokonać zmiany obecnej sytuacji zawodowej, osoby, które spotkały się z koniecznością dokonania zmiany w związku z zaistniałą sytuacją zewnętrzną a także ci, którzy muszą po raz pierwszy lub kolejny podjąć decyzję związaną z wyborem zawodowym.

W 2006 r. z poradnictwa indywidualnego skorzystało 1657 osób podczas 2 440 porad. W ramach spotkań doradcy zawodowi udzielili pomocy 706 osobom przy opracowaniu indywidualnych planów działania. Częściej klientami poradnictwa zawodowego są kobiety (64%), osoby posiadające status bezrobotnego (46%), w tym do 25 roku życia (33%). Biorąc pod uwagę okres pozostawania bez pracy, osoby bezrobotne do 6 miesiąca stanowią 43% korzystających z poradnictwa indywidualnego, drugą co do wielkości grupę stanowią osoby pozostające na bezrobociu powyżej 12 miesięcy 38%.

Grupowe poradnictwo zawodowe

Poradnictwo grupowe to cykl kilkudniowych zajęć poprzedzonych poradnictwem indywidualnym. Osoby korzystające z grupowego poradnictwa zawodowego nabywają i rozwijają w sobie zdolność do dokonywania zmian i poszukiwania nowych rozwiązań. Relacje w grupie pomagają klientom uświadomić sobie swoje zachowania i stosować skuteczniejsze strategie związane z wyborami edukacyjnymi czy zawodowymi.

W 2006 r. doradcy zawodowi w ramach poradnictwa grupowego przeprowadzili łącznie 59 warsztatów, z których skorzystało 776 klientów. Podobnie, jak w poradnictwie indywidualnym większość klientów stanowiły kobiety 65%. Osoby bezrobotne to 44%, natomiast poszukujący pracy to zaledwie 6%.

Zajęcia aktywizacyjne

Celem zajęć aktywizacyjnych jest zapoznanie klientów z podstawowymi zagadnieniami dotyczącymi rynku pracy, nauczenie technik poszukiwania pracy oraz sposobów poszukiwania potrzebnych informacji zawodowych. Są to kilkugodzinne zajęcia dotyczące metod poszukiwania pracy, pisania dokumentów aplikacyjnych, przygotowujące do rozmowy z pracodawcą, do funkcjonowania w środowisku pracy. W trakcie zajęć aktywizacyjnych doradca wskazuje na konkretne rozwiązania, wzorce i techniki, które ułatwiają klientom nabycie określonych umiejętności ważnych podczas poszukiwania pracy. Ta forma zajęć cieszy się dużym zainteresowaniem i często w efekcie uczestnictwa w nich klient podejmuje decyzję skorzystania z grupowego lub indywidualnego poradnictwa zawodowego.

W 2006 roku Centra zrealizowały łącznie 135 zajęć aktywizacyjnych, w których udział wzięło 996 osób. Wśród klientów przeważały osoby bezrobotne – 47%, w wieku 18-24 lat – 46%, z wykształceniem średnim zawodowym i ogólnokształcącym – 55%.

Indywidualna informacja zawodowa

Z informacji zawodowej można korzystać samodzielnie, współpracując z doradcą zawodowym w Salach Informacji Zawodowej. Informacja zawodowa obejmuje szeroki i różnorodny zakres wiedzy ułatwiającej planowanie rozwoju zawodowego i poszukiwanie zatrudnienia. Klienci mogą korzystać ze zbiorów w formie tradycyjnej: broszur, ulotek i folderów informacyjnych, literatury zawodoznawczej, teczek tematycznych, prasy, a także z innych nośników informacji – płyt CD, kaset video czy Internet.

Głównymi odbiorcami indywidualnej informacji zawodowej były osoby bezrobotne (zarejestrowane w urzędzie pracy – 62% lub niezarejestrowane – 12%) oraz pracujące (8%).

Grupowa informacja zawodowa

Grupowa informacja zawodowa realizowana jest w trakcie spotkań, a także prezentacji na Targach Pracy. Z grupowej informacji zawodowej mogą korzystać zarówno klienci indywidualni, chcący

wziąć udział w proponowanym tematycznie spotkaniu, jak i instytucje czy organizacje, które chcą dostarczyć informacji z obszaru rynku pracy i informacji zawodowej określonej grupie klientów

W 2006 r. zorganizowano 173 spotkania w ramach informacji grupowych, w których wzięło udział 7 498 osób.

3. KONKURSY PROMOCYJNE

Samorząd województwa małopolskiego zaangażowany jest we współorganizowanie wielu konkursów, których zadaniem jest promocja gospodarcza przedsiębiorstw i instytucji z terenu województwa małopolskiego, jak również promocja przedsiębiorczości i postaw pro biznesowych wśród młodzieży. Wyrazem tego zaangażowania jest objęcie przez Marszałka Województwa patronatu nad konkursami, konferencjami, targami – łącznie 236 przedsięwzięć.

Poniżej przedstawiono wybrane konkursy organizowane w 2006 roku, w naszym regionie.

VIII Edycja Konkursu Małopolska Nagroda Jakości 2006

Organizator konkursu: Województwo Małopolskie i Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie

Cel konkursu:

- upowszechnianie filozofii zarządzania przez jakość,
- zainteresowanie przedsiębiorstw i instytucji ideą ciągłego doskonalenia,
- promowanie osiągnięć przedsiębiorstw i instytucji regionu małopolskiego w urzeczywistnianiu koncepcji TQM,
- docenianie liderów przedsiębiorczości odnoszących sukcesy jakościowe.

Laureaci konkursu:

W kategorii „Organizacje produkcyjne i usługowe”:

Tytuł Laureata, Statuetkę Małopolskiej Nike oraz dyplom otrzymała:

Fabryka Maszyn i Urządzeń OMAG sp. z o.o., Oświęcim

Wyróżnienie, medal i dyplom otrzymała:

Fabryka Maszyn Budowlanych i Lokomotyw BUMAR-FABLOK S.A. Chrzanów

W kategorii „Organizacje publiczne”:

Tytuł Laureata, Statuetkę Małopolskiej Nike oraz dyplom otrzymał:

Urząd Miasta Krakowa

Wyróżnienie, medal i dyplom otrzymali:

Urząd Miasta i Gminy Dobczyce

Urząd Miasta Tarnowa

W kategorii „Organizacje medyczne”:

Tytuł Laureata, Statuetkę Małopolskiej Nike oraz dyplom otrzymał:

Krakowski Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II

XV Edycja Konkursu Krakowski Dukat

Organizator konkursu: Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie.

Cel konkursu: nagroda ma charakter promocyjny, honoruje przedsiębiorców i osoby zasłużone dla rozwoju gospodarczego, za pomysłowość, inwencję, a zwłaszcza umiejętność dzielenia się sukcesami z otoczeniem, w którym prowadzą działalność. Nagradza za stwarzanie warunków dla rozwoju i upowszechniania przedsiębiorczości; za ich solidność zawodową, wysoki poziom etyki oraz osiągnięcia zawodowe.

Laureaci konkursu:

W kategorii „Kreator Przedsiębiorczości”:

Dr Rudolf Thaler - Radca handlowy Ambasady Austrii

W kategorii „Samorządowy Kreator Przedsiębiorczości”:

1. Dymitr Rydzanicz – Wójt Uścia Gorlickiego
2. Andrzej Saternus – Burmistrz Chelmka

W kategorii „Właściciel Firmy”:

1. Stanisław Alf – Alf Sensor SJ,
2. Jarosław Chałas – Kancelaria Chałas i Wspólnych SJ,
3. Anna Jędrocha – ATH Intercrac SP. Z O.O,
4. Andrzej Kuchta, Edward Kuchta – Autorem SJ,
5. Jerzy Wrzecionek – JANEX SP. Z O.O.,
6. Stanisław Miczek – Firma Handlowa MISTAR

W kategorii „Menedżer Firmy”:

1. Bogumił Adamek – Prezes Zarządu Korporacja Gospodarcza EFEKT SA, Kraków
2. Zbigniew Górecki – Prezes Zarządu Fabryka Węzy Gumowych i Tworzyw Sztucznych FAGU-MIT SP. Z O. O, Wolbrom
3. Władysław Krzek – Prezes Zarządu Zakłady Techniki Medycznej SP. Z O.O, Kraków
4. Mieczysław Majczak – Prezes Zarządu Przedsiębiorstwo Usługowo-handlowe PROF-US, Kraków
5. Jerzy Mazgaj – Prezes Zarządu ALMA MARKET SA, Kraków
6. Stanisław Słysz – Prezes Zarządu HMS SP.Z O.O. ; Niepołomice
7. Ryszard Ścigała – Prezes Zarządu Zakłady Azotowe SA w Tarnowie

XI Edycja Konkursu Małopolski Rzemieślnik Roku

Organizator konkursu: Małopolska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Krakowie

Cel konkursu: promocja rzemiosła poprzez nagradzanie wyróżniających się zakładów rzemieślniczych.

Laureaci konkursu:

W kategorii „Produkcja”:

Edward Pasternak – Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe „EBATA” Kalwaria Zebrzydowska, Brody 94

Maria Rzankowska - Cukiernia „SAMANTA”, Zakopane, ul. Witkiewicza 2

W kategorii „Usługi”:

Stanisław Wandas – Central Gum – Serwis – Zbylitowska Góra, ul. Krakowska 3

Wyróżnienia:

Artur Grzesikowski – Zakład Kamieniarski - Kraków

Stanisław Korczak – Kuśnierstwo – Kożuszkarstwo – Nowy Targ

Tadeusz walczak – Pracownia Tapicerska - Kraków

VI Edycja Konkursu Lider Małopolski 2006

Organizator konkursu: Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Małopolski – Kraków

Cel konkursu: wyróżnienie najważniejszych przedsięwzięć o wymiarze społecznym, ważnych dla sfery duchowej, tożsamości, edukacji i jakości życia mieszkańców jak również inwestycji infrastrukturalnych, ekspansywnych firm z Małopolski, z nowymi technologiami, stwarzających nowe miejsca pracy.

Laureaci konkursu:

1. Uniwersytecki Szpital Dziecięcy CMUJ w Krakowie – Prokocimiu – Oddział Chirurgii Rekonstrukcyjnej i Oparzeń, za przeprowadzenie skomplikowanych operacji dzieci ciężko oparzonych i rekonstrukcję twarzy dziecka.
2. Regionalny Dworzec Autobusowy sp. z o.o. w Krakowie, za wybudowanie nowoczesnego dworca tworzącego wraz z dworcem PKP centrum komunikacyjne Krakowa,
3. Krakowski Bank Spółdzielczy, za wysoką jakość usług świadczonych regionalnym instytucjom, przedsiębiorcom i mieszkańcom oraz stałe unowocześnianie oferty.
4. Cracovia i Wisła Kraków – w 100-lecie klubów sportowych,
5. Miasto Stary Sącz oraz Przedsiębiorstwo Kamieniarskie „Wolski” z Mizernej k. Czorsztyna, za prace kamieniarskie przy przebudowie średniowiecznego Rynku w Starym Sączu wraz z przyległymi ulicami.
6. Miasto Bielsko-Biała za dokończenie inwestycji „Nowa Starówka – Nowe Szanse. Rewitalizacja Bielskiej Starówki – I etap”,
7. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie – za otwarcie Centrum Nowoczesnych Technologii – Instytutu Politechnicznego i dynamiczny rozwój.
8. Sabre Holdings – za dynamiczny rozwój Centrum Rozwoju Oprogramowania Sabre w Krakowie.
9. Miasto Kraków oraz Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji SA w Krakowie za sfinalizowanie projektu „Oczyszczalnia Ścieków Płaszów II w Krakowie”.
10. Miasto Przemyśl oraz Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Przemyślu za inwestycję „Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Przemyślu”

Specjalne wyróżnienie w kategorii „Najlepsze Przedsięwzięcia Roku w Małopolsce” otrzymała organizacja wizyty Ojca Świętego Benedykta XVI w Krakowie i Małopolsce wraz przedsięwzięciami towarzyszącymi.

VI. Współpraca międzynarodowa, integracja europejska i promowanie Województwa

oprac. Jerzy Fugas, Małgorzata Dąbrowa-Kostka, Szymon Gatlik, Maciej Kiliański

1. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Współpraca Międzynarodowa Województwa Małopolskiego realizowana jest w oparciu o ustawę o samorządzie województwa, Statut Województwa Małopolskiego oraz Priorytety Współpracy Zagranicznej Województwa Małopolskiego. Małopolska prowadzi na podstawie umów i porozumień współpracę dwustronną z 13 regionami zagranicznymi, a na podstawie porozumień międzyrządowych z 3 regionami zagranicznymi. Ponadto region utrzymuje również wiele kontaktów roboczych. Podstawową formą współpracy jest realizacja wspólnych projektów. W 2006 r. zrealizowane zostały bądź nadal pozostają w realizacji 179 projekty. Województwo należy również do dwóch organizacji międzyregionalnych: Zrzeszenia Regionów Europy (AER) i Europejskiego Regionalnego Stowarzyszenia na rzecz Społeczeństwa Informacyjnego (Eris), także do Fundacji Regionów Europejskich na rzecz Badań nad Edukacją i Kształceniem Zawodowym (FREREF).

Najważniejsze projekty zrealizowane w roku 2006 r.:

Wśród 179 zrealizowanych i będących nadal w realizacji projektów znalazło się wiele projektów interdyscyplinarnych, międzynarodowych targów turystycznych, wizyt studyjnych, misji identyfikacyjnych, press tourów, konferencji i staży. Projekty były realizowane z takich dziedzin jak edukacja (46), kultura (31), administracja (23), gospodarka (19), promocja i turystyka (18), polityka społeczna (12), fundusze strukturalne (9), rolnictwo (7), ochrona zdrowia (5), nowe technologie (4), ochrona środowiska (3), rynek pracy (2).

Ważniejszymi z nich były:

- 4. Sesja Letniego Uniwersytetu Europejskiego Badań i Innowacji na rzecz Kształcenia Ustawicznego pt. Kompetencje w kształceniu ustawicznym: w jaki sposób je identyfikować, rozwijać i uznawać?, zorganizowana w Małopolsce we współpracy z regionem Rhone-Alpes (Francja) z udziałem ok. 240 osób: przedstawicieli władz regionów, środowisk naukowych i osób zawodowo zajmujących się kształceniem ustawicznym z 36 regionów europejskich oraz z prowincji Quebec (Kanada), reprezentujących 15 państw. W sesji wzięli również udział przedstawiciele krajów Europy środkowo-wschodniej: Estonii, Ukrainy i Słowacji. Aktywny udział w tym wydarzeniu wzięli także politycy i wysocy urzędnicy z Województwa Małopolskiego, Regionu Rhone-Alpes, Komisji Europejskiej oraz Europejskiego Centrum Rozwoju Szkolenia Zawodowego (CEDEFOP).
- Konferencja nt. współpracy pomiędzy samorządami polskimi, francuskimi i niemieckimi pt. „Samorzady Trójkąta Weimarskiego w sercu Europy” z udziałem Województwa Małopolskiego i Regionu Rhone-Alpes (Francja).
- Prezentacja Prowincji Jiangsu (Chiny) – jako gościa specjalnego podczas targów turystycznych Krakowski Salon Turystyczny.
- Konferencja: „Ukraina, Polska i Niemcy w Europie przyszłości” we Lwowie.
- Festiwal Tadeusza Kantora w Rhone-Alpes (Lyon, Grenoble i Valence): wystawy przedstawiające twórczość teatralną i plastyczną artysty; warsztaty dramatyczne; projekcje; seminaria oraz inne wydarzenia podkreślające związki Tadeusza Kantora z Francją.
- IX Seminarium Przyszłości „Problemy demograficzne – wyzwania dla gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa”, zorganizowane we współpracy z Krajem Związkowym Turynii (Niemcy)

W roku 2006 Województwo Małopolskie odwiedzili m.in:

1. Dieter Althaus – Premier Rządu Kraju Związkowego Turyngia (Niemcy)
2. Juraj Blanár – Przewodniczący Żylińskiego Kraju Samorządowego (Słowacja)
3. «nazwisko» – Przewodniczący Preszowskiego Kraju Samorządowego (Słowacja)
4. Petro Olijnyk – Przewodniczący Lwowskiej Obwodowej Administracji Państwowej (Ukraina)
5. Bai Suning – Wiceprzewodnicząca Kongresu Ludowego Prowincji Jiangsu (Chiny)
6. Yu You, Gubernator Prowincji Shanxi (Chiny)
7. Jean Besson, Wiceprzewodniczący Rady Regionalnej Regionu Rhone-Alpes (Francja)
8. Christiane Demontes, Wiceprzewodnicząca Rady Regionalnej Regionu Rhone-Alpes (Francja)
9. Bernard Valette, Wiceprzewodniczący Rady Regionalnej Regionu Centrum (Francja)
10. Dagmar Schipanski Prezydent Parlamentu Kraju Związkowego Turyngia (Niemcy)
11. Karl-Heinz Gasser – Minister Spraw Wewnętrznych Kraju Związkowego Turyngia (Niemcy)
12. Hansa Goeblem – Minister Kultury Kraju Związkowego Turyngia (Niemcy)
13. Eberhard Sinner – Minister ds. Europejskich i Kontaktów Międzyregionalnych w kancelarii Rządu Kraju Związkowego Bawaria (Niemcy)
14. Hansa Spitzner, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Gospodarki, Infrastruktury, Transportu i Technologii Rządu Kraju Związkowego Bawaria (Niemcy)
15. Jean-Pierre Lambot – Naczelnny Komisarz ds. Turystyki Regionu Walonia (Belgia)
16. Daniel Menschaert – Delegat Wspólnoty Walonia – Bruksela w Polsce

Współpraca w ramach organizacji międzynarodowych

W ramach członkostwa Woj. Małopolskiego w Zrzeszeniu Regionów Europy (AER) w konferencjach oraz pracach komitetów AER w roku 2006 (Vrsac, Umea, Kreta) uczestniczyli wytypowani Radni Sejmiku Woj. Małopolskiego. Podczas spotkań omawiano zagadnienia dotyczące polityki społecznej, kultury, edukacji, młodzieży, mediów, sportu oraz marek regionalnych, jako narzędzia promocji markowych produktów regionalnych.

2. INTEGRACJA EUROPEJSKA**Działalność Biura Województwa Małopolskiego w Brukseli**

Utworzone w 2002 roku przedstawicielstwo Województwa małopolskiego w Brukseli jest platformą kontaktu pomiędzy ośrodkami decyzyjnymi UE a regionem. Jego podstawowym zadaniem jest docieranie do informacji istotnych z punktu widzenia Małopolski i przekazywanie ich do regionu.

Działalność swoją Biuro realizuje w kilku zasadniczych kierunkach:

- przekazywanie informacji dotyczących polityki regionalnej Unii Europejskiej (systematyczne monitorowanie polityk wspólnotowych oraz udział w konferencjach, seminariach, oraz spotkaniach organizowanych przez instytucje europejskie; przekazywanie informacji oraz redagowanie artykułów dotyczących bieżących wydarzeń w polityce regionalnej UE: procesu decyzyjnego UE, debaty nad przyszłością polityki regionalnej UE (szczególnie pakietu nowych rozporządzeń dotyczących funduszy unijnych), organizowanych konferencji, seminariów itd.; zbieranie informacji, śledzenie stron internetowych Komisji Europejskiej, regularne kontakty z dyrekcjami generalnymi Komisji Europejskiej oraz Stałym Przedstawicielstwem RP przy UE, redagowanie oraz nadsyłanie informacji, poszukiwanie parterów do programów wspólnotowych),
- kontakty robocze z instytucjami europejskimi (m.in. Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej, Dyrekcja Generalna ds. Zatrudnienia, Dyrekcja Generalna ds. Społeczeństwa Informacyjnego i inne),

- kontakty robocze z instytucjami polskimi,
- współpraca z innymi regionami oraz europejskimi stowarzyszeniami i sieciami (stałe kontakty się z biurami innych regionów europejskich, szczególnie regionów partnerskich Małopolski, a także przedstawicielami polskich województw),
- promocja i reprezentacja Małopolski
  - Promocja Małopolski podczas targów turystycznych Salon de Vacances, Stoisko Małopolski z uwagi na atrakcje turystyczne regionu (najczęściej kojarzone miejsca: Kraków, Wieliczka, Zakopane, Auschwitz) oraz bardzo dobre materiały promocyjne cieszyła się największym zainteresowaniem zwiedzających. Pracownicy Biura Małopolski w Brukseli rozdali ok. 3000-4000 materiałów i gadżetów promocyjnych.
  - Spotkanie z grupą ok. 40 studentów z Kolegium Europejskiego w Natolinie: Biuro Małopolski było głównym organizatorem spotkania i zachęciło do współpracy przedstawicieli Konferencji Regionów Peryferyjnych i Morskich, panią Carol Thoms oraz pana Enrico Mayrhofera. Spotkanie umożliwiło studentom Kolegium Europejskiego, z których większość będzie w przyszłości zajmować się polityką europejską, zapoznanie się ze specyfiką działalności biura regionalnego na przykładzie Małopolski (prezentacja know-how Biura Małopolski w Brukseli), praktycznymi aspektami lobbingu, uzyskanie informacji na temat naszego regionu.
  - Początek przygotowań do Europejskiego Tygodnia Regionów i Miast (Open Days 2006): faza konceptualna.
  - Uczestnictwo z ramienia regionu w oficjalnym otwarciu połączenia Bruksela- Kraków przez Skyeurope organizowanym na lotnisku Zaventem. Aktywny udział w debacie i konferencji prasowej, udzielenie wywiadu dla radia.
- Dni Otwarte Instytucji Europejskich – prezentacja działania instytucji europejskich, w tym Komitetu Regionów
- Zielony Tydzień (Green Week) : impreza organizowana przez Dyrektoriat Generalny Komisji ds. Środowiska Komisji Europejskiej mająca na celu wymianę informacji, poglądów, doświadczeń oraz promowanie ochrony środowiska poprzez konferencje, warsztaty i wystawy.
- „9 maja Dzień Europy” – kampania Dyrektoriatu Generalnego ds. Pomocy Zewnętrznej (DG AID-CO) Komisji Europejskiej mającej na celu podniesienie świadomości wśród młodzieży co do kwestii związanych z Unią Europejską, a w szczególności jej polityki zewnętrznej i polityki rozwoju.

3. PROMOWANIE WOJEWÓDZTWA

Realizując zadania związane z kreowaniem małopolskiej marki zastosowano dywersyfikację działań promocyjnych jak również wykorzystano zjawisko synergii w ramach działań komplementarnych realizowanych we współpracy z innymi departamentami UMWM, małopolskimi powiatami i gminami oraz organizacjami pozarządowymi.

Działania promocyjne kierowane były do różnych grup odbiorców. W zależności od grupy dobierało się rodzaj promocji jak również treść i formę komunikatu promocyjnego. Do wyodrębnionych grup odbiorców działań promocyjnych należeli:

Lp.	Grupa odbiorców promocji	Cel promocji
1.	Mieszkańcy Województwa	Budowanie atrakcyjnego wizerunku regionu wobec mieszkańców (Małopolska jako region, w którym chce się mieszkać), wzmocnienie tożsamości regionalnej, promocja odrębności rozumianej jako wyjątkowość (położenie geograficzne, lokalny obyczaj, produkty i producenci regionalni), przekazywanie wiedzy nt. działań samorządu regionalnego
2.	Mieszkańcy wybranych regionów polskich	Budowanie atrakcyjnego wizerunku regionu jako destynacji turystycznej (promocja turystyczna)
3.	Mieszkańcy wybranych regionów zagranicznych	Stworzenie i promocja produktu turystycznego, rozumianego jako promocja potencjału turystycznego regionu i promocja najważniejszych produktów turystycznych.
4.	Inne instytucje w regionie	Integracja działań promocyjnych, kodyfikacja regionalnego przekazu promocyjnego

Projekty kierowane do mieszkańców Województwa

W roku 2006 odbyła się druga edycja Małopolskiego Festiwalu Smaku będącego integralną częścią kompleksowego projektu promocji produktów regionalnych z Małopolski *Małopolski Smak*, w ramach którego zorganizowano 5 lokalnych kiermaszów produktów regionalnych (w Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu, Oświęcimiu i Zakopanem) oraz wielki finał Festiwalu w Krakowie. W Festiwalu udział wzięło blisko 80 wystawców, a wszystkie imprezy odwiedziło łącznie ponad 60 000 zwiedzających. Towary wpisane na małopolską Listę Produktów Tradycyjnych zostały wyróżnione znakiem „Produkt Tradycyjny z Małopolski” – swoistym znakiem jakości. Ponadto prezentacje projektu *Małopolski Smak* odbyły się podczas imprez organizowanych przez inne podmioty takich jak *Święto Chleba* w Krakowie, *Dni Ziemi Kluczewskiej* w Kluczach i wybory *Chłopa Roku* w Raclawicach. W ramach wewnętrznej integracji regionu po raz kolejny zorganizowane zostało Święto Samorządu Terytorialnego – tradycyjne spotkanie środowisk samorządowych Małopolski oraz przeprowadzono projekt promocji postaw obywatelskich przy okazji świąt narodowych 3 maja i 11 listopada – *Młodzież Pamięta*. Województwo włączyło się również w wydarzenia jubileuszu 100-lecia najstarszych polskich klubów sportowych MKS Cracovia i TS Wisła Kraków. Województwo udzieliło także wsparcia organizacyjnego podczas organizacji spotkania dziennikarzy z Metropolią Krakowskim w ramach podsumowanie zakończonej wizyty Papieża w Polsce oraz druku materiałów informacyjnych związanych z pielgrzymką. Wsparcie ze strony Województwa otrzymała także Fundacja Uniwersytetu Jagiellońskiego w związku z organizowanym przez nią corocznie konkursem wiedzy o UJ dla uczniów szkół średnich. Wśród wydawnictw informacyjnych opracowanych i wydanych w roku 2006 z przeznaczeniem dla mieszkańców regionu wymienić można dwie broszury pogładowe z cyklu, *Co warto wiedzieć...o Urzędzie Marszałkowskim* i *...o usługach turystycznych*.

Projekty kierowane do mieszkańcy wybranych regionów polskich

W roku 2006 przygotowano i przeprowadzono dwie kampanie promocyjne:

- *Małopolska. Kraków na dobry początek* to dwutygodniowa kampania zachęcająca do odwiedzenia Małopolski w letnim sezonie turystycznym.
- *Do MałopolSKI! Zwiedzaj od deski do deski* – akcja promująca zimowy wypoczynek w Małopolsce. Zasięg kampanii to Warszawa, Poznań, Wrocław, Górny Śląsk, Łódź. (łącznie ok. 8 milionów odbiorców). Kampanię prowadzono z wykorzystaniem następujących kanałów komunikacji: billboardy, Internet, dzienniki regionalne (4 wkładki poświęcone Małopolsce w gazetach lokalnych: Dziennik Zachodni, Dziennik Łódzki, Gazeta Poznańska, Gazeta Wrocławska), telewizja (programy z cyklu Podróże z TVN Meteo - Małopolska). Kampania przygotowana została we współpracy z miastem Kraków.

Projekty kierowane do mieszkańców wybranych regionów zagranicznych

W ramach zadań związanych z promocją Województwa zagranicą ważnym akcentem na zakończenie prezentacji kulturalnej regionu w ramach narodowego programu promocji *Rok Polsko-Niemiecki 2005/2006* była organizacja we Frankfurcie n. Menem wystawy ikon *Światło ze Wschodu*. Oferta turystyczna i gospodarcza Małopolski zaprezentowana została także podczas Polonijnych Targów Gospodarczych w Chicago oraz na spotkaniu z amerykańskimi touroperatorami zainteresowanymi organizacją przyjazdów turystycznych do Krakowa i Małopolski. W ramach narodowej prezentacji Polski, która na targach Biofach w Norymberdze w 2006 r. wyróżniona była tytułem Kraju Roku, Małopolska zaprezentowana została jako jeden z czołowych polski regionów pod względem wytwarzania ekologicznych produktów spożywczych. W roku 2006 kontynuowana była realizacja projektu polegającego na wzajemnej wymianie świadczeń marketingowych z liniami Sky Europe, Ryanair i Norwegian.. W roku 2006 zorganizowano kilkanaście wizyt studyjnych dla dziennikarzy i przedstawicieli branży turystycznej. Małopolskę odwiedzili dziennikarze z Danii, Finlandii, Grecji i Węgier oraz redaktorzy magazynów pokładowych linii lotniczych. Efekt to m.in. kilkadziesiąt artykułów w mediach zagranicznych promujących Małopolskę. Obok wizyt dziennikarzy w ramach projektu *Małopolska in Focus* do Małopolski zaproszono 4 fotografików słowackich (wykonali i przekazali Województwu kilkadziesiąt profesjonalnych fotografii regionu) oraz kilkunastu niemieckich touroperatorów zainteresowanych ofertą małopolskich uzdrowisk. Wśród wydawnictw skierowanych do odbiorcy zagranicznego warto wymienić folder poświęcony zagadnieniom wysokich technologii *Małopolska – your IT destination*.

SYSTEMY TECHNICZNE

SYSTEMY TECHNICZNE

I. Transport i komunikacja

oprac. Iwona Zwierzyk-Klimek, Artur Strzelczyk, Robert Such, Krystyna Żytkowicz, Katarzyna Walczak

1. INFRASTRUKTURA DROGOWA

Sieć drogowa Małopolski tworzy system w pełni powiązany z układem dróg krajowych i międzynarodowych. Przez obszar województwa przebiega III Paneuropejski Korytarz Transportowy: Zgorzelec/Olszyna – Krzyżowa – Wrocław – Opole – Katowice – Kraków – Rzeszów – Przemyśl – Medyka/Korczowa, wchodzący w skład sieci TINA i tworzący przyszłą sieć drogową TEN. Sieć TINA obejmuje najważniejsze drogi, linie kolejowe, porty lotnicze, porty morskie oraz terminale transportu kombinowanego o znaczeniu międzynarodowym.

Na terenie województwa małopolskiego w skład III-ego Paneuropejskiego Korytarza Transportowego TINA wchodzi:

- droga krajowa nr 4 (międzyregionalna) przebiegająca w kierunku zachodnio-wschodnim, relacji Granica państwa – Wrocław – Gliwice – Katowice – Chrzanów - Kraków – Tarnów – Granica państwa.
- odcinek linii kolejowej E-30 Drezno – Wrocław – Kraków – Rzeszów – Lwów.

Tabela 134. Infrastruktura drogowa Małopolski

Lp.	Elementy sieci drogowej	Długość	
		[km]	[%]
1	Drogi krajowe	874,6	2,29
	w tym: autostrada	85,5*	0,22
2	Drogi wojewódzkie	1 368,8	3,59
3	Drogi powiatowe	6 483,0	16,97
4	Drogi gminne	29 386,0	76,93
5	Razem	38 112,4	100,00

* w tym 61 km stanowi autostrada płatna

Źródło: opracowanie własne

Podstawowy układ drogowy województwa stanowią drogi krajowe (międzyregionalne i regionalne) oraz wojewódzkie.

Do głównych dróg krajowych w województwie tworzących zasadniczy szkielet komunikacyjny, należą:

- droga nr 7 (międzyregionalna) przebiegająca w kierunku północno-południowym, relacji Gdańsk – Warszawa – Kielce - Kraków – Chyżne – Granica państwa,
- droga (międzyregionalna) nr 4 przebiegająca w kierunku zachodnio-wschodnim, relacji Granica państwa – Wrocław – Gliwice – Katowice – Chrzanów - Kraków – Tarnów – Granica państwa.

Pozostałe drogi krajowe (regionalne) przecinają województwo na kierunkach wschód-zachód, północ-południe wychodząc w kierunku sąsiednich województw.

Do najważniejszych dróg wojewódzkich można zaliczyć:

- drogę nr 964 Kasina Wielka – Dobczyce – Wieliczka – Niepołomice – Szczurowa – Biskupice Radłowskie.
- drogę nr 969 Nowy Targ – Czorsztyn – Krościenko – Zabrzeż – Stary Sącz.
- drogę nr 977 Tarnów – Tuchów – Gromnik – Moszczenica – Gorlice – Konieczna – Granica państwa.

Sieć dróg powiatowych stanowi ważny element w systemie komunikacji wewnętrznej województwa, uzupełniając sieć dróg krajowych i wojewódzkich, łącząc miejscowości i wsie z siedzibami powiatów. 98 % dróg powiatowych posiada nawierzchnię twardą. Ich stan jest zły i utrudnia dostęp do obszarów o szczególnych walorach turystycznych oraz hamuje możliwości rozwoju gospodarczego.

Modernizacja i przebudowa układu dróg krajowych

W 2006 r. nakłady na drogi krajowe Małopolski wyniosły ponad 511 mln zł. Na modernizację obiektów mostowych wydano około 14 mln zł. Realizowane zadania finansowane były ze środków krajowych – około 185 mln zł oraz ze źródeł zewnętrznych (Europejski Bank Inwestycyjny, Bank Światowy) – około 326 mln zł.

Sieć dróg krajowych Małopolski licząca - od 1 stycznia 2006 roku – 874,6 km stanowi tylko 5% sieci dróg krajowych w Polsce, natomiast nakłady na jej modernizację są najwyższe w kraju i w 2006 roku sięgnęły 10% wszystkich nakładów na drogi krajowe w Polsce.

Zdecydowana większość (87%) środków na finansowanie inwestycji na małopolskich drogach krajowych pochodzi ze źródeł pozabudżetowych, głównie z Krajowego Funduszu Drogowego (36%), z Europejskiego Banku Inwestycyjnego (29%), z Banku Światowego (6%), z Funduszu Spójności (14%) oraz z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (2%). Jedynie 13% środków, to pieniądze pochodzące bezpośrednio z budżetu państwa.

Ogromny był zakres prac mostowych: modernizacji, przebudowie lub remontowi poddano prawie 350 obiektów, czyli 16% naszych mostów.

Wybrane inwestycje realizowane na drogach krajowych w 2006 r.:

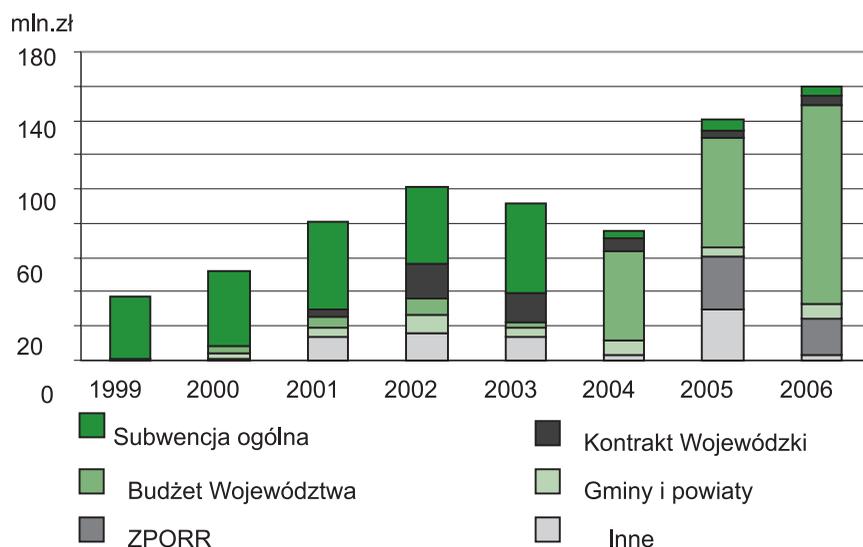
- W 2006 roku prowadzono prace modernizacyjne na istniejącym odcinku autostrady A4 w województwie małopolskim oraz przygotowywano do realizacji odcinek od węzła Wielicka w kierunku Tarnowa do węzła Krzyż. Wydano na ten cel kwotę 41 575 835 zł.
- Na przebudowę drogi ekspresowej S 7 Myślenice –Lubień wydano w 2006r. kwotę 132 956 931 zł, która w dużej części została uzyskana z pożyczki udzielonej przez EBI - AFI. Zakres inwestycji obejmuje budowę: dwujezdniowej drogi o parametrach ekspresowej na odcinku 16,2 km, w tym obwodnicy Lubnia o długości 4,0 km, trzech węzłów drogowych dwupoziomowych (Stróża, Pcim, Lubień), ponad 80 obiektów mostowych, 6,5 km murów oporowych, prawie 20 km dróg dojazdowych, 5 skrzyżowań dwupoziomowych oraz urządzeń ochrony środowiska. Odcinek podzielono na dwa etapy: I – Myślenice – granica gmin Pcim i Lubień oraz II – granica gmin Pcim i Lubień - obwodnica Lubnia. Pierwszy etap zakończono w grudniu 2006 roku. Realizacja drugiego etapu rozpoczęła się wiosną 2006 roku i zakończy w 2008 roku.
- W 2006 roku wybudowano i dopuszczono do ruchu odcinek obwodnicy Wadowic o długości 1,8 km. Zadanie to w dużej części finansowane zostało z EBI-MD. Zakres inwestycji obejmuje budowę: jednojezdniowej drogi klasy GP o długości 900 m przystosowanej do przenoszenia obciążeń 115 kN/oś (jezdni 7,0 m + jednostronny chodnik 1,5 m), obiektu mostowego (105 m długości) nad drogą gminną i nad rzeką Choczenką oraz skrzyżowania skanalizowanego.

Modernizacja i przebudowa układu dróg wojewódzkich

W 2006 roku łączna kwota nakładów na inwestycje drogowe i mostowe, remonty kapitalne dróg i mostów oraz utrzymanie bieżące dróg w Województwie Małopolskim wynosiła około 159,6 mln. złotych.

Na inwestycje drogowe i mostowe przeznaczono około 94,1 mln. złotych. Na remonty kapitalne dróg i mostów oraz utrzymanie bieżące dróg wydano około 65,5 mln. złotych.

Wykres 100. Nakłady finansowe na drogi wojewódzkie w latach 1999-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ZDW w Krakowie

Najważniejsze zadania inwestycyjne w 2006 r.:

- 1. Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 773 Sieniczno – Wesola.** Przedsięwzięcie objęło wykonanie modernizacji nawierzchni na długości 12,33 km, realizację budowy chodnika wraz z przebudową kanalizacji deszczowej na długości 1,04 km. Inwestycja w kwocie – 10.569.979 zł finansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach ZPORR 2004-2006.
- 2. Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 775 na odcinku Słomniki – Proszowice.** Prace prowadzone w 2006 r. obejmowały modernizację drogi o długości 6,5 km i kosztowały 5.102.436 zł. Zadanie współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach ZPORR 2004-2006.
- 3. Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 975 na odcinku Dąbrowa Tarnowska – Wojnicz.** Wybudowano chodniki o łącznej długości 2,3 km, przebudowano skrzyżowanie oraz zapłacono za nadzór inżynierski. Na realizację zadania wydatkowano 2.407.132 zł. Przedsięwzięcie współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach ZPORR 2004-2006.
- 4. Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 981 Zborowice – Krzyżówka wraz z budową wiaduktu w m. Bobowa.** Przeprowadzono modernizację drogi wraz z budową wiaduktu na łącznej długości 8,692 km, wybudowano i zmodernizowano chodniki na długości 2,3 km.. Inwestycja zrealizowana została na kwotę 2.127.945 zł. współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach ZPORR 2004-2006.
- 5. Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 780 Kraków – Chelmek.** Wykonano modernizację nawierzchni na długości 7,091 km oraz zrealizowano budowę i przebudowę chodników na łącznej długości 0,85 km. Koszt modernizacji nawierzchni oraz przebudowy chodników wyniósł 3.028.712 zł. Zadanie współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach ZPORR 2004-2006.
- 6. Przebudowa mostu na pot. Podłęzanka w m. Podłęże i przebudowa przepustu na pot. Drwinka w m. Niepołomice w ciągu drogi woj. 964.** Przebudowano przepust żelbetowy prostokątny o wymiarach 2,0x4,5x23,84 m oraz most o konstrukcji żelbetowej długości 19,64 m i szerokości 13,90 m. Zadanie kosztowało 2.874.052 zł i realizowane było w ramach Zintegrowanego Programu Łagodzenia Skutków Restrukturyzacji Górnictwa, Hutnictwa oraz Wielkiej Syntezy Chemicznej na terenie Województwa Małopolskiego.

7. **Modernizacja drogi woj. nr 774 na odcinku od Zabierzowa do Kryspinowa.** Przeprowadzono modernizację 7,640 m drogi za kwotę 3.165.000 zł. Zadanie realizowane w ramach Zintegrowanego Programu Łagodzenia Skutków Restrukturyzacji Górnictwa, Hutnictwa oraz Wielkiej Syntezy Chemicznej na terenie Województwa Małopolskiego.

8. **Remont mostu w m. Bobrek w ciągu drogi woj. nr 933.** Wykonano remont istniejącego obiektu o długości 185,3 m, szerokości jezdni 7,0 m i szerokości chodników 2x5 m z wymianą elementów o złym stanie technicznym. Ponadto wykonano odwodnienie i kanalizację na długości ok. 406 m wraz z urządzeniami podczyszczającymi. Koszt realizacji inwestycji wynosił 10.386.969 zł.

Tabela 135. Stan techniczny dróg wojewódzkich w latach 1999-2006

Rok	Dobry		Zadawalający		Nie zadawalający		Zły	
	[km]	[%]	[km]	[%]	[km]	[%]	[km]	[%]
2000	88,7	6,6	452,2	34,1	451,5	34,0	331,8	25,3
2002	174,8	12,8	324,9	23,9	498,1	36,6	363,5	26,7
2004	297,0	21,8	523,4	38,4	×	×	541,1	39,8
2006	326,1	24	505,6	37	×	×	537,1	39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ZDW w Krakowie

Poprawa Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego (BRD)

W celu poprawy BRD zostało wykonane oznakowanie poziome na ok. 1000 km dróg wojewódzkich. W ramach Krajowego Programu Likwidacji Miejsc Niebezpiecznych na Drogach zrealizowano projekt za 300.000 zł pn. „Poprawa brd w ciągu drogi wojewódzkiej nr 966 w m. Zagórzany”. Wykonano mikrodywanik bitumiczny, charakteryzujący się podwyższoną szorstkością w stosunku do nawierzchni z betonu asfaltowego wraz z korektą geometrii łuków. Ponadto, aby wyeliminować ewentualne niekontrolowane zjazdy z zakrętów drogi zostały wykonane bariery energochłonne.

W celu prawidłowego oznakowania dróg wojewódzkich zostało zlecone opracowanie projektów docelowej organizacji ruchu dla 242 km dróg wojewódzkich.

Inicjatywy Samorządowe

Wzorem lat ubiegłych prowadzone były wspólne inicjatywy z samorządami lokalnymi na drogach wojewódzkich. Zrealizowano 75 zadań, o wartości około 23,7 mln. zł. W ramach współpracy z 54 samorządami z terenu 19 powiatów wykonano m.in. budowę przebudowę chodników na łącznej długości 40.129 mb, 8.259 mb kanalizacji, 29 zatok autobusowych, 10 przejść dla pieszych, kładkę dla pieszych, odbudowę nawierzchni na długości 2.934 mb, 2 sygnalizacje świetlne oraz przebudowę skrzyżowania.

Tabela 136. Zadania realizowane w ramach Inicjatyw Samorządowych

Wyszczególnienie	2002	2004	2006
Ilość wniosków	163	106	90
Ilość zadań	103	71	75
Województwo [tys. zł]	10 073	2 969	6 800
Budżet Państwa [tys. zł]	-	7 314	5 000
Samorzady [tys. zł]	10 210	10 528	11 900
Razem [tys. zł]	20 283	20 811	23 700

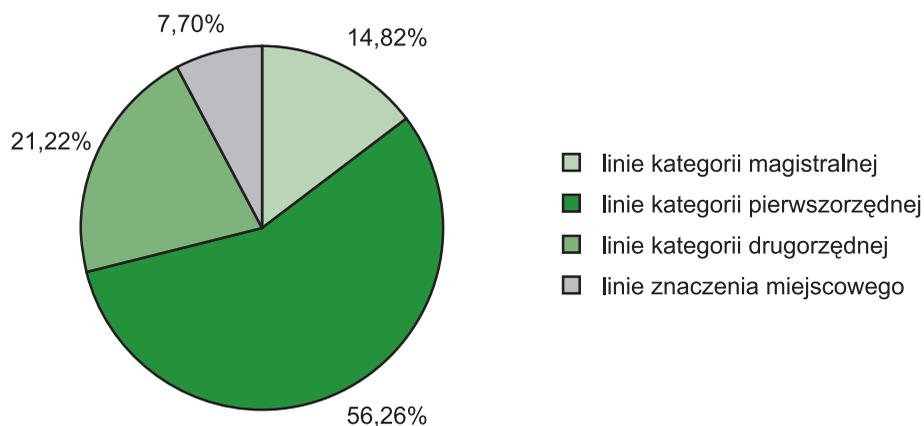
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ZDW w Krakowie

2. TRANSPORT KOLEJOWY

Sieć kolejowa na terenie województwa małopolskiego jest zarządzana przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.. Łączna długość linii kolejowych wynosi 1040,7 km.

Linie magistralne stanowią 14,82% (154,2km) ogółu linii. Największy udział mają linie kategorii pierwszorzędnej (56,26%, 585,5km) i drugorzędnej (21,22%, 220,9km). Pozostała część linii (7,70%, 80,1km) to linie znaczenia miejscowego.

Wykres 101. Linie kolejowe wg. kategorii

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych PKP Polskie Linie Kolejowe, Oddział Regionalny w Krakowie

W ogólnej długości linii kolejowych 55,1% stanowią linie dwu- lub więcej torowe. 87,5% linii jest zelektryfikowana. Poza obsługą kolejową pozostają powiaty proszowski, myślenicki oraz dąbrowski.

Największe obciążenie ruchem pasażerskim występuje na liniach magistralnych:

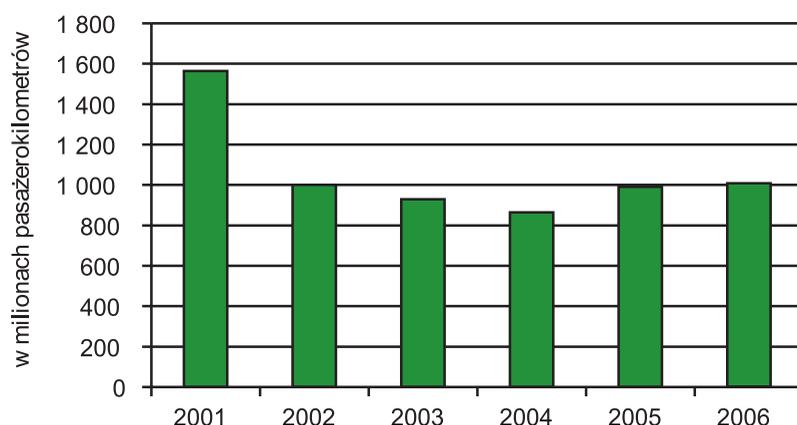
- Kraków – Trzebinia - Katowice,
- Kraków – Tarnów,
- Kraków – Warszawa.

Obsługa mieszkańców i gospodarka transportem kolejowym

Regionalne przewozy pasażerskie na terenie województwa małopolskiego realizowane są przez „PKP Przewozy Regionalne” Sp. z o.o., Małopolski Zakład Przewozów Regionalnych w Krakowie. Obszar działania Zakładu pokrywa się z obszarem województwa małopolskiego.

W roku 2006 „PKP Przewozy Regionalne” Sp. z o.o. wykonała na terenie województwa małopolskiego pracę przewozową w wysokości 1 007,7 mln pasażerokilometrów. W porównaniu do roku poprzedniego (991,4 mln pasażerokilometrów) stanowi to wzrost o 1,6 %.

Wykres 102. Praca przewozowa PKP Przewozy Regionalne Sp. z o.o. na terenie województwa małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKP Przewozy Regionalne Sp. z o.o.

Tabela 137. Zestawienie rentowności regionalnych pociągów osobowych na terenie województwa małopolskiego

Rok	Łączna ilość pociągów	Ilość pociągów w podziale według stopnia pokrycia kosztów przychodami				
		od 0% do 30%	od 31% do 50%	od 51% do 75%	od 76% do 100%	powyżej 100%
2002	365	120	150	80	15	0
2004	349	78	117	69	58	27
2006	406	247	58	45	26	30

Źródło: dane „PKP Przewozy Regionalne” Sp. z o.o.

Z usług realizowanych przez Małopolski Zakład Przewozów Regionalnych w roku 2006 skorzystało 12,7 mln pasażerów. Z ogólnej liczby przewiezionych pasażerów, 9,9 mln osób (tj. ok.78%) stanowią pasażerowie pociągów osobowych, pozostała część (ok. 22%) – pociągów pospiesznych.

Średnia odległość przewozu osób w pociągach osobowych wynosi 44,8 km, natomiast w pociągach pospiesznych – 204,3 km.

Począwszy od roku 2001 województwo rozpoczęło realizację zadań związanych z organizowaniem i dotowaniem regionalnych, kolejowych przewozów pasażerskich. Zadanie to jest wykonywane na podstawie umów zawieranych pomiędzy Województwem Małopolskim a przewoźnikiem kolejowym. Od roku 2004 regionalne przewozy kolejowe dotowane są ze środków własnych samorządu województwa.

W roku 2006 Województwo Małopolskie zawarło umowę na dostawę sześciu lekkich pojazdów szynowych (autobusów szynowych) do obsługi regionalnych kolejowych przewozów pasażerskich. Dostawa zostanie zrealizowana w roku 2007, a jej finansowanie będzie odbywać się w formie leasingu operacyjnego. Dotychczas, w latach 2003 – 2005 Województwo Małopolskie zakupiło i przekazało do eksploatacji cztery autobusy szynowe.

Tabela 138. Zestawienie środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań związanych z organizowaniem i dotowaniem regionalnych, kolejowych przewozów pasażerskich

Rok	Przeznaczenie środków			RAZEM
	Dotacja do przewozów pasażerskich	Zakup pojazdów szynowych	Organizacja przewozów kolejowych	
	w tysiącach złotych			
2002	16 375	2 523	-	18 898
2004	25 721	471	-	26 192
2006	36 099	-	-	36 099

Źródło: opracowanie własne

3. TRANSPORT LOTNICZY

Obszar województwa małopolskiego obsługiwany jest przez Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice. Ponadto pewne funkcje rekreacyjne i sportowe spełniają lotniska w Nowym Targu, Łososinie Dolnej i Krakowie Pobodniku.

Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków – Balice położony jest 11 km na zachód od Krakowa. Obszar lotniskowy przylega do autostrady Kraków – Katowice. Lotnisko posiada również dogodne połączenie drogowe w kierunku Zakopanego i Tarnowa.

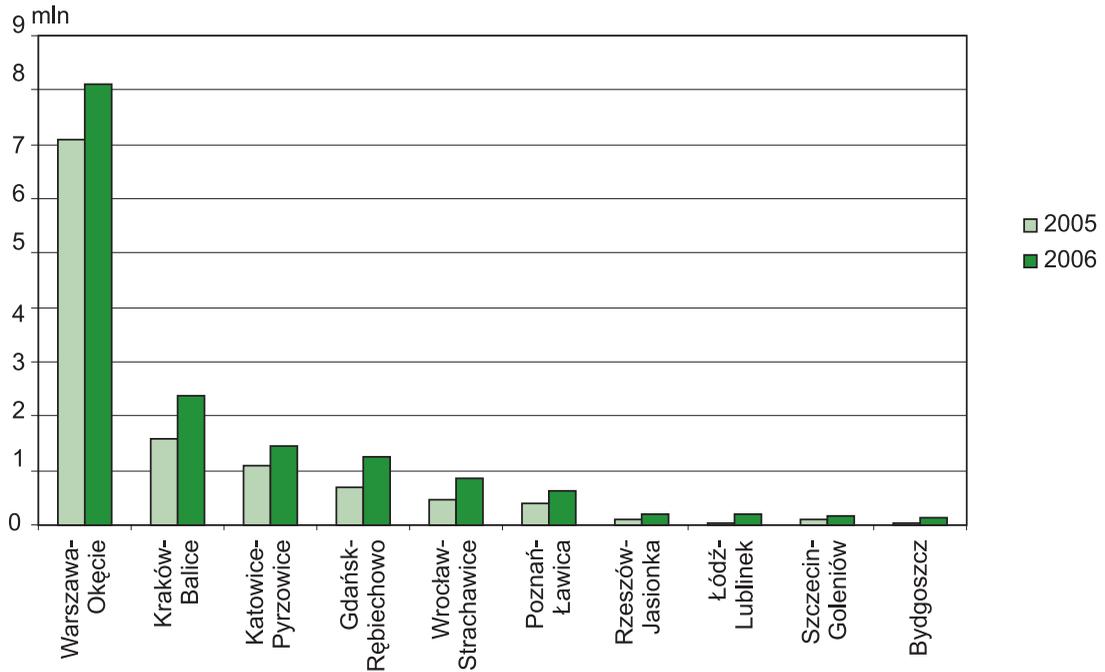
Port Lotniczy Kraków – Balice jest korzystnie ulokowany w stosunku do sieci dróg lotniczych. Wokół Portu istnieje 6 stałych dróg lotniczych.

W Balicach istnieje jedna utwardzana droga startowa na kierunku 08-26, długości 2550 m i szerokości 60 m. Istnieje także równoległy awaryjny pas startowy o nawierzchni trawiastej, długości 2400 m i szerokości 300 m, położony po północnej stronie drogi startowej. Płyta postojowa dla 17 samolotów o powierzchni 92.000 m², usytuowana jest naprzeciw budynku dworca ok. 300 m od progu pasa startowego.

W roku 2006 liczba odprawionych pasażerów przez Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków Balice wzrosła blisko o 50% w stosunku do roku 2005 i wyniosła 2 367 257 pasażerów, natomiast liczba odprawionych samolotów zwiększyła się o 15% i w roku 2006 wynosiła 39 322 odprawione samoloty. Głównym motorem wzrostu podobnie jak w roku 2005 byli przewoźnicy niskokosztowi (tanie linie lotnicze), których udział w ruchu pasażerskim wyniósł ponad 60% ogółu przewiezionych pasażerów.

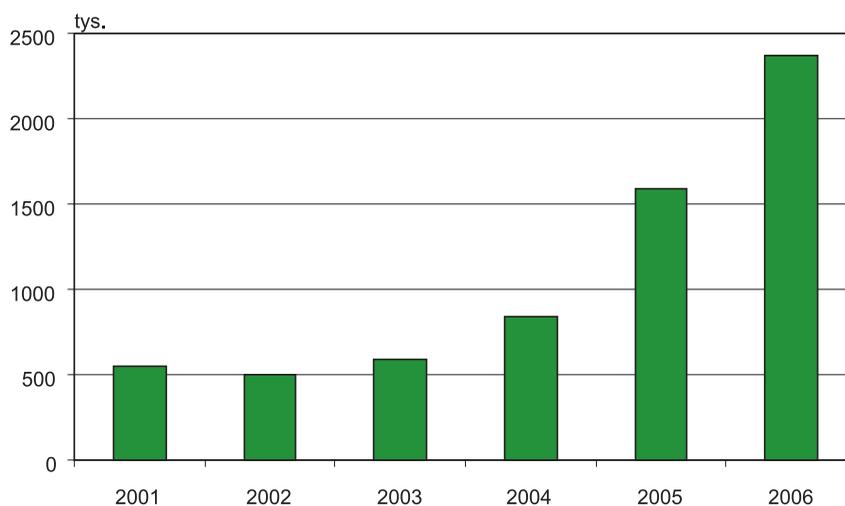
W roku 2006 ruch pasażerski był realizowany przez następujących przewoźników: Sky Europe (19,2% udziału w ruchu), Ryanair (15,2%), LOT (15,1%), Easy Jet (12,5%), Centralwings (7,4%), Lufthansa (5,5%), Germanwings (4,3%), Czartery (4,1%), British Airways (3,1%), Norwegian (2,8%), Alitalia (2,7%), Aerlingus (2,4%), CSA (1,3%), Austrian Airlines (1,3%), pozostałe (3,2%).

Wykres 103. Wielkość przewozów pasażerskich wg portów lotniczych

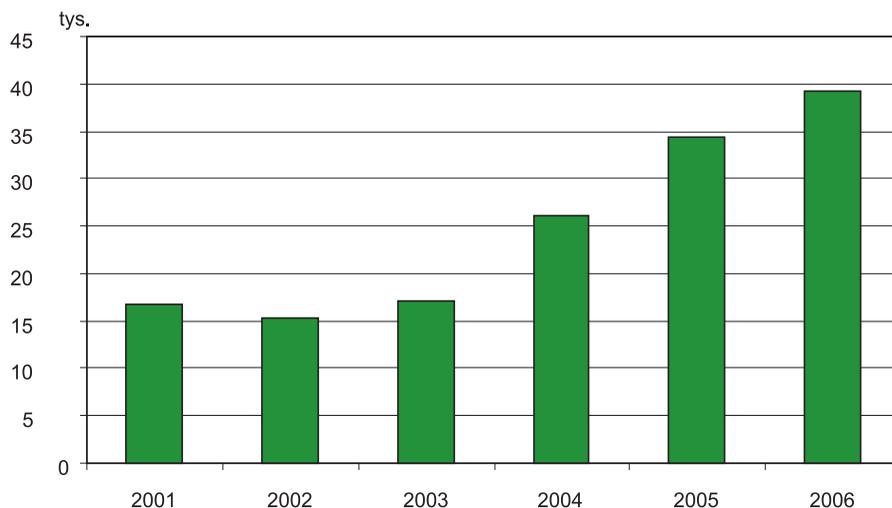
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ULC

Wykres 104. Pasażerowie obsłużeni w Międzynarodowym Porcie Lotniczym Kraków-Balice

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice

Wykres 105. Liczba operacji lotniczych w Międzynarodowym Porcie Lotniczym Kraków-Balice

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice

Inwestycje w transporcie lotniczym

W roku 2006 zrealizowany został I etap inwestycji pn. „Budowa obiektu zaplecza technicznego – budynek wielofunkcyjny wraz z infrastrukturą towarzyszącą i pomocniczą”.

W roku 2006 rozpoczęto również następujące inwestycje:

- II etap „Budowa obiektu zaplecza technicznego – budynek wielofunkcyjny wraz z infrastrukturą towarzyszącą i pomocniczą”
- II etap „Rozbudowa Terminalu Pasażerskiego dla zadania: Dostosowanie Terminalu Pasażerskiego Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków – Balice Sp. z o.o. do przepisów Unii Europejskiej – Traktat z Schengen”.
- „Budowa Strażnicy Straży Pożarnej Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków – Balice Sp. z o.o. na terenie kompleksu zamkniętego – K-6007”

W celu poprawy dostępności Portu Lotniczego w Krakowie Balicach w roku 2006 uruchomiono połączenie kolejowe pomiędzy MPL Kraków Balice, a centrum Krakowa.

II. Infrastruktura energetyczna

oprac. Aneta Helak-Świechowska, Agnieszka Plewińska-Chrzanowska

1. NIEKONWENCJONALNE ŹRÓDŁA ENERGII

W ostatnich latach widoczny jest wzrost znaczenia energii elektrycznej pochodzącej ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych. Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej z września 2000 r. zakłada, że do końca 2010 r. 7,5% całej zużywanej energii w Polsce pochodzić będzie ze źródeł odnawialnych (w Unii Europejskiej w 2010 r. zaspokajając będzie 12% potrzeb).

Pod względem produkcji odnawialnych źródeł energii województwo małopolskie zajmuje siódmą pozycję w kraju (2,5%). W Małopolsce do produkcji energii elektrycznej wykorzystuje się głównie jako energię odnawialną, energię rzek, Na terenie województwa znajduje się 16 elektrowni wodnych o mocy zainstalowanej 178,1 MW.

Zarysowuje się jednak również tendencja wzrostowa wykorzystywanej energii odnawialnej, w szczególności geotermalnej, ale także drewna, biomasy i biopaliw.

W województwie małopolskim energię geotermalną od 1994 r. wykorzystuje się (pierwsza instalacja w miejscowości Bańska Niżna). Do końca 2005 r. do sieci geotermalnej podłączono 668 odbiorców indywidualnych, 187 odbiorców wielkoskalowych (w tym 162 w Zakopanem i 272 w Bańskiej, Białym Dunajcu i Poroninie) oraz zlikwidowano 26 osiedlowe kotłownie węglowe i koksowe w Zakopanem. Sprzedaż ciepła przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej GEOTERMIA Podhalańska S.A. w 1999 r. była na poziomie 120 000 GJ, natomiast w 2005 r. – 280 000 GJ. Na bazie analiz i ocen warunków geologicznych poszczególnych pięter hydrogeologicznych na obszarze województwa małopolskiego, wydzielone zostały obiekty – strefy możliwego wykorzystania energii geotermalnej (łącznie 92 obiekty).

Widoczny jest wzrost wykorzystania energii słonecznej zwłaszcza w budynkach użyteczności publicznej. Przykładem takiej inwestycji jest kryta pływa w Proszówkach (gmina Bochnia), gdzie zainstalowano 106 kolektorów słonecznych, z których można uzyskać ok. 160 tys. kW w skali roku. W ostatnich latach obserwuje się wzrost zainteresowania wykorzystaniem energii słonecznej wśród odbiorców indywidualnych, czego przykładem jest gmina Miechów, w której z tego rodzaju energii korzysta ponad pięćdziesiąt gospodarstw.

Województwo małopolskie zlokalizowane jest w strefie niekorzystnej i wybitnie niekorzystnej, o małych zasobach energetycznych wiatru. Jednakże na terenach o bogatej rzeźbie terenu, a taka występuje w południowej części województwa, występują lokalne strefy, w których wiatry mają korzystne własności energetyczne. Lokalne warunki klimatyczne i terenowe, sprzyjające rozwojowi energetyki wiatrowej występują też na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Na obszarze Małopolski w Rytrze (powiat nowosądecki) uruchomiono elektrownię wiatrową o mocy nominalnej 150 kW oraz na Przysłopie w Zawoi (powiat suski) o mocy nominalnej 160 kW.

2. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ

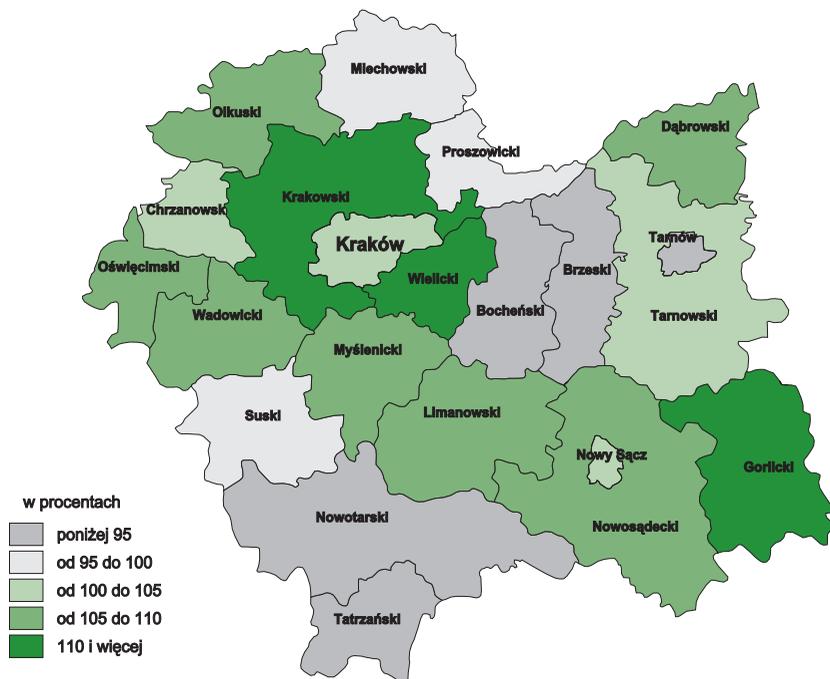
Na rynku energii elektrycznej w województwie małopolskim w 2005 r. w stosunku do 2003 r. nastąpił 27,2% wzrost zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych (43,2% w stosunku do 1999 r.), w tym w miastach o 3,8 %, na wsiach o 77,3% (odpowiednio 11,3% i 113,7% w stosunku do 1999 r.). W analizowanym okresie wraz ze wzrostem zużycia energii nastąpił także wzrost liczby odbiorców o 27,7% (246,1 tys.) w stosunku do roku 2003 r. (39,7% w stosunku do 1999 r., tj. o 325,2 tys.). Największe zużycie zarejestrowano, podobnie jak w roku poprzednim, w Krakowie oraz powiatach: krakowskim, nowotarskim i nowosądeckim.

Tabela 139. Zaopatrzenie w energię elektryczną i dynamika rozwoju systemu w województwie małopolskim (rok 1999 = 100)

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005
Odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	818 629	873 853	897 741	1143876
dynamika	100,0	106,7	109,7	139,7
– w tym: w miastach	579 108	598 990	611 467	639120
dynamika	100,0	103,4	105,6	110,4
– w tym: na wsiach	239 521	274 863	286 274	504756
dynamika	100,0	114,8	119,5	210,7
Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych (w tys. MWh)	1723682	1 820 839	1915600	2436246
dynamika	100,0	105,6	111,1	141,3
– w tym: w miastach	1 218 382	1 252 304	1 306 541	1 356 219
dynamika	100,0	102,8	107,2	111,3
– w tym: na wsiach	505 300	568 535	609 059	1 080 027
dynamika	100,0	112,5	120,5	213,7
Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na 1 odbiorcę (w kWh)	2105,6	2083,7	2133,8	2129,8
dynamika	100,0	99,0	101,3	101,2
– w tym: w miastach	2103,9	2090,7	2136,7	2122,0
dynamika	100,0	99,4	101,6	100,9
– w tym: na wsiach	2109,6	2068,4	2127,5	2139,7
dynamika	100,0	98,0	100,8	101,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US Kraków

Mapa 25. Zmiana średniego zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych wg powiatów w 2005 roku w stosunku do roku 2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

3. ZAOPATRZENIE W GAZ SIECIOWY

W województwie małopolskim łączna długość gazowej sieci rozdzielczej w 2005 r. wynosiła 21 626,9 km. Od 1998 r. obserwuje się wzrost długości tej sieci, zarówno na obszarach wiejskich, jak i w miastach.

Tabela 140. Długość czynnej sieci gazowej

Wyszczególnienie	1998	2001	2003*	2004	2005
Długość sieci ogółem w km	19 220,9	20 888,4	2 1979,2	21 485,6	21 626,9
1998=100	100,0	108,7	116,5	111,8	112,5
– w miastach	4 373,3	4 786,6	5 432,6	4 954,0	4 998,9
1998=100	100,0	113,5	127,1	113,3	114,3
– na wsiach	14 847,1	16 101,8	16 546,6	16 531,0	16 628,0
1998=100	100,0	102,8	114,4	111,3	112,0

* informacje od 2003 r. uwzględniają również dane o sieci przesyłowej (magistralnej), tj. o przewodach doprowadzających gaz do sieci rozdzielczej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

W 2005 r. odnotowano przyrost sieci gazowej, któremu towarzyszył również wzrost liczby odbiorców gazu ogółem (o 2,4%) do roku poprzedniego, podobnie wzrost liczby odbiorców zanotowano zarówno w miastach (o 2,3%) jak na obszarach wiejskich (o 2,5%).

Zarówno liczba odbiorców gazu jak i poziom zużycia gazu w województwie małopolskim w roku 2005 jest porównywalny z poprzednimi latami.

Tabela 141. Zaopatrzenie gospodarstw domowych w gaz ziemny

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2004	2005
Odbiorcy gazu ogółem w tys.	627,1	633,7	656,4	662,8	664,8
1999=100	100	101,0	104,6	105,7	106,0
– w miastach	439,6	436,8	456,2	458,4	459,6
1999=100	100,0	99,3	100,4	104,3	104,5
– na wsiach	187,5	197,0	200,2	204,4	205,2
1999=100	100,0	105,1	104,6	109,0	109,4
Zużycie gazu ogółem w hm ³	440,8	427,7	432,3	401,6	433,6
1999=100	100,0	97,0	98,3	91,1	98,4
– w miastach	291,1	288,8	287,0	268,7	297,9
1999=100	100,0	99,2	98,6	92,3	102,3
– na wsiach	149,7	138,8	145,3	132,9	135,7
1999=100	100,0	92,7	97,0	88,8	90,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

Tabela 142. Odbiorcy gazu z sieci i zużycie gazu w gospodarstwach domowych wg powiatów

Powiat		2000	2001	2002	2003	2005
a – odbiorcy gazu b – zużycie w hm ³						
MAŁOPOLSKIE	a	637 112	633 738	641 111	656 351	664 805
	b	406,9	427,7	426,4	432,3	433,6
bocheński	a	21 984	22 133	22 450	22 663	23 371
	b	13,7	14,3	14,5	13,7	13,3
brzeski	a	17 421	17 555	17 734	17 901	18 320
	b	11,0	10,8	12,3	11,0	11,3
chrzanowski	a	29 389	28 584	28 772	29 953	30 379
	b	15,0	16,4	15,3	18,9	14,4
dąbrowski	a	8 272	8 569	8 757	7 844	9 141
	b	6,0	6,3	6,3	5,1	5,6
gorlicki	a	20 378	20 486	20 751	20 374	20 516
	b	10,5	11,6	11,9	11,7	11,2
krakowski	a	43 695	44 339	45 056	45 536	47 683
	b	35,6	43,5	39,5	40,6	42,9
limanowski	a	13 494	13 785	14 077	14 357	14 440
	b	8,2	8,6	9,0	8,8	8,8
miechowski	a	230	238	243	346	413
	b	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3
myślenicki	a	14 698	15 050	15 446	15 787	16 546
	b	11,6	12,0	12,2	12,1	12,8
nowosądecki	a	21 741	22 135	22 215	21 346	21 524
	b	17,2	18,0	17,9	12,7	15,5
nowotarski	a	3 016	3 233	3 325	3 486	3 834
	b	3,7	4,0	4,0	4,0	6,0
olkuski	a	24 877	21 832	21 589	24 025	24 619
	b	11,1	11,2	11,1	11,1	11,7
oświęcimski	a	37 944	38 039	38 302	38 921	38 829
	b	23,1	23,6	21,9	19,8	20,5
proszowicki	a	1 002	1 059	1 119	1 161	1 247
	b	0,6	0,8	1,0	1,0	1,1
suski	a	508	552	614	637	663
	b	0,3	0,4	0,5	0,5	0,8
tarnowski	a	28 647	29 043	29 477	31 446	31 345
	b	21,6	21,8	22,2	20,3	20,4
tatrzański	a	466	546	542	585	698
	b	1,2	1,4	1,6	1,5	2,3
wadowicki	a	26 189	26 448	26 824	27 367	26 802
	b	18,9	19,8	18,7	29,2	18,0
wielicki	a	23 790	24 002	24 379	24 770	25 212
	b	20,8	16,6	21,1	20,3	23,3
m.Kraków	a	240 661	242 848	244 849	245 316	248 195
	b	140,9	150,2	143,7	147,7	155,7
m.Nowy Sącz	a	22 419	20 672	21 815	25 658	23 853
	b	13,5	13,6	18,4	19,2	16,5
m.Tarnów	a	36 291	32 590	32 775	36 872	37 175
	b	22,4	22,6	23,5	20,5	21,2

Źródło: dane US w Krakowie

III. Infrastruktura sanitarna *

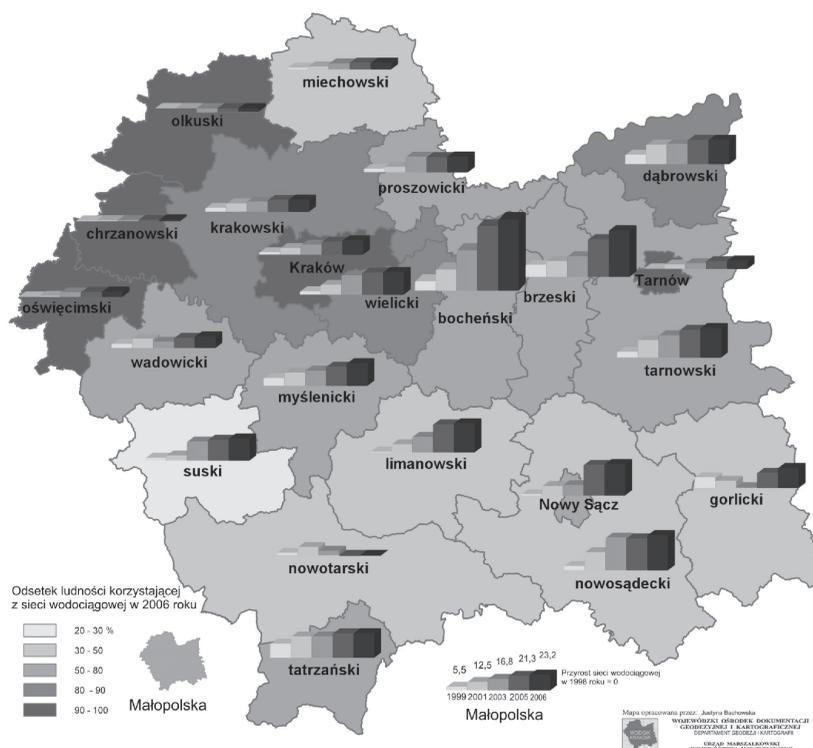
oprac. Anna Szymacha

1. WODOCIĄGI

Zasoby wodne Małopolski zaspokajają z nadwyżką jej potrzeby, jednak konieczne jest wyrównywanie poziomu zaopatrzenia w wodę na całym obszarze województwa przy pomocy środków technicznych. W tym celu woda pobierana jest na potrzeby obszarów ubogich w zasoby, z obszarów bogatych i przesyłana systemami wodociągów, nawet na znaczne odległości. Przykładem może być Kraków, dla którego woda pobierana jest ze zbiornika w Dobczycach i transportowana rurociągiem na odległość ok. 20 km.

Od początku lat dziewięćdziesiątych obserwuje się w województwie intensywny rozwój sieci wodociągowej. Według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie w 2006 r. na terenie województwa małopolskiego przybyło 246,1 km wodociągów (długość sieci wyniosła 15 966,8 km).

Mapa 26. Przyrost sieci wodociągowej w latach 2000-2006 oraz odsetek ludności korzystającej z sieci w 2006 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W 2006 roku z sieci wodociągowej korzystało w województwie małopolskim 73,8% ludności. Odsetek ludności na wsi korzystającej z sieci wodociągowej wynosił 54,4%, natomiast ludności w miastach 93,1%.

* W wielu gminach, w roku 2006 dokonano korekty liczby przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych, gdyż w poprzednich latach ujmowano również połączenia do obiektów niemieszkalnych.

2. KANALIZACJE

Rozwój sieci kanalizacyjnej nie był w Małopolsce tak gwałtowny jak rozwój wodociągów. Dopiero od 2001 roku przyrost sieci kanalizacyjnej był większy od przyrostu sieci wodociągowej.

Według danych US w Krakowie w 2006 r. przybyło w Małopolsce 582,4 km sieci kanalizacyjnej (długość kanalizacji wyniosła 7 738,9 km), podczas gdy w 2005 r. przyrost ten wyniósł 677,4 km.

Mapa 27. Przyrost sieci kanalizacyjnej w latach 2000-2006 oraz odsetek ludności korzystającej z sieci w 2006 r.

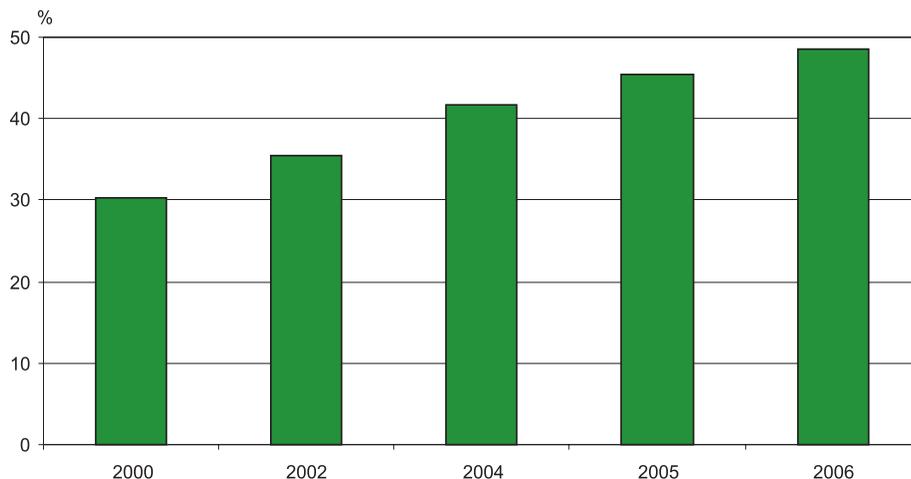
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W województwie małopolskim występuje dysproporcja pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej w miastach i na wsi, chociaż sytuacja ta ulega poprawie. W 2000 roku kanalizacje wiejskie stanowiły 36,7% ogółu długości sieci kanalizacyjnej natomiast w 2006 r. kanalizacje na wsi stanowiły już 53,6% ogółu długości sieci kanalizacyjnej województwa. W 2006 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało 49,6% ludności. Odsetek ludności na wsi korzystającej z kanalizacji wynosił 17,2%, natomiast ludności w miastach 82,4% (w 2005 r. wartości te wynosiły odpowiednio: 15,8% oraz 82,4%).

Miarą nierównego przyrostu sieci kanalizacyjnej i wodociągowej jest zmieniająca się proporcja długości między nimi. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej w 2000 roku wynoszący 30,4%, wzrósł w 2005 roku do 45,5% natomiast w 2006 r. wyniósł 48,5%.

W województwie małopolskim obserwuje się wzrost ilości oczyszczalni komunalnych. Liczba oczyszczalni wzrosła ze 194 w roku 2000 do 229 w 2006 r. Skutkowało to zwiększeniem odsetka ludności obsługiwanej przez komunalne oczyszczalnie ścieków, co jest pozytywnym symptomem w zakresie ochrony wód. W 2000 r. wynosił on 47,0%, natomiast w 2006 r. wzrósł do 53,2% ogółu ludności, z czego w miastach 88,5%, w gminach wiejskich – 18,6%.

Wykres 106. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

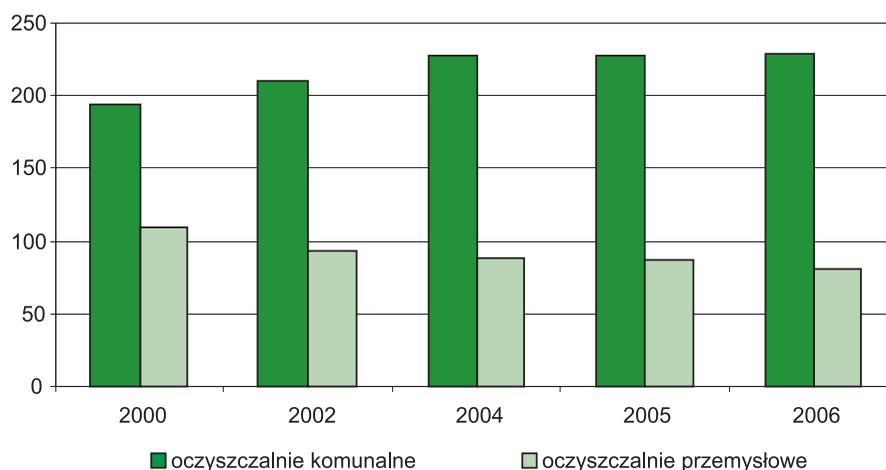
Tabela 143. Oczyszczalnie komunalne

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005	2006
oczyszczalnie ogółem	171	203	221	227	229
mechaniczne	7	6	5	3	1
chemiczne	0	1	0	0	0
biologiczne	149	171	187	186	186
z podwyższonym usuwaniem biogenów	15	25	29	38	42

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie

W ostatnich latach obserwuje się zmniejszenie ilości oczyszczalni przemysłowych. W 2000 r. na terenie województwa było 110 oczyszczalni przemysłowych, natomiast w 2006 r. w województwie było 81 oczyszczalni ścieków (Rysunek 4). Przyczyną tych zmian jest zmiana technologii oraz zmniejszenie produkcji.

Wykres 107. Oczyszczalnie przemysłowe i komunalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

IV. Społeczeństwo informacyjne

oprac. Beata Bańdura

Społeczeństwo informacyjne to typ społeczeństwa, którego funkcjonowanie opiera się na szybkiej i relatywnie taniej wymianie informacji oraz komunikacji. Do swych potrzeb wykorzystuje zdobycze najnowszej technologii takie jak komputery, internet, telefony komórkowe, radiofonie i telewizję cyfrową. Podstawowym warunkiem rozwoju społeczeństwa informacyjnego jest rozbudowa nowoczesnej sieci teleinformatycznej, która swym zasięgiem obejmie wszystkich obywateli.

Rok 2006 upłynął pod znakiem rozwoju infrastruktury informatycznej w regionie i związanego z nim dostępu do internetu, podnoszenia poziomu wykorzystania technologii informacyjnych w administracji publicznej oraz kształtowania współpracy środowiska nauki, biznesu i samorządu. W skali całego regionu podejmowano działania zmierzające do upowszechnienia idei społeczeństwa informacyjnego oraz rozwoju sektora zaawansowanych technologii. Wdrażane projekty oraz narzędzia w sposób bezpośredni przyczyniają się do podniesienia poziomu jakości życia obywateli, minimalizacji wykluczenia cyfrowego oraz zjawiska marginalizacji społecznej.

1. REGIONALNY PORTAL INTERNETOWY WROTA MAŁOPOLSKI

Województwo Małopolskie jest jednym z liderów w Polsce w dziedzinie informatyzacji i rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Pierwsze w kraju podjęło misję utworzenia regionalnego portalu internetowego. Portal Wrota Małopolski (www.malopolska.pl) to realizowany od 2001 roku pionierski w Polsce projekt, którego celem jest integracja systemów informatycznych instytucji i urzędów administracji publicznej, umożliwienie obywatelom i podmiotom prawnym korzystania z usług elektronicznych oraz dostarczenie regionalnej informacji.

Głównym celem rozwoju Regionalnego Portalu Internetowy „Wrota Małopolski” w 2006 roku było integrowanie informacji z różnych dziedzin życia regionu przy zastosowaniu nowatorskich rozwiązań technologicznych i organizacyjnych oraz promowanie Małopolski na zewnątrz. Rozbudowano zasoby serwisu i jego możliwości. Dzięki realizacji projektu w Małopolsce następuje szybki rozwój e-administracji, powstaje regionalny wspólny rynek informacji. Wrota Małopolski integrują systemy informatyczne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego oraz znaczącej większości małopolskich samorządów lokalnych i instytucji. Portal umożliwia obywatelom komunikację z urzędami, w tym załatwianie spraw przez internet.

W portalu Wrota Małopolski można wyróżnić trzy komponenty. Są to

- Biuletyn Informacji Publicznej – część dotycząca informacji publicznej w województwie
- Cyfrowy Urząd – część usługowo-administracyjna, umożliwiająca nadanie biegu sprawie przez internet – zamieszczono w niej elektroniczne procedury administracyjne
- Część informacyjna – dotycząca różnych dziedzin życia w regionie, zawiera moduły informacyjne oraz regionalne aktualności.

Pod jednym adresem www.malopolska.pl/bip zamieszczone są Biuletyny Informacji Publicznej instytucji publicznych działających w Małopolsce, m.in.: 170 gmin i 18 powiatów, Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Krakowie, Archiwum Państwowego w Krakowie oraz podmiotów administracji zespolonej, Izby Skarbowej i Urzędów Skarbowych, Izby Celnej w Krakowie, Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie, Związków Komunalnych Gmin.

Udostępnione rozwiązania spełniają wymogi ustawy o dostępie do informacji publicznej i rozporządzeń, uniezależniają dostawców treści od części technologicznej, jednocześnie zapewniając możliwość samodzielnego zarządzania.

W jednym miejscu w sieci – we Wrotach Małopolski – publikowane są ogłoszenia dotyczące zamówień publicznych małopolskich urzędów a zintegrowana wyszukiwarka ogłoszeń przeszukuje za-

Rysunek 1. Strona główna Regionalnego Portalu Internetowego „Wrota Małopolski” www.malopolska.pl

Wrota Małopolski

10.06.2006, Bogumiła, Małgorzaty, Diany

DE EN FR RU

Dostosuj portal

Powiat: ?
 Dowolny
 Gmina:
 Dowolna

Prognoza pogody

Kraków	19 °C	
Tarnów	19 °C	
Nowy Sącz	17 °C	
Zakopane	14 °C	

Polecamy:

Zobacz:

Projekt:

Zobacz również...

Fundusze Strukturalne:

ZPORR w Małopolsce

ZPORR dla Przedsiębiorców

Aktualności RSS ?

I V Małopolskie Dni Książki i Róża

9 i 10 czerwca w ramach Małopolskich Dni Książki i Róża księgarze oferują tomki z 10 proc. rabatem i różą w prezencie. Przez dwa majowe dni na Rynku w Krakowie odbywa się kiermasz, na którym oprócz zakupów można wysłuchać koncertów poezji śpiewanej lub uczestniczyć w happeningowej inscenizacji polskiej klasyki...
[czytaj więcej](#)

II Małopolski Festiwal Smaku

I Ogólnopolski Zjazd Sekretarzy samorządów gminnych i powiatowych

"Święto Chleba"

Konkurs Małerek Ludowych "Malowana Chata" w Zalpiu

VIII Małopolski Konkurs Orkiestr Dętych

Święto Ulicy Józefa

"Kocham Kraków z Wzajemnością"

E - szkoła we Wrotach Małopolski

BIP Białoty Informacji Publicznej

Cyfrowy Urząd

Zintegrowany i łatwy dostęp do informacji publicznej...

Rozpocznij bieg procedury urzędowej przez Internet...

Wizytówka Małopolski Region • Galerie • Miejsca UNESCO • Komunikacja • Małopolskie przedszkole • Małopolskie przysmaki • Przyroda

Kultura
 Kalendarium wydarzeń kulturalnych • Instytucje kultury • Zabytki w Małopolsce • Media w Małopolsce • Mniejszości narodowe i grupy etniczne

Niepełnosprawni
 Turnusy rehabilitacyjne • Przychodnie rehabilitacyjne • Bez barier - salon artystyczny • Poradnictwo • Edukacja

Przedsiębiorczość
 Instytucje prorozwojowe • Przewodnik przedsiębiorcy • Małopolski rynek • Targi • Kursy walut • Przydatne adresy • Gospodarka Małopolski

Turystyka i Sport
 Największe atrakcje • Miejsca pielgrzymek • Informacja turystyczna • Polecane miejscowości • Noclegi • Wydarzenia sportowe

Edukacja
 Studia w Małopolsce • Małopolskie szkoły • Przedszkola • Szkoły specjalne • Szkoły językowe

Mapy-GIS-GPS
 Cennik map • Plan Zagospodarowania Przestrzennego • GIS - zastosowania • Geo-Edukacja • Z lotu ptaka • Sklep on-line • Mapa interaktywna

Praca
 Programy rynku pracy • Pomoc finansowa • Praca w Unii Europejskiej • Ogłoszenia • Pośrednictwo pracy

Środowisko i obszary wiejskie
 Zasoby przyrodnicze • Ochrona środowiska w regionie • Marka regionalna • Dotacje • Rolnicze skarby

Zdrowie
 Baza aptek • Szpitalne Oddziały Ratunkowe • Gdzie się leczyć? • Prawa i obowiązki pacjenta • Instytucje opieki zdrowotnej

BIP w Małopolsce
Cyfrowy Urząd
Unia Europejska
ZPORR w Małopolsce
Aktualności
Pogoda
Wizytówka Małopolski
Edukacja
Kultura
Mapy-GIS-GPS
Niepełnosprawni
Pomoc Społeczna
Praca
Przedsiębiorczość
Środowisko i obszary wiejskie
Turystyka i Sport
Zdrowie
Statystyki
Ankiety i Sondaż
Mapa serwisu
Forum
Newsletter

E-learning po małopolsku

alfabet MAŁOPOLSKI

SZLAK ARCHITECTURY DREWNIANEJ

Małopolska z lotu ptaka

BIP w Małopolsce • Cyfrowy Urząd • Unia Europejska • ZPORR w Małopolsce • Aktualności • Pogoda • Wizytówka Małopolski • Edukacja • Kultura • Mapy-GIS-GPS • Niepełnosprawni • Pomoc Społeczna • Praca • Przedsiębiorczość • Środowisko i obszary wiejskie • Ankiety i Sondaż • Turystyka i Sport • Zdrowie • Forum • Newsletter • Statystyki • Mapa Wrot • Więcej o Wrotach • O RSS • Kontakt z Wrotami • Pomoc

Copyright 2002-2006 Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
 Portal współfinansowany ze środków budżetowych, będących w dyspozycji Ministra właściwego do spraw informatyzacji

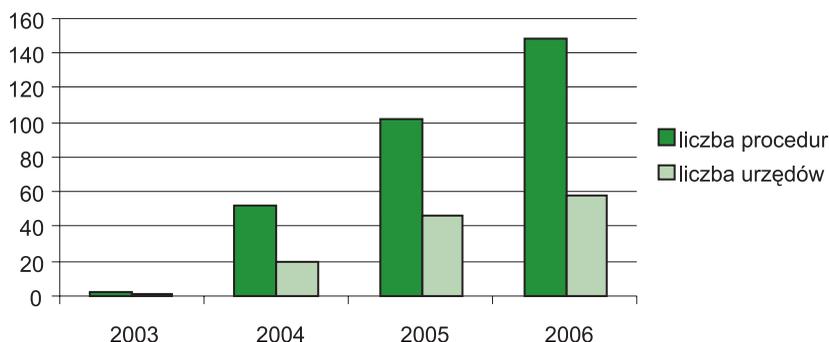
mówienia publiczne w wszystkich Biuletynach Informacji Publicznej zamieszczonych w portalu. Ponadto zastosowano system prenumeraty ogłoszeń - automatyczny system przesyłania treści ogłoszeń o zamówieniach publicznych na wcześniej podane w formularzach zgłoszeniowych adresy e-mail.

Zastosowana standaryzacja struktur i funkcjonalności gwarantują odbiorcy łatwość w dotarciu do informacji z dowolnej dziedziny i do dowolnego BIP-u małopolskiej instytucji bez konieczności przeszukiwania internetu.

Funkcjonujący od 2004 roku w ramach portalu „Wrota Małopolski” Cyfrowy Urząd jest częścią Regionalnego Systemu e-Administracji. Wykorzystuje internet w kontaktach obywateli z urzędami w Małopolsce. Umożliwia elektroniczne załatwianie spraw z zachowaniem bezpiecznego przepływu danych oraz z wykorzystaniem kwalifikowanego podpisu elektronicznego. Każda z zamieszczonych procedur urzędowych jest szczegółowo opisana. Rozpoczęcie procesu załatwiania sprawy następuje poprzez wysłanie elektronicznego formularza (e-formularza) drogą internetową. Każdy obywatel może sprawdzić stan sprawy, czyli fazę jej realizacji, złożyć skargę, wniosek lub zapytanie.

W pierwszym etapie projektu na potrzeby pilotażu w 9 urzędach administracji publicznej wdrożono 27 różnorodnych procedur, w drugim 25. W 2005 roku opracowano i udostępniono 50 nowych procedur elektronicznych i objęto pilotażem 23 urzędy administracji publicznej. W 2006 roku przygotowano 47 nowych procedur, dzięki czemu możliwa jest realizacja przez internet łącznie 149 spraw urzędowych. Pilotażem objęto 31 urzędów. Mechanizm automatycznego udostępniania opracowanych procedur wszystkim podmiotom administracji publicznej zainteresowanym ich wykorzystaniem umożliwił wdrożenie procedur kolejnym 12 podmiotom.

Wykres 108. Liczba urzędów realizujących procedury elektroniczne i liczba procedur

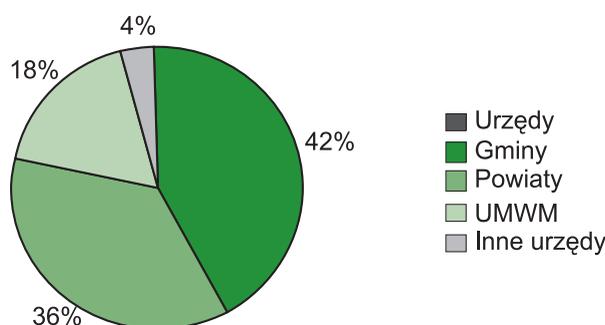

Źródło: opracowanie własne

Ogółem elektroniczne procedury realizowane są przez 58 urzędów. Są to: Małopolski Urząd Wojewódzki, Starostwo Powiatowe w Dąbrowie Tarnowskiej, Starostwo Powiatowe w Gorlicach, Starostwo Powiatowe w Krakowie, Starostwo Powiatowe w Limanowej, Starostwo Powiatowe w Myślenicach, Starostwo Powiatowe w Olkuszu, Starostwo Powiatowe w Wadowicach, Urząd Gminy Biskupice, Urząd Gminy Bystra – Sidzina, Urząd Gminy Dąbrowa Tarnowska, Urząd Gminy Gromnik, Urząd Gminy Jabłonka, Urząd Gminy Kościelisko, Urząd Gminy Limanowa, Urząd Gminy Łukowica, Urząd Gminy Nawojowa, Urząd Gminy Nowe Brzesko, Urząd Gminy Osiek, Urząd Gminy Oświęcim, Urząd Gminy Pcim, Urząd Gminy Polanka Wielka, Urząd Gminy Przeciszów, Urząd Gminy Rytro, Urząd Gminy Słopnice, Urząd Gminy Stryszów, Urząd Gminy Tokarnia, Urząd Gminy Tomice, Urząd Gminy Zabierzowa, Urząd Gminy Zielonki, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Urząd Miasta Alwernia, Urząd Miasta Andrychów, Urząd Miasta Bochnia, Urząd Miasta Brzesko, Urząd Miasta Chrzanów, Urząd Miasta i Gminy Dobczyce, Urząd Miasta i Gminy Wieliczka, Urząd Miasta Jordanów, Urząd Miasta Krynica, Urząd Miasta Muszyna, Urząd Miasta Słomniki, Urząd Miasta Sułkowice, Urząd Miasta Szczawnica, Urząd Miasta Trzebini, Zarząd Dróg Wojewódzkich, Urząd Gminy Słopnice, Urząd Gminy

Trzciana, Urząd Gminy Siepraw, Urząd Gminy Łużna, Urząd Miasta i Gminy Stary Sącz, Urząd Miasta Libiąż, Urząd Gminy Czorsztyn, Urząd Gminy Korzenna, Urząd Gminy Wiśniowa, Urząd Miasta Bukowno, Urząd Gminy Szczucin, Urząd Gminy Łącko.

Wykres 109. Procentowy udział jednostek samorządu terytorialnego w projekcie Cyfrowy Urząd

Źródło: opracowanie własne

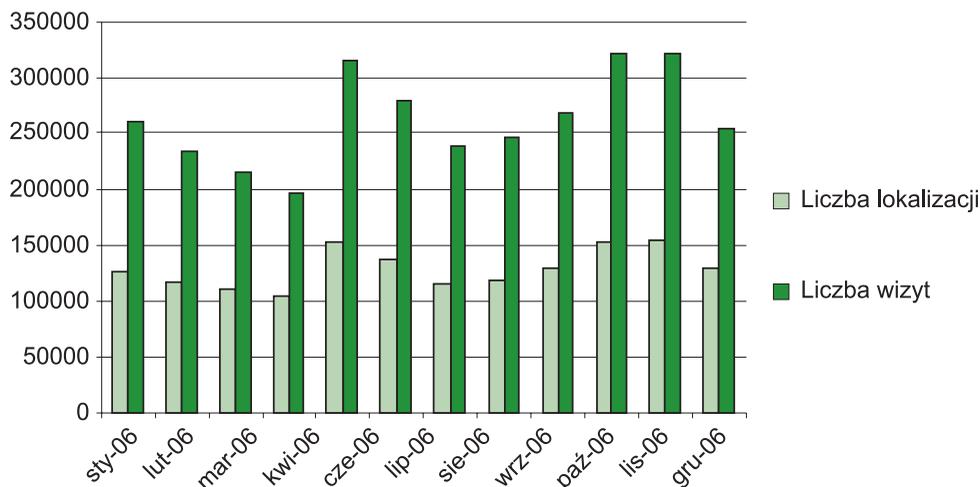
Procedura „Sprawdź stan sprawy” jest realizowana przez 280 urzędów administracji publicznej w Małopolsce posiadających Biuletyny Informacji Publicznej na stronach portalu Wrota Małopolski.

Celem tej części portalu Wrota Małopolski jest informowanie o regionie i życiu w regionie oraz promowanie Małopolski na zewnątrz. W porównaniu do 2005 roku w 2006 zwiększono liczbę informacyjnych modułów tematycznych z 14 do 17 i obecnie funkcjonują: Aktualności, Edukacja, Twój Rozwój Zawodowy, Kultura, Mapy-GIS-GPS, Niepełnosprawni, Pomoc Społeczna, Praca, Przedsiębiorczość, Innowacyjna Małopolska, Środowisko i obszary wiejskie, Turystyka i Sport, Unia Europejska, Wizytówka Małopolski, Zdrowie, ZPORR w Małopolsce. Udostępniono także w czterech wersjach językowych moduł „Inwestycje w Małopolsce”. Ponadto informacje można znaleźć w 53 bazach danych i licznych opracowaniach. Wśród nowości 2006 roku znajdują się: mapa terenów inwestycyjnych w module Przedsiębiorczość, prezentacja „Małopolska Przyroda”, baza „Odnawialne i Alternatywne Źródła Energii w Małopolsce” oraz serwis „E-szkoła” – bezpłatne narzędzie dla wszystkich szkół w Małopolsce, miejsce spotkań i ścisłej współpracy rodziców, uczniów, nauczycieli i administracji szkolnej. System wdrażany jest obecnie w szkołach podlegających 18 gminom oraz powiatom i może być udostępniony bezpłatnie kolejnym zainteresowanym. W 2006 uruchomiono także nowy serwis „Odwiedź Małopolskę” – www.visit.malopolska.pl, prezentujący, w pięciu wersjach językowych, największe atrakcje regionu.

Platforma e-learning zawierając kursy: „Na szlakach Małopolski”, „Tatry bez tajemnic”, „ABC samorządu”, „Urzędnik Europejski”, „Finansowanie działalności organizacji pozarządowych” uległa modernizacji i rozbudowie, co pozwoli w przyszłości na rozszerzenie oferty kursów regionalnych.

Wrota Małopolski odnotowują stały wzrost miesięcznej liczby odwiedzin. Wzrasta także liczba lokalizacji, czyli unikatowych IP (lokalizacja komputera w sieci), z których nawiązano połączenie z portalem.

Wykres 110. Liczba wizyt internautów na stronach portalu Wrota Małopolski

Źródło: opracowanie własne

2. INFORMATYZACJA

Technologie informacyjne i komunikacyjne są jednym z najważniejszych sektorów gospodarki. Jednocześnie zastosowanie nowoczesnych technologii jest warunkiem efektywności i konkurencyjności wszystkich pozostałych sektorów gospodarki. W województwie małopolskim dynamicznie rozwija się rynek firm informatycznych. Małopolska staje się centrum nowoczesnych usług Business Process Outsourcing, wykorzystujących najnowsze rozwiązania technologiczne. Firmy świadczące usługi BPO pracują głównie na rzecz dużych koncernów międzynarodowych, w zakresie usług: informatycznych, finansowo-księgowych, badań i rozwoju oraz logistyczno-magazynowych.

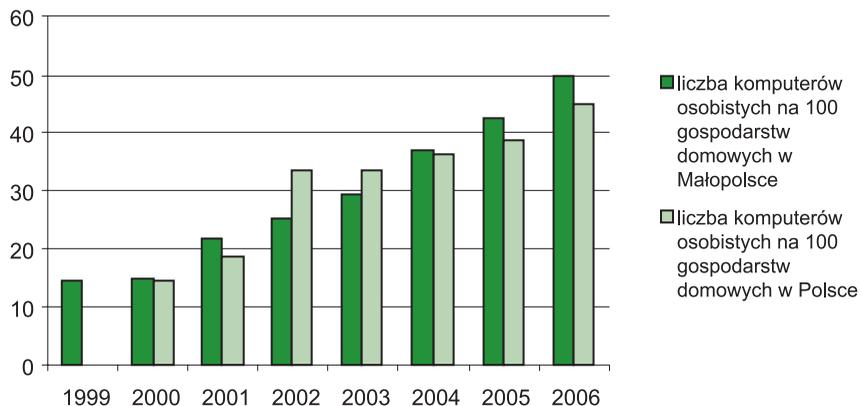
Poziom wykorzystania komputerów w małopolskich przedsiębiorstwach utrzymuje się na wysokim poziomie i w 2006 roku osiągnął 93 %.

Równoległe ze wzrostem wykorzystania technologii teleinformatycznych w przedsiębiorstwach rośnie liczba indywidualnych użytkowników takich urządzeń. Na stopień wyposażenia gospodarstwa domowego mają wpływ takie czynniki jak: wysokość dochodów, miejsce zamieszkania, posiadanie dzieci na utrzymaniu oraz potrzeba posiadania danego sprzętu.

W Małopolsce dynamicznie wzrasta średnia liczba komputerów osobistych będących na wyposażeniu gospodarstw domowych. W 2006 roku było to niemal 50 komputerów na 100 gospodarstw domowych, przy 45 w skali kraju. Statystyki wskazują, że liczba ta była znacznie wyższa w miastach (59 komputerów na 100 gospodarstw domowych) niż na wsiach (40 komputerów na 100 gospodarstw domowych). Techniczne możliwości dostępu do internetu w domu w 2006 roku miało 33,12% wszystkich gospodarstw domowych. Także tutaj występuje rozdzźwięk pomiędzy miastami (42,3%) i terenami wiejskimi (23%).

Dla rozwoju dzieci i młodzieży duże znaczenie ma dostęp do komputerów i szkolna edukacja informatyczna. Według danych zgromadzonych przez Urząd Statystyczny w Krakowie w roku szkolnym 2006/2007 na 1524 szkoły podstawowe działające w województwie małopolskim 1408 szkół (92,4%) posiadało komputery przeznaczone do użytku uczniów, w tym z dostępem do Internetu 1246 (81,8%). Ponadto, w komputery wyposażonych było 540 (75,6%) gimnazjów, w tym 523 (73,2%) z dostępem do Internetu oraz 322 (44,1%) szkoły ponadgimnazjalne i policealne dla dzieci i młodzieży, w tym 312 (42,7%) z dostępem do Internetu. Z grupy szkół ponadgimnazjalnych

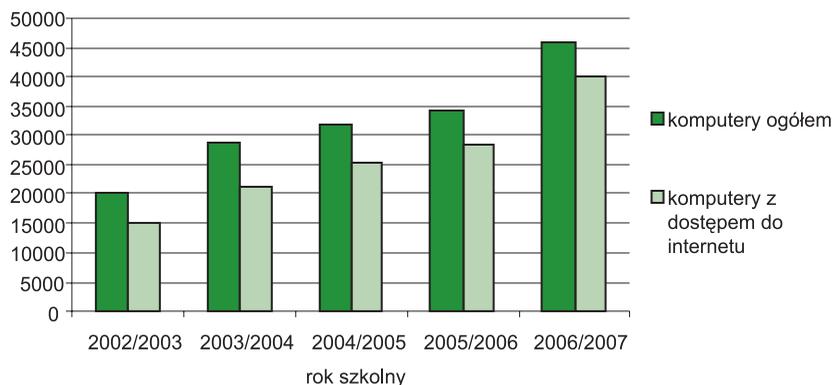
Wykres 111. Liczba komputerów osobistych w województwie małopolskim na 100 gospodarstw domowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i US w Krakowie

najwięcej placówek wyposażonych w komputery, to licea ogólnokształcące (123 szkoły, tj. 60,3%). Na uwagę zasługuje dynamiczny wzrost liczby komputerów w szkołach w roku 2006, w tym także tych z dostępem do Internetu.

Wykres 112. Liczba komputerów w szkołach podstawowych, średnich oraz policealnych w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i US w Krakowie

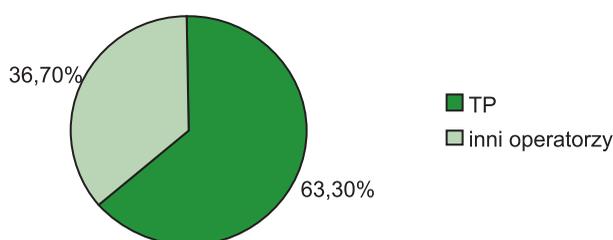
Na terenie województwa działa 10 Informatycznych Centrów Edukacyjnych. Każde z nich wyposażone jest w minimum 10 stanowisk komputerowych z dostępem do internetu. Celem działania ICE jest edukacja w zakresie wykorzystania internetu, obsługi komputera oraz stworzenie bazy na potrzeby prowadzenia szkoleń z wykorzystaniem nowoczesnych instrumentów dydaktycznych. Podobne usługi świadczone są także przez 33 Gminne Centra Informacji, obejmujące swym zasięgiem całe województwo małopolskie.

Rynek usług internetowych charakteryzuje się dużą dynamiką rozwoju. Wzrastająca liczba operatorów i dostawców usług na rynku telekomunikacyjnym oraz znaczący spadek cen usług sprawiają, że dostęp do internetu staje się coraz bardziej popularny. Dodatkowo, jak podaje GUS, w 2006 r. spośród gospodarstw domowych mających dostęp do Internetu 60% korzystało z połączeń szerokopasmowych, podczas gdy w 2004 r. była to niespełna jedna trzecia tej populacji. Wśród 93% przedsiębiorstw wykorzystujących w swojej działalności komputery, 89% miało dostęp do Internetu, w tym 46% z dostępem szerokopasmowym.

W województwie małopolskim dostawców usług internetowych jest wielu, jednak charakter ich działalności, rozmiar, różnorodność oferty uzależnione są od czynników administracyjno-gospodarczych terenu, na którym działają. Liderem w całym województwie, jeśli chodzi o wielkość i dostępność usług internetowych jest Telekomunikacja Polska S.A, jednak w dużych miastach zauważalni są również inni operatorzy tacy jak np.: Autocom, Netia, UPC. Pozostali działają zazwyczaj na terenach gmin i ich oferta jest uzależniona od wielu czynników takich jak dostępność szerokiego pasma, dzierżawa łączy. Tu często znajdują zastosowanie techniki radiowe. Rola takich operatorów jest istotna, ponieważ dopełniają swymi usługami niszę ofertową na usługi stałego dostępu do internetu. Pojawiają się na terenach, gdzie inwestycje telekomunikacyjne są wykonywane w drugiej kolejności ze względu na niskie współczynniki opłacalności budowy nowoczesnej infrastruktury sieciowej. Należy także pamiętać o dziesiątkach małych lokalnych sieci stworzonych na potrzeby kilku czy kilkunastu użytkowników. Takie sieci są trudne do lokalizacji i z reguły działają w sposób mniej formalny.

Szerokopasmowy dostęp do internetu w Małopolsce staje się coraz bardziej popularny. Począwszy od 2004 roku, kiedy to nastąpił prawie dwukrotny wzrost liczby abonentów, co roku odnotowuje się dynamiczny przyrost liczby użytkowników Internetu. Zwiększyła się także liczba operatorów i dostawców usług, a także rolę jaką odgrywają na rynku telekomunikacyjnym. Na terenie województwa małopolskiego w 2006 roku było 237 tys. gospodarstw domowych posiadających stały dostęp do internetu, z czego ponad 150 tys. to klienci Neostrady TP S.A.

Wykres 113. Procentowy udział gospodarstw domowych w Małopolsce posiadających stały dostęp do internetu

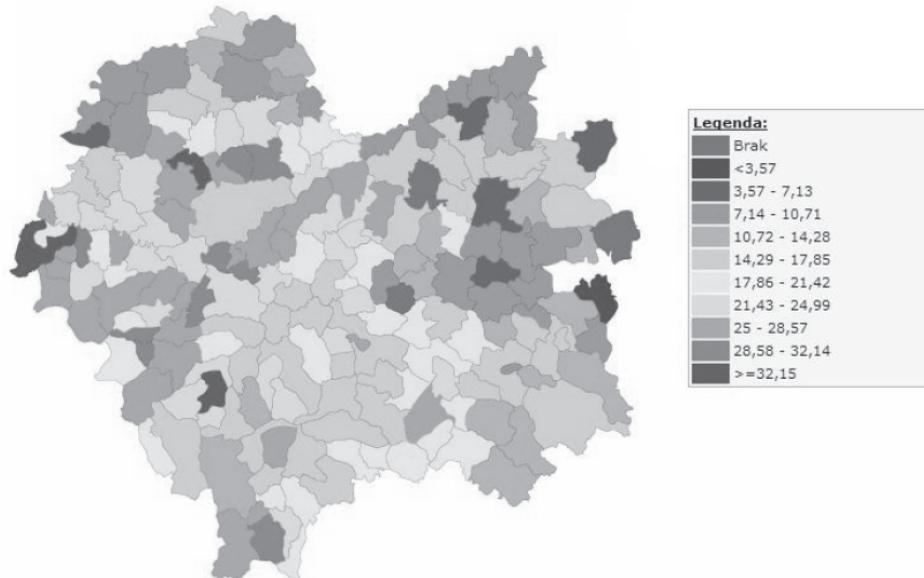
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych TP S.A.

Liczba użytkowników Neostrady ujęta jest w statystykach od 2003 roku. W 2006 roku w Polsce było ich 1 749 507, z tego w Małopolsce ponad 150 tys. Analizując dane dotyczące liczby ADSL (asymetryczna cyfrowa linia abonencka; szybkie łącze umożliwiające połączenie z Internetem) na 100 gospodarstw domowych, można zauważyć, że na większości terytorium regionu nasycenie tym rozwiązaniem internetowym nadal jest niskie.

Sieć szkieletowa w Polsce jest udostępniana przez wielu dostawców. Na rynku istnieje również bardzo duża konkurencja, czego zauważalnym efektem jest ponad dziesięciokrotny spadek cen IP tranzytu i transmisji w okresie ostatnich lat. Sieć szkieletowa dochodzi do wszystkich powiatów i miejscowości, które są siedzibami gmin.

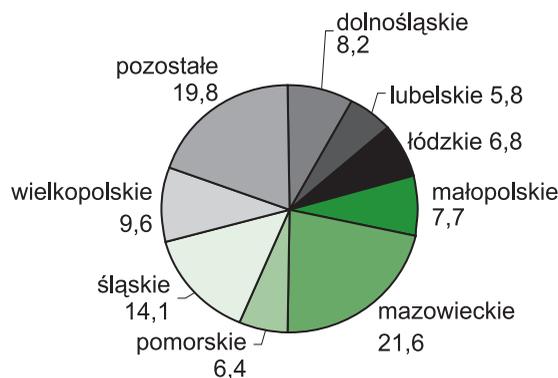
Internet szczególnie dobrze rozwija się w dużych aglomeracjach i na terenach o dobrze rozwiniętej infrastrukturze telekomunikacyjnej. W 2006 roku województwo małopolskie z udziałem 7,7 % ogólnej liczby użytkowników internetu zajęło piąte miejsce w Polsce.

Mapa 28. Liczba ADSL na 100 gospodarstw domowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych TP S.A.

Wykres 114. Geograficzny rozkład użytkowników internetu w Polsce [w %]

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu IAB Polska: „Internet 2006 Polska, Europa i Świat”

3. ŁĄCZNOŚĆ

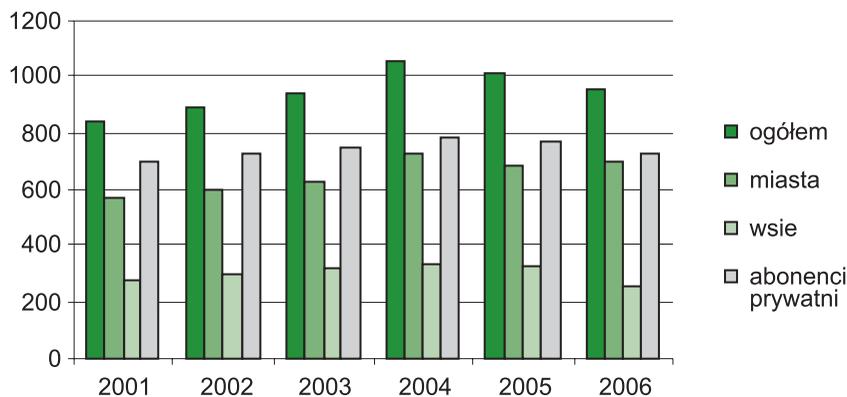
Telefony, obok telewizorów, to urządzenia oparte na zaawansowanych technologiach komunikacyjnych, najczęściej występujące w gospodarstwach domowych. 2006 rok stanowi przełom dla rozwoju telekomunikacji w Polsce. Po raz pierwszy liczba gospodarstw domowych dysponujących telefonami komórkowymi (74%) przewyższyła liczbę gospodarstw posiadających telefony stacjonarne (72%).

Telefonia przewodowa

W 2006 roku nastąpił w województwie małopolskim znaczący spadek liczby abonentów telefonii przewodowej, mimo że do 2004 roku liczba ta systematycznie wzrastała. Jednym z powodów tego

zjawiska jest dynamiczny rozwój telefonii komórkowej. W 2005 roku w regionie było ponad 1 012 000 abonentów telefonii stacjonarnej, podczas gdy w 2006 roku 952 000, tj. 8,1% abonentów w kraju.

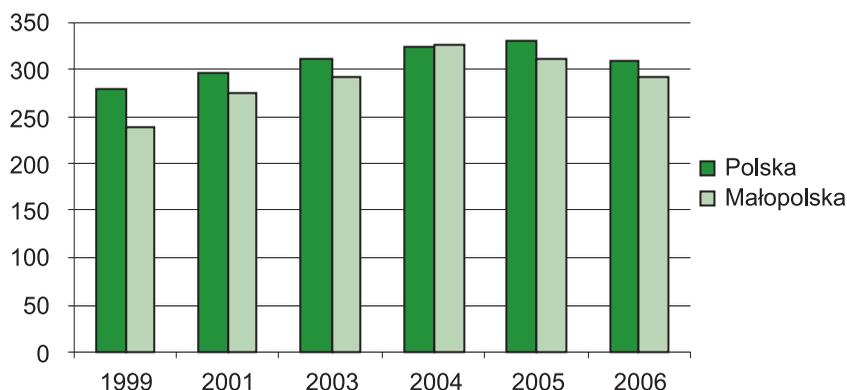
Wykres 115. Liczba telefonicznych łączy głównych w Małopolsce w tys. – struktura

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i US w Krakowie

Dostęp obywateli do usług telekomunikacyjnych badany jest przy użyciu wskaźnika gęstości łączy na 1000 mieszkańców. W województwie małopolskim od wielu lat wskaźnik ten utrzymuje się poniżej średniej. I choć w 2004 odnotowano wzrost liczby łączy i przekroczenie średniej, w 2006, podobnie jak w 2005 roku, Małopolska znalazła się poniżej średniej.

Wykres 116. Wskaźnik gęstości łączy na 1000 mieszkańców – w relacji Polska/Małopolska

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i US w Krakowie

Podobnie jak w przypadku usług internetowych liderem na rynku telefonii stacjonarnej wśród operatorów jest Telekomunikacja Polska S.A. Stale jednak rozbudowuje się rynek operatorów niezależnych.

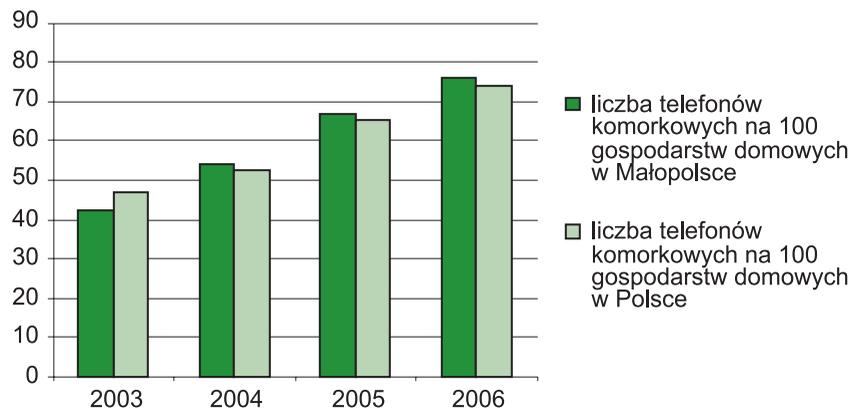
Telefonia komórkowa

Dzięki wprowadzeniu na rynek telefonii ruchomej większość mieszkańców Polski uzyskała dostęp do usług telekomunikacyjnych niezależnie od miejsca przebywania. Według danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej, otrzymanych od przedsiębiorców telekomunikacyjnych, już ponad 96% populacji posiada telefon komórkowy. Rzeczywista penetracja rynku telefonii ruchomej jest jednak niższa. Wynika to z faktu podawania przez przedsiębiorców liczby aktywnych kart SIM. Na rynku telefonii ruchomej w 2006 r., działali trzej operatorzy sieciowi: Polska Telefonia Cyfrowa Sp. z o.o. (operator sieci Era

i Heyah), Polkomtel S.A. (operator sieci Plus i Sami Swoi) i Polska Telefonia Komórkowa Centertel Sp. z o.o. (operator sieci Orange), posiadający bardzo zbliżone do siebie udziały rynkowe. W grudniu swoją ofertę udostępnił P4 operator sieci PLAY. W ciągu ostatnich kilku lat ceny usług w sieciach komórkowych w Polsce spadły o kilkadziesiąt procent. Obecnie średnie ceny usług prepaid są porównywalne do cen usług abonamentowych (postpaid).

W Małopolsce średnia liczba telefonów komórkowych przypadająca na gospodarstwo domowe, począwszy od 2004 roku przewyższa średnią krajową.

Wykres 117. Liczba telefonów komórkowych na 100 gospodarstw domowych w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i US w Krakowie

Rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie małopolskim ma charakter dynamiczny. Analiza dostępnych wskaźników potwierdza pozycję Małopolski wśród polskich liderów w dziedzinie informatyzacji i rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

ANEKS

ANEKS

oprac. Andrzej Binda

I. Pozycja Małopolski na tle innych województw

Tabela 144. Pozycja Małopolski na tle innych województw

Wyszczególnienie	Polska		Województwa				Lokata woj. małopolskiego			
	2	3	Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	1999	2003	2005	2006
1										
Powierzchnia w km ²	312 685	15 183	29 827	19 947	18 314	6	7	8	9	10
Ludność w tysiącach	3 812 500	3 271,2	3 378,5	2 882,3	2 203,6	4	4	4	4	4
Gęstość zaludnienia na km ²	122	215	113	145	120	2	2	2	2	2
Ludność miast w % ogółu ludności	61,3	49,5	56,9	70,9	67,0	13	13	13	13	13
Kobiety na 100 mężczyzn	106,9	106,3	106,1	108,5	105,8	10	9	9	9	7
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	0,1	1,2	1,7	-0,9	-0,8	4	4	4	4	5
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 mieszkańców	-0,9	0,4	0,2	-1,3	-0,4	2	2	2	2	2
Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec roku	14,9	11,4	21,7	16,8	15,5	2	2	2	1	1
Liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy (stan na XII)	75	38	66	41	79	5	2	1	1	1
Przemysł:										
- produkcja sprzedana w mln. zł	749 812,3	47 933,6	83 913,1	62 949,1	46 694,1	4	5	5	5	5
- udział w produkcji krajowej	100,0	6,4	11,2	8,4	6,2	4	5	5	5	5
- dynamika produkcji	111,9	112,1	110,6	113,6	119,5	4	13	4	4	7
- dynamika przeciętnego zatrudnienia	102,2	101,4	102,8	102,2	104,0	4	9	3	3	9
Budownictwo:										
- produkcja sprzedana w mln. zł	90 102	6750	9469	5223	4818	4	4	4	4	4
- udział w produkcji krajowej	100,0	7,5	10,5	5,8	5,4	4	4	4	4	4
- dynamika produkcji	120,9	121,8	123,1	123,3	115,3	10	8	6	6	9
- dynamika przeciętnego zatrudnienia	103,6	101,0	104,9	101,7	109,2	13	6	4	4	14
Wskaźniki cywilizacyjne:										
Mieszkania oddane do użytku	115 187	12 404	10 455	9 155	10 020	2	2	3	2	2
- rok poprzedni = 100	100,1	115,8	88,4	123,2	104,2	5	2	13	2	2
- w budownictwie indywidualnym	57 594	5 725	6 466	3 201	3 964	2	1	4	4	4
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę w m ²	23,5	23,3	23,9	23,4	22,6	10	9	9	9	9
Łóżka w szpitalach na 10 tys. mieszkańców	47,0	42,6	46,5	49,0	38,9	8	12	12	12	12
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON	3 636 039	289 368	345 669	303 050	229 010	6	5	5	5	5
w tym										
- spółki prawa handlowego	243 338	17 300	21 672	20 021	18 522	6	6	6	6	6
z tego										
- z udziałem kapitału zagranicznego	57 782	2 992	5 155	5 681	3 664	7	7	7	7	7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Powierzchnia użytków rolnych w tys. ha	15 957,3	694,5	1 768,7	976,8	785,3	12	11	12	12
Powierzchnia gruntów leśnych w tys. ha	9 229,3	435,7	780,9	600,5	675,0	11	11	11	11
Plony zbóż podstawowych z ha w dt	25,6	24,5	27,7	31,1	30,0	9	7	7	10
Plony ziemniaków z 1 ha w dt	150	150	153	167	178	13	10	9	11
Zwierzęta gospodarskie na 100 ha użytków rolnych w sztukach									
- bydło	35,1	39,5	42,0	12,4	24,8	2	4	7	7
- trzoda chlewna	118	75,4	301	45,2	130	13	10	12	12
Miejsca w obiektach noclegowych turystyki	574 612	62 747	36 648	45 018	83 943	3	3	3	3
Dochody budżetów gmin w mln zł*	82 083,0	6 578,3	6 986,1	6 518,5	5 007,8	4	3	4	x
Dochody budżetów powiatów i miast na prawach powiatów w mln zł*	50 032,5	3 642,4	3 739,5	3 838,7	3 195,0	5	4	5	x
Dochody budżetów województw w mln zł*	7 066,2	469,7	553,7	621,4	391,1	4	4	5	x
Nakłady inwestycyjne w mln zł*	131 054,9	10 056,4	12 774,3	11 475,2	7 403,7	5	4	5	x
Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w mln zł*	5 574,6	731,9	435,5	346,5	288,7	2	2	2	x
Produkt Krajowy Brutto w mln zł**	923 248	67 308	87 416	71 328	51 776	5	5	x	x
- na 1 mieszkańca w zł**	24 181	20 671	26 001	24 632	23 616	9	9	x	x

* – dane za 2005 r.

** – dane za 2004 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

II. Wdrażanie Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2007-2013

Tabela 145. Schemat Strategii Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013

WIZJA 2015	MAŁOPOLSKA – REGIONEM SZANS, WSZECHSTRONNEGO ROZWOJU LUDZI I NOWOCZESNEJ GOSPODARKI, SILNYM AKTYWNOŚCIĄ SWOICH MIESZKAŃCÓW, CZERPIĄCYM Z DZIEDZICTWA PRZESZŁOŚCI I ZACHOWUJĄCYM TOŻSAMOŚĆ W INTEGRUJĄCEJ SIĘ EUROPIE								
POLE strategii	A. – KONKURENCYJNOŚĆ GOSPODARCZA			B. – ROZWÓJ SPOŁECZNY I JAKOŚĆ ŻYCIA			C. – POTENCJAŁ INSTYTUCJONALNY		
CEL strategiczny	Wzmocnienie konkurencyjności gospodarczej województwa								
	Wzmocnienie warunków dla wszechstronnego rozwoju społecznego i wysokiej jakości życia			Stworzenie warunków dla wszechstronnego rozwoju społecznego i wysokiej jakości życia			Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego		
OBSZAR polityki rozwoju	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	Spoteczeństwo wiedzy i aktywności	Gospodarka regionalnej szansy	Infrastruktura dla rozwoju regionalnego	Krakowski Obszar Metropolitalny	Spójność wewnętrzna regionalna	Ochrona środowiska	Dziedzictwo i przestrzeń regionalna	Współpraca terytorialna	Nowoczesna zarządzanie publiczne
CEL pośredni	Lepiej wykształceni, twórcy i przedsiębiorcy biorący mieszkańcy	Konkurencyjna, otwarta i innowacyjna gospodarka	Nowoczesna i sprawna, sprzyjająca rozwojowi spot-gosp. infrastruktura-tura	Rozwój Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego jako europolii	Spójny wewnętrznie, bezpieczny, zapewniający równe szanse i możliwości rozwoju region	Wysoka jakość życia w czystym i bezpiecznym środowisku przyrodniczym	Wysoka jakość środowiska przyrodniczo-kulturowego i przestrzeni regionalnej	Silna pozycja Małopolski na arenie krajowej i międzynarodowej	Inspirująca, przejrzysta i wspierająca rozwój administracja publiczna

Tabela 146. Wskaźniki realizacji celów strategicznych Województwa Małopolskiego określone w strategii rozwoju – wartości bazowe

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	2003	2004	2005	2006	2007
POLE A - KONKURENCYJNOŚĆ GOSPODARCZA						
CEL STRATEGICZNY: WZMOCNIENIE KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARZEJ WOJEWÓDZTWA						
Poziom PKB Małopolski w odniesieniu do średniej dla UE-27*	Małopolska - 54%	42,1%	43,4%	.	.	.
	Polisa	48,9%	50,7%	.	.	.
Udział zatrudnionych w sektorze usług	Małopolska	49,2%	49,4%	49,0%		
	Polisa	53,0%	53,2%	53,4%		
	UE-27	64,6%	65,3%	65,8%		
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w Małopolsce w stosunku do średniej krajowej	Małopolska	2 065,15 zł	2 171,30 zł	2 236,09 zł	2 374,85 zł	
	Polisa	2 341,53 zł	2 438,57 zł	2 515,85 zł	2 643,92 zł	
	Polisa = 100	88,2%	89,0%	88,9%	89,8%	
POLE B - ROZWÓJ SPOŁECZNY I JAKOŚĆ ŻYCIA						
CEL STRATEGICZNY: STWORZENIE WARUNKÓW DLA WSZCHSTRONNEGO ROZWOJU SPOŁECZNEGO I WYSOKIEJ JAKOŚCI ŻYCIA						
Saldo migracji zewnętrznych na pobyt stały na 1000 ludności	Małopolska - minimum +1	1,1	1	1	0,4	
	Małopolska					
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Małopolsce w stosunku do średniej krajowej	Małopolska - 98%	671,84 zł	717,61 zł	732,27 zł	765,10 zł	
	Polisa	711,96 zł	735,40 zł	761,46 zł	834,68 zł	
	Polisa = 100	94,36%	97,58%	96,17%	91,66%	

* W „Strategii” przyjęto UE-25. Z uwagi na poszerzenie Unii od 1.stycznia 2006 wprowadzono dla celów porównawczych UE – 27.

Zróżnicowanie wewnętrzne regionalne w układzie powiatów pod względem:							
wpływów z tytułu PIT w przeliczeniu na pracującego bez pracujących w rolnictwie*	zróżnicowanie: 1:2	Małopolska - maksimum	349,93	558,88	673,19	800,24	
		Małopolska - minimum	79,87	124,28	145,59	166,41	
		zróżnicowanie	1:4,4	1:4,5	1:4,6	1:4,8	
stopy bezrobocia	zróżnicowanie: 1:3	Małopolska - maksimum	29,7	29,1	26,1	22,7	
		Małopolska - minimum	8,3	7,5	7	5,8	
		zróżnicowanie	1:3,6	1:3,9	1:3,8	1:3,9	
dzieci w grupie wiekowej od 3 lat uczęszczających do przedszkola**	zróżnicowanie: 1:2,5	Małopolska - maksimum	768,8	782,4	815,2	854,1	
		Małopolska - minimum	377,5	374,5	386,5	403,6	
		zróżnicowanie	1:2,0	1:2,1	1:2,1	1:2,1	
saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały na 1000 mieszkańców***	zróżnicowanie: 1:3	Małopolska - maksimum	10,9	9,7	9,7	9,4	
		Małopolska - minimum	-5,3	-6,2	-4,8	-7,2	
		zróżnicowanie****	16,2	15,9	14,5	16,6	
POLE C - POTENCJAŁ INSTYTUCJONALNY							
CEL STRATEGICZNY; WZMOCNIENIE POTENCJAŁU INSTYTUCJONALNEGO							
Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych	Małopolska - 50%	Małopolska	45,91%*****	x	x	46,11%	
		Polska	44,23%*****	x	x	45,99%	
		UE-25 (27)	.	.	.	.	
Udział środków finansowych przydzielonych do województwa przez JST na realizację strategii "Małopolska 2015" z zewnętrznych źródeł finansowania poza RPO	do ustalenia	Małopolska					
		Polska					
Stopecień rozwoju e-usług publicznych	Małopolska - 75%	Małopolska		38%			
		Polska					

* Brak danych. Przyjęto dochód samorządów z tytułu udziału w podatku PIT w stosunku do liczby mieszkańców.

** Przyjęto dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat.

*** Przyjęto saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 mieszkańców.

**** Różnica w punktach procentowych.

***** Dotyczy roku 2002.

III. Przykładowe inwestycje zrealizowane w Województwie Małopolskim w 2006 roku

KULTURA

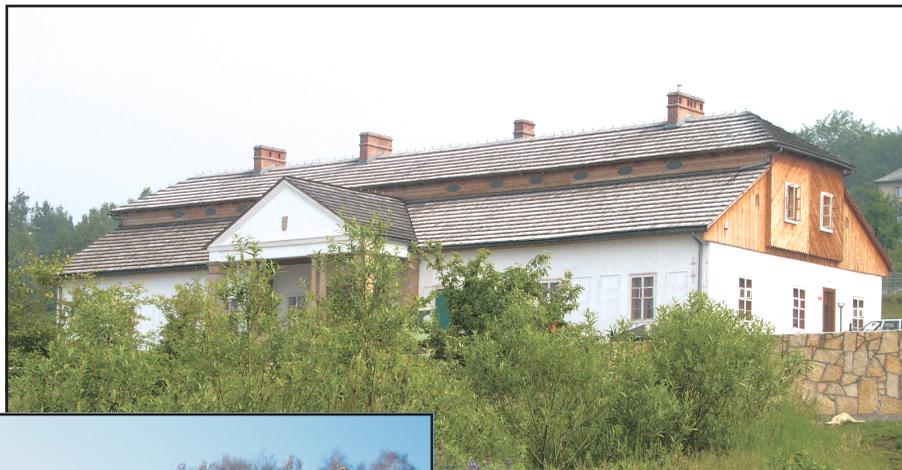

*Budowa Lotniczego Parku Kulturowego w Krakowie
(zabytkowa zabudowa i tereny zielone)*

Restauracja i konserwacja elewacji na zamku w Dębnie

*Odbudowa dworku
w Wygielzowie*

*Sądecki Park Etnograficzny –
sektor Kolonistów Niemieckich*

*Miasteczko galicyjskie
w Nowym Sączu*

*Muzeum Orawski Park
Etnograficzny w Zubrzycy Górnej*

OCHRONA ZDROWIA

Dostosowanie Ośrodka Zdrowia w Tymbarku do wymogów unijnych

Modernizacja budynków oraz zakup urządzeń medycznych dla SGZOZ w Chełmku

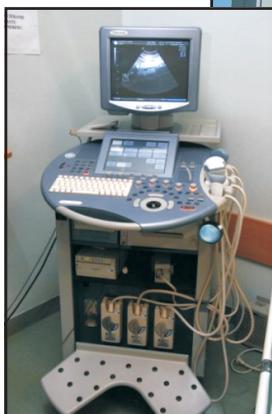

Modernizacja oddziałów Szpitala Powiatowego w Oświęcimiu

Modernizacja szpitala w Tarnowie

Ucyfrowienie systemu echokardiograficznego i mammograficznego w KSS im. Jana Pawła II

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

*Rozwój Miejskiej
Strefy Aktywności
Gospodarczej
w Chełmku*

*Budowa Strefy Aktywności Gospodarczej
przy ul. Rouvroy w Libiążu*

OCHRONA ŚRODOWISKA

*Kompleksowa modernizacja Stacji
Uzdatniania Wody Zaborze w Oświęcimiu*

Rozbudowa składowiska odpadów komunalnych w Sułkowicach

Rozbudowa sieci kanalizacyjnej na terenie wsi Gotkowice, Przegonia, Czubrowice, Raławice i Kolonia Czołowa (na zdjęciu oczyszczalnia ścieków)

Zbiorcza oczyszczalnia ścieków w Stryszowie

EDUKACJA

*Sala gimnastyczna dla
Zespołu Szkół we wsi Jangrot*

*Dobudowa sali gimnastycznej
do budynku Szkoły Podstawowej
i Gimnazjum w Gołkowicach*

SPOŁECZEŃSTWO I INFORMACJA

*Wirtualna Czytelnia Teatralna –
Wirtualna SKENE
(Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna)*

*Małopolskie Centrum Monitoringu
i Atestacji Żywności*

INFRASTRUKTURA DROGOWA

Odbudowa mostu na rzece Dunajec wraz z dojazdami w miejscowości Ostrowsko, Gmina Nowy Targ

Poprawa układu komunikacyjnego w Gminie Bolesław – modernizacja dróg w m. Samocice, Kanna, Pawłów

Przebudowa Drogi Gminnej Wysowa-Zdrój – Huta Wysowska II etap

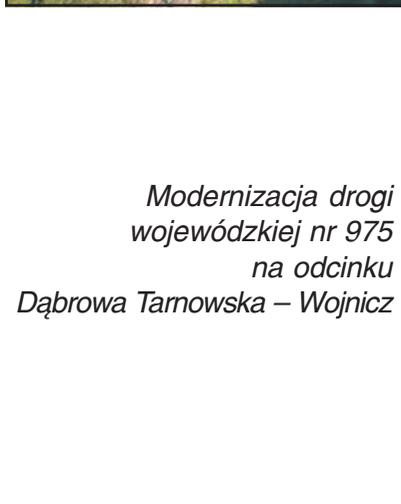

Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 981 Zborowice – Krzyżówka wraz z budową wiaduktu w m. Bobowa

Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 773 Sieniczno –Wesoła

Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 975 na odcinku Dąbrowa Tarnowska – Wojnicz

Przebudowa ciągu tramwajowo-autobusowego w ulicach Monte Cassino – Kapelanka – Brożka

